

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Μηνιαία Έπιθεώρηση • Μάρτιος 2004 • τεύχος 120 • € 4

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
Μηνιαία Έπιθεώρηση
Μάρτιος 2004
τεύχος 120 • 4 €

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ελλάδα

Έτησια (12 τεύχη): 40 €

Έξαμηνιαία (6 τεύχη): 20 €

Φοιτητική (12 τεύχη): 30 €

Όργανισμοί, τράπεζες κλπ.: 60 €

Ευρώπη, Κύπρος

Έτησια (12 τεύχη): 60 €

Άλλες χώρες

Έτησια (12 τεύχη): 70 €

Τραπεζικός Λογαριασμός:

Άγγελος Έλεφάντης
Έθνική Τράπεζα της Ελλάδος
ύποκ. 132 αριθ. λογαριασμού
401740-48 (παρακαλούμε να
αναγράφεται τό όνομα του
καταθέτη)

ή

μέ ταχυδρομική έπιταγή
στή διεύθυνση του περιοδικού

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Άγγελος Έλεφάντης

Ζωναρά 10, Αθήνα 11472

τηλ. 210-6470079 &

fax: 210-6470696

e-mail: poliths@otenet.gr

Έκτύπωση: Δεκάλογος Ε.Π.Ε.

Άγαθίου 3,

Αθήνα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ίουλία Σκουνάκη, ΝΑΙ-ΟΧΙ: τρία σχόλια	5
Φιλώ Τσουκαλά, «Ή μεγαλύτερη μοναξιά»	6
Άνδρέας Καρίτζης, 11η Μάρτη. Ίσπανία. Μαδρίτη. Ή πληγή άρχισε να αίμορραγει καί στην Ευρώπη	9

Άγγελος Έλεφάντης, Παρά τό «βροντερόν Όχι» ή Κύπρος είναι «καταδικασμένη» νά ύπηρετήσει τό «Ναί»	12
Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος, Τήν έπόμενη μέρα: Μπορεί άκόμα κάτι να περισωθεί;	15
Γιάννης Παπαθεοδώρου, Τά σύνορα του Ναι και του Όχι	18
Τάσος Κωστόπουλος, Δημήτρης Τρίμης, Άγγέλικα Ψαρρά, Δημήτρης Ψαρράς, Άντα Ψαρρά, Τ' άτιμο τό χρήμα... ..	20
Νικόλας Χριστοφίδης, Είμαι τελικά τό Κυπριακό θέμα έκδίκησης;	21
Νίκος Τριμικλιιώτης, Ένας επικίνδυνος λόγος άλλων εποχών: καλοσωρίσατε στή διχοτόμηση καί τόν άπορριπτισμό	24
Σταύρος Τομπάζος, Κύπρος: ή ώρα του μεγάλου «Ναί»	25
Μιά ομάδα Κυπρίων, Σχολιασμός του προεδρικού διαγγέλματος 7/4/2004	28
Συνέντευξη Τομάζου Τσελεπή, μέλους της Κ.Ε. του ΑΚΕΛ στον δημοσιογράφο κ. Παυλίδη	35

Κατερίνα Γιόμελου, Τό δίωμα του άποκλεισμού	58
Άννα Καραμάνου, Ή ευρωπαϊκή θεσμική έμπειρία κατά του άποκλεισμού - τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί ή καταπολέμηση του ρατσισμού	61
Νάσος Βαγενάς, Ένας ήμερολογιογράφος άρχηγός	64
Άπό τίς τελευταίες έκδόσεις	66

Έξώφυλλο: Σάντρο Μποπιτσέλι, Άφροδίτη, 1482-1484,
ζωγραφική σέ καμβά.

ΝΑΙ-ΟΧΙ: τρία σχόλια

Πάσχα στην Αίγινα. Σάν τό ανέκδοτο: «κάπου ἐδῶ θά ἔχουν φωλιά»... οἱ Συνασπισμένοι. Ἦταν ὅλοι ἐκεῖ, καί οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ ΝΑΙ καί οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ ΟΧΙ. Τό «σχέδιο Ἀνάν» ἦταν ἀσφαλῶς στήν ἡμερήσια διάταξη τῶν συζητήσεων στόν καφέ, στή βόλτα, στό σούβλισμα. Ἡ νεανική παρέα ἔκανε ὀρισμένες παρατηρήσεις, τίς ὁποῖες καί παραθέτω.

Πρῶτον, στό Κυπριακό διαμορφώθηκαν ἀπόψεις πού διαπερνοῦν ὀριζόντια τό πολιτικό φάσμα. Οὐσιαστικά δύο τά ΟΧΙ καί δύο τά ΝΑΙ. Στήν πλευρά τοῦ ΟΧΙ τό ἀντι-ιμπεριαλιστικό καί τό ἐθνικιστικό. Στήν πλευρά τοῦ ΝΑΙ, τό συναινετικό καί τό ἀντιεθνικιστικό. Στό σημειολογικό ἐπίπεδο ἔχει πλάκα, τό πῶς ἡ κάθε ἀποψη ἑτεροκαθορίζεται βάσει τοῦ ποιοῦ ὑποστηρίζουν τό ἀντίθετο. Ἔτσι τούς Ἀριστερούς τοῦ ΟΧΙ (πού δέν εἶναι κατ' ἀνάγκη ἐθνικιστές) δέν τούς νοιάζει πού ΟΧΙ λέει καί ὁ Βορίδης, ἀλλά φροντίζουν νά σημειώνουν ὅτι ΝΑΙ λένε οἱ Ἀμερικανοί. Στήν πλευρά τοῦ ΝΑΙ ἀντίστοιχα δέν τούς νοιάζει πού ΝΑΙ λέει καί ὁ Παπανδρέου junior καί ὁ Ἀδριανόπουλος, ἀλλά διαδηλώνουν τό ΟΧΙ τῆς ἐκκλησίας. Ἀδιέξοδα ἐπιχειρήματα, ἐν ὀλίγοις...

Δεύτερον, τά ΜΜΕ ἔβαλαν καί αὐτά τό χεράκι τους στή διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης. Ὅταν πρὶν ἀπό λίγους μῆνες ἀνοιξαν τά σύνορα ἡ εὐφορία ἦταν διάχυτη: ἡ ἐπαναπροσέγγιση, οἱ λαοί πού δέν ἔχουν τίποτα νά χωρίσουν, ἡ συγκίνηση. Λίγους μῆνες ἀργότερα ὁ Ἑλληνισμός αἰσθάνεται ριγμένος. Σέ ἀπευθείας σύνδεση μέ τή Λουκέρνη μαθαίνουμε ὅτι μᾶς «στρίμωξαν» οἱ μεγάλοι, ἡ Τουρκία πῆρε ὅ,τι ζήτησε. Ἔως ὅτου βγοῦν διάφοροι νά συστήσουν ψυχραιμία, τά εἴχαμε βάψει μαῦρα.

Δέν ἤθελε καί πολύ προκειμένου νά ἐνεργοποιηθεῖ τό γνωστό «σύμπλεγμα τοῦ ἀδικημένου» πού χαρακτηρίζει τούς Νεοέλληνες. Βαθιά χαραγμένο στό συλλογικό ὑποσυνείδητο, κάθε φορά ξεπηδάει στήν ἐπιφάνεια διατρέχοντας ὀριζόντια τό κοινωνικό καί πολιτικό φάσμα. Εἶναι τό ἴδιο ἀκριβῶς συναίσθημα πού χωρίς λογική, καί κυρίως χωρίς κατ' ἀνάγκη βαριά ἐθνικιστική παρόρμηση, ὀδήγησε τή συντριπτική πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων πρὶν ἀπό δεκατέσσερα χρόνια νά αἰσθάνεται κατάφωρη τήν ἀδικία ἀπό τή συνωμοσία — ὅπως τότε θεωροῦσε — τῶν διεθνῶν δυνάμεων πού παραγνώριζαν ὅτι «ἡ Μακεδονία εἶναι ἐλληνική».

Μέ ποιά νηφαλιότητα νά ἐκτιμήσει ἡ κοινωνία τά ὑπέρ καί τά κατά τοῦ σχεδίου; Πόσο μᾶλλον ὅταν ὀρισμένα κόμματα κάνουν τήν πάπια καί περι-

μένουν νά πάρουν θέση ἀφοῦ διαμορφωθεῖ τό ὅποιο κλίμα στήν κοινή γνώμη. Ἀναβολή τοῦ δημοψηφίσματος καί ἀλλαγές στό σχέδιο δέν θά υπάρξουν. Ὅ,τι ἀποψη ἔχει ὁ καθένας τώρα πρέπει νά τήν παλέψει.

Τρίτον, ἐμᾶς τούς Ἕλληνες δέν χρειάζεται νά μᾶς πιάνει φανατισμός. Στήν τελική οἱ Κύπριοι θά ζήσουν μέ τήν ὅποια ἀπόφαση πάρουν. Προφανῶς τώρα ἦρθε ἡ ὥρα νά ἀποδείξουν ἂν εἶναι πρόθυμοι νά πάρουν τό μεγάλο ρίσκο τῆς ἐπανεένωσης. Διότι πράγματι δέν εἶναι εὐκόλο πράγμα νά φτιάξεις κράτος μέ τό κόψε-ράψε τοῦ σχεδίου Ἀνάν καί τίς ἐγγυήτριες δυνάμεις πάνω ἀπό τό κεφάλι σου. Ἄλλη εὐκαιρία γιά ἐπανεένωση δέν ὑπάρχει ὅμως στόν ὀρίζοντα, τουλάχιστον γιά τά ἐπόμενα εἴκοσι καί βάλε χρόνια. Θέλουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι νά ζήσουν μαζί μέ τούς Τουρκοκύπριους; Ἄν ὄχι, νά ψηφίσουν ΟΧΙ. Καλύτερα θά ἔναι, παρ' ὅλο πού τό ΟΧΙ ἔχει κόστος. Στά μάτια πολλῶν (ἀπλῶν ἀνθρώπων) τό ΟΧΙ ταυτίζεται μέ τή δημόσια παραδοχή τῆς ἐπιθυμίας νά ζήσουν χωριστά οἱ δύο λαοί. Καί αὐτό ἀνοίγει τό δρόμο στήν ἐπίσημη ἀναγνώριση τῆς διχοτόμησης, τῆς ὑπαρξῆς δύο αὐτόνομων κρατῶν, ὄχι πλέον ἐνός ἐλεύθερου καί ἐνός κατεχόμενου. Δέν εἶναι ὅμως λίγες οἱ φορές πού ἡ ἱστορία μᾶς φέρνει πρό τετελεσμένων. Ἦταν ἀβάσταχτος ὁ πόνος γιά τούς Μικρασιάτες πού ἐκδιώχτηκαν ἀπό τήν πατρίδα τους. Οἱ ἀνταλλαγές πληθυσμῶν, ἐπίσης, σέ κάθε περίπτωση δέν ἔγιναν ἀνέξοδα. Ἐγιναν ὅμως.

Αὐτά τά ὀλίγα ἀπό τήν Αἴγινα. Ὑπάρχουν προφανῶς πολλά νά πεῖ κανεῖς. Δύσκολο θέμα γιά νά τό παίζουμε παντογῶστες.

Ἰουλία Σκουνάκη

«Ἡ μεγαλύτερη μοναξιά»

Ἐχουμε συζητήσει πολύ, καί δικαίως, γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς γυναίκας μετανάστριας ἀπό τήν ἐλληνική κοινωνία ἐκτός ἀπό φτηνή ἐργασία καί ὡς «εὐκόλο» σεξουαλικό ἀντικείμενο. Στάση πού μεταφέρεται στό λόγο καί στό βλέμμα ἀκόμα κι ἐκείνων, ἀντρῶν καί γυναικῶν, πού δέν ἔρχονται σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τρόπο ἐκμεταλλευτικό μέ τίς γυναῖκες αὐτές.

Ἐδῶ, ὥστόσο, θά ἤθελα νά σχολιάσω μιά στάση λιγότερο καταγεγραμμένη καί γενικά λιγότερο κραυγαλέα πού ἀξίζει νομίζω νά τή σκεφτοῦμε. Θά ἔχουμε πολλοί καί πολλές παρατηρήσει ὅτι βλέποντας ἕναν ἄντρα μετανάστη σπάνια θά μποῦμε στή διαδικασία νά σκεφτοῦμε ἂν εἶναι ὠραῖος ἢ ὄχι. Πολύ λιγότερο θά τόν κοιτάζαμε μέ νάζι ἢ θά εἶχαμε μιά ἔστω στιγμιαία

ἐπικοινωνία μαζί του, ἀπ' αὐτές πού συχνά ἄντρες καί γυναῖκες ἔχουμε στό δρόμο ἢ στά μέσα μεταφορᾶς, πού ἀρχίζουν καί τελειώνουν μ' ἓνα χαμόγελο καί ἴσως κάποιο χαριτωμένο σχόλιο καί μᾶς ἀφήνουν χαμογελαστούς καί κολακευμένους γιά λίγα λεπτά. Συνήθως, τήν ἀντίστοιχη συμπεριφορά ἑνός μετανάστη θά τή θεωρήσουμε (καί ἡ λέξη πιστεύω εἶναι τό λιγότερο ἀνακριβής γιατί ἔχω τήν ἐντύπωση ὅτι αὐτή ἡ ἀπόρριψη γίνεται ἀστραπιαῖα, χωρίς σκέψη) εἴτε ἐν δυνάμει ἐπιθετική εἴτε φορτική καί κατά πᾶσα πιθανότητα θά στρέψουμε τό βλέμμα ἀκόμα κι ἂν πρόκειται γιά κάποιον πολύ ὠραῖο ἄντρα. Τέτοιες στιγμές ὅλες ἔχουμε λίγο πολύ ζήσει. Ἄς τίς δοῦμε λίγο κι ἀπό τήν πλευρά τοῦ περίφημου «ἄλλου».

Οἱ μετανάστες φεύγουν ἀπό τόν τόπο τους, ἀπό τίς συνήθειες, τήν κουλτούρα, τήν οἰκογένειά τους. Πολλοί συχνά αὐτοί πού ἀποφασίζουν νά φύγουν εἶναι οἱ νέοι ἄντρες. Ἔρχονται λοιπόν ἐδῶ μέ χίλια ζόρια, δουλεύουν γιά ἓνα κομμάτι ψωμί, μένουν ἀρκετοί μαζί στά χειρότερα σπίτια τῆς κάθε πόλης. Περιμένουμε ἀπ' αὐτούς νά εἶναι πολύ «ἄντρες» στή δουλειά, στήν ὑπομονή, στήν ἐντιμότητα. Κάνουν ἄλλωστε τίς πιό «ἀντρίκιες» παραδοσιακά δουλειές. Ὡστόσο δέν τούς ἀναγνωρίζουμε τό δικαίωμα στήν ἐρωτική ἐπιθυμία. Γενικά δέν τούς ἀναγνωρίζουμε τήν ἐπιθυμία κανενός εἶδους. Ὁ μετανάστης πρέπει νά εἶναι πολύ εὐχαριστημένος πού δουλεύει περισσότερο γιά λιγότερα, πού τοῦ φέρονται σά σκυλί, πού μένει σέ ὑπόγειο.

Ἔχω προσπαθήσει νά σκεφτῶ τί νιώθει ἓνας ἄνθρωπος πού δουλεύει ὅλη μέρα, γυρίζει νύχτα στό σπίτι του καί μέ ὅποια γυναίκα διασταυρώνεται στό δρόμο βλέπει στά μάτια τῆς, ἔστω καί στιγμιαῖα, τόν φόβο. Καί τό πρωί σηκώνεται καί παίρνει τό λεωφορεῖο καί σέ κάθε γυναίκα πού πέφτει τό βλέμμα του γιά λίγα δευτερόλεπτα παραπάνω προκαλεῖται ἐμφανής ἐνόχληση ἢ τό λιγότερο ἀμήχανη ἀποστροφή τοῦ βλέμματος. Ἔχω τήν αἴσθηση ὅτι αὐτή ἡ συνολική ἀπόρριψη τῆς ἐρωτικῆς διάστασης πού προστίθεται στήν ἐκμετάλλευση ἀπό τούς ἐργοδότες, στά ρατσιστικά σχόλια τοῦ κόσμου καί στή βία τῆς ἀστυνομίας, πλήττει τελικά τόν ἄνθρωπο πιό βαθεῖα στόν πυρήνα τῆς ὑπαρξῆς του ἀπό ὅλα τά παραπάνω.

Οἱ σκέψεις καί οἱ παρατηρήσεις αὐτές τροφοδοτήθηκαν ἀπό ἓνα βιβλίο πού ἔπεσε στά χέρια μου μέ τίτλο «La plus haute des solitudes» (ed. Du Seuil, Paris, 1977) σέ ἐλεύθερη μετάφραση «Ἡ μοναξιά, ἡ πιό μεγάλη ἀπ' ὅλες» ὅπου ὁ συγγραφέας Ταχάρ Μπέν Ζελούν (Tahar Ben Jelloun), Βορειοαφρικάνος ὁ ἴδιος, πού ζεῖ καί ἐργάζεται ὡς ψυχίατρος στή Γαλλία, περιγράφει τήν ἐμπειρία του σέ μιά κλινική ψυχοσωματικῆς ἱατρικῆς μέ ὁμοεθνεῖς του μετανάστες, ἄντρες νεαρῆς ἡλικίας μέ μαζική ἐκδήλωση σεξουαλικῶν δυσλει-

τουργιῶν καί ἄλλων σχετικῶν παθήσεων, ὅπως πόνους στά νεφρά, παθήσεις τοῦ προστάτη κ.λπ., καί ἔντονα καταθλιπτικά στοιχεῖα, ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ἐκμηδένισης τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας.

Παραθέτω ἕνα κομμάτι ἀπό τόν σχολιασμό πού κάνει ὁ συγγραφέας στόν πρόλογο (σελ. 12):

«Ἀπό αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού ξεριζώνονται ἀπό τή γῆ τους, τήν οἰκογένειά τους, τήν κουλτούρα τους, ζητᾶμε μόνο τήν ἐργατική τους δύναμη. Τά ὑπόλοιπα δέ θέλουμε νά τά ξέρουμε. Καί τά ὑπόλοιπα εἶναι πολλά. Ἔσμετρήσουμε σ' ἕναν ἄνθρωπο τήν ἀνάγκη νά εἶναι ἀποδεκτός, ἀγαπητός, ν' ἀναγνωρίζεται. Τήν ἀνάγκη νά ζεῖ μέ ἀξιοπρέπεια, νά εἶναι ἀνάμεσα στούς δικούς του... Δέ θέλουμε νά ξέρουμε ἂν αὐτά τά σώματα ἐπιθυμοῦν. Δέ θέλουμε νά ξέρουμε ἀλλά τά χρησιμοποιοῦμε καί τούς ἀποδίδουμε κακές ιδιότητες μέ τή μορφή τρομακτικῶν εἰκόνων: ὁ κοινός ρατσισμός ἀποδίδει στούς μετανάστες ἐργάτες τήν εἰκόνα μιᾶς σεξουαλικῆς βίας πού δέν μπορεῖ νά ικανοποιηθεῖ παρά μόνο μέ τή διαστροφή, τό βιασμό καί τό ἔγκλημα. Ἀπό καιρό ἔχει δημιουργηθεῖ ἡ πεποίθηση ὅτι οἱ μαῦροι καί οἱ Ἄραβες φέρουν μιά πολύ ιδιαίτερη σεξουαλική δύναμη. Ὁ Εὐρωπαῖος βιώνει λοιπόν τήν ὑπαρξή τους σάν μιά ἥττα ἀκριβῶς στήν ἀρρενωπότητά του. Τό μίσος ἔχει βρεῖ ἐκεῖ τόν πιό σίγουρο δρόμο. Τήν ὥρα ὅμως πού ὁ ρατσιστικός τύπος συντηρεῖ αὐτό τό μίσος, ἀρνεῖται σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού προέρχονται ἀπό μιά ἄλλη κατάσταση, τό δικαίωμα στό συναίσθημα καί στήν ἐπιθυμία. «Μεταφυτεύουμε» ἀνθρώπους, τούς ἀποχωρίζουμε ἀπό τή ζωή γιά νά ἀπομυζήσουμε καλύτερα τήν ἐργατική τους δύναμη, ἀλλά τείνουμε ἐπίσης νά ἐξαφανίσουμε τή μνήμη τους καί νά ἐμποδίσουμε τήν ἐξέλιξή τους ὡς ὑποκείμενα μέ ἐπιθυμίες».

Ἡ, ὅπως λέει ἄλλοῦ ὁ συγγραφέας, «ὁ καπιταλισμός θέλει τούς ἀνθρώπους ἀνώνυμους, στό ὄριο «ἀφηρημένους»».

Αὐτό ἄλλωστε συμβαίνει καί στήν καθημερινότητα ἀπό τούς περισσότερους καί τίς περισσότερες ἀπό ἐμᾶς. Ὑποτάσσουμε τό ἄτομο στήν ὁμάδα στήν ὁποία ἀνήκει. Λέμε «μετανάστης», «Κοῦρδος» ἢ «Ρωσίδα» μέ ἀποτέλεσμα, ἀκόμα κι ὅταν τό λέμε μέ συμπάθεια, νά μὴν ἐπιτρέπουμε νά ἀναδυθεῖ τό πρόσωπο.

Τό ζήτημα λοιπόν δέν εἶναι οὔτε ἀμιγῶς πολιτικό, λόγω τῆς σχεδόν ἀσυνειδήτης διαδικασίας πού ἐνεργοποιεῖται, οὔτε ὅμως καί ἀμιγῶς ψυχολογικό, καθὼς δέν εἶναι τυχαῖο τό ποιούς ἀποκλείουμε καί μέ τί διαδικασίες πολιτικές καί κοινωνικές δημιουργοῦνται συγκεκριμένες ἀναπαραστάσεις καί τί συμφέροντα ἐξυπηρετοῦν. Ἀξίζει ὅμως λίγη σκέψη ἔχοντας στό νοῦ ὅτι ὁ

κοινωνικός ἀποκλεισμός ἔχει περισσότερες μορφές καί θίγει τόν ἀποκλεισμένο πίο βαθειά καί ὀλοκληρωτικά ἀπ' ὅ,τι μπορούμε νά διανοηθοῦμε ἀκόμη καί ὅσοι παλεύουμε γιά τά δικαιώματά τους.

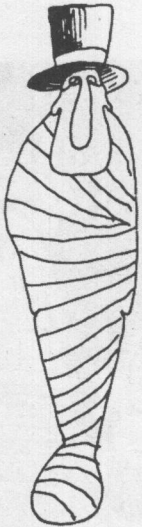
Πρός ἐπίρρωση τοῦ οἰκουμενικοῦ τοῦ πράγματος παραθέτω καί τό γνωστό ἄσμα τοῦ Μαρκόπουλου: «'Εδῶ στήν ξένη χώρα / ἀχ τί στενοχώρια / τί θά φάω τί θά πιῶ / τί θά στείλω στό χωριό / κι οἱ γυναῖκες εἶναι χύμα / καίγομαι σάν τίς κοιτῶ / δέ μέ θέλουν κι εἶναι κρίμα».

Φιλίω Τσουκαλά

11η Μάρτη. Ἰσπανία. Μαδρίτη. Ἡ πληγή ἄρχισε νά αίμορραγεῖ καί στήν Εὐρώπη

«...Ὁ σύγχρονος πού μαθαίνει ἀπό τά βιβλία τῆς ἱστορίας νά ἀναγνωρίζει γιά πόσο καιρό ἡ παρούσα ἀθλιότητά του ἦταν σέ προπαρασκευή —καί ἡ ἀνάδειξη αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι πού πρέπει νά φωλιάζει στήν καρδιά τοῦ ἱστορικοῦ— ὀδηγεῖται σέ μία ὑψηλή ἐκτίμηση τῶν δικῶν του δυνάμεων. Μία ἱστορία πού παρέχει αὐτό τό εἶδος διδασκαλίας δέν τοῦ προκαλεῖ θλίψη, ἀλλά τόν ἐξοπλίζει...»

Das Passagen-Werk, Konvolut N, [N15,3]. Β. Μπένγιαμιν

Τό τρομοκρατικό χτύπημα στή Μαδρίτη πάγωσε τούς πολίτες τῆς Εὐρώπης. Ὅλοι ταυτιστήκαμε μέ τά θύματα καί τούς συγγενεῖς τους, σκεφτήκαμε σοβαρά ὅτι θά μπορούσε νά εἶχε συμβεῖ σέ ἐμᾶς. Ἡ τρομοκρατία ἄρχισε πολύ ἔντονα νά μᾶς τρομάζει ὅλους πιά. Καί τούς Εὐρωπαίους. Πρὶν λοιπόν τό ἀρχικό σάστισμα διαδεχθεῖ ὁ πανικός καί ἡ ἀπόγνωση ὀφείλουμε οἱ ἀριστεροί νά ποῦμε καθαρά μερικά πράγματα πού ἴσως πονέσουν τούς εὐρωπαϊκούς λαούς. Καί πρέπει νά τό κάνουμε τώρα, γρήγορα, γιατί μόλις ὁ πανικός πάρει τά ἰνία τῆς σκέψης τότε θά ἐπικρατήσουν λογικές νά «φᾶμε» ὅλους τούς μουσουλμάνους, νά ἐξαφανίσουμε τούς Ἄραβες, νά ἐπικρατήσῃ ὁ δυτικός «πολιτισμός» κ.ἄ. Τότε ὅλοι θά ἔχουμε πέσει στήν ἀγκαλιά τῶν πίο φονταμενταλιστικῶν στοιχείων τῆς Δύσης πού σήμερα συμπυκνώνονται στό πρόσωπο τοῦ πλανητάρχη. Καί τότε εἶναι πού πραγματικά θά ἀρχίσουν τά ὄργανα.

Ὅσο ἀκόμη μπορούμε νά σκεφτοῦμε, πρέπει νά θέσουμε τό ἐρώτημα ποιός

φταίει γιά τή σημερινή κατάσταση; Ἄπό ποῦ πρέπει νά ζητήσουμε τά ρέστα; Τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά ἀποτραπεῖ ἡ ἐπιδείνωση τῆς κατάστασης; Στό δικό μου μυαλό τό ἐρώτημα τοῦ τί πρέπει νά κάνουμε σημαίνει σέ ποιούς καί γιατί πρέπει νά ἀντιταχθοῦμε, μέ ποιούς πρέπει νά συγκρουστοῦμε, ποιοί καί ποιές ἀντιλήψεις πρέπει νά ἠττηθοῦν. Γιατί οἱ κοινωνίες μας εἶναι ἀκόμη συγκρουσιακές καί ὡς τέτοιες πρέπει νά τίς ἀντιλαμβανόμαστε.

Ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ φράση «ἡ αἰτία τῆς τρομοκρατίας εἶναι ὁ θρησκευτικός φονταμενταλισμός» εἶναι ἀνόητη, παραπλανητική καί ὡς ἐκ τούτου ἐπικίνδυνη. Δέν λέει τίποτα, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι εἶναι ἀθώα. Θεωρεῖ ὅτι αἰτία μιᾶς πληγῆς πού αἰμορραγεῖ εἶναι ἡ πληγή. Ἐκλαμβάνει τήν περιγραφή γιά ἐξήγηση καί χρησιμοποιεῖ λανθασμένα τή λέξη «αἰτία». Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐμμέσως ἀπαντάει καί στό ἐρώτημα τοῦ τί πρέπει νά κάνουμε πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τό νά ἐξαλείψουμε τή δῆθεν αἰτία, δηλαδή τόν θρησκευτικό φονταμενταλισμό, δηλαδή ὅλους ὅσοι ἐν δυνάμει μποροῦν νά παγιδευτοῦν στόν παραλογισμό, δηλαδή πάρα πολλούς.

Ὅμως οἱ πραγματικοί ὑπαίτιοι εἶναι οἱ κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις τῶν κοινωνιῶν μας καί ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν πολιτῶν πού τίς στηρίζουν. Δυστυχῶς, δικά τους «κατορθώματα» εἶναι τά τυφλά χτυπήματα, ἀλλά καί ἄλλα πολλά πού γίνονται στό ὄνομα τῆς δικῆς τους καλοπέρας σέ περιοχές τοῦ πλανήτη πού δέν καταδέχονται νά ρίξουν τήν ματιά τους. Ἄπό αὐτούς λοιπόν πρέπει νά ζητήσουμε τά ρέστα.

Γιατί γιά νά ζητήσουμε τόν λόγο ἀπό κάποιον θά πρέπει νά ἐμπίπτει στήν ἐπικράτεια τοῦ λόγου. Ὁ φανατικός δέν δίνει λόγο, δέν ἔχει ἐπιχείρημα, οἱ πράξεις του δέν ἐρμηνεύονται μέ ὄρους συνειδητῆς καί ἔλλογης βούλησης ἀλλά περισσότερο ὁμοιάζει μέ ἀντανακλαστική ἐνέργεια. Δέν μπορεῖς νά ζητήσεις τόν λόγο ἀπό μία ἀνοιχτή πληγή γιατί αἰμορραγεῖ, οὔτε ἀπό ἓνα πόδι γιατί σηκώνεται ὅταν χτυπηθεῖ κατάλληλα στό γόνατο.

Αὐτό συμβαίνει τώρα. Ἐδῶ καί πολύ καιρό, χωρίς μεγάλη δυσκολία, οἱ παθητικοί ὑποστηρικτές τῶν κυρίαρχων πολιτικῶν δυνάμεων ἔχουν καταδικάσει ὀλόκληρες περιοχές τοῦ πλανήτη μέ τεράστιους πληθυσμούς νά ζοῦν σέ ἄθλιες συνθῆκες, γιατί ἔτσι τούς συμφέρει. Γιά νά ἔχουν ἀρκετή καί φτηνή βενζίνη γιά τά πολλά αὐτοκίνητά τους, φτηνές πρῶτες ὕλες γιά τά προϊόντα πού ἱκανοποιοῦν τόν κτηνώδη καταναλωτισμό τους, ἀλλά καί καλύπτουν τά κενά τῆς ἀνάπτυξης ζωῆς τους. Ἄνθρωποι ἐκεῖ κάτω ζοῦνε χωρίς νά ἔχουν τίποτα, οὔτε ἀπό κάπου νά πιαστοῦν, νά ἐλπίσουν. Εἰρήνη, δικαιοσύνη, ἀξιοπρέπεια, μόρφωση, ὑγεία, μιά δουλειά νά μεγαλώσουν τά παιδιά τους

κ.ἄ. εἶναι ἄγνωστες λέξεις γιά αὐτούς. Αὐτοί τούς ἐπιβάλανε αὐτή τήν κατάσταση.

Κάποια στιγμή λοιπόν ἄρχισε νά σαπίζει ἡ ἀνθρώπινη λογική σέ αὐτά τά μέρη καί στά μυαλά τῶν ἀνθρώπων ἄρχισε νά μπαίνει ὁ παραλογισμός τοῦ θεοῦ καί τῆς ἄλλης ζωῆς. "Ἄν ὅμως δέν ἔχεις σέ τίποτα νά ἐλπίζεις σέ αὐτόν τόν κόσμο, τί νά κάνεις, πιστεύεις. "Ἄν τώρα λίγο παραδίπλα ζοῦνε μιά χάρᾶ αὐτοί πού σέ καταδικάσανε στήν ἀθλιότητα, τότε ἀρχίζει ἡ ἀντανακλαστική κίνηση. Μᾶς χτυπᾶνε λοιπόν σήμερα ἐξ ἀντανακλάσεως οἱ ἐπιλογές τῶν κυρίαρχων δυνάμεων στίς δυτικές κοινωνίες, ἡ ἀδράνεια τῶν ὑποστηρικτῶν τους γιά τήν ἀδικία γύρω τους, ἡ «εὐημερία» τους πού στηρίζεται σέ αὐτήν τήν ἀδικία.

Κάποιοι θά ἀντιτείνουν ὅτι δέν φταῖνε οἱ ἀπλοί πολίτες, ἀλλά οἱ ἡγεσίες τους. Ἐδῶ μπαίνουμε στό ψητό. Ποιοί τούς ψηφίζουν, ποιοί σιωπηρά τούς ὑποστηρίζουν; Αὐτοί, δηλαδή ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν λαῶν, δέν ἤξεραν, δέν ἄκουσαν; Στίς κοινωνίες μας ἀκόμη ὁ λόγος εὐδοκιμεῖ, στοιχειωδῶς ἀποφασίζουμε συλλογικά, ἔχουμε κόμματα, ἐφημερίδες, ψηφίζουμε κ.λπ. Ἡ Ἄριστερά παγκοσμίως τά ἔχει πεῖ αὐτά ἀπό παλιά, σήμερα μιλάει γιά κατάργηση τοῦ χρέους τοῦ Τρίτου Κόσμου, δικαιοσύνη στή Μέση Ἀνατολή, ἐναντιώνεται στούς ἰμπεριαλιστικούς πολέμους κ.ἄ. Τά λέμε, ἀκούγονται, ἐπιχειρηματολογοῦμε, μᾶς ἀκοῦνε, ἀλλά ἔχουν πιό «σημαντικά» πράγματα νά κάνουν. Καί μετά φταίει ὁ θεός, ἡ μοίρα, ὁ κακός μουσουλμάνος.

Ἄπό αὐτούς, λοιπόν, νά ζητήσουμε τά ρέστα. "Ἄς τούς φωνάξουμε ἀκόμη μία φορά ὅτι δέν θά ὑπάρξει εἰρήνη καί ἀσφάλεια χωρίς δικαιοσύνη καί σεβασμό στή ζωή καί τήν ἀξιοπρέπεια ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ πλανήτη. Οἱ «ράμπο» καί οἱ κάμερες δέν μποροῦν νά σταματήσουν ἕναν ἀπελπισμένο πού ἔχει γίνει φανατικός καί δέν νοιάζεται γιά τίποτα. "Ἄς βοηθήσουν νά ἀλλάξουμε τίς συνθήκες πού αὐτοί διαμόρφωσαν ὥστε νά στρατολογεῖ ἄνετα ὁ κάθε Λάντεν ἀθῶα νέα παιδιά καί νά ἡγεμονεύει σέ ὅλο τόν ἀραβικό κόσμο.

"Ἄν συνεχίσουν νά ἀδιαφοροῦν, ἄς ξέρουν τουλάχιστον ὅτι ἡ ἀδιαφορία τους φτιάχνει φέρετρα γι' αὐτούς καί τά παιδιά τους. Εἶναι σκληρό νά τό λέμε, ἀλλά ἡ ἀδιαφορία τους εἶναι πολύ πιό σκληρή καί βίαιη. Καί τώρα τελευταῖα ἄρχισε νά ἐπιτίθεται καί σέ αὐτούς τούς ἴδιους.

Υ.Γ. Πάλι καλά πού ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς πού ἀργοπεθαίνει ἐξαιτίας τους δέν ἔχει σκεφτεῖ ὅτι ἀφοῦ πεθαίνει πού πεθαίνει νά περάσει μιά βόλτα κατά ἴδω.

Ἄνδρέας Καρίτζης

Τό Κυπριακό «τέλειωσε», μ' ένα βροντερόν «Όχι», 75,82% και μόνον ένα 26,18% τό «Ναί». Άντίστοιχα στους Τουρκοκύπριους τό «Ναί» έλαβε 64,90% και τό «Όχι» 35,10%. Έτσι εκφράστηκε ή βούληση τών Κυπρίων. Μέ τό πώς ήλθε τό αποτέλεσμα αυτό και τί σημαίνει, ό Πολίτης αφιέρωσε πολλές από τίς επόμενες σελίδες του παρέχοντας έτσι όρισμένα στοιχεία για όποιοι θέλει νά καταλάβει τή σημερινή περιπλοκή του Κυπριακού. Τά κείμενα από τή σελίδα 20 έως τή σελίδα 56 ανήκουν σέ Έλληνοκύπριους.

Παρά τό «βροντερόν Όχι», ή Κύπρος είναι «καταδικασμένη» νά υπηρετήσει τό «Ναί»

του Άγγελου Ελεφάντη

Γράφω Παρασκευή πρωί, δέν έχω άλλο περιθώριο τά «Ένθέματα» κλείνουν τό απόγευμα. Καί βέβαια τό πρόβλημα είναι τά δημοψηφίσματα στην Κύπρο, τό «Ναί» και τό «Όχι». Όταν οι αναγνώστες θά διαβάζουν τά «Ένθέματα» τό αποτέλεσμα θά είναι ήδη γνωστό, γνωστή και ή ακριβής αριθμητική-ποσοστιαία απόδοση: περί τό 60% και μάλλον παραπάνω τό «Όχι», περί τό 40% και μάλλον αρκετά παρακάτω τό «Ναί». Η Κυπριακή Δημοκρατία, λοιπόν, από 25/4/ θά φιγουράρει μέ τό πυργωτό διάδημα «Όχι» στό κεφάλι. Μ' αυτό τό διάδημα, πάνω στό κεφάλι, θά πολιτεύεται τόσο στό εξωτερικό όσο και στό έσωτερικό τής νήσου.

Τό πρόβλημα όμως δέν είναι τό διάδημα πάνω στό κεφάλι, τό φαίνεσθαι, αλλά οι θέσεις και οι συμβολισμοί του «Όχι» που θρίσκονται μέσα στό κεφάλι τής πλειοψηφίας τών Έλληνοκυπρίων, τών δεσποτάδων και τών επιχειρηματιών, τών πολιτικών (του «Όχι») και τών ψηφοφόρων, εθνικιστών και μη εθνικιστών, του ταξίτζη ή του υπαλλήλου του άπεραντου τομέα τών υπηρεσιών και Τουρισμού αυτής τής κοινωνίας (στη διαμόρφωση του ΑΕΠ τής Κυπριακής Δημοκρατίας βιομηχανία-βιο-

τεχνία, μαζί μέ τή γεωργία καταλαμβάνουν κάτι λιγότερο από 15%. Τά υπόλοιπα είναι τουρισμός, υπηρεσίες, οικοδομές). Θά πρόσθετα δέ ότι στό «Όχι» συμπίπτουν όργανικά κι όχι συμπτωματικά ή συγκυριακά τό μεγαλύτερο μέρος του ΑΚΕΛ, παρά τίς παλινωδίες και τους τακτικιστικούς χειρισμούς τής ήγεσίας του ή μάλλον έξ' αίτίας αυτών τών τακτικισμών. Διότι άν ό γ.γ. του ΑΚΕΛ και γενικότερα ή ήγεσία του κόμματος πίστευαν και αποδέχονταν βαθιά τό «Ναί», ως τή μόνη έφικτή αλλά και σωστή λύση, τότε, ακόμη και οι πιθανοί τακτικισμοί τους θά έγερναν για νά υπηρετήσουν τό σχέδιο Άνάν. Συνέβη τό αντίθετο. Τό «Όχι» πίστευαν κι αυτό υπηρέτησαν έντέλει. Τό υπηρέτησαν έντέλει διότι τό έννοούσαν κατ' αρχήν έχοντας ως γνώμονα όχι τήν εθνική διάσταση του προβλήματος αλλά τή συμμετοχή του κόμματος στην έξουσία. Γι' αυτό άλλωστε, στίς τελευταίες προεδρικές εκλογές στήριξαν αταλάντευτα τον κ. Τάσσο Παπαδόπουλο, γνωστού όντος και τότε και τώρα ότι ό κ. Παπαδόπουλος ήταν αρχηγέτης του «Όχι». Σ' αυτό τό παιχνίδι κανείς δέν κοροΐδεψε κανέναν. Άν κάποιος επλανήθη ήταν ό Φερχόιγκεν, ό επί τής διεύθυνσης τής Ε.Ε. επίτροπος της. Κι ό ΣΥΝασιτισμός

επίσης πού στηρίχτηκε άκριτα στή θέση του ΑΚΕΛ. Διότι ο ΣΥΝ δέν διαφοροποιήθηκε σέ σχέση μέ τή θέση του ΑΚΕΛ. Νά τήν επαναλάβω: Πολιτικό Γραφείο, Κεντρική Έπιτροπή και Παγκύπρια Συνδιάσκεψη τάχθηκαν κατ' άρχήν μέ τό «Ναί», θεωρώντας ότι τά θετικά του σχεδίου Άνάν και ουσιαστικά είναι και περισσότερα άπ' τά άρνητικά. Άλλά πρόσθετα, σέ μία ένιαία και άδιαίρετη θέση, ότι άν δέν δοθεί άναβολή στό δημοψήφισμα τότε αυτοί θά ψηφίσουν «Όχι». Τό είπαν κατ' επανάληψη, ως τήν τελευταία στιγμή, δέν τό έκρυψαν οι άνθρωποι, κι έτσι έπραξαν. Ούτε επ' ελάχιστον χρησιμοποίησαν τό διάστημα από τά τέλη Νοεμβρίου 2002, όταν είχε κατατεθεί γιά πρώτη φορά τό σχέδιο Άνάν ως τόν Άπρίλη του 2004, γιά νά εξηγήσουν και νά συζητήσουν μέ τόν κόσμο τους τίς ρυθμίσεις περί δικαιοδικής και διζωνικής Όμοσπονδίας. Άντίθετα ή *Χαραυγή* ήταν ο διαπύριος κήρυκας του ΟΧΙ, από τήν άρχή ως τό τέλος. Ο δέ ΣΥΝ δέν αντιτάχθηκε στό τελικό «Όχι» του ΑΚΕΛ, δέν έδωσε μία τελεία στό πρώτο σκέλος τής θέσης του ΑΚΕΛ. Άφησε άδιευκρίνιστο άν ακολουθεί ή όχι τό ΑΚΕΛ και στό τελικό «Όχι», τό μόνο πού μετράει. Βεβαιότατα ή άναβολή θά ήταν θετική γιά νά δοθεί χρόνος ο κόσμος νά τό κουβεντιάσει, νά ενημερωθεί, νά τό καταλάβει τό ζήτημα. Σέ συνδυασμό όμως τό αίτημα άναβολής μέ τό τελικό «βροντερόν Όχι» δέν ήταν παρά έκδιασμός, πίεση, πράγμα πού δέν συνιστά ούτε έπιχείρημα αλλά ούτε, κυρίως, άπόδειξη τής αταλάντευτης στάσης υπέρ τής διζωνικής και δικαιοδικής όμοσπονδικής λύσης. Διότι άν έχει κανείς αυτή τή θέση άρχής και τήν άκριδώς αντίθετή της τότε άρχίζει τό παιχνίδι του τακτικισμού, τότε ντριπλάρει κανείς άκόμη και τόν έαυτό του. Πώς ζητά σήμερα τό ΑΚΕΛ νέο δημοψήφισμα μέσα στό 2004 μέ βάση τό σχέδιο Άνάν; Μπορεί νά υπάρξει άλλο σχέδιο λύσης του Κυπριακού χωρίς νά έχει ως πυρήνα τήν ισότιμη συγκυριαρχία Τουρκοκυπρίων και Έλληνοκυπρίων; Μπορεί νά υπάρξει λύση μέ άποκλειστική έλληνοκυπριακή κυριαρχία και τούς Τούρκους σέ θέση μειονότητας;

Οι αντίπαλοι του «Ναί» είπαν πολλά γιά νά στηρίξουν τή θέση τους. Άπό τό ότι θά πάνε στήν κόλαση όσοι ψηφίσουν «Ναί» (έπίσκοπος Κυρήνειας) έως τό ότι οι Τούρκοι ήταν μία ζωή τεμπέληδες και μία ζωή, έμεις οι Έλληνες τούς ταΐσαμε (έπίσκοπος Πάφου). Άπό τό ότι «Ναί» σημαίνει άναγνώριση και νομιμοποίηση τής τουρκικής εισβολής του 1974 ως τήν de jure άναγνώριση του κράτους Ντενκτάς. Άπό τήν άπαγόρευση στους Έλληνοκύπριους νά θεωρούν τόν έαυτό τους Έλληνα έως τό ότι οι Έλληνοκύπριοι θά χαντακωθούν οικονομικά. Άπό τό ότι τό τριμερές Διεθνές Δικαστήριο είναι ο άνώτατος έπιδιαιτητής και ή Κύπρος γίνεται προτεκτοράτο έως πλήρης άκύρωση τής ιστορίας τής

Κύπρου και του έλληνισμού γενικότερα. Άπό τόν άκραίο ένδοτισμό έναντι του άμερικανικού ιμπεριαλισμού έως τό ότι Κύπρος και Έλλάδα άναγνωρίζουν τόν κυρίαρχο ρόλο τής Τουρκίας στήν περιοχή και τήν Κύπρο. Άπό τήν de jure άναγνώριση τής νέ φάκτο διχοτομημένης Κύπρου έως ότι οι Έλληνοκύπριοι στα κατεχόμενα πρέπει νά ξεχάσουν γιά πάντα τό σπίτι τους, τό σπίτι του πατέρα τους και του παππού τους. Κι άλλα πολλά.

Τίποτε άπ' όλα αυτά δέν είναι αλήθεια. Όταν δέν είναι ευθέως παρερμηνείες, ήθελήμενες ή από άγνοια, δέν είναι παρά προσηλώσεις σέ ιδεολογικά σχήματα, όπως τό περί ιμπεριαλισμού φάσανον έναντιον πάσης κεφαλής, και ιδίως άριστερης κεφαλής: γιά νά τό θέλουν οι ιμπεριαλιστές, λένε, δέν μπορεί παρά νά τό θέλουν εις δάρος μας, ίδια κι άπαράλλαχτα όπως ή επέμβαση τους στό Ιράκ, στό Άφγανιστάν, στή Βοσνία, στό Κόσοβο. Η κ. Παπαρήγα μάλιστα κατέρριψε ρεκόρ στρατέγκο υποστηρίζοντας ότι οι Άμερικανοί θέλουν νά φτιάξουν κράτος Κούρδων στό Βόρειο Ιράκ και έπειδή άντιδρούν οι Τούρκοι τούς δίνουν ως άντάλλαγμα τήν Κύπρο. Όλα αυτά, επιπλέον, είναι έπιχειρήματα ευτελή. Άν και υπάρχουν όρισμένα έπιχειρήματα σοβαρά πού θά μπορούσαν νά συζητηθούν. Δέν είναι αυτά όμως πού συγκροτούν τήν άποψη (τό μένος κατά του «Ναί» τό πάθος υπέρ του «Όχι»). Τό «Όχι» δέν άπορρέει άπ' αυτά τά έπιχειρήματα. Τόσο πάθος, τέτοια έκλυση ψυχικής ένέργειας, τέτοια ουσιολογική άπορηπτικότητα, δέν προκύπτει από τά έπιμέρους ζητήματα, πραγματικά ή φανταστικά. Τό ζήτημα είναι άλλο: άν πράγματι ή έλληνοκυπριακή πλευρά —όπως και σύμπας ο έλληνικός άπορηπτικισμός— ασπάζεται ή όχι τήν άρχή τής ένιαίας δικαιοδικής και διζωνικής όμοσπονδίας. Αυτός είναι ο πυρήνας του σχεδίου Άνάν. Η ιστορία τής Κύπρου είναι τέτοια και ή σύσταση του πληθυσμού είναι τέτοια πού τό ένιαίο κράτος δέν μπορεί νά οικοδομηθεί και νά ζήσει παρά μόνο μέ τήν *ισότιμη* θέση των δύο συνιστωσών, των δύο συνιστωσών πολιτειών (ή κρατών). Δέν μπορεί τό κράτος αυτό νά υπάρξει μέ τή μία κοινότητα, τήν τουρκική, ως μειονότητα —έστω μέ άναγνωρισμένα, έγγυημένα και σεβαστά όλα τά δικαιώματα πού πρέπει νά έχει μία μειονότητα— και τήν άλλη ως πλειονότητα κυρίαρχη και κυριαρχική. Όλα τά κράτη-έθνη, άκόμη και τό άμερικανικό και τό γαλλικό και τό έγγλέζικο και τό έλληνικό ιστορικά προέκυψαν, μέσα από πολέμους βέβαια, όταν μία έθνότητα κατάφερε νά καθυποτάξει τίς άλλες πού συνυπήρχαν στήν ίδια επικράτεια. Οι υπάρχουσες όμοσπονδίες δίνουν πολλά ή λιγότερα δικαιώματα στις έθνοτικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές και φυλετικές μειονότητές τους, είναι όμως συγκροτημένες στή βάση μιας κεντρικής έξουσίας στα χέρια τής έθνότητας, του έθνους τελικά, μέ τή μεγαλύτε-

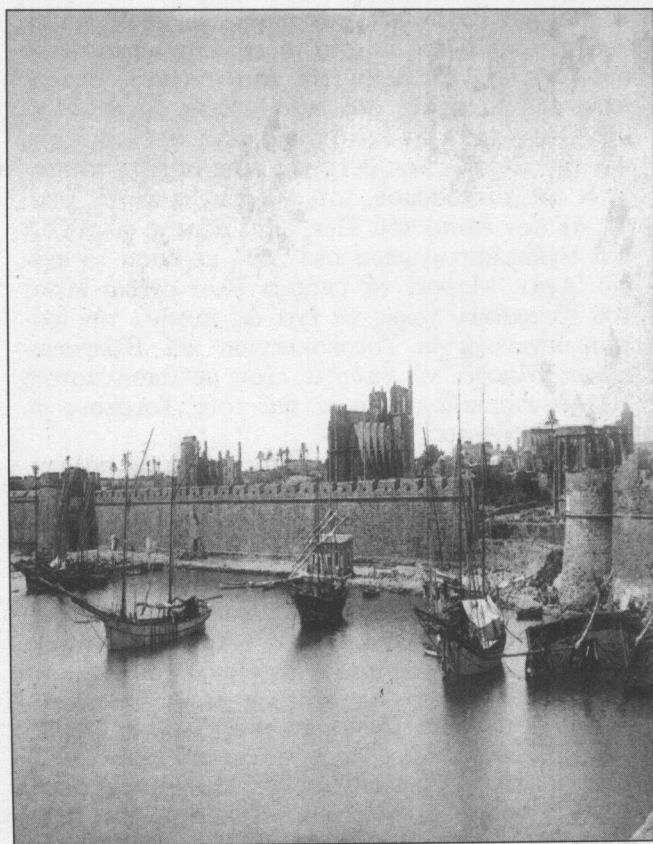

ρη δύναμη πού, σύν τοῖς ἄλλοις, ἀπαγορεύει στίς μειονότητες νά ἀποσχισθοῦν, νά ἀνεξαρτητοποιηθοῦν, νά γίνον ἀνεξάρτητο κράτος. Ὁ σκληρότατος καί φονικότατος ἐμφύλιος πόλεμος στίς ΗΠΑ, 1861-1864, ἐγινε διότι οἱ «Βόρειοι» δέν ἀναγνώριζαν στούς «Νότιους» τό δικαίωμα ἀνεξαρτησίας στίς νότιες πολιτείες ἕως ἀποσχίσεως. Ἡ Τζώρτζια γιά παράδειγμα νά γίνει ἀνεξάρτητο κράτος. Ἐλάχιστες εἶναι οἱ ἐξαιρέσεις αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ κανόνα: Βέλγιο, Ἑλβετία συγκεκριμένα. Σ' αὐτές τίς ἐξαιρέσεις θά μπορούσε νά προστεθεῖ καί ἡ Κύπρος. Εἶναι ἡ οὐσία τοῦ «Ναί». Τά ἄλλα εἶναι πόλεμος ὥστε νά ἐπικρατήσῃ ἡ μία ἀπό τίς δύο ἐθνότητες. Δέν λέω, μέ κανέναν θεό, ὅτι οἱ ὀπαδοί τοῦ «Ὅχι» στήν Κύπρο θέλουν πόλεμο ἐθνοσωτήριο, οὔτε καν οἱ ἐθνικιστές δέν τόν θέλουν, ἄν καί ὑπάρχουν πολλοί πού φαντασιωδῶς «σκέπτονται» ἔτσι. Πολέμησαν ἄλλωστε στήν Κύπρο κατ' ἐπανάληψη καί ἔμαθαν μέ ὀδυνηρό τρόπο ὅτι ἀκόμη ἕνας πόλεμος θά ἦταν καταστροφή γι' αὐτούς. Ἴσως εἶναι περισσότεροι αὐτοί πού θά ἤθελαν τό πολεμικό κόστος νά τό ἀναλάβει ἡ Ἑλλάδα. Ὅμως οἱ Βαλκανικοί πόλεμοι τέλειωσαν: ἡ Ἑλλάδα μετά τή Μικρασιατική Καταστροφή δέν ξανασκέφτηκε νά προσφύγει σέ ἑλληνοτουρκικό πόλεμο γιά νά διεκδικήσῃ τό ὅ,τιδήποτε. Δέν ἦταν ἐνδοτισμός αὐτό οὔτε ἐθνική μειοδοσία. «Ἀπλῶς», ἀπό τήν ἐποχή τῶν παππούδων μας ὡς σήμερα καταλάβαμε ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος συνύπαρξης μέ τούς γείτονους μας δέν εἶναι ἡ χειροβομβίδα, ἡ ξιφολόγη, τά φάντομ. Τό ξέρουν καί οἱ Κύπριοι αὐτό, ἄν καί ψηφίζουν «Ὅχι», ἕνα «Ὅχι» πού ἀφήνει ἀνοιχτή μίαν ἱστορική προοπτική ὡς ἀδράνεια, ὡς λύση τῆς μή λύσης.

Οἱ Κύπριοι πρέπει τώρα νά διαχειριστοῦν «τή λύση τῆς μή λύσης». Ἀκούγονται σενάρια, προβάλλονται εἰκασίες, πιθανότητες, προτείνονται μέτρα. Ἀλλά τώρα πού ἡ Τουρκία τοῦ Ἑρντογάν ἀποσύρεται ἀπό τήν Κύπρο, τώρα πού οἱ Τουρκοκύπριοι ἀπέρριψαν τή θέση τοῦ Ντενκτάς ὅτι «τό κυπριακό λύθηκε τό 1974», τώρα πού στήν Ἑλλάδα δέν ὑπάρχουν Ἰωαννιτικοί καί στήν Κύπρο δέν ὑπάρχουν τά κοράκια τῆς ΕΟΚΑ Β, τώρα πού οἱ Τουρκοκύπριοι θέλουν νά ζήσουν μέ τούς Ἑλληνοκύπριους κι ὄχι μέ τή μητέρα πατρίδα, τήν Τουρκία, τώρα πού οὔτε στήν Ἑλλάδα ἀκούγεται πιά τό σύνθημα «Ἐνωση», μέ τό ὅποιο οἱ ἄνθρωποι τῆς γενιάς μου κατεβήκαμε, γυμνασιόπαιδες ἀκόμη, γιά πρώτη φορά σέ συλλαλητήρια τῆς δεκαετίας τοῦ '50, τώρα πού ὅλοι μέσα στήν Εὐρώπη ἀποφασίσαμε ὅτι ἀπορρίπτουμε ἀπερίφραστα τήν ἐνοπλή βία ὡς τρόπο ἄσκησης τῆς πολιτικῆς, τώρα, λοιπόν, πού ὑπάρχουν αὐτά τά λαμπρά στοιχεῖα τῆς νέας περιόδου, ὑπάρχουν δυστυχῶς πολλοί ἀκόμη, καί κυρίως τό μεγαλύτερο κομμάτι τῆς ἰδεολογικῆς, τῆς πνευμα-

τικῆς καί τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ νηιοῦ, πού πορεύονται μέ βάση ἰδεολογίες τῆς δεκαετίας τοῦ '50 καί τοῦ '60. Ἰδεολογίες, πού ὡς βραδέα κοινωνικά φαινόμενα, βρίσκονται πίσω ἀπό τίς πραγματικές καταστάσεις. Δέν ξέρω τί θά γίνει στό μέλλο. Βλέπω ὅμως ὅτι οἱ κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις στήν Κύπρο, περί τόν πρόεδρο Παπαδόπουλο, πού πλέον κατακτᾷ ἐθναρχικό φωτιστέφανο, μέ τήν ἰσχυρότατη συνεπικουρία τῆς Ἐκκλησίας καί τούς ἐξ' ἴσου ἰσχυρούς ἐπιχειρηματικούς κύκλους τοῦ ἀπέραντου τριτογενούς τομέα, πού ἔλεγα στήν ἀρχή, δέν εἶναι οἱ καλύτεροι δυνατοί διαχειριστές γιά ἕνα ξεκόλλημα τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ ἀπό τό σημερινό βάλτωμα ἀνάμεσα στήν ἰδεολογία καί τήν πραγματικότητα. Ἄλλες δυνάμεις πρέπει νά ἐπαμυσθοῦν αὐτό τό φορτίο. Ἡ Ἀκελική Ἀριστερά θά εἶναι μιά ἀπ' αὐτές; Παρά τό «βροντερόν Ὅχι» ἡ Κύπρος εἶναι καταδικασμένη νά ὑπηρετήσῃ τό ΝΑΙ.

Δημοσιεύτηκε στά «Ἐνθέματα» τῆς Αὐγῆς, στίς 25.4.2004. Ἀναδημοσιεύεται μέ λίγες προσθήκες-βελτιώσεις.

Τήν επόμενη μέρα: Μπορεί ακόμα κάτι να περιωθεϊ;

του Δαμιανού Παπαδημητρίου

Επιχειρώντας ήδη από την προηγούμενη να γράψω για την επόμενη μέρα του δημοψηφίσματος στην Κύπρο, θα στηριχτώ στη βεβαιότητα για το αποτέλεσμα που προκύπτει από αυτό τό 70% των δημοσκοπήσεων υπέρ του «όχι» και ακόμα περισσότερο από την ατμόσφαιρα που επικρατεί στο νησί. Αν λοιπόν τό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι βέβαιο και αναμφισβήτητο, εκείνο που δέν είναι καθόλου βέβαιο, και που όμως έν πολλοίς θά καθορίσει την πορεία της Κύπρου τά επόμενα χρόνια, την επομένη μέρα δηλαδή, είναι ή έρμηνεία, ή κυρίαρχη έρμηνεία που θά δοθεί σ' αυτό τό σίγουρο «όχι» από τίς διάφορες πλευρές, τόν διεθνή παράγοντα, την Ελλάδα, την Τουρκία και πρωτίστως τούς Κύπριους, Έλληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους.

Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι ένω τό «ναί» έχει ένα χαρακτήρα συγκεκριμένο, στό «όχι» συνωθούνται διάφορα ρεύματα, ένιστε και ετερόκλητα. Έδώ στην Ελλάδα, για παράδειγμα, άρεσκόμαστε να δίνουμε μεγάλη σημασία σέ αυτό που κωδικοποιήμενα ονομάστηκε «άποψη Μάνου», μιά μορφή βελούδινης διχοτόμησης δηλαδή. Τό γεγονός μάλιστα ότι οί πιο έξειδικευμένες έρωτήσεις τών δημοσκοπήσεων δείχνουν τό ένα τρίτο τών Έλληνοκυπρίων (και επομένως περίπου τούς μισούς από τούς οπαδούς του «όχι») να υποστηρίζουν τή λύση τών δύο ανεξάρτητων κρατών έναντι της λύσης της ένιαίας Κύπρου, σέ συνδυασμό μέ την πεποίθηση όσων υποστηρίζουμε τό «ναί» ότι τό «όχι» είναι εκ τών πραγμάτων διχοτομικό και άρα οί Κύπριοι άργά ή γρήγορα θά αναγκαστούν να κατανοήσουν την πραγματική σημασία αυτού που ψήφισαν και να προσαρμοστούν ιδεολογικοπολιτικά στή διχοτομική πραγματικότητα, ίσως μäs ώθήσει σέ μίαν έρμηνεία του «όχι» (και επομένως και σέ μιά πολιτική) διαφορετική από αυτή που θά δοθεί από τούς ίδιους τούς ένδιαφερόμενους, δηλαδή τούς Κύπριους.

Θέλω μέ άλλα λόγια να πω τό εξής: ή έρμηνεία του «όχι», ό τρόπος δηλαδή που οί ίδιοι οί Έλλη-

νοκύπριοι θά άντιληφθούν τή σημασία της απόφασής τους, θά προσδιορίσει και την πολιτική που θά ακολουθήσουν στό μέλλον. Αν ή έρμηνεία που οί ίδιοι θά δώσουν είναι διαφορετική από την έρμηνεία που θά επικρατήσει διεθνώς (άλλά ακόμα και στην Ελλάδα) τότε και ή πολιτική που θά ακολουθήσουν θά συναντήσει την παγερή άδιαφορία ή και θά τούς φέρει σέ σύγκρουση μέ τόν υπόλοιπο κόσμο.

Η έρμηνεία λοιπόν του έλληνοκυπριακού «όχι» από τόν υπόλοιπο κόσμο, αλλά και από πολλούς στην Ελλάδα, είναι σαφής και δεδομένη: οί Έλληνοκύπριοι δέν επιθυμούν την ένωση του νησιού, τή συμβίωση μέ την άλλη κοινότητα, τό μοίρασμα της ζωής και τών αγαθών της ζωής μέ τούς άλλους προτιμούν την έθνική καθαρότητα, τόν πλήρη διαχωρισμό. Αν τό παρόν σχέδιο Ανάν όριστικά ένταφιασθεί μετά από λίγους μήνες ή ένα-δύο χρόνια, ή επόμενη λύση του Κυπριακού που θά προσφερθεί (και είναι πιθανόν να προσφερθεί -όχι βέβαια στό άμεσο μέλλον- γιατί τό Κυπριακό θά εξακολουθεί να ύφίσταται ως διπλωματικό πρόβλημα διεθνούς δικαίου) θά έχει ως βάση αυτήν ακριβώς τή διαπίστωση και θά προβλέπει τόν πλήρη διαχωρισμό, οικονομικό και διοικητικό, μέ ένα κράτος «σκέπαστρο» δύο άπολύτως αυτόνομων κοινοτήτων. Θά είναι δηλαδή μιά λύση που απλώς θά διευθετεί τό έναπομείναν προς διευθέτηση διπλωματικό πρόβλημα. Όλα τά άλλα θά τά έχει λύσει ή ζωή.

Τό ζήτημα λοιπόν είναι ή έρμηνεία που θά δώσουν και μέ την όποία θά πολιτευθούν οί ίδιοι οί Έλληνοκύπριοι. Πιστεύω λοιπόν ότι ακόμα και αν υπερτονίσουμε τή σημασία εκείνου του 34% που άποφαίνεται στίς δημοσκοπήσεις υπέρ τών δύο ξεχωριστών κρατών, και πάλι υπάρχει ένα 66% που μιλάει για ένιαία Κύπρο. Επομένως ή έρμηνεία που θά δοθεί θά είναι ή έρμηνεία της πλειοψηφίας, αυτού του 66% και επομένως θά είναι ή έρμηνεία της άπόρριψης όχι της λύσης γενικά, αλλά αυτής της λύσης. Θά είναι ή έρμηνεία που θά λείι ότι, παρόλο που οί Έλληνοκύπριοι άπέρριψαν τό σχέ-

διο 'Ανάν, εξακολουθούν να είναι προσανατολισμένοι σε μία λύση στην κατεύθυνση της ενιαίας Κύπρου.

Προσωπικά δεν έχω καμιά αμφιβολία ότι αυτή θά είναι η εξέλιξη των πραγμάτων στην Κύπρο. Μένοντας προς στιγμήν στο επίπεδο του λαού, αυτό το 34% που προέκυψε διχοτομικό στη δημοσκόπηση νομίζω ότι κατά βάθος τοποθετείται μ' αυτό τον τρόπο έχοντας κατά νου ως συγκεκριμένη πρόταση ένοποίησης το σχέδιο 'Ανάν, με άλλα λόγια αποφαινεται όχι γενικώς αλλά ειδικώς ότι καλύτερα διχοτόμηση παρά το σχέδιο 'Ανάν. Χωρίς λοιπόν να παραγνωρίζουμε τη σημασία αυτής της τοποθέτησης και αυτού του 34%, τά παραπάνω σημαίνουν ότι πολλοί από το 34% εύκολα και βολικά την επομένη του δημοψηφίσματος θά στοιχηθούν πίσω από μία θέση που θά λέει ότι δεν είμαστε εναντίον της ένοποίησης της Κύπρου, είμαστε απλώς εναντίον του σχεδίου 'Ανάν. Φεύγοντας δέ από το λαό και πηγαίνοντας στο επίπεδο των πολιτικών δυνάμεων (γιατί αυτές είναι που θά αναλάβουν να έρμηνεύσουν τη λαϊκή βούληση και να τη μετατρέψουν σε πολιτική), θά πρέπει να πούμε ότι δεν υπάρχει σήμερα πολιτική δύναμη στην Κύπρο από αυτές που λένε «όχι» και μάλιστα βροντερόν, που να μὴν τάσσειται υπέρ της ένοποίησης του νησιού, ψέγοντας μάλιστα τό συγκεκριμένο σχέδιο ως μη ικανοποιητικά ένοποιητικό. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει νομίζω αμφιβολία, όσο και αν δικαιούμαστε να αμφισβητούμε την ειλικρίνεια αυτής της τοποθέτησης αξιώνοντας μεγαλύτερη αυτόγνωσία από τους Έλληνοκύπριους, ότι οι ίδιοι την επομένη του δημοψηφίσματος θά εξακολουθήσουν να κάνουν αυτό που έκαναν πάντα εδώ και τριάντα χρόνια: θά εξακολουθήσουν να ζητούν την ένοποίηση του νησιού τους (στο όποιο παράνομα εισέβαλε και κατέχει ή Τουρκία κ.λπ., κ.λπ.), θά έρμηνεύσουν τό «όχι» όχι ως άρνηση αλλά ως αναζήτηση ενός καλύτερου σχεδίου 'Ανάν, η έγγυήσεων για την ασφαλέστερη και πιστότερη εφαρμογή του.

Η παραπάνω έρμηνεία του «όχι» σημαίνει απλούστατα ότι οι Έλληνοκύπριοι (και ίσως μαζί τους και ή Ελλάδα στο βαθμό που συμπαρίσταται) θά βρεθούν την επόμενη μέρα σε ασύμβατη τροχιά τόσο με τους Τουρκοκύπριους που θά έχουν καταλάβει αλλά (και αυτό είναι τό ένα σκέλος του προβλήματος) όσο και με τη διεθνή κοινότητα και, βεβαίως, με την ίδια τη φορά των πραγμάτων. Όλα αυτά είναι σχεδόν αναπόδραστα, όπως μαθηματικά βέβαιο είναι ότι οδηγούν σε ολέθρια αποτελέσματα, καθώς ή διαδικασία στην οποία μπήκε τά τελευταία χρόνια τό Κυπριακό ουσιαστικά δεν έμπεριείχε τό «όχι» παρά μόνο τό «ναί» στο τέλος της. Τούτων δεδομένων, υπάρχει, άραγε, έλπίδα, έστω και την τελευταία στιγμή, έστω και κατόπιν έορτης, να αποφευχθούν οι ολέθριες συνέπειες του «όχι»;

Για να απαντήσουμε σε αυτό τό έρώτημα θά πρέπει να σταθούμε πιο συγκεκριμένα στην κυρίαρχη έρμηνεία που θά δοθεί στο «όχι» και με βάση την όποια οι Έλληνοκύπριοι θά πορευθούν από τη Δευτέρα τό πρωί, εξειδικεύοντας τά σημεία εκείνα στα όποια οι Έλληνοκύπριοι του «όχι», ή πλευρά του «όχι», κατά δήλωσή της τουλάχιστον, αντιτίθεται στο σχέδιο 'Ανάν. Έχοντας άκουσει και τόν Παπαδόπουλο και τόν Λυσαορίδη, τους πιο αυθεντικούς εκφραστές δηλαδή του «όχι», θά μπορούσε κανείς να κωδικοποιήσει τη στάση τους ως εξής: είμαστε υπέρ μιας διζωνικής, δικαιοδικής όμοσπονδίας, λέμε όμως «όχι» στη συγκεκριμένη για δύο λόγους. Ο ένας είναι ότι δεν είναι «βιώσιμη» και «λειτουργική» και ο δεύτερος λόγος είναι ότι διαμορφώνει ένα κράτος περιορισμένης κυριαρχίας, ένα κράτος υπό «τουρκική κηδεμονία», ένα κράτος στο όποιο ή Τουρκία έχει κάποια μορφή δικαιώματα. Δεν έχει σημασία εδώ να επιχειρηματολογήσει κανείς ότι ή Τουρκία μετά τη χρεωκοπία της εδώ και τριάντα χρόνια πολιτικής της στο Κυπριακό, δεν πρόκειται να άσκήσει αυτά τά δικαιώματα, διότι ή αντίρρηση για τά τουρκικά δικαιώματα, την «τουρκική επικυριαρχία» όπως τη λένε, προβάλλεται ως φόβος, ή φοβία, αλλά κυρίως και ως αντίρρηση επί της άρχης. Διαφορίζοντας τά δύο επιχειρήματα, που είναι ταυτόχρονα και έρμηνείες του «όχι», θά έλεγα ότι τό πρώτο, τό περί λειτουργικότητας επιχείρημα, καθώς άπτεται ευθέως του ζητήματος της πολιτικής ισότητας των δύο κοινοτήτων, δεν είναι επιχείρημα κατά του συγκεκριμένου σχεδίου 'Ανάν, αλλά κατά κάθε διζωνικής δικαιοδικής όμοσπονδίας. Αν προβληθεί αυτό ή και αυτό τό επιχείρημα ως έρμηνεία του «όχι», τότε οι πάντες δικαίως θά κατανοήσουν (χωρίς και να τό δικαιολογήσουν βέβαια) ότι ή διζωνική δικαιοδική όμοσπονδιακή λύση έχει πεθάνει στην Κύπρο.

Τό δεύτερο επιχείρημα αντίθετα, ή δεύτερη έρμηνεία, που άποδίδει τό «όχι» σε μία αντίθεση άρχης για την «τουρκική επικυριαρχία», έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να γίνει κατανοητό και ίσως και να προσφέρει μία διέξοδο. Βέβαια θά πρέπει εδώ να πούμε ότι τά τουρκικά δικαιώματα, που πηγάζουν από τη Ζυρίχη, πέρα από δικαιώματα της Τουρκίας νοούνται και ως δικαιώματα της τουρκοκυπριακής μειοψηφίας που έγγυούνται την πολιτική της ισότητα και ασφάλεια και με αυτή την έννοια άπτονται και πάλι του διζωνικού, δικαιοδικού χαρακτήρα της όμοσπονδίας. Θά μπορούσε όμως κανείς, προβάλλοντας αυτή και μόνον αυτή την έρμηνεία του «όχι» ως «όχι» άρχης, να υποστηρίξει ότι τό άδιαμφισβήτητο δικαίωμα των Τουρκοκυπρίων στην ασφάλεια δεν μπορεί να προσβάλει τό δικαίωμα και των Έλληνοκυπρίων στη δική τους ασφάλεια, κάνοντάς τους να νοιώθουν αυτοί πλέον άνασφαλείς. Βέβαια για την ασφάλεια των Έλληνοκυ-

πρίων υπάρχει η ελληνική στρατιωτική δύναμη, όμως εύλογα θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, με την εμπειρία και του παρελθόντος, ότι η πρόβλεψη αυτή είναι καθαρά τυπική και όχι ουσιαστική.

Νομίζω ότι οι Έλληνοκύπριοι προβάλλοντας μία τέτοια ερμηνεία του «όχι» στον εαυτό τους και διεθνώς, μίαν ερμηνεία που λέει σχηματικά ότι το «όχι» δεν είναι ένα όχι στους Τουρκοκύπριους αλλά ένα όχι στην Τουρκία, έχουν ίσως ακόμα κάποιες πιθανότητες να εισακουστούν, κρατώντας για ένα όρισμένο χρονικό διάστημα ακόμα το σχέδιο Ανάν ζωντανό. Βέβαια το σχέδιο είναι δεδομένο και τίποτα, όσον αφορά ακόμα και τα δικαιώματα της Τουρκίας, δεν μπορεί να αλλάξει. Έδώ είναι όμως που μπορεί να αποβεί καθοριστικός ο ρόλος του ΑΚΕΛ, ενός κόμματος δηλαδή που έχοντας τελικά επιλέξει τη συμμετοχή του στην πλειοψηφία του «όχι» (δεν είναι εδώ η ώρα της κριτικής για τα αλληπάλληλα σφάλματα αυτόακύρωσης που έχει διαπράξει το ΑΚΕΛ), αποκτά ταυτόχρονα το δικαίωμα να συμμετάσχει στην αυθεντική ερμηνεία του, παλεύοντας μάλιστα για την επιβολή της δικής του ερμηνείας. Το ΑΚΕΛ, λοιπόν, έχοντας θέσει ζήτημα ασφάλειας και μόνο, έχει έμμεσα θέσει το ζήτημα των δικαιωμάτων της Τουρκίας στο νησί. Μήν αμφισβητώντας τις διατάξεις του σχεδίου Ανάν αλλά ζητώντας ταυτόχρονα τις έγγυησεις, ακόμα και στρατιωτικές, του ΟΗΕ για την εφαρμογή της συμφωνίας, κατατείνει στο να θέτει όρια στην (πραγματική ή φανταστική) τουρκική επικυριαρχία, θέτοντάς την (και μαζί το όλο κυπριακό κράτος) υπό τη μείζονα επικυριαρχία του ΟΗΕ. Μέ άλλα λόγια και συνοψίζοντας, το ΑΚΕΛ λέει ότι επειδή όλοι γνωρίζουμε ότι στο καθεστώς των τριών έγγυητριών δυνάμεων είναι στην πραγματικότητα η εξής μία, η Τουρκία, εμείς ζητούμε να τεθεί το καθεστώς αυτό υπό την τριτεγγύηση του ΟΗΕ. Η Τουρκία δεν φεύγει, λοιπόν, αλλά «καλύπτεται».

Στους λίγους μήνες που ακολουθούν το ΑΚΕΛ, μετέχοντας στο στρατόπεδο του «όχι», δικαιούται να διεκδικήσει τη δική του αυθεντική ερμηνεία αυτού του «όχι», επιβάλλοντάς την τόσο στον πρόεδρο Παπαδόπουλο, όσο και στον λαό, θά έλεγα, εκπαιδεύοντάς τον να δεχθεί αυτή την «απέξω συνειδηση» του νοήματος της ψήφου του. Σέ περιπτωση που τα καταφέρει σ' αυτό το διπλό παιχνίδι, θά μπορούσε το σχέδιο Ανάν να κρατηθεί ζωντανό για ένα διάστημα και οι Έλληνοκύπριοι να οδηγηθούν σέ ένα δεύτερο δημοψήφισμα, με την ελπίδα βέβαια ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν θά έχουν κρυώσει τελείως.

Γιά να συμβεί όμως αυτό, θά πρέπει ΑΚΕΛ και Παπαδόπουλος να συγκρουστούν στο άμεσως επόμενο χρονικό διάστημα για την ερμηνεία του «όχι» που θά προβληθεί, τόσο μέσα όσο και έξω από την Κύπρο, και επομένως για τα αιτήματα και την πο-

λιτική με την οποία θά εμφανιστεί τις επόμενες μέρες η Κύπρος στη διεθνή κοινότητα. Θά πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι άλλη δυνατότητα επανάληψης, δηλαδή επιβολής, του δημοψηφίσματος δεν υπάρχει παρά μόνο αν τό ζητήσει ή ίδια η Κύπρος επίσημα διά του Προέδρου της και με αυτή την έννοια τά πάντα στο Κυπριακό θά κριθούν τούτο τό καλοκαίρι στη σύγκρουση του ΑΚΕΛ με τον Παπαδόπουλο μέσα στον κυβερνητικό συνασπισμό αν βέβαια τέτοια σύγκρουση υπάρξει. Την επόμενη μέρα, λοιπόν, ας δώσουμε στην Κύπρο λίγο χρόνο, μία μικρή παράταση, ακόμα. Αν αυτή η σύγκρουση δεν γίνει, ή αν απ' αυτήν επικρατήσουν οι δυνάμεις της «πολλαπλής ερμηνείας» του «όχι», τότε θά πρέπει όλοι μας να γυρίσουμε σελίδα για την Κύπρο παραδεχόμενοι τό θάνατο της ιδέας της διζωνικής δικαιοδικής ομοσπονδίας.

Δημοσιεύτηκε στα «Ενθέματα» της Αύγης, 25.4.2004.

Τά σύνορα τοῦ Ναί καί τοῦ "Όχι

τοῦ Γιάννη Παπαθεοδώρου

«Καθένας χωριστά ὄνειρεύεται καί δέν ἀκούει τό θραχνά τῶν ἄλλων»

Γ. Σεφέρης, *Σαλαμίνα τῆς Κύπρου*

Ακούσαμε καί μάθαμε πολλά αὐτές τίς μέρες γιά τό Κυπριακό, γιά τό σχέδιο Ἄνάν, γιά τό συμβιβαστικό ΝΑΙ καί τό «μεγάλο» ΟΧΙ. Στό πλειοψηφικό, γιά τήν ὥρα, μέτωπο τοῦ ΟΧΙ, τά ἐπιχειρήματα πού σωρεύτηκαν ἀνέδειξαν, γιά ἄλλη μιά φορά, τόν σπασμωδικό τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργεῖ ἕνα μέρος τῆς ἑλληνικῆς καί κυπριακῆς πολιτικῆς σκηνῆς, πάνω στό κρίσιμο αὐτό «ἐθνικό» θέμα. Καλύπτοντας ἕνα εὐρύ φάσμα θυμικῶν ἐξάρσεων καί πολιτικῶν λεονταρισμῶν, τό μέτωπο τοῦ ΟΧΙ ἐπιστράτευσε δάκρυα καί τραυματικές μνήμες, παραδοσιακές συντηρητικές ρητορείες καί νεο-εθνικιστικές ἀντι-ιμπεριαλιστικές κορώνες, προφητικές κινδυνολογίες καί διπλωματικές κωλοσιεργίες, μέ σκοπό τήν ἀκύρωση τοῦ κεντρικοῦ στόχου τῆς ἑλληνικῆς καί κυπριακῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, στά τελευταῖα τριάντα χρόνια: τήν ἀναζήτησι δίκαιας καί βιώσιμης λύσης γιά τό Κυπριακό, στό πλαίσιο τῆς διεθνούς νομιμότητας. Ἀνεξάρτητα, ὡστόσο, ἀπό τίς διατυπωμένες ὡς τώρα ἀπόψεις, τήν τελική λύση θά κληθοῦν νά τή δώσουν, βέβαια, οἱ ἴδιες οἱ κοινότητες τῶν Ἑλληνοκυπρίων καί τῶν Τουρκοκυπρίων, ἐπικυρώνοντας μέ δημοψήφισμα, μέ τή δική τους, δηλαδή, πολιτική βούληση τίς ἀποφάσεις τους γιά τό μέλλον τοῦ νησιοῦ. Ἀπό αὐτή τήν ἀποψη, τό δημοψήφισμα τῆς 24ης Ἀπριλίου θά εἶναι ἴσως ἡ πιό σημαντική πράξη δημοκρατικοῦ αὐτοκαθορισμοῦ τῶν δύο κοινοτήτων, στήν πρόσφατη πολιτική ἱστορία τῆς Κύπρου. Ἀκριβῶς γιά αὐτό τό λόγο, ἔχει ιδιαίτερη σημασία νά σκεφτοῦμε ἂν τό ἐπερχόμενο δημοψήφισμα ἀφορᾷ μόνο τήν τυπική ἀποδοχή ἢ τήν ἀπόρριψη τοῦ σχεδίου Ἄνάν, ἢ ἂν ἀποτελεῖ ἕνα πιό σύνθετο πολιτικό διακύβευμα γιά τήν κυπριακή κοινωνία, στό σύνολό της.

Ἄς ξεκινήσουμε μέ τά αὐτονόητα. Τί εἶναι ἕνα δημοψήφισμα; Ἀφήνοντας κατά μέρος τούς ὀρισμούς, θά μπορούσαμε νά συμφωνήσουμε πῶς τό δημοψήφισμα, ὡς κορυφαῖος δημοκρατικός θεσμός, ἐξασφαλίζει καί ἐξειδικεύει τή λήψη συλλογικά δεσμευτικῶν ἀποφάσεων γιά τούς πολίτες μᾶς ἐδα-

φικῆς ἐπικράτειας. Εἶναι, δηλαδή, ἕνας τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ πολιτική κοινωνία *αὐτενεργεῖ* καί ταυτόχρονα *ἐπενεργεῖ* πολιτικά στόν ἑαυτό της, στή βάση μιᾶς δημοκρατικῆς βούλησης πού ἀναπτύσσεται θεσμικά ἐντός τῶν συνόρων τοῦ ἔθνους κράτους. Τό πεδίο ἀναφορᾶς, ἐπομένως, ἐνός δημοψηφίσματος προϋποθέτει ἕναν «ἑαυτό», ἕνα κοινωνικό σῶμα πού ταυτοποιεῖται ἀπό καί διά τοῦ δημοψηφίσματος προκειμένου νά εἰσπράξει τό ἀποτέλεσμα τῆς δράσης του. Εἶναι ὅμως ἔτσι τά πράγματα στήν Κύπρο; Ποῖός εἶναι ὁ «ἑαυτός» πού δεσμεύεται γιά τήν ἀποδοχή ἢ τήν ἀπόρριψη τοῦ σχεδίου Ἄνάν καί ποιά εἶναι τά σύνορα μέσα στά ὁποῖα ἀναπτύσσονται οἱ δράσεις καί τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς πράξης; Ἡ ὑπαρξη τῶν δύο κοινοτήτων προϋποθέτει ὅτι μέσα στή διαδικασία τοῦ δημοκρατικοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ πού προσφέρει τό δημοψήφισμα, τό πολιτικό ὑποκείμενο τῆς αὐτενεργείας/ἐπενέργειας δέν προϋποθέτει μόνο τόν «ἑαυτό» του ἀλλά προϋποθέτει καί τόν «Ἄλλο»: ἢ μιά κοινότητα δέν ψηφίζει ταυτόχρονα μέ τήν ἄλλη, δέν ψηφίζει μαζί μέ τήν ἄλλη, ἀλλά στή οὐσία ψηφίζει καί γιά τήν ἄλλη, γιά τήν πολιτική της ἀναγνώριση, τή συμμετοχή της καί τήν ἀντιπροσωπευσή της στό κοινό μέλλον τῆς κυπριακῆς δημοκρατίας. Στήν περίπτωση μάλιστα τῆς Κύπρου, τό δημοψήφισμα ἔχει μιά ἐπιπλέον ἰδιαιτερότητα, ἀφοῦ τό σχέδιο Ἄνάν ἐμπλέκει τίς δύο κοινότητες μέ διεθνεῖς ὀργανισμούς καί συμβάσεις, μέ θεσμούς καί ὑπηρεσίες, μέ οἰκονομικά καί στρατιωτικά δίκτυα πού υπερβαίνουν τά ἑδαφικά καί πολιτικά σύνορα τοῦ νησιοῦ, προσαρμόζοντας τά τελευταῖα στίς συνολικές ἐπιταγές καί λειτουργίες τῆς διεθνούς κοινότητας. Κι αὐτό συμβαίνει γιατί, σέ σύνθετες κοινωνίες μέ σύνθετα προβλήματα, ὅπως ἡ Κύπρος, οὔτε τό κράτος ταυτίζεται μέ ἕναν πολιτικά καί πολιτισμικά ὁμογενοποιημένο ἐθνικό πληθυσμό, οὔτε ἡ ἔννομη τάξη μπορεῖ νά ταυτίζεται μέ τήν περιοχὴ ἰσχύος μιᾶς μόνο κυρίαρχης κοινότητας. Μέ ἄλλα λόγια, δέν μπορούμε νά παραγράψουμε τό δημογραφικό, οἰκονομικό, κοινωνικό, πολιτικό καί πο-

λιτισμικό καθεστώς που δημιούργησε ή τουρκική εισβολή του 1974, ούτε μπορούμε να αγνοήσουμε τα προβλήματα νομιμότητας που ανέκυψαν μετά την επέμβαση. Αυτά τα προβλήματα οδήγησαν άλλωστε την ελληνική και έλληνοκυπριακή πλευρά στην αναζήτηση πολιτικής λύσης μέσα από διεθνείς και ευρωπαϊκές συνεργασίες, μέσα, δηλαδή, από φορείς διευθέτησης που δεν είναι βέβαια άχρωμοι, άομοι και ουδέτεροι αλλά έπεξεργάζονται λύσεις, στο πλαίσιο μιας πολιτικής που λειτουργεί με άλλα σύνορα και άλλες λογικές πέραν των εθνικών συνόρων και λογικών.

Αυτή η πολιτική μετατόπιση του Κυπριακού ως διεθνούς προβλήματος αντιστάθμιζε την ως τώρα αναποτελεσματική διαχείρισή του ως μείζονος, έστω, «έθνικού θέματος». Σήμερα, τό ενδιαφέρον του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει για πρώτη φορά στο προσκήνιο ένα διαφορετικό πολιτικό σχέδιο για τό μέλλον της Κύπρου. Τό ενδιαφέρον αυτό δεν εξαντλείται στις τεχνικές λεπτομέρειες ή στις ατέλειες του πολυσέλιδου σχεδίου 'Ανάν, αλλά στην πραγματικότητα, καλεί τις δύο κοινότητες να κάνουν κάτι πολύ δυσκολότερο από τό να αποδεχτούν ή να άπορρίψουν τό σχέδιο: τις καλεί να υιοθετήσουν μία άλλη, καινούργια πολιτική κουλτούρα, μία κουλτούρα δημοκρατικής άμοιβαιότητας και άλληλεγγύης, με σαφείς έγγυθσεις για μία ειρηνική κοινωνική συμβίωση στο μέλλον. Τό δημοψήφισμα της 24ης Άπριλίου σηματοδοτεί τή βούληση της διεθνούς κοινότητας για τήν ύπαρξη όχι μιας διχοτομημένης κοινωνίας αλλά για τήν ύπαρξη μιας κοινωνίας άνοιχτης, που δεν θά άποκλείει τους Άλλους, που δεν θά ανάγει τήν πολιτική και τόν πολιτισμό της πλειοψηφίας ως μόνη άρχή νομιμότητας, που δεν θά άναγορεύει τήν πολιτική της διχαστικής και διχασμένης μνήμης ως τό μόνο και άποκλειστικό συμβολικό κεφάλαιο της κυπριακής δημοκρατίας. Η έξασφάλιση της δημοκρατικής άλληλεγγύης, στή βάση της ισότιμης πολιτικής συμμετοχής και της ίσονομίας, είναι ό μόνος τρόπος για να κλείσουν τά χάσματα που άνοιξε ή ιστορία. Η πολιτική κουλτούρα που συνοδεύει τό σχέδιο 'Ανάν προϋποθέτει τήν άρση της προ-πολιτικής έθνικιστικής μεταφυσικής που έπιμένει να βλέπει τά προβλήματα μέσα από μανιχαϊστικά σχήματα και στερεότυπα για τόν έαντό και τόν Άλλο. Άντίθετα, καλεί τις δύο κοινότητες να θεραπεύσουν τις πολιτικές ανεπάρκειες που κληρονόμησαν από τό παρελθόν μέσα από τήν ίδια τή δημοκρατική διαδικασία. Άφενός μόν, με τή δίκαια κατανομή δικαιωμάτων και ύποχρεώσεων, άφετέρου δέ με τή συνολική ένταξη της δημοκρατικά ένωμένης Κύπρου σε ισχυρούς ύπερεθνικούς σχηματισμούς (ΟΗΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση), που θά έπηρεάσουν άμεσα τις έπιμέρους τομεακές και άναπτυξιακές της πολιτικές.

Αυτά είναι τά νέα σύνορα που θέτει στην Κύπρο τό σχέδιο 'Ανάν. Στην ουσία, δεν προσφέρει μία λύση νομιμότητας, αλλά συναρτά αυτή τή λύση νομιμότητας με τό πρόταγμα για μία σύγχρονη δημοκρατία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Έπομένως τό σχέδιο προϋποθέτει και κάτι άλλο: προϋποθέτει ότι τήν ώρα του δημοψηφίσματος, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, θά πρέπει να προβούν σε μία πράξη πολιτικής άναγνώρισης του Άλλου, του άλλοτε έχθρου και άντιπάλου. Κι αυτή ή πράξη πολιτικής άναγνώρισης θά είναι ή μόνη και μόνη πηγή δημοκρατικής άλληλεγγύης, ή μόνη και μόνη δεσμευτική άρχή για τήν κοινή συμμετοχή των δημοκρατικών πολιτών της Κύπρου στο μέλλον του νησιού. Ο ένας θά πρέπει να έγγυθηθεί για τόν άλλο, στην προοπτική μιας ένιαίας αλλά διαφορετικής ταυτότητας. Η έπίλυση του Κυπριακού περνάει σε τελευταία άνάλυση μέσα από αυτήν τήν ύβριδική κυπριακότητα όλων των πολιτών της Κύπρου, περνάει, δηλαδή, μέσα από τήν ίδια τήν άλλαγή των πολιτικών, κοινωνικών και πολιτισμικών όρων που ρυθμίζουν τις διαδικασίες της δημοκρατικής ένοποίησης του νησιού, πέρα από τά έπιμέρους έθνικά παρελθόντα και πεπραμένα. Πολλοί λένε πως αυτή ή λύση θυμίζει συνθήκες θερμοκηπίου. Δεν πρόκειται άπλως για λανθασμένη εκτίμηση αλλά για ιστορικό λάθος. Άρκει να άναλογιστεί κανείς πως χτίζει ή σημερινή Ευρώπη —μία Ευρώπη τραυματισμένη από δύο παγκόσμιους πολέμους με έκατομμύρια θύματα και με δεκάδες μεταπολεμικές τοπικές και έμφύλιες διαμάχες— τή σημερινή της κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, αναζητώντάς την άκριδώς εκεί, μέσα σε αυτά τά νέα σύνορα, τις όμοσπονδιακές συσσωματώσεις και συνεργασίες που έπιβάλλει ή διεγερμένη σύγχρονη ευρωπαϊκή δημοκρατία, με όλα τά προβλήματα και τις άδυναμίες της. Μέσα σε αυτά τά σύνορα καλείται να δει τήν πολιτική της φυσιογνωμία και ή Κύπρος, μέσα σε αυτά τά σύνορα καλούνται να άναγνωρίσουν τόν έαυτό τους και τόν Άλλο οι δύο κοινότητες που άπαρτίζουν τόν πληθυσμό του νησιού. Αυτά είναι τά σύνορα του ΝΑΙ, που μπορεί να προκύψει από τό δημοψήφισμα της 24ης Άπριλίου. Άντίθετα, τά μόνα όρατά σύνορα του ΟΧΙ θά είναι ή πράσινη διαχωριστική γραμμή και ή πολιτική κουλτούρα της εκατέρωθεν καχυποψίας και μνησικακίας. Στην περίπτωση αυτή, τό δημοψήφισμα δεν θά είναι μία χαμένη εύκαιρία για τήν Κύπρο (και τήν Ελλάδα), αλλά μία χαμένη εύκαιρία για τήν ίδια τή δημοκρατία.

Τ' άτιμο τό χρήμα...

των Τάσου Κωστόπουλου, Δημήτρη Τρίμη, Άγγέλικας Ψαρρά,
Δημήτρη Ψαρρά, Άντας Ψαρρά

Ενα από τά βασικά έπιχειρήματα πού πρόβαλε στό διάγγελμά του ό Τάσος Παπαδόπουλος άφορούσε τίς οικονομικές έπιπτώσεις του σχεδίου Άνάν: «*Η έφαρμογή των σχετικών προνοιών*», διακήρυξε, «*συνεπάγεται δυσάστακτες οικονομικές έπιπτώσεις για τούς Έλληνοκύπριους, ενώ ή όλη δομή του σχεδίου θά όδηγήσει, άν όχι σέ κατάρρευση τής κυπριακής οικονομίας, σίγουρα σέ οικονομική κρίση και έπιπτώσεις στό βιοτικό επίπεδο των Έλληνοκυπρίων, πού μέ τόσες θυσίες οικοδομήσαμε*».

Άφήνοντας κατά μέρος τίς άκραίες έκδοχές αυτής τής κινδυνολογίας, δέν μπορούμε παρά νά θυμηθούμε ότι κάπως έτσι ξεκίνησε, τό 1961-63, και ή αυτοϊπονόμευση τής Κυπριακής Δημοκρατίας: μέ τήν άρνηση τής έλληνοκυπριακής ήγεσίας νά καλυφθεί από τήν κεντρική κυβέρνηση τό κόστος λειτουργίας (και) τής τουρκοκυπριακής εκπαίδευσης. Άκολούθησε ή προβολή τουρκοκυπριακού βέτο στα φορολογικά νομοσχέδια του Μακαρίου και τό μπλοκάρισμα των λειτουργιών του ενιαίου κυπριακού κράτους.

Έκ των ύστερων, βέβαια, αυτό τό βέτο έχει αποκτήσει σχεδόν μυθικές διαστάσεις, καθώς θεωρήθηκε απόδειξη τής άρνησης των Τουρκοκυπρίων νά συμβιώσουν μέ τούς Έλληνοκυπρίους. Από τά άπομνηνεύματα ώστόσο του Γλαύκου Κληρίδη, προέδρου τότε τής κυπριακής Βουλής και βασικού διαπραγματευτή τής έλληνοκυπριακής πλευράς, προκύπτει μία έντελώς διαφορετική εικόνα: Η τουρκοκυπριακή ήγεσία πρόβαλε βέτο μονάχα σέ μία, όριακή, περίπτωση: τή χρηματοδότηση των σχολείων τής τουρκοκυπριακής κοινότητας από τόν κεντρικό προϋπολογισμό. Η δέ άρνηση των Έλληνοκυπρίων νά ικανοποιήσουν αυτό τό αίτημα, όφειλόταν όχι σέ «έθνικούς» αλλά σέ οικονομικούς -κυρίως- λόγους!

Σύμφωνα μέ τό κυπριακό σύνταγμα του 1960, ή εκπαίδευση αποτελούσε τομέα ευθύνης των αντίστοιχων «κοινοτικών συνελεύσεων». Η κεντρική κυβέρνηση ήταν, απλώς, ύποχρεωμένη νά καταβάλει «τουλάχιστον 2.000.000 λίρες» από τόν προϋπολογισμό της στίς «συνελεύσεις» (1.600.000 στην έλληνοκυπριακή και 400.000 στην τουρκοκυπριακή) γι' αυτόν τό σκοπό.

Τό ελάχιστο αυτό κονδύλι ήταν άπόλυτα άνεπαρκές, καθώς τά λειτουργικά έξοδα των μέν ελληνικών σχολείων άνέρχονταν σέ 3.000.000 λίρες, των δέ τουρικών σέ 800.000. Και οι δύο κοινότητες

συμφωνούσαν, ως έκ τούτου, στην αύξησή του. Τό πρόβλημα άφορούσε τόν καταμερισμό του: οι μέν Έλληνοκύπριοι πρότειναν διανομή κατά 18-82% (όσο ή πληθυσμιακή αναλογία των δύο κοινοτήτων), οι δέ Τουρκοκύπριοι 30-70% (όσο ή αναλογία των άξιωμάτων πού όριζε τό σύνταγμα).

Η αντίθεση κάθε άλλο παρά συμβολική ήταν, καθώς ή τουρκοκυπριακή κοινότητα, όντας πολύ φτωχότερη, δέν μπορούσε νά συντηρήσει τά σχολεία της από άλλες πηγές. Έξ ού και ή άποφασιστικότητα των εκπροσώπων της, μέ τήν προβολή του βέτο και τό μπλοκάρισμα τής φορολογικής νομοθεσίας.

Έκ των ύστερων, ό ίδιος ό Κληρίδης έχει κάνει τήν αυτοκριτική του για τήν έλληνοκυπριακή άδιαλλαξία σ' αυτό τό σημείο: «*Τά έπιχειρήματα πού προέβαλε ή έλληνοκυπριακή πλευρά για νά αίτιολογήσει τήν άρνησή της νά αύξηθεί ή έπιχορήγηση προς τήν τουρκική κοινοτική συνέλευση πάνω από 18%, δηλαδή ή αναλογία πληθυσμού και ή συνεισφορά στα δημόσια έξοδα*», γράφει στα άπομνημονεύματά του, «*ήσαν στην πραγματικότητα οι λόγοι εκείνοι για τούς όποιους θά είχε δοθεί μεγαλύτερη έπιχορήγηση από ένα κράτος πού θά χρησιμοποιούσε άντικειμενικά κριτήρια για νά προσδιορισθεί ή βοήθεια και στό όποιο δέ θά ύπήρχε ένταση άνάμεσα σέ διάφορες ομάδες ή τμήματα του πληθυσμού. Προφανώς, όσο φτωχότερη είναι μία ομάδα, τόσο μικρότερη είναι και ή συνεισφορά της στα δημόσια έξοδα και τόσο μεγαλύτερη ή ανάγκη της για έπιχορηγήσεις, ώστε νά μπορεί ν' άντιμετωπίσει τίς ύποχρεώσεις της στην τοπική αυτοδιοίκηση, στίς κρατικές ύποθέσεις, σ' ένα όμοσπονδιακό σύστημα ή σέ ζητήματα κοινοτικής αυτονομίας σ' ένα ένοποιημένο κράτος*».

Η στάση αυτή τής έλληνοκυπριακής ήγεσίας, πού ήταν αποτέλεσμα τής ένόχλησής της από τά ύπερβολικά δικαιώματα πού δόθηκαν από τίς συμφωνίες τής Ζυρίχης και του Λονδίνου στή μειονότητα, φατίζει καθαρά τά ψυχολογικά πλέγματα κάτω από τά όποια ζούσε κι εργαζόταν ή έλληνοκυπριακή ήγεσία και τήν άδυναμία της νά σταθεί πάνω άπ' αυτά» («Η κατάθεσή μου», τ. Α', Λευκωσία 1988, σελ. 142-143).

Δημοσιεύτηκε στον «Ιό» τής Κυριακάτικης Έλευθεροτυπίας στίς 18/4/2004.

Είναι τελικά τό Κυπριακό θέμα έκδίκησης;

«Τό σχέδιο 'Ανάν είναι κατασκευάσμα τῶν 'Αμερικανῶν πού κατευθύνονται ἀπό τούς 'Εβραίους Σιωνιστές καί σκοπός τους είναι ἡ καταστροφή τῆς Κύπρου!»

Ἀπόσπασμα ἀπό φυλλάδιο πού μοιράστηκε στους πιστούς τῆς Κύπρου κατά τή λειτουργία τῆς Μ. Πέμπτης

τοῦ Νικόλα Χριστοφίδη

1. Οἱ πρόσφατες δημοσκοπήσεις τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος τῆς Κύπρου σχετικά μέ τή στάση τυπικῆς μερίδας Ἑλληνοκυπρίων πολιτῶν ἀπέναντι στό σχέδιο Ἄνάν 5 ἔδειξαν ὅτι στό προσεχές δημοψήφισμα τῆς 24ης Ἀπριλίου, τείνουν ἀπό ἔνστικτο (ὄχι ἀπό γνώση), στήν πλειονότητά τους νά τό ἀπορρίψουν!

Σ' αὐτό τό γεγονός ἦλθε νά προστεθεῖ ἡ δραματική ὁμιλία τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας πού κυριολεκτικά *κοιροτοποίησε* τό σχέδιο καί στή συνέχεια ἡ ἐρμαφρόδιτη θέση τοῦ ΑΚΕΛ πού παγίωσε τό κλίμα ἀρνητισμοῦ, καθιστώντας τίς ὅποιες ἐλπίδες μεταστροφῆς τῆς κυπριακῆς κοινῆς γνώμης μέσα στό ἐλάχιστο χρονικό διάστημα πού ἀπομένει μέχρι τό δημοψήφισμα, *ἀσήμαντες*.

Ὅσο τό ἴδιο τό σχέδιο, παρά τήν κρατούσα σήμερα ἀρνητική γι' αὐτό ἀποψη μεταξύ τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ, *ἀλλά λέει!*

Αὐτό πού οὔτε ὁ πλέον προκατειλημμένος ἀναγνώστης του δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ, εἶναι ὅτι προτείνει μιά νέα κατάσταση πραγμάτων *θεαματικά εὐνοϊκότερη* ἀπό τή σημερινή –τόσο γιά τούς Ἑλληνοκύπριους, ὅσο καί γιά τούς Τουρκοκύπριους– *σηματοδοτεῖ τυπικά ἀλλά κι οὐσιαστικά, τήν ἐπίσημη ἀποχώρηση τῆς Τουρκίας ἀπό τήν Κύπρο μετά ἀπό 30 χρόνια κατοχῆς*.

Τό σχέδιο Ἄνάν, ἂν ἐξετασθεῖ μέ *καλοπιστία* καί μέ ἀντικειμενικά κριτήρια, ἀλλά κυρίως χωρίς πανικό, διαστρεβλώσεις (*σκοπίμες ἤ μή*) καί γραφικούς *συναισθητισμούς*, ὀδηγεῖ εὐκόλα στό συμπέρασμα ὅτι σάν συνολικό πλαίσιο λύσης, ὄχι μόνο ἀναιρεῖ ὅλα ὅσα θεωροῦμε τόσα χρόνια ὅτι συνιστοῦν τήν κατάσταση πραγμάτων πού ὀνομάζουμε «κυπριακό πρόβλημα» ἀλλά, δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις γιά τήν *ἐνηλικίωση τῶν Κυπρίων*, τόν ἀπογαλακτισμό τους ἀπό μητέρες πατρίδες καί τήν ὁμαλή καί ισότιμη ἔνταξή τους στό εὐρωπαϊκό καί παγκόσμιο γίγνεσθαι. Ὅπως ἄλλωστε δήλωσε πρῖν

ἀπό λίγες μέρες ὁ Γκίντερ Φερχόιγκεν, μιά ἐνωμένη εὐρωπαϊκή Κύπρος θά εἶναι ἡ *χώρα ὑπόδειγμα*, ὅπου Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι θά συμβιώνουν εἰρηνικά καί θά εὐημεροῦν στό πλαίσιο τῆς Εὐρώπης.

2. Γιατί ὅμως ὁ ἑλληνικός κυπριακός λαός, ἀντί νά εἶναι στήν πλειοψηφία του ἱκανοποιημένος μέ τή *μοναδική, ἴσως ἀνεπανάληπτη*, αὐτή ιστορική ἐξέλιξη, δείχνει μέσα ἀπό τή δημοσκοπήση καί ὄχι μόνο, τόσο φανερά ἐνοχλημένος ἀπό τό σχέδιο καί τόσο *ἀβίαστα ἔτοιμος* νά τό καταψηφίσει – ἀδιαφορώντας μάλιστα καί γιά τίς εὐοίωνες προοπτικές πού διανοίγει ἀλλά καί γιά τίς ὀδυνηρές, ἴσως δραματικές κι ἀνεπανόρθωτες γι' αὐτόν, ἀρνητικές συνέπειες πού μέ *βεβαιότητα* θά ὑποστεῖ;

Γιατί θέλουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι νά ταυτίζονται μέ τά λεγόμενα –ἀκόμη κι ἂν αὐτά εἶναι *φανερὰ ψεύδη*– τοῦ ὁποιοῦ ἄσχετου/σχετικοῦ «ειδικοῦ» ἢ ἄλλου συναισθηματικοῦ λαοπλάνου πού ἐμφανίζεται στήν κυπριακή τηλεόραση – σάν νά προσπαθοῦν ἀπεγνωσμένα νά βροῦν ἐκ τῶν ὑστέρων μιά *λογικοφανή* στήριξη σέ μιά παράλογη, ὅμως *ἤδη προειλημμένη*, ἀπόφασή τους;

Γιατί δηλαδή, τό ὑπό ψήφιση σχέδιο, δέν λειτουργεῖ γιά τούς Ἑλληνοκύπριους στό *συναισθηματικό* τους πεδίο – γιατί δέν εἶναι ἡ λύση πού θά *ἤθελαν*,

Δύο εἶναι, κατά τή γνώμη μου, οἱ παράγοντες πού ὀδηγοῦν σ' αὐτό τό φαινόμενο:

Α. Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι οἱ Ἑλληνοκύπριοι *δέ χρειάζονται καμία λύση!*

Παρά τήν καταστροφή τοῦ 1974 καί τίς ἐπαχθεῖς συνθήκες πού δημιούργησε στό νησί, οἱ Ἑλληνοκύπριοι *ἔχουν ἤδη ἐπιλύσει* σέ *πρακτικό* καί *οικονομικό* ἐπίπεδο τό κυπριακό πρόβλημα – ἀνέβασαν τόσο *θεαματικά* τό βιοτικό τους ἐπίπεδο ὥστε σήμερα νά ζοῦν μιά καθημερινότητα ἡ ὁποία εἶναι σαφῶς *καλύτερη* ἀπ' αὐτήν πού βίωσαν μέχρι τό 1974.

Από την άλλη η Κυπριακή Δημοκρατία, για πρώτη φορά στην ιστορία της διάγει μιά σχετικά μεγάλη περίοδο σταθερότητας και ευημερίας –είναι πλέον ένα ήμικατεχόμενο μόν, αλλά σεβαστό, διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος– ένα κράτος πού γίνεται σέ λίγες μέρες ισότιμο μέλος τής Ε.Ε.

Β. Ο δεύτερος παράγοντας φαίνεται νά εΐναι ότι οι Έλληνοκύπριοι έννωσαν γιά πρώτη φορά τή μεθυστική ζάλη πού δίνει τό πικρό ποτήρι τής εκδίκησης!

Κατάφεραν νά απομονώσουν από τή διεθνή ζωή –και κυρίως από τή ζωή τους– τούς Τουρκοκύπριους (όπως κάποιες μεγαλοαστικές οικογένειες κρύβουν από τήν κοινωνία τά νοητικά καθυστερημένα παιδιά τους). Τούς άφησαν νά έγκλωβισθούν σ' ένα μή αναγνωρισμένο «ψευδοκράτος» και νά τιμωρούνται στό διηλεκές από ένα άσφικτικό διεθνές οικονομικό έμπάργκο – σέ βαθμό πού οι Τουρκοκύπριοι νά αποστατήσουν και νά εκλιπαρούν γιά τήν επανένωσή τους μέ τούς Έλληνοκύπριους!

Παράλληλα και μέ μιά σειρά από καταπελτικά ψηφίσματα διεθνών οργανισμών, πέτυχαν τή φραστική καταδίκη από τή διεθνή κοινότητα του πρωταίτιου του έγκλήματος πού έγινε σέ βάρος τους, τής Τουρκίας. Όσοόσο ό τελικός τους στόχος μένει ακόμη ανεκπλήρωτος

Τά ψηφίσματα ως οίωνει δικαστικές αποφάσεις νά εκτελεστούν – νά τιμωρηθεί δηλαδή έμπρακτα ή Τουρκία από τή διεθνή κοινότητα, σέ τέτοιο βαθμό μάάλιστα πού οι Έλληνοκύπριοι νά νιώσουν δικαιωμένοι και ήθικά ικανοποιημένοι!

Πρόσφατα μόλις, ή Τουρκία άρχισε νά ύφίσταται επιτέλους κάποιες όδυνηρές γι' αυτήν συνέπειες.

Μετά από 30 χρόνια και μέ βάση τό προηγούμενο πού δημιούργησε ή γνωστή υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου, εΐναι αναγκασμένη νά αποζημιώσει τούς πρόσφυγες γιά τή στέρηση τής περιουσίας τους.

Άκόμη οι σημαντικότερες γιά τό μέλλον τής Τουρκίας σχέσεις της μέ τήν Ε.Ε., έμποδίζονται ουσιαστικά, από τό συνεχιζόμενο έγκλημά της στην Κύπρο. Μετά τήν 1η Μαΐου ή Τουρκία θά κατέχει πλέον παράνομα εύρωπαϊκό έδαφος, ή δέ πολύπλοκτη γι' αυτήν αίτησή της γιά ένταξη στην Ένωση θά τελεί υπό τήν αίρεση τής έγκρισης τής Κύπρου – ή Τουρκία γίνεται πλέον όμηρος τής Κυπριακής Δημοκρατίας!

Ήλθε φαίνεται ή «εύλογημένη ώρα» νά πάρουν οι Έλληνοκύπριοι τό αίμα τους πίσω από τήν Τουρκία –γιά τό έγκλημα τής εισβολής του 1974– γιά τούς νεκρούς, τούς άγνοούμενους, τήν προσφυγιά, τόν έποικισμό, τήν καταστροφή τής πολιτιστικής τους κληρονομιάς – τή Σμύρνη, τήν Πόλη και τίς άλλες χαμένες πατρίδες του έθνους!

3. Δέν εΐναι άρα ούτε οι νομικές, ούτε οι οικο-

νομικές, ούτε οι πολιτικές πρόνοιες κι άλλες συνέπειες του σχεδίου του Γ.Γ, ό λόγος άπόρριψής του από τούς ύποστηρικτές του «ΟΧΙ» –είναι τό όργιλο συναίσθημα πού πνίγει– Έλληνες και Έλληνοκύπριους – ότι τό προτεινόμενο σχέδιο δέν δικαιώνει τό έθνος, δέν τούς ικανοποιεί ήθικά. Διότι τό σχέδιο Άνάν πουθενά δέν τιμωρεί τελικά τήν Τουρκία γιά τά έγκλήματά της σέ βάρος των Έλληνοκυπρίων.

Η εκδίκηση εΐναι τελικά ό λόγος του άρνητισμού των Έλληνοκυπρίων στην προτεινόμενη από τόν Γ.Γ. του ΟΗΕ λύση του κυπριακού –άρνητισμού πού εκφράζει μονολεκτικά τό «ήχηρό» «ΟΧΙ» του Κύπριου Προέδρου– μιά θέση πού φαίνεται νά βρίσκει σημαντική απήχηση και στην Ελλάδα, τόσο μεταξύ πολιτικών, όσο και μεταξύ του ελληνικού λαού.

Οι ύποστηρικτές του «ΟΧΙ» πιστεύουν ότι δρισκόμαστε μπροστά σέ άλλη μιά διεθνή συναωμοσία σέ βάρος των «δικαίων» του έλληνισμού!

Μιά συναωμοσία –δεβαΐως του άλλου «προαιώνιου έχθρου» μας του ιμπεριαλισμού– πού κωδικοποιείται στή μορφή ενός έτεροβαρούς, έσκεμμένα άκατανόητου σχεδίου έννέα χιλιάδων σελίδων, του οποίου ή όλη σύλληψη, ό μόνος του σκοπός δέν μπορεί νά εΐναι παρά ή νομιμοποίηση των τελεσμένων τής εισβολής, ή άπαλλαγή τής Τουρκίας από τά έγκλήματά της, έτσι ώστε νά τής επιτρέψει νά διεκδικήσει άνέξοδα, μέ τά δεκανίκια του ιμπεριαλισμού, μιά ισότιμη θέση στην Ευρώπη και στόν πολιτισμένο κόσμο;

Κι αυτό άκριβώς ύπονοούσαν οι Κύπριοι Μητροπολίτες όταν αποκάλεσαν επανειλημμένα τό σχέδιο «άνήθικο», «σατανικό έκτρωμα», πρίν καν τό διαβάσουν!

Μέ τίς αντίληψεις όμως αυτές, πού προφανώς επικρατούν σέ μεγάλη μερίδα τόσο των Έλληνοκυπρίων όσο και των Έλλήνων πολιτών, μέ τή λογική δηλαδή τής «βεντέτας» και τής εκδίκησης, πού κάθε άλλο παρά χριστιανική μπορεί νά χαρακτηριστεί, δέν πρέπει νά εκπλήσσει τό γεγονός ότι όποια συμβιβαστική λύση κι αν προταθεί αυτή τή στιγμή στόν έλληνοκυπριακό λαό, ακόμη κι αν αυτή εΐναι ιδανική λύση – θά καταψηφισθεί!

Οι Έλληνοκύπριοι αντιδρούν στό σχέδιο Άνάν μέ τόν ίδιο ακριβώς αϋθόρμητο και μονολιθικό τρόπο πού άντέδρασαν οι περισσότεροι Έλληνες στό Κουρδικό –όχι επειδή κατανοούσαν τόν άγώνα των Κούρδων, αλλά διότι υιοθέτησαν τήν παράλογη λογική «ό έχθρός του έχθρου μου εΐναι φίλος μου».

Όταν λοιπόν είδαν οι Έλληνες κι οι Έλληνοκύπριοι τήν τουρκική πλευρά νά πανηγυρίζει μετά τή Λουκέρνη είπαν: «Γιά νά πανηγυρίζουν οι Τούρκοι σημαίνει ότι τό σχέδιο εΐναι γιά μās κακό – άρα άπορριπτέο»!

4. Τί είναι όμως αυτό που πραγματικά προβάλλει το «ΟΧΙ» των Έλληνοκυπρίων;

Καταρχήν προβάλλει ότι αυτό που στην πραγματικότητα ζητούσαν από τη διεθνή κοινότητα όταν επεδίωκαν τη λύση του κυπριακού όλα αυτά τα χρόνια, δεν ήταν ένα κοινό μέλλον με τους Τουρκοκυπρίους στη βάση ενός δίκαιου και λογικού συμβιβασμού!

Ούτε λίγο ούτε πολύ, οι Έλληνοκύπριοι απαιτούσαν από τη διεθνή κοινότητα, μέσα από τις ειρηνευτικές διαδικασίες του ΟΗΕ, ν' αποκαταστήσει γι' αυτούς, τη χαμένη τους «έθνική τιμή» – τιμή όμως που οι ίδιοι ποτέ δε διεκδίκησαν με τα όπλα ή έστω μ' άλλες εκούσιες προσωπικές θυσίες!

Γι' αυτό το «ΟΧΙ» του κ. Παπαδόπουλου δεν εκφράζει καμιά λεβεντιά.

Εκφράζει καταρχήν μιá ασυνέπεια των Έλληνοκυπρίων προς τους διεθνείς θεσμούς, ίσως και μιá διάθεση εκμετάλλευσης, μιá κακοπιστία απέναντί τους. Το κυριότερο όμως είναι ότι εκφράζει μιá αναχρονιστική έθνικιστική ιδεολογία που δυστυχώς αναπαράγεται από μιá μεγάλη μερίδα της κυπριακής εκκλησίας, αλλά κυρίως από την παιδεία του νησιού για 30 σχεδόν χρόνια και συνοψίζεται σε δύο βαριές λέξεις: «Δέν ξεχνῶ»!

Δέν ξεχνῶ όμως τί ὁ Έλληνοκύπριος;

Μήπως τήν εκδίκηση σέ βάρος τῆς Τουρκίας, στήν ὁποία εἶναι ἀπό τὰ τρυφερά παιδικά του χρόνια ὀρκισμένος;

Εἶναι τυχαῖο ἄραγε ὅτι στήν ἔρευνα τοῦ Ρ.Ι.Κ., οἱ ἔλληνοκύπριοι νέοι 18-25 εἶναι ἡ πιό ἀρνητικά τοποθετημένη μερίδα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἀπέναντι στό σχέδιο Ἀνάν;

5. Μιά ὅμως τέτοια, ἐντέλει ἐθνικιστική-ρατσιστική νοοτροπία, φανερά δέν συνάδει, οὔτε μέ τίς κρατούσες ἀντιλήψεις στή διεθνή κοινότητα καί τίς ἀρχές τοῦ ΟΗΕ, οὔτε καί φυσικά μέ τίς ἀρχές τῆς Εὐρώπης καί τό περιδῶτο «εὐρωπαϊκό κεκτημένο» – παραπέμπει σ' ἄλλες ἐποχές πού ἡ Εὐρώπη θέλει νά ξεχάσει!

Ἐνα ἔλληνοκυπριακό, λοιπόν, «ΟΧΙ» πού βασίζεται στήν πιό πάνω λογική τῆς «κακῆς» Τουρκίας πού πρέπει νά τιμωρηθεῖ γιά νά ἐπέλθει ἡ κάθαρση τοῦ ἔθνους, διαστρεβλώνει καί παραποιεῖ, τήν ἴδια τήν κυπριακή ἱστορία – διαγράφει μιá μακρὰ ἀλυσίδα ἀπό ἔλληνοκυπριακά λάθη καί ἑλληνικά, αὐτά πού προκάλεσαν τελικά τήν τουρκική εισβολή τοῦ 1974. Παραγράφει ἀκόμη τή θεμελιώδη σημασία τῶν ἱστορικῶν συμφωνιῶν κορυφῆς Μακαρίου-Ντενκτάς πού ἔθεσαν τό συμβιβαστικό πλαίσιο τῆς συμφιλίωσης τῶν Έλληνοκυπρίων καί τῶν Τουρκοκυπρίων σ' ἕνα κοινό, δικαιοδικό, διζωνικό, ὁμόσπονδο κράτος – αὐτή ἄλλωστε ἦταν ἡ βάση πάνα στήν ὁποία κτίστηκε τό σχέδιο Ἀνάν κι αὐτή

ἦταν ἡ βάση μέ τήν ὁποία οἱ Έλληνοκύπριοι ἠγέτες διαπραγματεύτηκαν τή λύση τοῦ Κυπριακοῦ ὅλα αὐτά τὰ χρόνια.

Ποῦ πάει, λοιπόν, ἡ συνέπεια κι ἡ ἀξιοπιστία τῶν Έλληνοκυπρίων, τῶν ἠγετῶν καί τοῦ κλήρου τους, ὅταν ἀπορρίπτουν τό σχέδιο μέ διαστρεβλώσεις τοῦ περιεχομένου του καί μέ τέτοιους πανηγυρικούς τόνους.

Ὅταν παραβλέπουν ὅτι τό σχέδιο εἶναι τό συμβιβαστικό ἀποτέλεσμα μιᾶς διαδικασίας διαπραγματεύσεων πού ἐγινε μέ βάση τίς κρατούσες στό διεθνές δίκαιο πρακτικές εἰρηνικές ἐπίλυσης διαφορῶν τοῦ ΟΗΕ, διαδικασία πού οἱ ἴδιοι ἐπίμονα ζήτησαν καί στήν ὁποία κι ἴδιοι συμμετείχαν ἐλεύθερα καί μέ τή θέλησή τους;

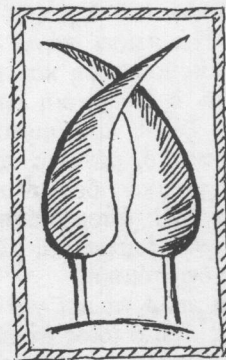
Δέν ἐμφανίζονται στή διεθνή κοινότητα σάν ἕνας ἐξαιρετικά ἐμπαθῆς, τυφλωμένος ἀπό μίσος λαός πού, σάν ἀπατημένος σύζυγος δέν σκέφτεται παρὰ μόνο τήν εκδίκηση;

Ἡ νοοτροπία τῆς τυφλῆς βεντέτας πού ἐκφράζουν οἱ Έλληνοκύπριοι σήμερα δέν δείχνει ὅτι ζοῦν κολλημένοι στό παρελθόν κι ἀντιμάχονται τὰ ρεαλιστικά συμφέροντα καί τό μέλλον τῶν παιδιῶν τους;

Τέλος πόσο ἐπικίνδυνη καί ζημιογόνα εἶναι γι' αὐτούς μιá νοοτροπία πού ἐρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς κρατούσες διεθνείς κι εὐρωπαϊκές ἀξίες τῆς διαλλακτικότητας, τοῦ πλουραλισμοῦ, τῆς δημιουργικῆς εἰρηνικῆς συμβίωσης τῶν λαῶν – μιá νοοτροπία πού βρίσκεται τόσο κοντά σ' αὐτήν τῶν σημερινῶν φονταμενταλιστικῶν κινήματων!

Ἡ Κύπρος σίγουρα, τήν ἐπαύριο τοῦ «ΟΧΙ» θά εἶναι μιá κτυπητή παραφωνία στόν πολύχρωμο δημοκρατικό κόσμο τῆς Εὐρώπης, ὅπου διεκδικεῖ μιá ἰσότιμη θέση. Μήπως λοιπόν οἱ Έλληνοκύπριοι, θά πρέπει νά ποῦνε ἕνα ἠχηρό «ΟΧΙ» καί στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση, πρὶν ἐκδιωχθοῦν ἀπό τήν Ἐνωση κακῆν κακῶς,

9 Ἀπριλίου, 2004

“Ένας επικίνδυνος λόγος άλλων έποχών: καλωσορίσατε στή διχοτόμηση και τόν άπορριπτισμό

του Νίκου Τριμικλινώτη

«Δεσμεύομαι να λύσω τό Κυπριακό στή βάση του σχεδίου ‘Ανάν’, είπε ό κ. Τάσσοσ Παπαδόπουλος και προεκλογικά έδωσε λόγο τιμής στον κυπριακό λαό με τόν πιο παραστατικό τρόπο. Σάν ψηφοφόροι του κ. Παπαδόπουλου, παρ’ όλες τίς έπιφυλάξεις που είχαμε, δώσαμε πίστωση χρόνου και πίστη στο λόγο του: «Οί άνθρωποι αλλάζουν με τίς έποχές και τίς συνθήκες», είπαμε.

‘Αναμέναμε ένα ΟΧΙ. ‘Ομως αυτό που είδαμε στή τηλεόραση ήταν ένα πολιτικό πραξικόπημα: αυτό έκανε με τό πολυδιαφημισμένο διάγγελμά του. Μίλησε σάν τόν παλιό Τάσσο, έμπνευστή του άπορριπτισμού, ιδιοκτήτη τής έφημερίδας Κήρυκας. Με λόγο και ύφος που θέλησε να παραπέμψει σε άλλες έποχές, άποπειράθηκε να μετατρέψει έαυτόν σε «έθναρχη» έποχές που ευτυχώς πέρασαν άνεπιστρεπτή.

«Αντλώ δύναμη από έσας», είπε σε καμιά εκατοστή «αυθόρητους» όπαδούς με γαλανόλευκες που φώναζαν ΟΧΙ και άποκαλούσαν αυτούς που λένε ΝΑΙ στή λύση «προδοτές». Είχαν «σπάσει» τόν κλοιό τής άστυνομίας του προεδρικού. Τά «αυθόρητα» λεωφορεία ήταν έτοιμα, βαμμένα με έθνικά χρώματα με μεγάλα γράμματα, όπως τίς διαφημιστικές πινακίδες που άγοράστηκαν: ΟΧΙ... «Αυθόρητα» και όλόκληρη ή ήγεσία του ΔΗΚΟ μαζί, από τήν άρχή τών διαπραγματεύσεων, μέχρι τήν κατάθεση του τελικού σχεδίου πολεμούσε με μίσος τό σχέδιο λύσης του Κυπριακού.

‘Η όλη έπιχειρηματολογία που άνέπτυξε, οι διάφορες παραπλανητικές και άσύστολες σοφιστείες, με έπιλεκτικές αναφορές και έσκεμμένες παραλήψεις τών προνοιών του Σχεδίου ‘Ανάν είχαν ένα καθαρό στόχο: Νά κτίσει πάνω στήν άνασφάλεια του λαού, τήν άπογοήτευση και τόν φόβο του κόσμου. «Διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία», είπε, και μένουμε επί ξύλου κρεμάμενοι σε ένα μπαράζ κινδυνολογίας για τό άβέβαιο αύριο. Έσκεμμένα άγνόησε τό πραγματικά άβέβαιο αύριο τό όποιο θα έπιφέρει με ένα ΟΧΙ: άπομόνωση, μή-άναγνώριση, άρση του έμπάργκο, ακόμα και μόνιμη και νομιμοποιημένη πλέον διχοτόμηση.

Δέν βρήκε ένα καλό να πει για τό Σχέδιο ‘Ανάν, ένα σχέδιο λύσης που ό ίδιος με έπιστολή του στον Γ.Γ. του ΟΗΕ ζήτησε να έπαναδιαπραγματευτεί

πρίν τήν ένταξη στήν Ε.Ε. για να άποτρέψει τήν ευρωδιχοτόμηση. Μήπως ήταν απλά ένα επικοινωνιακό τρικό; Μήπως δέν ήταν ποτέ ειλικρινής στίς προθέσεις του; Τότε γιατί πήγε στή Νέα ‘Υόρκη ή τήν Λουκέρνη; Γιατί δέν άκουσε τόν κ. Τζιωνή ή άλλους άπορριπτικούς συμβούλους του;

Με πλήρη και άπροκάλυπτο άπορριπτισμό που θα ζήλευε ακόμα και ένας Ντενκτάς άνέπτυξε ένα μηδενιστικό λόγο για τή λύση και απέδειξε ότι προτιμά τή διχοτόμηση από τή λύση. Με δάκρυα στα μάτια τόνισε: «Παρέλαβα κράτος άναγνωρισμένο. Δέν θα παραδώσω “κοινότητα”». Πρίν τρεις ήμερες είδαμε και τόν κ. Ντενκτάς, να δακρύζει και να λέει «δέν θέλω να δώ τόν τουρκικό στρατό να φεύγει και να μήν έπιστρέφει».

Τά περί τής διάλυσης τής Κυπριακής Δημοκρατίας, περί κράτους και όχι κοινότητας, τής μή έπιστροφής τών προσφύγων που παρέθεσε άγγίζον τά όρια του ψεύδους. Τά περί άνασφάλειας του λαού, με τήν όποια έπαξε άποτελούν άνέντιμη πράξη λαϊκισμού και δημαγωγίας. Αυτό όμως που εξέπληξε περισσότερο ήταν ότι δέν δίστασε να χρησιμοποιήσει δικές του προτάσεις που έγιναν άποδεκτές από τόν ΟΗΕ σάν καταστροφικές. ‘Η πρόταση για μετοχοποίηση του 1/3 τών άποζημιώσεων ήρθε από τό έπιτελείο του κ. Παπαδόπουλου, ήταν πρόταση τής έλληνοκυπριακής πλευράς που έγινε άποδεκτή από τόν ΟΗΕ και τήν τουρκική πλευρά. ‘Ηρθε κατόπιν να επικαλεστεί αυτή τήν πρόνοια του σχεδίου σάν μή βιώσιμη, ύπενθυμίζοντας μάλιστα στο λαό τήν καταστροφή του χρηματιστηρίου.

‘Ολα τά έπιχειρήματα, στή βάση τών όποιων οικόδομησε ένα ΟΧΙ ίσχυαν πρίν πάει στίς διαπραγματεύσεις. ‘Η άναγκαία καλή θέληση τής Τουρκίας είναι προϋπόθεση για όποιαδήποτε λύση. ‘Αν δέν πιστεύεις στήν καλή θέληση του άλλου, τότε δέν πās να διαπραγματευτείς. ‘Η άποτυχημένη πολιτική τής «πρόταξης» να ζητās πρώτα τήν άποχώρηση τών κατοχικών δυνάμεων και ύστερα να συνομιλήσεις είναι διαθέσιμη μόνο σ’ αυτούς που θέλουν παγίωση του στάτους κδό.

‘Εδώ και καιρό ό κ. Παπαδόπουλος διαλαλούσε ότι έπαψε να ζητās πώς ή λύση πρέπει να είναι δίκαιη, φτάνει να είναι λειτουργική και βιώσιμη. Πρότεινε μάλιστα άλλαγές στο σχέδιο ‘Ανάν που να

τό καταστήσουν λειτουργικό και βιώσιμο, αλλαγές που έγιναν αποδεκτές, σχεδόν όλες. Στην Λουκέρνη δεν ζήτησε αλλαγές που να κάνουν το σχέδιο πιο δίκαιο, πεισματικά αρνούμενος οποιαδήποτε διαπραγμάτευση για το έδαφικό. Τελικά τα περί λειτουργικότητας και βιωσιμότητας, που έλεγε, δεν ήταν παρά στάχτη στα μάτια του κυπριακού λαού.

Για έπικοινωνιακούς λόγους πήγε στίς συνομιλίες; Για να ξεγελάσουμε μήπως τους Ευρωπαίους για να φτάσουμε στην ένταξη χωρίς τή λύση; Η ένταξη στην Ε.Ε. από καταλύτης για λύση μετατρέπεται σε αυτοσκοπό που θα διχοτομεί την Κύπρο. Τό τραγικό είναι ότι το ΟΧΙ των Έλληνοκυπρίων θα έκληφθει από την Ε.Ε. και τον ΟΗΕ ως έλλειψη θέλησης για λύση, ενώ η Τουρκία που κατέχει τώρα παράνομα κυπριακά έδαφη θα νομιμοποιηθεί λέγοντας ΝΑΙ και θα πάρει «πιστοποιητικό καλής διαγωγής» και πιθανώς ήμερομηνία, χωρίς ανταλλάγματα στην Κύπρο, ενώ θα μονιμοποιηθεί και η διχοτόμηση.

Είχε καλέσει τά ΜΜΕ να τον ενισχύσουν στή διαπραγμάτευση τής Λουκέρνης με τό να μή βγάξουν τά θετικά του σχεδίου λύσης και με τό να μεγεθύνουν τά αρνητικά. Άφηνε να διαρρέουν στά ΜΜΕ από τούς στενούς του συνεργάτες διάφορα και δημιούργησε μία αρνητική κοινή γνώμη. «Για διαπραγματευτικούς λόγους», έλεγε σ' όποιον άνησυχούσε. Τελικά δημιούργησε έναν Φράγγκεσταϊν, τόν όποιο και καβαλίκεψε για να άποτρέψει τή λύση του Κυπριακού.

Άποδείχτηκε τελικά ότι ο κ. Τάσος ήταν και παραμένει ό έμπνευστής του άπορριπτισμού. Δεν διστάζει να άποδεχτεί τή διχοτόμηση αρνούμενος τή διακυβέρνηση του τόπου. Διαφώνησε με τόν Μακάριο τό 1977 για όμοσπονδιακή λύση. Διαφωνεί και τώρα με τό Σχέδιο Άνάν γιατί πρόκειται για όμοσπονδία. Με τό ΑΚΕΛ έπαιξε ένα βρόμικο παιχνίδι. Είναι μία φωνή από τό παρελθόν που δεν έχει χώρο στην Κύπρο του μέλλοντος.

Κύπρος: ή ώρα του μεγάλου «Ναί»

του Σταύρου Τομπάζου

Τά ψέματα τέλειωσαν. Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι καλούνται σε δημοψήφισμα τήν 24η Άπριλίου για να άποφασίσουν όριστικά για τό μέλλον τους. Δεν υπάρχουν πιά «ϊσως». Υπάρχει άπλως τό μεγάλο «ναί» ή τό μεγάλο «όχι». Αύτή τή στιγμή διαμορφώνονται στην Κύπρο με ταχύ ρυθμό τά δύο αντίπαλα στρατόπεδα.

Στό στρατόπεδο του «όχι», τό τοπίο είναι ήδη αρκετά καθαρό. Τό κόμμα του Τάσου Παπαδόπουλου (ΔΗΚΟ), δηλαδή ή εθνικιστική δεξιά μακαριακής προέλευσης, τοποθετήθηκε καθαρά ενάντια στό σχέδιο Άνάν. Οί Νέοι Όρίζοντες τής άκρας δεξιάς, οί άμετανόητοι ύποστηρικτές τής ΕΟΚΑ Β' μέσα και έξω από τό ΔΗΣΥ, Μητροπολίτες και Ίεράρχες (πλήν του Μητροπολίτη Μόρφου που τάχθηκε ενάντια στό κυρίαρχο εκκλησιαστικό ρεύμα), ή ήγεσία των οικολόγων παρά τίς συστάσεις των Ευρωπαίων συντρόφων τους, καθώς και κάποιοι βουλευτές τής εθνικιστικής πτέρυγας του ΔΗΣΥ άλωνίζουν τά κανάλια δαίμονοποιώντας τό σχέδιο. Ό επίτιμος πρόεδρος τής ΕΔΕΚ Β. Λυσσαρίδης και πολλοί ύποστηρικτές του στό χώρο τής σοσιαλδημοκρατίας παρασύρθηκαν από αυτό τό ρεύμα.

Στό στρατόπεδο του «ναί» διαμορφώνεται με πιο άργό ρυθμό, όμως τό τοπίο θα ξεκαθαρίσει σύντομα. Τά δύο μεγάλα κόμματα, τό ΑΚΕΛ και ό ΔΗΣΥ θα ταχθούν με τό «ναί». Σ' αυτό τό στρατόπε-

δο εντάσσεται και τό κόμμα του Γ. Βασιλείου, οί Έλεύθεροι Δημοκράτες, καθώς και κάποια ιστορικά στελέχη τής ΕΔΕΚ. Στό χώρο του ΑΚΕΛ, όσο πιο άριστερά τοποθετούνται τά στελέχη τόσο πιο ξεκάθαρα ύποστηρίζουν τό «ναί».

Τό μέτωπο του «όχι» είναι τό μέτωπο του εθνικιστικού ρομαντισμού. Έπειδή ύστερεϊ σε επιχειρηματολογία άντλεί δύναμη από τά «προαιώνια» σύμβολα και τίς παραδόσεις. Η «σημαία», οί «ήρωες», οί «μάρτυρες», ή «όρθοδοξία» επιστρατεύονται για να καλύψουν τίς άβάστακτες έλλείψεις μιας λογικοφανούς επιχειρηματολογίας. Μόλις καταρρεύσει ό μανδύας τής λογικής των περί «δικαιοσύνης» επιχειρημάτων, εμφανίζονται τά ιερά αίματα και ένίοτε ό καθαρόαιμος ρατσισμός. Μά πώς είναι δυνατόν να δεχθούμε τό σχέδιο «αυτού του μαύρου» διερωτήθηκε δημόσια ένας διακεκριμένος βουλευτής του κόμματος του Τάσου Παπαδόπουλου. Ό «μαύρος» είναι ό Γ.Γ του ΟΗΕ.

Τό μέτωπο του «ναί» είναι τό μέτωπο του όρθου λόγου. Η φιλελεύθερη δεξιά άποδέχεται τούς ευρωπαϊκούς όρους του παιχνιδιού και σταθμίζει τά υπέρ και τά κατά του σχεδίου για τήν έλληνοκυπριακή κοινότητα. Τά υπέρ υπερισχύουν χωρίς τήν παραμικρή άμφιβολία. Ό άπολογισμός τής άριστερας είναι όμοιος με αυτόν τής φιλελεύθερης δεξιάς. Έπιπλέον, τώρα που τό κυβερνητικό σχήμα καταρ-

ρεί, ή άριστερά μπορεί και πάλι νά διεκδικήσει άξιόπιστα τούς κοινούς ταξικούς αγώνες Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, τήν «επαναπροσέγγιση», τή διεθνιστική άλληλεγγύη. Ένα παρελθόν πού παραμελήθηκε αλλά δέν παραδόθηκε θά εμφανιστεί εκ νέου στό προσκήνιο. Τά πιό πολλά από τά στελέχη του ΑΚΕΛ και τά πιό άξιόλογα, αυτά πού δέν βολεύτηκαν στίς εύκολες «πατριωτικές συμμαχίες», θά αναπνεύσουν και πάλι έλεύθερα.

Μιά άπλοική ανάγνωση τής πρόσφατης κυπριακής ιστορίας παρουσιάζει τό σχέδιο Άνάν ως μία ιμπεριαλιστική εφεύρεση μέ σκοπό τήν προσαρμογή τής Κύπρου στίς έπιταγές τής νέας τάξης πραγμάτων. Αυτή ή αντίληψη ένισχύθηκε σημαντικά από τήν καλά σχεδιασμένη ύπνόμευση του σχεδίου πού άρχισε άμέσως μετά τή συμφωνία τής Νέας Υόρκης, εντάθηκε μέ τήν έναρξη τών συνομιλιών και άποκορυφώθηκε στή Λουκέρνη. Ένώ τά δύο μεγάλα κόμματα, τό ΑΚΕΛ και ό ΔΗΣΥ δεσμεύτηκαν νά μήν έκφραστούν δημόσια ύπέρ του σχεδίου και περιορίστηκαν σέ γρίφους και ύπνοούμενα για νά μήν επηρεάσουν άρνητικά τή διαπραγματευτική θέση τής έλληνοκυπριακής πλευράς, τό ΔΗΚΟ και οι Νέοι Ορίζοντες όργιαζαν στά κανάλια δηλητηριάζοντας τήν κοινή γνώμη. Ο Πρόεδρος, ενώ στήν Κύπρο κατάρφε νά κρυφτεί πίσω από τήν άδιαλλαξία του Ντενκτάς για νά παρουσιάσει μία μαύρη εικόνα τών συνομιλιών, στή Λουκέρνη άρνήθηκε ουσιαστικά νά διαπραγματευτεί και χρησιμοποιήσε «φιλικούς» δημοσιογράφους και τόν ίδιο τόν κυβερνητικό εκπρόσωπο για νά δημιουργήσει τήν πλαστή εικόνα μιάς διβλικής καταστροφής.¹ Άν τό τελικό σχέδιο είναι καλύτερο από τήν τρίτη έκδοχή του, αυτό όφείλεται στίς παρεμβάσεις τής τελευταίας στιγμής τών Άναστασιάδη, Βασιλείου και Χριστόφια.

Η νέα τάξη πραγμάτων δέν συνίσταται μόνο στήν εισβολή στό Άφγανιστάν και στό Ιράκ ή στούς «τρομονόμους». Στηρίζεται και στήν έξασφάλιση τής σταθερότητας, εκεί πού αυτό κρίνεται ως αναγκαίο και έφικτό. Μέ τή λύση του κυπριακού προβλήματος, οι ΗΠΑ και ή Ε.Ε. επιδιώκουν τή σταθερότητα στό τρίγωνο Ελλάδα-Τουρκία-Κύπρος, κυρίως μέ τήν ευρωπαϊκή επίβλεψη τής Τουρκίας. Έπιθυμούν βελτίωση τών έλληνοτουρκικών σχέσεων και προοδευτικό και έλεγγόμενο εκδημοκρατισμό τής Τουρκίας. Ο τελευταίος είναι αναγκαίος αν πρόκειται νά ένταχθει ή Τουρκία στήν Ε.Ε., διότι ό πολιτικός πλουραλισμός δυτικού τύπου και ένας στοιχειώδης σεβασμός τών ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων καθιστούν μία χώρα πολιτικά διαφανή και άρα προβλέψιμη. Μέ αυτή τήν έννοια ή λύση του Κυπριακού έντάσσεται πράγματι στήν νέα τάξη πραγμάτων. Άπό τότε όμως ή αντίσταση στον ιμπεριαλισμό συνίσταται στήν καλλιέργεια συνθηκών για ένταση στίς έλληνοτουρκικές σχέσεις, στίς περιφερειακές έξοπλιστικές δαπάνες, στά δημοκρατικά

έλλείμματα και τήν έλλειψη σεβασμού τών ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Η πρόσφατη άντι-ιμπεριαλιστική φιλολογία στήν Κύπρο, τήν Ελλάδα και τήν Τουρκία, όταν δέν είναι τό προϊόν μιάς λανθασμένης πολιτικής άνάλυσης, απλώς μασκαρεύει μία άπεχθή έθνικιστική ιδεολογία πού δυσκολεύεται νά εμφανιστεί μέ τό πραγματικό της πρόσωπο. Άς μήν ξεχνούμε ότι ακόμη και ό Ντενκτάς ώρύεται κατά του άμερικανικού και ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού πού ξεπουλούν τό Κυπριακό προς όφελος τών Έλληνοκυπρίων και τών Έλλήνων πού είναι ήδη μέλη τής «ευρωπαϊκής ιμπεριαλιστικής συμμαχίας».

Τό σχέδιο Άνάν, άλλωστε, δέν έπεσε από τόν ουρανό. Πολύ πριν τή νέα τάξη πραγμάτων, τή δικοινοτική, διζωνική όμοσπονδία δέχθηκε ή έλληνοκυπριακή πλευρά από τό 1977 μέ τή συμφωνία Μακαρίου-Ντενκτάς. Άπό τότε ούδέποτε άμφισβητήθηκε έπίσημα από τήν έλληνοκυπριακή πλευρά. Η όμοσπονδία αυτού του τύπου είναι ό μοναδικός τρόπος επανένωσης τής Κύπρου, ό όποιος μέχρι πριν μερικές εβδομάδες προσέκρουε στήν τουρκική άδιαλλαξία: τό στρατιωτικό κατεστημένο τής Τουρκίας θεωρούσε λυμένο τό Κυπριακό από τό 1974.

Τό σχέδιο Άνάν δέν τό επιβάλλει ή διεθνής κοινότητα ή ό ιμπεριαλισμός, τό επιβάλλει ή κυπριακή ιστορία του 20ού αιώνα. Η «κυπριακότητα» ούδέποτε υπερίσχυσε τών έθνικών συνειδήσεων και τών έθνικών επιδιώξεων. Ούδέποτε οι Έλληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι αγωνίστηκαν μαζί για κοινούς στόχους μέ τρόπο καθοριστικό για τήν ιστορία. Άντίθετα, όταν οι μέν αγωνίζονταν για τήν Ένωση οι δε αγωνίζονταν για τή Διχοτόμηση. Ο διαχωρισμός τών κοινοτήτων σέ επίπεδο συνείδησης, πολιτικής και γεωγραφίας υπήρξε μία έξελικτική διαδικασία τής όποιας τό άποκορύφωμα ήταν τό πραξικόπημα και ή εισβολή του 1974. Η λύση του Κυπριακού δέν είναι δυνατό νά οικοδομηθεί στό κενό ή στά θεμέλια μιάς μυθικής ιστορίας περί έναμένου κυπριακού λαού, τήν όποια καλλιέργησε ή έλληνοκυπριακή πλευρά μετά τό 1974 για νά ένισχύσει τή διεθνή νομιμότητα τής Κυπριακής Δημοκρατίας.

Έν όλίγοις, τό κυπριακό πρόβλημα δέν είναι μόνο πρόβλημα εισβολής και κατοχής, είναι και πρόβλημα διακοινοτικών σχέσεων. Κανένας από τούς δύο έθνικισμούς δέν κατάρφε νά επιβληθει στήν Κύπρο. Ο έλληνοκυπριακός έθνικισμός απέτυχε νά επιφέρει τήν Ένωση. Η κυρίαρχή του τάση ικανοποιείται και μέ τή μισή Κύπρο. Ο τουρκοκυπριακός έθνικισμός πέτυχε τή διχοτόμηση, απέτυχε όμως νά δημιουργήσει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο

1. Βλέπε τό άρθρο του έγκυρου δημοσιογράφου Μακάριου Δρουσιώτη, «Τά διαβολάκια και ό Τάσσο», Πολίτης, Λευκωσία, 4/4/2004.

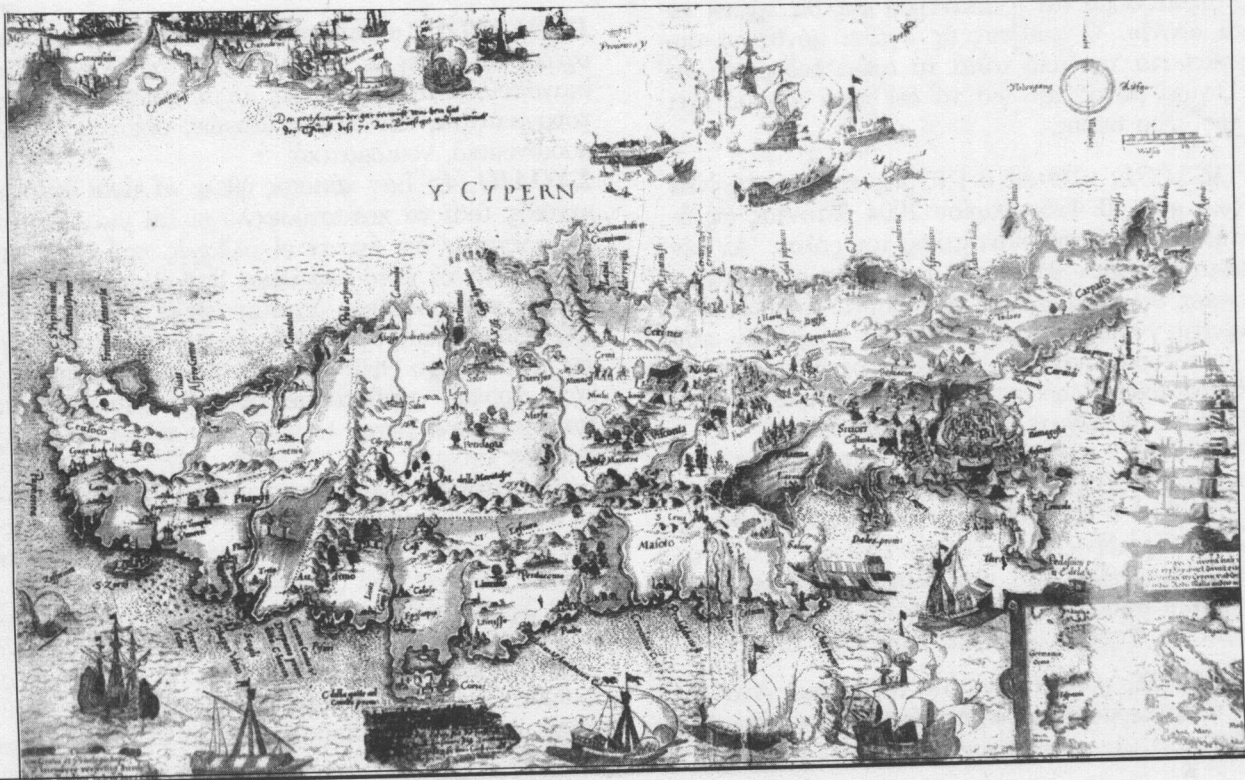
κράτος. Η κυρίαρχη του τάση ικανοποιείται και με τη διατήρηση της υφιστάμενης ισορροπίας. Είναι γι' αυτό που το «απορριπτικό μέτωπο» και στίς δύο πλευρές δέν αποδέχεται τό σχέδιο 'Ανά. Οι μέν βολεύονται μέ τό εθνικό «μονοπώλιο» τής εξουσίας, έστω κι αν τό κράτος τους είναι παράνομο. Έπειδή όμως ούτε οι μέν, ούτε οι δέ τολμούν νά τό παραδεχθούν σύρθηκαν στίς συνομιλίες γιά τό σχέδιο 'Ανά μέ τήν έλπίδα νά απέμψακούν επιρρίπτοντας τήν ευθύνη οι μέν στους δέ. 'Απέτυχαν.

Τό σχέδιο 'Ανά βασίζεται στην πραγματική κυπριακή ιστορία και στην πραγματική γεωπολιτική θέση τής Κύπρου. Βασίζεται στην αποτυχία των εθνικιστικών επιδιώξεων και των δύο πλευρών. Έγκαινιάζει μιά Κυπριακή Δημοκρατία βασισμένη στην δι-εθνικότητα του κυπριακού πληθυσμού, απλλάσσει τόν κυπριακό λαό από τήν παρουσία του τουρκικού στρατού και ανατρέπει τά τετελεσμένα τής εισβολής.

'Ασφαλώς, τό σχέδιο 'Ανά δέν είναι τέλειο. Οι συνθήκες έγγυήσεων τής Ζυρίχης διατηρούνται, οι κυρίαρχες άγγλικές βάσεις παραδίδουν μόνο τό 50% των έδαφών τους. 'Ωστόσο, όλοι οι πρόσφυγες που τό επιθυμούν πραγματικά, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, μπορούν νά επιστρέψουν άργά ή γρήγορα στά σπίτια τους. Οι περιοσιές που δέν θά επιστραφούν θά αποζημιωθούν μέ τόν ένα ή τόν άλλο

τρόπο, έστω κι αν δέν είναι βέβαιο ότι οι αποζημιώσεις θά είναι στό ύψος τής πραγματικής τους αξίας. 'Ο τουρκικός στρατός αποσύρεται από τήν Κύπρο γιά νά παραμείνει ένας συμβολικός αριθμός 650 ατόμων. Η πολιτική ισότητα των δύο συνιστώντων κρατών λαμβάνει υπόψη τίς πληθυσμιακές αναλογίες του κυπριακού λαού. Η τουρκοκυπριακή κοινότητα εντάσσεται στην Ε.Ε. και έτσι εξασφαλίζει ένα στοιχειώδες δημοκρατικό κεκτημένο, τό όποιο τώρα στερείται. Τό εμπάργκο εις βάρος τής τουρκοκυπριακής κοινότητας καταργείται. Τό κυριότερο όμως είναι ότι τό όλο θεσμικό οικοδόμημα του όμόσπονδου κράτους και πιό συγκεκριμένα οι διαδικασίες εκλογής του Προεδρικού Συμβουλίου από κοινό ψηφοδέλτιο Έλληνοκύπριων και Τουρκοκυπρίων οδηγεί σέ συμμαχίες και συνεργασίες ανάμεσα στά έλληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά κόμματα. Σέ βάθος χρόνου, τά ίδια τά κόμματα θά συγκροτούνται σέ κοινωνική και όχι σέ εθνοτική βάση.

Η επίλυση του κυπριακού προβλήματος στην βάση του σχεδίου 'Ανά αλλάζει τά δεδομένα στην ευρύτερη περιοχή. Οι έλληνοτουρκικές σχέσεις θά βελτιωθούν και ή διαδικασία εκδημοκρατισμού τής Τουρκίας θά επιταχυνθεί. Αν τά τραγικά γεγονότα του 1974 και ή διχοτόμηση τής Κύπρου οδήγησαν στον εκδημοκρατισμό τής Ελλάδας, ό εκδημοκρατισμός τής Τουρκίας περνά μέσα από τήν επίλυση του κυπριακού προβλήματος και τήν επανένωση τής Κύπρου.

Σχολιασμός του Προεδρικού Διαγγέλματος 7/4/2004

«Πλατφόρμα ναί στή λύση»

Μιά ομάδα Κυπρίων

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Υπάρχουν διαφορές στις εκτιμήσεις και στην ανάλυση των περιπλοκών και δυσνόητων προνοιών του Σχεδίου 'Ανάν...».

ΣΧΟΛΙΟ (1): Βεβαίως υπάρχουν διαφορές στις εκτιμήσεις και αναλύσεις, και αναμφίβολα οι πλέον ειδικοί νά συνεκτιμήσουν όλα τά υπέρ και τά κατά είναι ή πολιτική ήγεςία πού διαχειριζόταν τό πρόβλημα τόσες δεκαετίες. Στήν πλευρά του «ΟΧΙ» βρίσκονται ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας και τό κόμμα του, ό περίγυρος του Προέδρου και διάφορα μικρά κόμματα (ΝΕ.Ο., Οικολόγοι, ΚΚΕ κλπ.). Στήν πλευρά του «ΝΑΙ», εύρίσκονται δύο τέως Πρόεδροι τής Κυπριακής Δημοκρατίας, δύο τέως Πρωθυπουργοί τής Ελλάδας, τό κόμμα του Προέδρου τής Βουλής πού είναι τό μεγαλύτερο κόμμα τής συγκυβέρνησης, οι άρχηγοί τής 'Αξιωματικής 'Αντιπολίτευσης στήν Ελλάδα και στήν Κύπρο και διάφορα μικρά κόμματα (ΕΔΗ, ΑΚ, ΚΙΠΕ). Όλοι αυτοί, πού διαχειρίστηκαν τό Κυπριακό τά τελευταία 40 χρόνια, άφου μελέτησαν τό Σχέδιο κατέληξαν στό συμπέρασμα ότι ή άπάντηση μας θά πρέπει νά είναι «ΝΑΙ». Ό καθένας άς θγάλει μόνος τά συμπεράσματά του άπό αυτά τά άπλά δεδομένα και άς ζυγίσει μόνος του για νά δει ποιά πλευρά έχει περισσότερο βάρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τελικά ό Γ.Γ. μās κάλεσε στή Νέα 'Υόρκη στίς 10 Φεβρουαρίου 2004 θέτοντας ως όρο τήν άποδοχή του διαιτητικού του ρόλου. 'Αν δέν ανταποκρινόμουν θά ήμουν άσυνεπής στήν πάγια θέση μας ότι επιδιώκουμε λύση του Κυπριακού. Μέ σύμφωνη γνώμη των μεγαλύτερων κομμάτων πού μέ συνόδευσαν και τής Ελλάδας δεχθήκαμε αυτή τή διαδικασία. Προσωπικά έγω τό δέχθηκα μόνο επειδή έσείς θά είχατε τόν τελευταίο λόγο».

ΣΧΟΛΙΟ (2): Δηλαδή, χωρίς περιστροφές και υπεκφυγές, ό Πρόεδρος ζητά άπό τόν λαό νά κάνει αυτό πού ό ίδιος δέν είχε τό θάρρος νά κάνει. Ό ίδιος Πρόεδρος πού, ξεκινώντας και τελειώνοντας τό Διάγγελμά του, είχε όλοφάνερα περισσότερο «τράκ» άπό μαθητή πού πρώτη φορά σηκωνόταν για νά διαβάσει μάθημα στήν τάξη του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Όσοι λένε ότι τό Σχέδιο 'Ανάν 5 είναι άποτέλεσμα διαπραγματεύσεων δέν λένε τήν

άλήθεια. Τό έκαμε ό Γ.Γ. χωρίς νά υπάρχει όποια δήποτε συμφωνία των μερών».

ΣΧΟΛΙΟ (3): Στο άνώτατο επίπεδο στή Λουκέρνη, οι διαπραγματεύσεις ή διαβουλεύσεις έγιναν άναγκαστικά εκ του σύνεγγυς άφου ή δική μας πλευρά άρνήθηκε νά διαπραγματευθεί άπευθείας μέ τό νομικίστικο πρόσχημα ότι αυτό δέν προβλεπόταν στή συμφωνία τής Νέας 'Υόρκης. Όσο για τήν επιδιαιτησία του Γ.Γ., έμεις έλεύθερα συμφωνήσαμε μέ αυτή τή διαδικασία και του δώσαμε τό δικαίωμα νά τήν κάνει, και καλά έκαναν τά Η.Ε. πού τήν πρότειναν, διότι χωρίς αυτή και οι δύο πλευρές θά συζητούσαμε μέχρι τή Δευτέρα Παρουσία. Στο τεχνικό επίπεδο, οι άλλες 8.800 σελίδες τής λύσης ήταν άποτέλεσμα διαπραγματεύσεων στό επίπεδο δι-κοινοτικών επιτροπών. Δέν νομιμοποιείται ό Πρόεδρος και νά άρνείται νά διεξάγει άπευθείας διαπραγματεύσεις, και νά λέγει ή νά ύπονοι εκ των ύστερων ότι ή λύση είναι «δοτή» επειδή δέν έγιναν άπευθείας διαπραγματεύσεις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «'Υπήρχαν βελτιώσεις στό τελικό σχέδιο σέ σχέση μέ τό 3ο και 4ο σχέδιο αλλά δέν ικανοποιούν τίς απαιτήσεις μας», και ανέφερε λειτουργικότητα, επανένωση θεσμών, οικονομικό, δημοσιονομικό, νομισματικό.

ΣΧΟΛΙΟ (4): 'Εάν κάποιος ήθελε νά είναι αντικειμενικός, αντί νά καταστροφολογεί επί μιά ώρα, θά παραδεχόταν ότι έγιναν οι άλλες πού ζητήσαμε σέ έξι άπό τά έπτά κεφάλαια πού έγείραμε.

(1) 'Επικαιροποίηση Σχεδίου: έγινε

(2) Διασφάλιση έφαρμογής λύσης, άσφάλεια, έδαφος υπό έλεγχο ΟΗΕ πρίν τήν επιστροφή, συντάγματα κρατών συμβατά μέ κεκτημένο, μεταβατικές διατάξεις μόνο μέχρι 13 'Ιουνίου και μετά πλήρεις εκλογές: έγινε

(3) Λειτουργικότητα, διωσιμότητα, άποτελεσματική συμμετοχή στήν Ε.Ε., πλήρης έφαρμογή κοινοτικού κεκτημένου χωρίς μόνιμες παρεκκλίσεις: έγινε

(4) Συμπλήρωση συνθηκών και νόμων για νά λειτουργήσει τό κράτος άπό τήν πρώτη μέρα: έγινε

(5) 'Εποικιοι και μετανάστευση: δέν μειώθηκε ό αριθμός έποίκων, και παρέμεινε ή προστασία πού είχαμε άπό νόμιμο έποικισμό, αλλά μέ άλλη νομι-

κή μορφή. 'Αλλά, χωρίς λύση σήμερα, για πόσους έποικους θά μιλούμε σέ 10, 15 ή 20 χρόνια;

(6) Οικονομικά θέματα: τό Συμβούλιο Περιουσιών έγινε διώσιμο, ή Κεντρική Τράπεζα λειτουργική, υπάρχουν νόμοι για 'Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 'Ασφάλειες, 'Εμπορική Ναυτιλία κλπ. Θά γίνει και ή διάσκεψη δωρητών.

(7) Δικαιοσύνη: πήραμε τό Πρωτόδικο Δικαστήριο. 'Επίσης ένας άντικειμενικός κριτής θά παραδεχόταν ότι έγιναν και βελτιώσεις σέ θέματα πού ΔΕΝ έγείραμε, όπως έπιστροφή του 33% των περιουσιών στά έδάφη πού θά μείνουν υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση, έπιστροφή ΟΛΩΝ ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΩΣ των προσφύγων είτε στά σπίτια είτε στους τόπους τους (μέ πολιτικά δικαιώματα για κάποιους απ' έδω και για τούς υπόλοιπους απ' εκεί).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Δέν θά μπώ σέ λεπτομέρειες αλλά θά δώσω παραδείγματα σέ όρισμένες πτυχές. Δέν θά δαιμονοποιήσω, αλλά δέν δέχομαι ότι όποιος έπισημαίνει άρνητικά στοιχεία δέν δικαιούται νά μιλά».

ΣΧΟΛΙΟ (5): Παρά τήν πίο πάνω υπόσχεση, για τά έπόμενα 50 λεπτά του Διαγγέλματος άκούσαμε ένα χείμαρρο άρνητικών προφητειών για τό μέλλον και ούτε μία θετική κουβέντα. Φανταστείτε λοιπόν τί θά άκούγαμε, εάν ό Πρόεδρος έμπαινε σέ λεπτομέρειες ή άποφάσιζε νά δαιμονοποιήσει τό Σχέδιο, όπως κάνει εργολαβικά τό κόμμα, ό περίγυρός του και όρισμένα κανάλια, κάθε μέρα από τίς 15 Φεβρουαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Αυτά και μόνο τά θέματα [Προεδρικό Συμβούλιο, Πρωτόδικο Δικαστήριο κλπ.] δέν συνιστούν τήν άπαιτήσή μας για λειτουργικότητα».

ΣΧΟΛΙΟ (6): 'Ο Πρόεδρος, ύπονοώντας ότι υπάρχουν προβλήματα λειτουργικότητας του κράτους, άνέφερε αρκετά κεφάλαια χωρίς όντως νά μπει σέ λεπτομέρειες. 'Ενότισε τή νομοθεσία (9.000 σελίδες έτοιμες), Κεντρική Τράπεζα (διορθώθηκε), κοινή νομισματική πολιτική (θά είναι κοινή, αφού θά έχουμε μιά ισχυρή Κεντρική Τράπεζα και ένα νόμισμα), σμίκρυνση μεταβατικών περιόδων (πόσο πίο μικρή από 43 ήμέρες τή θέλουμε επιτέλους), διοικητική διάρθρωση (9.000 σελίδες), εκλογή μελών κοινοβουλευτικών όργάνων (9.000 σελίδες), νομοθεσία και μηχανισμός λήψης άποφάσεων από λειτουργικά όργανα (9.000 σελίδες), έδαφική πτυχή (παίρνουμε 9% και θά έχουν ευθύνη τά Η.Ε. για τή μεταβίβαση), θέμα άγνωσμένων (υπάρχει πρόνοια στο σχέδιο), Καρπασία (υπάρχει ειδικό καθεστώς για τά 4 έλληνοκυπριακά χωριά, δικαίωμα αυτοδιοίκησης και όλη τήν περιουσία μέσα στα όρια των χωριών).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Οί Τουρκοί υπέβαλαν έντεκα άπαι-

τήσεις πού έπηρεάζουν άρνητικά τούς 'Ελληνοκύπριους και ικανοποιούνται όλες».

ΣΧΟΛΙΟ (7): "Όλες οι άπαιτήσεις πού ζήτησαν και πήραν οι Τουρκοί ήταν έγγυήσεις ότι ή συμφωνία πού θά υπογράψουμε σήμερα για διζωνική, δικαιοτική όμοσπονδία δέν θά μετεβελιχθεί από τήν πίσω πόρτα σέ πλήρη επικυριαρχία των 'Ελληνοκυπρίων, «καπέλωμα» και μετατροπή των Τουρκοκυπρίων σέ μειονότητα. Για παράδειγμα, οι 24 Γερουσιαστές νά είναι Τουρκοκύπριοι, άνάτατο όριο 'Ελληνόφωνων μόνιμων κατοίκων 33% (τό ίδιο ισχύει και για Τούρκους πού θέλουν νά ζήσουν απ' έδω), ή συμβολική παραμονή 650 Τούρκων στρατιωτών και οι έγγυήσεις τής Τουρκίας, νά καταστεί ή συμφωνία πρωτογενές δικαιο τής Ε.Ε. - όλα έχουν νά κάνουν άποκλειστικά και μόνο μέ τό κεφάλαιο ότι αυτό πού πάμε νά χτίσουμε, ή διζωνική δικαιοτική όμοσπονδία, θά παραμείνει διζωνική δικαιοτική όμοσπονδία και στο μέλλον. Βεβαίως είναι θετικό αυτό για τούς Τούρκους, αν αναλογιστεί κανείς τή στυγνή καταπίεση πού τούς υποβάλαμε μεταξύ 1964-1974. Πώς όμως, για όνομα του Θεού, μάς επηρεάζει άρνητικά έμάς ή ικανοποίηση αυτών των τουρκικών θέσεων, εκτός και αν τελικά είμαστε οι μεγαλύτεροι ψεύτες του κόσμου όταν είκοσι έπτά τόσα χρόνια διαπραγματευόμαστε πάνω στή βάση τής διζωνικής δικαιοτικής όμοσπονδίας;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «'Η τουρκοκυπριακή κοινότητα άποκτᾶ όλα τά αιτήματά της από τήν πρώτη μέρα. 'Αβέβαιο αν θά υπάρξει επικύρωση τής λύσης από τό τουρκικό κοινοβούλιο πριν νά τεθεί σέ έφαρμογή ή συμφωνία. Τά Η.Ε. λένε ότι είναι έντάξει, αλλά οι ειδικοί λένε ότι υπάρχει κίνδυνος. 24 ώρες μετά άναγνωρίζεται ή όντότητα τής τουρκοκυπριακής πλευράς ως νόμιμο συνιστών κράτος».

ΣΧΟΛΙΟ (8): 'Η αναβάθμιση τής όντότητας των Τουρκοκυπρίων από τήν πρώτη μέρα θά άληθεύει για όλες άνεξαιρέτως τίς όμοσπονδιακές λύσεις, άρα δέν είναι έπιχείρημα μόνο έναντίον του Σχεδίου 'Ανά, αλλά είναι έξ' όρισμού και έπιχείρημα υπέρ τής μονιμοποίησης τής διχοτόμησης. 'Εξάλλου, ή λύση θά συνοδεύεται από διάλυση και εγκατάλειψη τής «ΤΔΒΚ» και γραπτή δέσμευση ότι άπαγορεύεται ή άπόσχιση, κάτι πού είναι θετικό για τήν πλευρά μας και πού τό παίρνουμε και έμεις από τίς πρώτες 24 ώρες. 'Εάν δέν επικυρώσουν τά κοινοβούλια τής 'Ελλάδας και Τουρκίας, τό Σχέδιο 'Ανά είναι άκυρο και ως μη γενόμενο. Και ό τελευταίος δικηγόρος ξέρει τί σημαίνει αυτή ή φράση. Ποιός, λοιπόν, ό λόγος για τήν άκατάσχετη και άβάσιμη κινδυνολογία, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «'Αντίθετα όλα όσα προσδοκεί νά

αποκτήσει ή έλληνοκυπριακή κοινότητα, έστω και από μιά κακή και όδυνηρή λύση εξαρτώνται από τήν καλή πίστη τής Τουρκίας και τήν προϋπόθεση ότι όλα θα λειτουργήσουν όμαλά. Άγοράζουμε έλπίδα μέ μόνο αντίλλαγμα καλή θέληση».

ΣΧΟΛΙΟ (9): Είναι όδυνηρή, αλλά δέν είναι κακή λύση. Η καλή πίστη μιάς Τουρκίας πού προσπαθεί νά μπει στήν Εύρώπη πρέπει νά θεωρείται περισσότερο από δεδομένη. Τά περισσότερα τά παίρνουμε μέσα στά πρώτα τρία χρόνια, εν όσω πρωθυπουργός θα είναι ο Έρντογάν πού απέδειξε, πέραν πάσης άμφιβολίας, ότι πρώτη προτεραιότητά του είναι ή Εύρώπη και όχι τά έθνικιστικά παιχνίδια μέ τόν Ντενκτάς πρós άγραν ψήφων. Έκτός και άν ακόμα επιμένουμε, δυό εβδομάδες πριν τό δημοψήφισμα για τή λύση του Κυπριακού, ότι είναι όλα ένα... έπικοινωνιακό τρίκ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Έπιστροφή Έδαφών σέ 3½ μñνες-3½ χρόνια. Πρότασή μας τά έδάφη νά ύπαχθούν στήν διοίκηση τών Η.Ε. έχει απορριφθεί».

ΣΧΟΛΙΟ (10): Δέν έχει απορριφθεί. Έχει γίνει μερικώς αποδεκτή. Τά Η.Ε. δέν θέλουν νά διοικούν τόν πληθυσμό, αλλά τό έδαφος, πού είναι και αυτό πού μäs ενδιαφέρει έμäs. Από 3 μέχρι 10 μñνες πριν τή μεταδίβαση έδαφών στις φάσεις 3-6, τά έδάφη πού θα επιστραφούν θα είναι υπό τήν έδαφική έξουσία και αποκλειστική στρατιωτική κατοχή («territorial responsibility») τών Η.Ε. μέ πλήρεις έξουσίες νά δίνουν οδηγίες, ή ακόμα και νά απαγορεύουν πρόσβαση, σέ Τουρκοκύπριους άξιωματούχους και άστυνομικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Περιουσίες και αποξημώσεις θα επιστραφούν σέ 3 χρόνια μετά ή 5 χρόνια και περισσότερο μέσα από μιά διαδικασία περίπλοκη».

ΣΧΟΛΙΟ (11): Τά χρονοδιαγράμματα είναι και μέρος του πολιτικού συμβιβασμού, αλλά και σέ κάποιο βαθμό πρακτικά αναπόφευκτα. Είναι τεράστιο τό μπέρδεμα και δέν λύνεται τό θέμα πío γρήγορα ούτε ύπάρχει κάποια απλή διαδικασία. Τό ίδιο ισχύει και για τους Τουρκοκύπριους και τίς περιουσίες τους στήν πλευρά μας, και αυτοί θα ύποστούν τά ίδια ακριβώς χρονοδιαγράμματα. Έάν περιμένουμε ακόμα 20 χρόνια, τό μπέρδεμα θα είναι δέκα φορές χειρότερο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό κόστος αποξημώσεων θα τό πληρώσουν οι Έλληνοκύπριοι. Τό κράτος θα έγγυηθεί τό 1/3. Άν καταρρεύσει θα είναι σαν τό χρηματιστήριο».

ΣΧΟΛΙΟ (12): Μόνο τό 1/3 τών αποξημώσεων είναι σέ όμολογα πού θα πρέπει νά έξοφληθούν μέ μετρητά μέσα σέ καθορισμένο διαστημα. Τά μετρητά για έξόφληση όμολόγων θα τά πληρώσουν αυτοί πού θα αγοράσουν περιουσίες από τό Συμβούλιο

Περιουσιών και κανείς άλλος. Τό Συμβούλιο Περιουσιών θα επιστρέψει τά 100 εκατομμύρια λίρες Κύπρου πού θα λάβει από τό κράτος όταν έξοφληθούν όλα τά όμολογα. Οι ύπόλοιπες περιουσίες περνούν σέ δημόσια εταιρεία όπου ή τεράστια πλειοψηφία τών μετόχων θα είναι Έλληνοκύπριοι, και οι μετοχές θα είναι έμπορεύσιμες μέ τεράστιο ενδιαφέρον από όργανισμούς. Οι άξίες τής γής μακροπρόθεσμα πάνε μόνο πάνω μέ άργούς αλλά σίγουρους (μακροπρόθεσμα πάντα) ρυθμούς, άρα δέν έχει καμία σχέση μέ τό Χρηματιστήριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Εύχέρεια άπόκτησης δεύτερης κατοικίας. Άσφαλώς θα έχει μεγάλη σημασία. Άλλά έχει περιορισμούς. Καθορίζουν ότι αυτό δέν είναι αυτόματο αλλά ύπόκειται σέ περιορισμούς. Τό τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος έχει τό δικαίωμα νά επιβάλλει περιορισμούς για 15 χρόνια ή μέχρι τό ΑΕΠ τους νά φθάσει στο 85% του ΑΕΠ τών Έλληνοκυπρίων».

ΣΧΟΛΙΟ (13): Είναι ντροπή για έναν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας νά παραπληροφορεί, έστω και άθελά του. Πρώτον, οι περιορισμοί είναι για όλους όσοι ΔΕΝ είχαν περιουσία στα κατεχόμενα. Έάν είχες περιουσία στα κατεχόμενα τό 1974, θα δικαιούσαι νά τή χρησιμοποιήσεις για νά ανεγείρεις ή νά επιστρέψεις σέ δεύτερη κατοικία, ή άν όλη σου ή περιουσία απαλλοτριώνεται, θα δικαιούσαι νά αγοράσεις άλλη μέ τήν αποξημίωση πού θα πάρεις. Γιατί δέν στάθηκε περισσότερο σέ αυτό τό τεράστιο θετικό στοιχείο τής λύσης, ότι όλοι οι πρόσφυγες θα μπορούν νά πάνε στους τόπους τους; Γιατί δέν ξεκαθάρισε ότι όλοι οι περιορισμοί πού ισχύουν ουσιαστικά μόνο για τους μή πρόσφυγες θα άρθουν τό άργότερο σέ 15 χρόνια; Γιατί άφησε περιθώριο λάθους έρμηνείας, ότι οι Τουρκοκύπριοι μπορεί νά συνεχίσουν νά επιβάλλουν περιορισμούς και μετά τό τέλος τής 15ετίας;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Η επιστροφή θα γίνει μέ τέτοια χρονοδιαγράμματα και ποσοτώσεις πού δέν επιτρέπουν σέ πρόσφυγες νά επιστρέψουν. Δέν αποκτούν όλοι οι πρόσφυγες τό αναφαίρετο δικαίωμα τής επιστροφής. Θα στερούνται τών πολιτικών τους δικαιωμάτων και δέν θα ψηφίζουν για τή γερούσια».

ΣΧΟΛΙΟ (14): Είναι ντροπή για έναν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας νά παραπληροφορεί και νά αποκρύβει αυτή τήν τεράστια βελτίωση στο Σχέδιο. Μόλις οι πρόσφυγες και όσοι άλλοι είχαν γή στα κατεχόμενα πάρουν πίσω τό σπίτι ή τή γή τους ή κάποιο άλλο σπίτι ή γή από τό Συμβούλιο Περιουσιών, δηλαδή σέ ενάμισυ μέ τρία χρόνια μετά τή λύση, θα μπορούν ΟΛΟΙ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ νά πάνε πίσω στή «δεύτερή τους κατοικία» χωρίς περιορισμούς και ποσοτώσεις και μέ τόν όρο ότι θα έξα-

σκούν τά πολιτικά τους δικαιώματα απ' ἐδῶ. Κανένας δέν θά στερηθεῖ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀπλῶς γιά νά ἔχουμε καί στήν πράξη διζωνική, δικαιοσυνηρή ὁμοσπονδία καθορίζεται ποιόι καί πόσοι δικαιούνται νά ψηφίζουν στό κάθε κράτος. Ἐχει μήπως ἔλλειμμα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἡ Ἑλλάδα ἐπειδή κάποιοι ἑτεροδημότες πού ζοῦν στή Πάτρα ψηφίζουν στήν Ἀθήνα; Οἱ ποσοστῶσεις ἀφοροῦν μόνο τόν μέγιστο ἀριθμό Ἑλληνοκυπρίων πού θά μπορούν νά ἀσκοῦν πολιτικά δικαιώματα στό τουρκοκυπριακό κράτος (πού μετά τή λήξη τῶν παρεκκλίσεων θά εἶναι μέχρι καί 33%) καί δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τόν ἀριθμό καί τόν χρόνο τῆς ἐπιστροφῆς προσφύγων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Παραμένουν ὅλοι οἱ ἔποικοι ἐνῶ μετά ἀπό δεκαετιῶν χρόνια θά καταργηθεῖ ἡ παρέκκλιση μέ ὁρατό κίνδυνο τόν νόμιμο μαζικό ἐποικισμό. Ἡ προστασία μας θά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐγκριση νόμου μέ τή σύμφωνη γνώμη τῶν Τουρκοκυπρίων, ἄν δέν γίνει αὐτό, ὁ περιορισμός καταργεῖται».

ΣΧΟΛΙΟ (15): Μέ τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης, παραμένει μιᾶ μόνιμη ἀσφαλιστική δικλείδα πού θά εἶναι μέρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κεκτημένου καί θά προστατεύει τήν Ἐνωμένη Κυπριακή Δημοκρατία ἀπό ἀλλαγές στή δημογραφική ἰσορροπία μεταξύ Ἑλλήνων καί Τούρκων. Σύμφωνα μέ τόν τέως Γενικό Εἰσαγγελέα Ἀλέκο Μαρκίδη, μέσα στίς 9.000 σελίδες τοῦ Σχεδίου ἤδη ὑπάρχει γραμμένος ὁ ὁμοσπονδιακός νόμος πού θά ἰσχύσει μετά τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης, καί συνεπῶς δέν χρειάζεται ἡ σύμφωνη γνώμη τῶν Τουρκοκυπρίων γιά προστασία ἀπό νόμιμο ἐποικισμό μετά τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης. Ποιός ἐμπαίζει τόν λαό, καί γιατί τό κάνει αὐτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἡ παραμονή τοῦ Τουρκοκυπριακοῦ Στρατοῦ ἔστω καί σέ μικροῦς ἀριθμούς ἐνῶ ἐμεῖς θά ἔχουμε διαλύσει τήν Ἐθνοφρουρά δημιουργεῖ ἀνασφάλεια».

ΣΧΟΛΙΟ (16): Ἡ Ἐθνοφρουρά θά διαλύεται σταδιακά καί σέ ἀναλογία μέ τή σταδιακή μείωση τοῦ τουρκοκυπριακοῦ στρατοῦ. Στό τέλος, μετά ἀπό 14 χρόνια, θά μείνουν μόνο 650 Τούρκοι (καί 950 Ἕλληνες στρατιῶτες πού ξέχασε νά ἀναφέρει ὁ Πρόεδρος) γιά συμβολικούς σκοπούς πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τούς Τούρκους. Ἡ Ἑλλάδα, Κύπρος καί ἄν ὅλα πάνε καλά καί ἡ Τουρκία θά εἶναι μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. Σέ 15 χρόνια τό παρελθόν θά ἔχει ξεχαστεῖ. Φτάνει πιά νά χάνουμε τό μέλλον μας ἐπειδή δέν τολμοῦμε νά ἀντιμετωπίσουμε προκλήσεις καί νά ἀναλάβουμε τὸ μερίδιο εὐθύνης μας γιά νά τό διαμορφώσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐφαρμογή προνοιῶν εἶναι ἀμφίβολη, ἡ λύση θά εἶναι δυσβάσταχτη, θά περάσουμε

σοβαρή οἰκονομική κρίση, θά ἔχουμε σίγουρα πτώση βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Λειτουργικές ἀδυναμίες θετουν σέ κίνδυνο τή συμμετοχή στήν Ἐνωση, πολύ εὐκόλα μπορεῖ νά ὀδηγηθοῦμε σέ ἀδρανοποίηση τῆς ἔνταξης, θά ἔχουμε ἐμπόδια στήν ΟΝΕ, ποιός θά μᾶς ἐκπροσωπήσει στήν Ε.Ε., τί θά πούμε ἄν δέν συμφωνοῦμε».

ΣΧΟΛΙΟ (17): Ὁ Πρόεδρος ἔχει δικαίωμα νά κινδυνολογεῖ καί νά καταστροφολογεῖ, καί δέν τό ἔχει κανένας ἄλλος; Θά μποῦν στήν οἰκονομία ὅλα αὐτά τά χρήματα ἀπό τίς ἀποζημιώσεις ἐναντι μεταβίβασης καί μελλοντικῆς πώλησης γῆς ἀπό τό Σ.Π., ὅλα αὐτά πού ξοδεύαμε στό ἐξωτερικό γιά ὀπλισμό καί προμήθειες μεσάζοντων, ὅλο αὐτό τό ἀδρανές ἐργατικό δυναμικό στό τουρκοκυπριακό κράτος καί 15.000 νέοι πού ἔχχαναν δύο παραγωγικά χρόνια στόν στρατό, θά γίνουν τόσα ἔργα γιά ἀνοικοδόμηση, καί εἶναι δυνατό ἡ οἰκονομία νά μὴν πάρει μιᾶ τεράστια ὠθηση ἀπό μιᾶ τέτοια λύση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Σχέδιο Ἀνάν δέν καταργεῖ τή διχοτόμηση ἀλλά τήν νομιμοποιεῖ καί τήν ἐμβαθύνει. Τό σχέδιο μονιμοποιεῖ τόν μόνιμο διαχωρισμό. Ἐγκατάσταση, Περιοσιές, Διακίνηση κεφαλαίων καί προσώπων, Ἀσκηση πολιτικῶν δικαιωμάτων...».

ΣΧΟΛΙΟ (18): Ὅλες οἱ παρεκκλίσεις ἀπό τό Εὐρωπαϊκό Κεκτημένο εἶναι ΠΡΟΣΩΡΙΝΕΣ. Πλήρης ἐλευθερία διακίνησης κεφαλαίων καί προσώπων ἀπό τήν πρώτη μέρα. Πλήρη δικαιώματα περιοσιίας, μετά ἀπό συλλογική ρύθμιση ἀποζημιώσεων ὅπου ἐπιβάλλονται, τό ἀργότερο μετά ἀπό 15 χρόνια. Πλήρη πολιτικά δικαιώματα γιά ὅλους, μέ καθορισμό μόνο τοῦ τόπου ἀσκησης τῆς σέ κάθε περίπτωση γιά προστασία τοῦ δικαιοσυνηρή χαρακτήρα τῆς ὁμοσπονδίας μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐνῶ ἡ ἐνοποίηση τῆς οἰκονομίας θά μπορούσε νά ὀδηγήσει σέ ἐνοποιητική δυναμική τελικά ἐπιβλήθηκε χωριστή οἰκονομία. Δέν θά ὑπάρχει ἐνιαία οἰκονομία. Δέν θά ἐπιτρέπονται ἐπενδύσεις Ἑλληνοκυπριακῶν ἐπιχειρήσεων στό τουρκοκυπριακό κράτος».

ΣΧΟΛΙΟ (19): Ὑπάρχει μεταβατική περίοδος 6 ἐτῶν ὅπου οἱ Τουρκοκύπριοι θά μπορούν νά βάζουν περιορισμούς, μέχρι νά προσαρμοστεῖ ἡ οἰκονομία τους στή δική μας καί μέ τήν Ε.Ε. Μετά τή μεταβατική περίοδο, εἴμαστε μιᾶ ἐνιαία οἰκονομία. Ἐπενδύσεις ὑπό μορφή μακρόχρονης ἐνοικίασης ἢ συμμετοχῆς σέ ἐταιρεῖες ἢ δραστηριότητας ἐταιρείας ἐπιτρέπονται ἀπό τήν πρώτη μέρα μετά τή λύση. Ἐπενδύσεις ὑπό μορφή ἀγορᾶς ἀκίνητης περιουσίας θά μπορούν νά γίνουν ὑπό κάποιους ὅρους τρία χρόνια μετά τή λύση, εἴτε μέσῳ κατοίκων τῶν τεσσάρων χωριῶν τῆς Καρπασίας πού θά δικαιούνται νά ἀγοράζουν περιουσία ὅποιαδήποτε στό τουρκοκυπριακό κράτος, εἴτε μέ ἐξαγορά «δικαιωμάτων ἐπιστροφῆς» ἀπό πρόσφυγες πού δέν

τά θέλουν ή δέν μποροῦν νά τά ἀσκήσουν. Τό ἀρ-
γότερο δεκαπέντε χρόνια μετά τή λύση, φεύγουν ὅ-
λοι οἱ περιορισμοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Μείωση ἀριθμοῦ προσφύγων πού
θά ἐπιστρέψουν, μείωση στά περιοριστικά δικαιώμα-
τα».

ΣΧΟΛΙΟ (20): Ἐπανάληψη ἀναληθειῶν. Βλέπε
σχόλιο (13) καί (14).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Ἐθνικό Συμβούλιο ἔκρινε ὅτι
τό Ἄνάν 4 δέν ἦταν ἀποδεκτό ὡς λύση ἀλλά γιά
διαπραγμάτευση καί τώρα αὐτά ἔγιναν χειρότερα».

ΣΧΟΛΙΟ (21): Μά στήν ἀρχή τοῦ Διαγγέλματος,
(βλέπε σχόλιο 4) ὁ Πρόεδρος εἶπε ὅτι τό Σχέδιο 5
ἦταν καλύτερο ἀπό τό 4 πού ἦταν καλύτερο ἀπό
τό 3. Ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια τέλος πάντων, κύριε
Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐπὶ ὑπάρχον θέματα ἀνθρωπίνων δι-
καιωμάτων πού δέν μποροῦν νά ἀντιμετωπίζονται
μέ μέση λύση. Νά πάρουμε ὅλη τήν περιουσία πί-
σω».

ΣΧΟΛΙΟ (22): Οἱ πρόσφυγες ὡς σύνολο παίρνουν
πίσω τό 75% τῆς περιουσίας τους καί ἀποζημιώνον-
ται γιά τό ὑπόλοιπο. Ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει,
ἀφοῦ τώρα κατόπιν ἐορτῆς αὐτό λέμε ὅτι θέλουμε,
γιατί δέν τό ζητήσαμε στή Νέα Ὑόρκη καί ἀναλώ-
σαμε διαπραγματευτικούς πόντους γιά νά πάρουμε
πρωτόδικο δικαστήριο καί ἐννεαμελές προεδρικό
συμβούλιο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «...ἀποζημιώσεις πού θά ἐγγυηθεῖ τό
κράτος...».

ΣΧΟΛΙΟ (23): Ὁ φορολογούμενος δέν θά πληρώ-
σει οὔτε σέντ, βλέπε σχόλιο (12).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Σχέδιο Ἄνάν προβλέπει ὅτι οἱ
ὀμιλοῦντες τά ἑλληνικά δέν μποροῦν νά ὑπερβαί-
νουν τά 1/3 τοῦ τουρκοκυπριακοῦ κρατιδίου. Στά
προηγούμενα σχέδια δέν ὑπῆρχε αὐτό».

ΣΧΟΛΙΟ (24): Καί γιατί μᾶς ἐνοχλεῖ αὐτό; Εἶχα-
με σχέδια γιά νόμιμο ἐποικισμό τοῦ τουρκοκυπρια-
κοῦ κράτους πού τώρα καθίστανται ἀνέφικτα; Ἐάν
οἱ Τουρκοκύπριοι καί ἐποικοὶ πού θά μείνουν εἶναι
200.000, οἱ ὀμιλοῦντες τά ἑλληνικά πού θά εἶναι
μόνιμοι κάτοικοι θά μποροῦν νά εἶναι μέχρι
100.000, ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν «ἐτεροδημοτῶν» Ἑλ-
ληνοκυπρίων θά εἶναι ἀπεριόριστος καί ἀνεξέλεγ-
κτος, φτάνει νά ἔχουν στέγη νά μείνουν. Ἄλλες
120.000 θά ἐπιστρέψουν ὑπὸ ἑλληνοκυπριακή διοί-
κηση. Πού βλέπει τό μειονέκτημα ὁ Πρόεδρος, νά
μᾶς πεῖ καί σέ ἐμᾶς τοὺς ὑπόλοιπους πού ἀδυνα-
τοῦμε νά τό δοῦμε; Καί γιατί δέν βλέπει καί τή θε-
τική ὄψη τοῦ νομίσματος, ὅτι ὁ ἴδιος περιορισμός
ἰσχύει καί γιά Τούρκους πού θέλουν νά γίνουν μόνι-
μοι κάτοικοι στό ἑλληνοκυπριακό κράτος, προστα-

τεύοντας καί τό δικό μας συνιστῶν κράτος ἀπό νό-
μιμο ἐποικισμό καί κατάληψη μέ δημοκρατικά μέ-
σα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Στό 1/3 ἔκτασης γῆς πού μποροῦν
νά κρατήσουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι προστέθηκε καί τό
1/3 τῆς ἀξίας».

ΣΧΟΛΙΟ (25): Κατά τ' ἄλλα, ὁ Πρόεδρος εἶχε πεῖ
ὅτι δέν θά ἔμπαινε σέ λεπτομέρειες. Μέχρι ἐδῶ,
φαίνεται ὅτι τό ὅλο διαγγέλιμα ὑπερτονίζει καί
ὑπερβάλλει γιά ὅλα τά ἀρνητικά στοιχεῖα, ὅσο μι-
κρά καί νά εἶναι καί διαστρεβλώνει ἢ παραβλέπει
τά θετικά στοιχεῖα. Συνεπῶς, ἡ τεκμηρίωση πού
ἐπικαλεῖται ὁ Πρόεδρος γιά νά στηρίξει τήν ἀπόρ-
ριψη εἶναι διαβλητή καί οὐσιαστικά ἀνύπαρκτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Παρέχεται σέ κάθε πλευρά ἡ εὐχέ-
ρεια νά δημιουργεῖ ἀδιέξοδα καί νά ὀδηγεῖ τό κρά-
τος σέ παράλυση καί διάλυση προτοῦ κἂν ἐφαρμο-
στεῖ ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων».

ΣΧΟΛΙΟ (26): Μέ τή λύση, οἱ Τουρκοκύπριοι θά
βγοῦν ἀπό 40χρονη ἀπομόνωση. Δέν θά τήν κατα-
στρέψουν σκόπιμα καί ὑπαίτια καί νά ρισκάρουν
ἐπιστροφή στήν ἀπομόνωση, διότι δέν θέλουν νά
ξαναζήσουν αὐτό πού πέρασαν. Ἐξάλλου, τό Προ-
εδρικό Συμβούλιο ἐκλέγεται σέ κοινή λίστα μέ ὑπο-
στήριξη τουλάχιστο 10 γερούσιαστών ἀπό κάθε
πλευρά, κάτι πού ἐνθαρρύνει τήν μακροπρόθεσμη
συνεργασία κομμάτων καί ἀπό τίς δύο πλευρές γιά
κατάληψη καί ἀσκηση τῆς ἐξουσίας καί ἐκμηδενί-
ζει τίς πιθανότητες ἐκλογῆς ἐξτρεμιστῶν ἢ τήν ἐ-
θνικιστική συμπεριφορά γενικότερα μέσα στοῦ Προ-
εδρικό Συμβούλιο. Δέν ὑπάρχουν κίνητρα γιά ἀδιέ-
ξοδα ἀπό αὐτοὺς πού θά ἀσκοῦν τήν ἐκτελεστική
ἐξουσία. Ἡ νομοθετική πρωτοβουλία παραμένει στήν
ὀμοσπονδιακή βουλή ὅπου δέν ὑπάρχουν χωριστές
πλειοψηφίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «...ἐποικοδομητικό μέλος καί ὄχι
ἐνοχλητικός συνétairos... [στήν Ε.Ε.]».

ΣΧΟΛΙΟ (27): Ἡ ἀπόρριψη ἀπό τόν Πρόεδρο
ἐνός Σχεδίου πού βελτιώθηκε πολύ περισσότερο
ἀπό τίς ἀλλαγές πού ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος ζήτησε θά
ἔχει πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες νά μᾶς μετατρέ-
ψει σέ ἐνοχλητικούς συνεταιίρους, ἂν τελικά ποῦμε
«ΟΧΙ».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Μοῦ ζητοῦν νά γίνει ἡ ἰδρυτική συμ-
φωνία πρωτογενές δίκαιο ὥστε νά ἐμποδίζεται ὁ
κάθε Ἑλληνοκύπριος πολίτης νά ἀσκεῖ τά δικαιώ-
ματά του. Μοῦ ζητοῦν νά στείλω ἐπιστολές γιά νά
ἀκυρωθοῦν προσφυγές. Δέν θεωρῶ ὅτι αὐτό μοῦ
εἶναι ἐπιτρεπτό σάν θεματοφύλακας τῶν Ἀνθρωπι-
νων Δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν. Δέν μπορῶ νά προ-
δῶ σέ τέτοια ἐνέργεια».

ΣΧΟΛΙΟ (28): Κατ' ἀρχήν, σήμερα ἐκκρεμοῦν μό-

νο 33 προσφυγές Έλληνοκυπρίων. Άλλά τό κυριότερο είναι ότι οι έπιστολές για άκύρωση προσφυγών άφορούν και τά δικαιώματα Τουρκοκυπρίων πολιτών. Χωρίς λύση, θά βρεθεί και ή Κυπριακή Δημοκρατία στό σκαμνί σέ λίγα χρόνια. Ό πολιτικός συμβιβασμός τής λύσης έμπεριέχει και τό στοιχείο ότι τό περιουσιακό θέμα, πού έπηρεάζει άρνητικά πολίτες και από τίς δυό κοινότητες, δέν θά λυθεί μέ 150.000 άτομικές προσφυγές αλλά μέ βάση τίς πρόνοιες του Σχεδίου, οι όποιες βασίζονται πάνω στα άνθρώπινα δικαιώματα και κάνουν τέτοιες άπαλλοτριώσεις περιουσιών μόνο όπου αυτές είναι αναγκαίες για λόγους πού πηγάζουν από άνθρωπιστικές αρχές και από τό δίκαιο τής άνάγκης. Τί φταίει ό συγκεκριμένος Τουρκοκύπριος πού έλαβε «τίτλο» από τόν Ντενκτάς σέ αντίλλαγμα τής περιουσίας του στό νότο, και έχτισε πριν 25 χρόνια ένα σπίτι στή γη ενός Έλληνοκύπριου, ή ό Έλληνοκύπριος πού είχε άδεια νά χτίσει πάνω σέ τουρκοκυπριακή γη; Ό Ντενκτάς και τό κράτος φταίνε, όχι οι ιδιώτες. Μέ τίς έπιστολές αυτές, παρακαλούμε τό δικαστήριο νά μās άφήσει, τώρα πού λύσαμε τό πολιτικό θέμα, νά λύσουμε και τά θέματα αυτά επί του έδάφους («τά εν οίκω μή εν δήμω»). Έάν κάποιος άδικηθεί από τίς συγκεκριμένες ρυθμίσεις πού θά γίνουν στή δική του περίπτωση και δέν τόν ικανοποιήσουν τά Δικαστήρια τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, θά μπορεί νά προσφύγει εκ νέου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Δέν συμμερίζομαι τούς εκδιασμούς πού κάνουν οι ύποστηριχτες του ΝΑΙ. Πρέπει νά είμαστε ειλικρινείς μέ τόν λαό. Ποιές οι συνέπειες; Άν πούμε όχι σέ μία έβδομάδα θά γίνουμε πλήρες μέλος τής Ε.Ε. Θά θωρακίσουμε τήν Κυπριακή Δημοκρατία. Είναι δογματισμός ότι αυτή θά είναι ή τελευταία εύκαιρία. Αντίθετα οι πιέσεις για λύση θά είναι μεγαλύτερες και καθημερινές. Η Άγκυρα θά βρίσκεται υπό συνεχή αξιολόγηση και ένας από τούς αξιολογητές θά είναι και ή Κύπρος. Δέν ύπάρχει περίπτωση άναγνώρισης από τίς χώρες τής Ε.Ε. γιατί αυτές οι χώρες έχουν ήδη ύπογράψει. Δέν συμμερίζομαι τά περί διεθνούς απομόνωσης – θά είμαστε ή μόνη χώρα μέλος στήν ανατολική μεσόγειο μέ άναβαθμισμένες ευθύνες. Η ιστορία δέν τελειώνει τήν 1η Μαΐου».

ΣΧΟΛΙΟ (29): Δυό τέως πρωθυπουργοί τής Ελλάδος, δυό τέως Πρόεδροι τής Κυπριακής Δημοκρατίας, ό Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και οι αρχηγοί των μεγαλύτερων Έλληνοκυπριακών κομμάτων είναι εκδιαστές πού δέν λένε τήν αλήθεια στό λαό; Όλοι οι φίλοι μας στήν Εύρώπη πού μās συμπαραστάθηκαν τόσα χρόνια – ό Φερχόιγκεν, ό Πόος, ό Πάτ Κόξ και τόσοι άλλοι, έγιναν και αυτοί εκδιαστές πού δέν μās λένε τήν αλήθεια; Τά πράγματα είναι πολύ απλά. Ό μόνος τρόπος νά άπενοχοποιηθεί ή

Τουρκία για τό Κυπριακό ήταν νά είναι πάντα ένα δήμα μπροστά από τούς Έλληνοκύπριους στήν προσπάθεια για λύση, όπως ακριβώς είπε και έκανε ό Έρντογάν. Όμως, δέν είναι άπαραίτητη ή λύση του Κυπριακού για τήν άπενοχοποίηση τής Τουρκίας εάν ή ευθύνη για τή μή λύση βαραινει άποκλειστικά τούς Έλληνοκύπριους. Όταν τεθεί τό θέμα έναρξης διαπραγματεύσεων μέ τήν Τουρκία, ή Ελλάδα θά βρεθεί άναγκασμένη νά διαλέξει μεταξύ τής Έθνικης Στρατηγικης της για έλληνοτουρκική φιλία και τής ύποστήριξης τής Κύπρου. Κάποιοι φαίνεται θέλουν νά μās πάνε πίσω σέ έποχές πού ασχολούμασταν μέ τά Ίμια αντί μέ τήν μόνημ ειρήνη και συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Όταν μετά από αυτή τή διπλωματική καταστροφή μας και τή διαταραχή των σχέσεών μας μέ τήν Ελλάδα ή Τουρκία πάρει ήμερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων, ή Τουρκία δέν θά ενδιαφερθεί ξανά για τό Κυπριακό για τά έπόμενα 15-20 χρόνια, εάν ακόμα συνεχίζεται βέβαια ή Εύρωπαϊκή της πορεία, διότι εάν αυτή ή πορεία διακοπεί, τότε πρέπει νά χωνέσουμε ότι ή διχοτόμηση είναι όντως ή λύση και νά πāμε όλοι σπίτι μας. Άλλά και στήν άπίθανη περίπτωση νά έχουμε νέα εύκαιρία, ποιός ξέρει τί κυβέρνηση θά έχει τότε ή Τουρκία, πόσους έποικους θά μετρούμε, πόσες ισλαμικές χώρες θά έχουν άναγνωρίσει τό ψευδοκράτος και πόσες περιουσίες Έλληνοκυπρίων θά έχουν καταπατηθεί μέχρι τότε; Προβολή βέτο από μέρους μας θά προκαλέσει τεράστια ζημιά στήν έθνική στρατηγική τής Ελλάδας και θά μās εναντιώσει μέ τεράστια συμφέροντα των ΗΠΑ, τής Άγγλίας, τής Ελλάδας και τής Ε.Ε. Τί κατάφερε ή Κούβα μέσα από 40 χρόνια στείρου άνταγωνισμού μέ τίς ΗΠΑ, πού από πρωτοκοσμική έγινε τριτοκοσμική;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Θά συνεχίσουμε νά ζητούμε λύση και νοιαζόμαστε για τούς Τουρκοκυπρίους. Τά μέτρα στήριξης πού έξήγγειλα πριν ένα χρόνο είναι άπόδειξη τής καλής μας θέλησης».

ΣΧΟΛΙΟ (30): Τά μέτρα έμειναν κατά 95% άνεφάρμοστα. Όταν, μετά τήν 1η Μαΐου άναστέλλεται ή έφαρμογή του κεκτημένου στα κατεχόμενα, θά γίνει πιο δύσκολη ή πιο εύκολη ή έφαρμογή των μέτρων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Θά πρέπει νά μās προβληματίσει τό τίμημα μέ τήν άποδοχή του σχεδίου. Νά μειώσουμε τήν όντότητα τώρα πού ενισχύεται. Νά μειώσουμε τήν βαρύτητά μας τώρα πού δυναμώνει. Κατάρρευση θά οδηγήσει στήν διχοτόμηση. Συνεκτιμούμε τούς κινδύνους και οι κίνδυνοι του ναι είναι πιο μεγάλοι και μή άναστρέψιμοι από τό όχι. Συνεκτιμώντας όλα τά δεδομένα αλλά μέ πλήρη συναίσθηση λυπούμαι γιατί δέν μπορώ νά άποδεχθώ και νά ύπογράψω τό Σχέδιο Άνάν».

ΣΧΟΛΙΟ (31): Αυτή είναι η στιγμή να παιχτούν όλα τα χαρτιά που διαφυλάξαμε καθώς και όλα τα χαρτιά που αποκτήσαμε. Η όντότητά μας που ενισχύθηκε στις 16 Απριλίου 2003 είναι που οδήγησε στο άνοιγμα των οδοφραγμάτων μιά εβδομάδα μετά και στην πλήρη στροφή της Τουρκικής πολιτικής για το Κυπριακό. Πετύχαμε την κάμψη της τουρκικής αδιαλλαξίας, ένα σύνθημα τόσο τετριμμένο που οι ίδιοι οι πολιτικοί τό βαρέθηκαν και σταμάτησαν να τό επαναλαμβάνουν. Πετύχαμε λύση που προνοεί επιστροφή όλων των προσφύγων στους τόπους τους (μέ 75% στα ίδια τά σπίτια τους), ακόμα ένα σύνθημα που τόσο λίγο τό πιστεύαμε, που κάποτε σταμάτησαμε να τό λέμε. Και είμαστε στο κατώφλι μιάς νέας εποχής, όπου οι προαιώνιοι έχθροι Ελλάδα και Τουρκία σταθερά δίνουν τά χέρια και αναπτύσσουν φιλία, σταθερότητα και συνεργασία στις σχέσεις τους γιατί θέλουν να ζήσουν μαζί στο ίδιο Ευρωπαϊκό σπίτι.

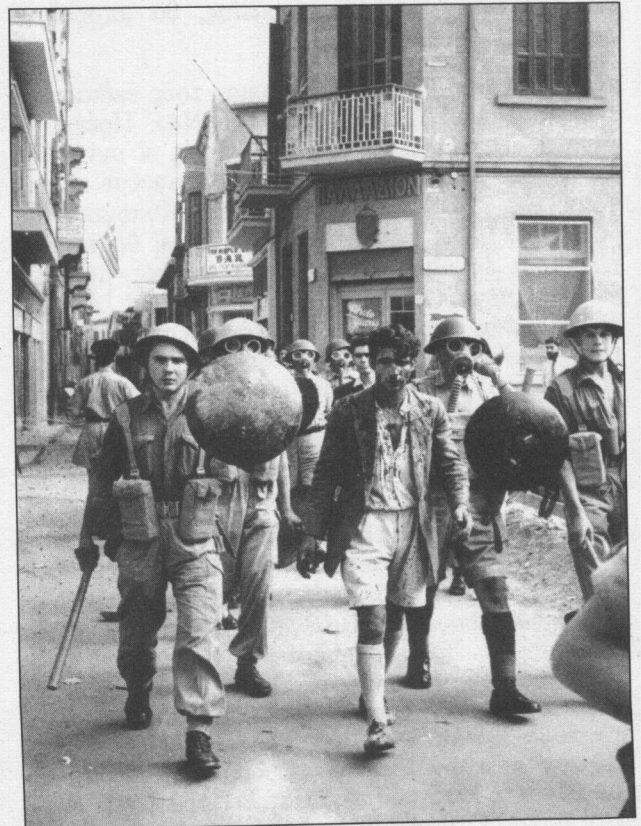
Όποια και να είναι η κατάληξη του θέματος «ήμερομηνία» για την Τουρκία, ή ευκαιρία χάνεται μετά τις 24 Απριλίου και δέν επιστρέφει διότι ή Τουρκία παίρνει τό 100% του στόχου της – την πλήρη άπενοχοποίησή της για τό Κυπριακό. Οι κίνδυνοι του ΟΧΙ είναι πολύ πίο μεγάλοι από τους κινδύνους του ΝΑΙ, ενώ δέν υπάρχει στρατηγική που να πείθει ότι μπορούμε να εξασφαλίσουμε καλύτερη λύση στο μέλλον μέ ένα ΟΧΙ σήμερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Έχω εμπιστοσύνη στην κρίση σας ότι δέν σās πείθουν οι άπειλές. Σέ καλώ να άπορρίψετε τό Σχέδιο Άνάν. Σέ καλώ να πείξ ένα δυνατό όχι».

ΣΧΟΛΙΟ (32): Κύριε Πρόεδρε. Μέ όλο τό σεβασμό, όταν ό Έρντογάν επισκέφθηκε τόν Μπούς στις 28 Ιανουαρίου, μās λέγατε ότι δέν θά μιλήσουν καν για τό Κυπριακό, ενώ τελικά ήταν τό πρώτο και μεγαλύτερο θέμα της επίσκεψης. Πήγατε στη Νέα Υόρκη στις 10 Φεβρουαρίου βέβαιοι ότι ό Ντενκτάς θά άπέρριπτε τά πάντα και ότι όλα ήταν ένα επικοινωνιακό τρίκ της Τουρκίας, ενώ τελικά ό ίδιος ό Ντενκτάς υπέβαλε τουρκική πρόταση που άποδεχόταν τόσο τά χρονοδιαγράμματα όσο και την επιδιαιτησία. Πήγατε στη Νέα Υόρκη στις 10 Φεβρουαρίου μέ μινιμαλιστικές άπαιτήσεις και ενημερώσατε τούς πολιτικούς άρχηγούς μόνο εκ των υστέρων για τίς αλλαγές που ζήτησε ή πλευρά μας, ενώ τελικά στη Λουκέρνη άνοιχθηκαν και άλλα πολύ μεγάλα θέματα όπως οι περιοσιές και ή επιστροφή προσφύγων (και εύτυχως βελτιώθηκαν). Κύριε Πρόεδρε. Οι εκτιμήσεις σας, πάνω στις όποιες βασίσατε τό χειρισμό του Κυπριακού τόν πρώτο χρόνο της διακυβέρνησής σας, άποδείχθηκαν έντελώς λανθασμένες. Και τώρα, παρά την αντίθετη γνώμη δύο τέως πρωθυπουργών της Ελλάδος, την αντίθετη γνώμη δύο τέως Προέδρων της

Κυπριακής Δημοκρατίας, την αντίθετη γνώμη του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ και άδιαμφισβήτητου άρχιτέκτονα όλων των πρόσφατων επιτυχιών της ελληνικής έξωτερικής πολιτικής, και την αντίθετη γνώμη των Άρχηγών των δύο μεγαλύτερων ελληνοκυπριακών κομμάτων, έσείς εκτιμάτε ότι όλοι αυτοί, που μέ τό έργο τους έφεραν την Κύπρο μέσα στην Ε.Ε. χωρίς ύποσημειώσεις, κάνουν λάθος να λένε «ΝΑΙ» στο σχέδιο, και ότι έσείς, που μέχρι τώρα μόνο λάθη κάνατε στις εκτιμήσεις και χειρισμούς σας, έχετε δίκαιο να λέτε τό μοναχικό «ΟΧΙ» σας. Κύριε Πρόεδρε, εύχομαι ό λαός να άντιληφθεί ότι ίσως να έκανε λάθος που σās εμπιστεύτηκε όταν προεκλογικά βάζατε τό χέρι σας πάνω στην Κύπρο μας και δεσμευόσασταν να λύσετε τό Κυπριακό. Και ότι δέν θά σās ακολουθήσει στο δρόμο της διχοτόμησης που φαίνεται ότι επιλέξατε.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ, ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΟ: Λίγο μετά τό διάγγελμα, ό Πρόεδρος χαρέτισε «αυθόρμητη» σύναξη 50-60 πολιτών στο Προεδρικό. Ό Πρόεδρος επαναλάμβανε συνεχώς «Έμπιστευτείτε με» και «Δέν θά αλλάξω γνώμη»...

Συνέντευξη Τομάζου Τσελεπή* στόν δημοσιογράφο Παυλίδη

* Μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΑΚΕΛ καί ἐκ τῶν διαπραγματευτῶν τῆς κυπριακῆς κυβέρνησης

Παρασκευή 16 Ἀπριλίου 2004

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ἡ πλευρά μας εἶχε μιά πολύ δικαιολογημένη ἀνησυχία στη Λουκέρνη καί αὐτή ἡ ἀνησυχία ἀφοροῦσε τή νέα συνθήκη πού θά ὑπογραφεῖ μεταξύ τῆς Κύπρου καί τῶν ἐγγυητριῶν δυνάμεων, τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Τουρκίας καί τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτό τό σχέδιο προνοεῖ γιά μιά νέα συνθήκη καί δέν μποροῦσε νά εἶναι διαφορετικά, διότι οἱ παλιές συνθήκες τοῦ 1960 ἀπαγόρευαν πολλά πράγματα τά ὁποῖα θά γίνουν τώρα, ἀπαγόρευαν γιά παράδειγμα ἀλλαγὴ θεμελιωδῶν ἄρθρων τοῦ συντάγματος καί σωρεῖα ἄλλων ζητημάτων καί ἄρα, γιά νά γίνεῖ ἐπιτρεπτή αὐτή ἡ ἀλλαγὴ, αὐτή ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ, ἔπρεπε νά συναφθεῖ μιά νέα Συνθήκη.

Αὐτή ἡ συνθήκη εἶναι γνωστό ὅτι ἔχει καί τρία πρωτόκολλα, ἓνα γιά κάθε Συνθήκη τοῦ '60: πρωτόκολλο στή Συνθήκη ἐγγύησης, πρωτόκολλο στή Συνθήκη συμμαχίας καί συμπληρωματικό πρωτόκολλο στή Συνθήκη ἐγκαθίδρυσης. Ἡ ἀνησυχία μας ἦταν ὅτι ἂν ἐμεῖς θέσουμε σέ ἰσχύ τή λύση τοῦ Κυπριακοῦ, τήν ἰδρυτικὴ συμφωνία ὅπως λέγεται καί ἐν τῷ μεταξύ δέν ἔχει ὑπογραφεῖ καί δέν ἔχει ἐπικυρωθεῖ ἡ νέα Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες, κάλλιστα μιά ἀπό αὐτές τίς χώρες –καί ἡ ἀνησυχία μας βεβαίως ἦταν ἡ Τουρκία– μπορεῖ νά μὴν ὑπογράψει ἢ καί νά μὴν ἐπικυρώσει ἐκείνη τή συνθήκη, ὅποτε ἐμᾶς θά μᾶς ἔμενε ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων καί δέν θά ἀναλάμβαναν αὐτοὶ τίς ὑποχρεώσεις τους μιά ἀπό τίς ὁποῖες ὡς γνωστόν εἶναι καί ἡ ἀποχώρηση τῶν κατοικιῶν στρατευμάτων.

Κατὰ συνέπεια ἐτίθετο ἓνα ζήτημα καί ζητούσαμε νά ἐπικυρωθεῖ αὐτή ἡ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες προτοῦ τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία. Βεβαίως ἐδῶ προέκυπτε ἓνα πρόβλημα: τό πῶς ἀπλῶς θά ἦταν νά ὑπογραφεῖ πρῶτα αὐτή ἡ Συνθήκη καί ἀφοῦ πρόκειται γιά διεθνή Συνθήκη ἔπρεπε νά τὴν ὑπογράψει ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες καί ἀκολούθως νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων, δηλαδή νά περάσει ἀπὸ τά δημοψηφίσματα ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία καί νά μπεῖ σέ ἰσχύ.

Αὐτό τό πράγμα δέν τό δέχονταν τά Ἡνωμένα

Ἔθνη γιά τόν ἐξῆς λόγο: Καλά ἢ κακά, δέν τό σχολιάζω οὔτε ἀσκῶ κριτική, ἀπλῶς ἐδῶ ἀναφέρω τὴν κατάσταση: τά Ἡνωμένα Ἔθνη ἀρχίζοντας ἀπὸ τό 1999 ἐγκαινίασαν τὴν νέα προσέγγιση στό Κυπριακό, ἡ ὁποία μεταξύ ἄλλων ἔλεγε ὅτι πρέπει νά ὑπάρχει μιά «ἐποικοδομητικὴ ἀσάφεια» καί μιά, ὅπως τὴν ὀνόμαζαν, παρθενογένεση, ἡ οὐσία τῆς ὁποίας ἦταν ὅτι ὅλα θά ρυθμίζονταν ἀπὸ δῶ καί πέρα, ἀλλὰ δέ θά ἦταν καθαρὸ τί γινόταν μέ τό παρελθόν.

Ἐννοῶ ὅτι ἐμεῖς ζητούσαμε καί ἐμμένουμε σέ αὐτή τὴν θέση, μιλοῦμε γιά μιά συνέχεια τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ὅτι ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία θά ἐξακολουθήσει νά ὑπάρχει ὡς ἀνεξάρτητο κυρίαρχο κράτος καί ὅτι ἀπλῶς θά ἄλλαξε ἡ πολιτικὴ της δομὴ. Βεβαίως ἡ τουρκικὴ πλευρὰ δέν δεχόταν αὐτή τὴν θέση καί τά Ἡνωμένα Ἔθνη εἶπαν ὅτι αὐτό δέν θά εἶναι καθαρὸ, ὁ καθένας θά δίνει τίς δικές του ἐρμηνεῖες σέ αὐτό τό ζήτημα.

Ἐάν λοιπὸν ὑπογραφόταν ἡ Συνθήκη ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Δημοκρατία, αὐτό θά σήμαινε ὅτι φεύγαμε ἀπὸ τὴν παρθενογένεση καί τά Ἡνωμένα Ἔθνη δέν τό δέχονταν μέ τίποτα καί θά μᾶς κατηγοροῦσαν κιόλας ὅτι εἴμαστε ἐκτός τῆς φιλοσοφίας τοῦ σχεδίου Ἀνάν. Ἄρα ἔπρεπε νά βρεθεῖ ἓνας ἄλλος τρόπος γιά νά ικανοποιηθεῖ αὐτό τό δίκαιο αἰτημᾶ μας, τό ὁποῖο τυπικά ἦταν καί ἡ αἰτία τοῦ ναυαγίου στή Χάγη, γιατί μᾶς ἔδωσε δίκαιο ἐκεῖ ὁ Γεν. Γραμματέας. Λοιπὸν, ποιά εἶναι ἡ ρύθμιση καί κατὰ πόσον μᾶς ικανοποιεῖ;

Ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία ὡς γνωστόν θά μπεῖ σέ δημοψηφίσματα στίς 24 τοῦ μηνός. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἐγκρίνεται ἀπὸ τά δημοψηφίσματα καί ἀπὸ τίς δύο πλευρές, δέν θά τεθεῖ ἀμέσως σέ ἰσχύ. Θά δοθοῦν μερικὲς μέρες ὡς τίς 29 Ἀπρίλη, ἂν δέν μέ ἀπατᾷ ἡ μνήμη μου καί ἀπὸ κεῖ καί πέρα στό μεσοδιάστημα ἀναλαμβάνουν ὑποχρέωση οἱ τρεῖς χώρες νά ἐπικυρώσουν τὴ Συνθήκη πού θά συνάψουν μαζί τους προτοῦ τὴν ὑπογράψουν. Δηλαδή τὴ στιγμή πού θά τὴν ὑπογράψουν θά πρέπει νά ἔχουν ξεπεράσει ὅλες τίς ἐσωτερικὲς τους διαδικασίες, τίς διαδικασίες πού ἀπαιτεῖ τό σύνταγμα τους,

νά μὴν ὑπογραφεῖ καὶ μετὰ νά ὑπάρχει ἓνα κενό μέχρι νά τεθεῖ σέ ἰσχύ. Εἶναι πρόνοια τοῦ σχεδίου αὐτῆ ρητῆ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ἄν δέν τὴν ὑπογράψουν, δέν τίθεται σέ ἐφαρμογή ἢ συμφωνία; Εἶναι ἄκυρα τὰ δημοψηφίσματα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά φτάσω καὶ ἐκεῖ. Ἄρα λοιπόν τό σκηνικό εἶναι τό ἐξῆς: Περνᾶ ἀπό τὰ δημοψηφίσματα ἢ ἰδρυτική συμφωνία, ἐάν δέν περάσει ἀπό τὰ δημοψηφίσματα ὅλα εἶναι ἄκυρα ἐξ ὑπαρχῆς ἢ ἂν δέν περάσει ἀπό τὴ μιά πλευρά καὶ παραμένουμε στήν κατάσταση ὡς ἔχει, ἐάν περάσει θά προχωρήσουν οἱ ἐγγυήτριες χῶρες μέ τίς ἐσωτερικές διαδικασίες ἐπικύρωσης καὶ μετὰ θά ὑπογράψουν τὴ Συνθήκη. Θά τὴν ὑπογράψουν οἱ τρεῖς χῶρες, Ἑλλάδα, Τουρκία, Ἀγγλία.

Μόλις τὴν ὑπογράψουν καὶ οἱ τρεῖς, τίθεται αὐτόματα σέ ἰσχύ ἡ ἰδρυτική συμφωνία. Ἡ ἰδρυτική συμφωνία δέν θά ὑπογραφεῖ ἀπό κανέναν γιατί θεωρεῖται ὅτι θά ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπό τὸ δημοψήφισμα ἀπὸ τὸν κυπριακὸ λαό. Μόλις τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ ἰδρυτική συμφωνία, ἄρα ἐμφανίζεται ἡ ἐνωμένη Κυπριακὴ Δημοκρατία καὶ θά ἔρθουν οἱ δύο συμπρόεδροι ὡς ἐκπρόσωποι τῆς ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καὶ θά δάλουν τὴν ὑπογραφή πού ὑπολείπεται ἀπὸ τὴ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τὴ δική τους ὑπογραφή δηλαδή, καὶ οἱ δύο ἢ καὶ ὁ ἓνας ἀπὸ μόνος του, γιατί ἂν ὁ ἓνας πεῖ «δέν τό ὑπογράφω» τότε ἔχουμε πρόβλημα.

Μόλις ὑπογράψουν τὴ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τίθεται καὶ αὐτὴ σέ ἰσχύ, δέν χρειάζεται περαιτέρω ἐπικύρωση. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ σχεδίου. Βεβαίως ὑπάρχει ἓνα πρόβλημα. Τό πρόβλημα εἶναι τό ἐξῆς, εἶναι ὑποθετικό: Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἔρχονται οἱ τρεῖς χῶρες γιὰ νά ὑπογράψουν τὴ Συνθήκη καὶ ἡ Τουρκία ἐν τῷ μεταξύ δέν ἔχει ἐπικυρώσει τὴ Συνθήκη ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Ἐθνοσυνέλευση, αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπογράφοντας τὴ Συνθήκη μπαίνει σέ ἰσχύ ἡ ἰδρυτική συμφωνία ἀλλὰ ἡ Συνθήκη δέν εἶναι σέ ἰσχύ καὶ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο λέμε ὅτι ἡ κάλυψή μας ἐδῶ εἶναι καθαρά πολιτική.

Ἐάν ἡ Τουρκία παραβιάσει τὴ σαφὴ πρόνοια τοῦ σχεδίου καὶ ἔρθει νά ὑπογράψει τὴ Συνθήκη χωρὶς προηγουμένως νά θεωρηθεῖ ἐπικυρωμένη καὶ ἄρα νά θεωρηθεῖ ὅτι τίθεται ἀμέσως σέ ἰσχύ, ἀπλούστατα ἡ Ἑλλάδα δέν θά ὑπογράψει τὴ Συνθήκη. Δηλαδή ὁ μόνος τρόπος γιὰ νά μὴν εἴμαστε καλυμμένοι σ' αὐτὴ τὴν πρώτη ἐπιδίωξή μας, εἶναι νά ἔρθει ἡ Ἑλλάδα καὶ νά πεῖ «παρόλο πού ἡ Τουρκία παραβίασε τὴν ὑποχρέωσή της, ἐγὼ ὑπογράφω καὶ θέτω ἔτσι τὴν Κύπρο σέ πολὺ δύσκολη θέση», πράγμα πού ἐγὼ δέν διανοοῦμαι κἀν ὅτι μπορεῖ νά συμβεῖ.

Ἄρα τό κλειδί γιὰ νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων τό κρατάει ἡ Ἑλλάδα καὶ κανένας ἄλλος καὶ τό κλειδί γιὰ νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τό κρατοῦν οἱ δύο Συμπρόεδροι ἢ καὶ ὁ ἓνας ἀπὸ μόνος του. Προσωπικά ἐγὼ θεωρῶ ὅτι αὐτό μᾶς καλύπτει. Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ διαφορετικὲς ἀπόψεις καὶ εἶναι σεβαστές.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μας αἴτημα. Τό δεύτερο αἴτημα πού θέταμε ἦταν τό ζήτημα μέ τίς περιοχές πού θά «ἐπιστραφοῦν» – σέ εἰσαγωγικά γιὰ νά τεθοῦν ὑπὸ ἑλληνοκυπριακὴ διοίκηση. Μιλῶ γιὰ τίς ἐδαφικὲς προσαρμογές ὅπως ἀναφέρεται στό σχέδιο.

Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτές οἱ περιοχές θά ἐπιστραφοῦν σταδιακά, σέ διάστημα 3,5 χρόνων καὶ εἶχαμε μία εὐλογη ἀνησυχία τί θά γίνει ἂν ἐν τῷ μεταξύ ἡ Τουρκία δέν συμμορφωθεῖ μέ αὐτὴ τὴν ὑποχρέωση πού ἔχει ἀπὸ τό σχέδιο. Τί θά γίνει ἂν δέν ἐκκενωθοῦν οἱ περιοχές ἀπὸ πληθυσμό, τί θά γίνει ἂν δέν φύγουν τὰ στρατεύματα καὶ γι' αὐτό τὸν λόγο λέγαμε ὅτι θέλαμε κάποιου εἶδους ἐγγύηση ὅτι θά συμβεῖ αὐτό τό πράγμα.

Καὶ ἡ θέση τῆς πλευρᾶς μας ἦταν ὅτι αὐτές οἱ περιοχές πρέπει νά τεθοῦν ὑπὸ τὴν διοίκηση τοῦ ΟΗΕ. Βεβαίως ἐξαρχῆς ὑπῆρχε πρόνοια στό σχέδιο ὅτι νομικά αὐτές οἱ περιοχές θεωροῦνται ἀμέσως ὡς μέρος τῆς ἑλληνοκυπριακῆς συνιστώσας πολιτείας, ἀλλὰ ἡ εὐθύνη, ἡ διοίκηση, θά μεταφερθεῖ στήν τουρκοκυπριακὴ συνιστώσα πολιτεία.

Ἐδῶ πρέπει νά πῶ ὅτι ἐμεῖς δέν θέλαμε νά ἀναλάβουμε αὐτὴ τὴν εὐθύνη ἀμέσως γιατί δέν θέλαμε νά βρεθοῦμε στήν πολὺ δύσκολη θέση νά πηγαῖνουμε ἐμεῖς, νά μετακινοῦμε τὰ στρατεύματα καὶ τὸν πληθυσμὸ ἀπὸ ἐκεῖ. Ἀντιλαμβάνεστε ὅτι ἦταν πολὺ ἀνεπιθύμητο αὐτό, γιὰ εὐνόητους λόγους.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως θέλαμε ἡ εὐθύνη νά εἶναι στὸν ΟΗΕ καὶ ὄχι στήν τουρκοκυπριακὴ συνιστώσα πολιτεία; λέγαμε ὅτι ἡ διοίκηση πρέπει νά εἶναι τοῦ ΟΗΕ.

Πρέπει νά πῶ ὅτι ὁ Πρόεδρος ἔδωσε μεγάλη μάχη γι' αὐτό τό ζήτημα, ἀλλὰ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη ἦταν πολὺ ἀρνητικά σ' αὐτό τό αἴτημα. Δέν ἤθελαν νά τό ἀναλάβουν καὶ σέ τελευταία ἀνάλυση καὶ μετὰ ἀπὸ πολὺ συζήτηση καὶ πίεση, ἐκ μέρους τῆς πλευρᾶς μας, ἔχει ἐπιτευχθεῖ τό ἐξῆς: ἡ διοίκηση μένει ὡς ἔχει ἡ πρόνοια, νομικά ἡ περιοχὴ θά ἀνήκει ἀμέσως στήν ἑλληνοκυπριακὴ συνιστώσα πολιτεία, θά ἐναποτεθεῖ ἀπὸ αὐτὴ στήν τουρκοκυπριακὴ συνιστώσα πολιτεία. Ἡ διαφορά μέ τό προηγουμένο σχέδιο, ἡ βελτίωση εἶναι ὅτι ὁ Ὄργανισμὸς Ἠνωμένων Ἐθνῶν θά ἐπιβλέπει τίς δραστηριότητες πού ἀφοροῦν τὴ μεταβίβαση αὐτῶν τῶν περιοχῶν. Θά ἔχει ἔξι φάσεις, οἱ δύο πρῶτες φάσεις δέν χρειάζεται καὶ τόση ἐπιτήρηση γιατί μιλοῦμε γιὰ τὴ

νεκρή ζώνη, τα Βαρώσια και λουπά, αλλά για τις επόμενες φάσεις ή εδαφική ευθύνη γι' αυτές τις περιοχές θα είναι στόν ΟΗΕ και θα ενδυναμωθεί κατά τους τελευταίους μήνες τής κάθε φάσης.

Βεβαίως ο ΟΗΕ θα έχει ευθύνη, όπως είπα, εδαφική ευθύνη, θα μπορεί να δίδει οδηγίες, θα μπορεί να παραιτεί ακόμα και κάποιους αξιωματούχους, εάν τό κρίνει απαραίτητο, να τους αποκλείει από τά καθήκοντά τους. Η αστυνομία του ΟΗΕ θα έχει πλήρη εξουσία στην περιοχή, θα μπορεί να δίδει λειτουργικές οδηγίες στην τοπική αστυνομία, αλλά δέν θα έχει ευθύνη για τόν τοπικό πληθυσμό, για τήν καθημερινή ζωή του πληθυσμού και δέν θα έχει ευθύνη για χρηματοδότηση ή προσωπικό.

Αυτές οι περιοχές πού θα προσαρμίζονται θα εκκενώνονται και από στρατεύματα και από εξοπλισμούς και βεβαίως και από πληθυσμό, τουλάχιστον 2 εβδομάδες προτού μεταδibasτεί ή εδαφική ευθύνη στόν ΟΗΕ.

Λοιπόν, αυτό είναι πού πήραμε. Βεβαίως αυτό δέν μπορώ να πώ ότι μάς καλύπτει πλήρως. Σαφέστατα. Άλλά συνιστά οίγουρα βελτίωση σέ σχέση μέ τό 'Ανάν 3.

Υπάρχει και διαφορετική έρμηνεία. Τό γεγονός ότι ο ΟΗΕ δέν θα έχει ευθύνη για τοπική χρηματοδότηση, για προσωπικό, για τόν πληθυσμό, έρμηνεύεται μέ ένα τρόπο ότι θα είναι αδύνατη ή διοίκηση. Δέν νομίζω ότι είναι σ' αυτό τό σημείο πού πρέπει να εστιάσουμε για να κρίνουμε αν είναι αδύνατη ή διοίκηση του ΟΗΕ, γιατί εγώ θεωρώ απόλυτως λογικό να μήν έχει ευθύνη για τήν καθημερινή ζωή εκεί, κάτι πού μεταξύ άλλων θα ανέβαζε και κατακόρυφα τά κόστη αυτής τής επίχειρησης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιλούμε για μία περίοδο μέχρι 42 μήνες, έτσι;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι. Ήταν 3 χρόνια και έχει γίνει τώρα 3,5 χρόνια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί θα γίνει, ρωτούν πολλοί, εάν αθετήσει τήν υπόσχεσή της ή Τουρκία και αν στην πορεία άρνηθεί να δώσει πίσω κάποια εδάφη;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άς τό γενικεύσουμε λίγο. Τί θα γίνει αν ή Τουρκία ειρηνικά παραδιάσει αυτή τή συμφωνία; Περί αυτού πρόκειται. Έχω τήν έντύπωση ότι τό θέμα τίθεται λίγο λανθασμένα. Για τόν έξής άπλούστατο λόγο. Πάμε για μία συμφωνία. Η Τουρκία, είναι καθαρό πλέον, έχει πάρει τήν πολιτική απόφαση να κλείσει τό Κυπριακό. Βεβαίως προσπαθεί να τό κλείσει προς όφελός της. Σίγουρα όμως έχει πάρει απόφαση ότι τό Κυπριακό θα λυθεί μέ τόν τρόπο πού θα λυθεί, έχει πάρει απόφαση ότι δέν μιλούμε για λύση δύο άνεξάρτητων και κυρίαρχων κρατών, έχει πάρει απόφαση ότι ή μή

λύση δέν είναι λύση. Γιατί υπήρχε προηγουμένως και ή άποψη ότι ή μή λύση είναι λύση.

Η Τουρκία θα πρέπει να έρθει να υπογράψει αυτή τή συμφωνία. Θα τήν υπογράψουν και οι άλλες έγγυήτριες χώρες, θα κατατεθεί στόν ΟΗΕ ο οποίος θα είναι ο θεματοφύλακας αυτής τής συνθήκης και από εκεί και πέρα άντιλαμβάνεστε, πάμε σέ άλλα χωράφια.

Έκείνο πού εμείς πρέπει να κρίνουμε είναι τήν ίδια τή συμφωνία. Τις ίδιες τις υποχρεώσεις πού αναλαμβάνει ή κάθε πλευρά. Βεβαίως όλοι έχουμε ένα φόβο τί θα γίνει αν κάτι δέν εφαρμόσει ή Τουρκία, αλλά ή δική μου ή διαφωνία μ' αυτό τόν φόβο είναι ή έξής. Εάν θεωρούμε ότι ή Τουρκία έρχεται τώρα να λύσει τό Κυπριακό ή να τό κλείσει τό Κυπριακό, έχοντας κατά νου τήν έπομένη τό πρσί να παραδιάσει αυτή της τήν υποχρέωση, να αθετήσει δηλαδή τήν υπογραφή της, και νομίζοντας ότι μέ αυτό τόν τρόπο θα άποκτηθούν κάποια πλεονεκτήματα για τήν Τουρκία, εγώ πολύ άμφιβάλλω.

Ο λόγος για τόν οποίο ή Τουρκία έρχεται να κλείσει τό Κυπριακό είναι ότι άποφάσισε πώς της δημιουργεί κόστος. Ότι τό κόστος της κατοχής είναι μεγαλύτερο από τό κόστος της λύσης. Είναι γνωστό ότι ή Τουρκία πάει τώρα προς τήν Ευρωπαϊκή Ένωση, θέλει να πάρει ήμερομηνία για ένταξιακές διαπραγματεύσεις και έρχεται να κλείσει τό πρόβλημα.

Δέν μπορώ να άντιληφθώ, χωρίς να είμαι απόλυτως βέβαιος — κανείς μας δέν μπορεί να είναι απόλυτως βέβαιος — ότι έχει λόγο ή Τουρκία τήν έπομένη τό πρσί να θέσει τόν έαυτό της σέ δυσχερέστερη θέση από προηγουμένως. Γιατί αν έρθει και αθετήσει τήν υπογραφή της, αν έρθει και παραδιάσει τή συμφωνία, είναι ή ίδια πού θα είναι έκτεθειμένη και είναι ή ίδια πού θα έπαναφέρει τό πρόβλημα για τόν έαυτό της.

Κατά συνέπεια δέν μπορώ να μπώ σ' αυτή τήν λογική. Έγώ κρίνω τό ίδιο τό σχέδιο. Και ακριβώς θέλαμε τήν ευθύνη του ΟΗΕ γι' αυτές τις περιοχές, γιατί είναι πολύ κρίσιμο ζήτημα. Τουλάχιστον αν καταρρεύσει ή λύση να έχουμε και εμείς κάτι απ' αυτή τήν ιστορία.

Δέν νομίζω όμως ότι εάν ή Τουρκία παραδιάσει μέ τέτοιο τρόπο τή συμφωνία θα επιβραβευτεί και από πάνω και θα βρεθεί τό ψευδοκράτος άναγνωρισμένο και ή Κυπριακή Δημοκρατία θα χάσει τήν άναγνώριση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτό θέλω να διευκρινίσουμε διότι ή έξήγηση πού δίνετε έχει μία λογική. Όστόσο επειδή δέν κινούνται όλα στα πλαίσια της λογικής, σέ μία τέτοια περίπτωση τί θα γίνει; Θα έχουμε από τή διεθνή κοινότητα άναγνώριση δύο κρατών στην Κύπρο; Δύο κυρίαρχων κρατών στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, προτού φτάσω εκεί άκόμα ένα άπλό ζήτημα. Άπλως ήθελα να όλοκληρώσω με την έξης σκέψη. Εάν ξεκινούμε από τη λογική ότι πάντα υπάρχει πιθανότητα ή Τουρκία να παραβιάσει τη συμφωνία, και λέω ότι βεβαίως πάντα υπάρχει, τότε με αυτή τη λογική δέν πρέπει να προχωρήσουμε σε λύση του Κυπριακού. Πρέπει να μείνουμε όπως είμαστε.

Και δέν λέω ότι αυτοί που έχουν άνησυχίες συνειδητά και έσκεμμένα θέλουν να όδηγήσουν τά πράγματα στο να μείνουμε όπως είμαστε. Προς Θεού. Άπό εκεί και πέρα τό αν θά βρεθεί τό ψευδοκράτος άναγνωρισμένο ή όχι, κατ' άρχήν έχω κάνει μία πολιτική τοποθέτηση κύριε Παυλίδη. Νομίζω ότι τό ζήτημα κυρίως πολιτικά θά αντιμετωπισθεί με την έννοια ότι εάν φτάσουμε σε μία νέα άπόσχιση, σε κατάρρευση και λοιπά, ή όποια ειρήσθω εν παρόδω άπαγορεύεται ρητώς από αυτή την συμφωνία, ή άπόσχιση άπαγορεύεται και υπάρχει πρόνοια που λέει τίποτα σ' αυτή τη συμφωνία δέν μπορεί να έρμηνεύεται υπέρ της άπόσχισης.

Άν βρεθούμε λοιπόν σε άπόσχιση, θά είναι παραβίαση των συμφωνηθέντων. Μιλά και για άδιάλειπτο συνεταιρισμό ή συμφωνία. Ό συνεταιρισμός δέν μās άρέσει αλλά ό άδιάλειπτος μās άρέσει.

Κατά συνέπεια σ' αυτή την περίπτωση νομίζω ότι ή διεθνής κοινότητα θά κρίνει με βάση τό ποιός φτάνει για την κατάσταση που θά δημιουργηθεί. Άν υπάρξει μία άπόσχιση, νομίζω δέν θά υπάρξει και επιβράβευση με άναγνώριση. Αυτή είναι ή δική μου έντύπωση. Εάν έμεις συμπεριφεροϋμε με τρόπο άσύνητο, εάν πάμε στις καταστάσεις τύπου '74, που δέν νομίζω ότι θά πάμε, δέν νομίζω ότι τό πρόβλημα θά τό έχουμε έμεις. Θά τό έχει ή Τουρκία.

Όμως αυτή είναι ή πολιτική της. Υπάρχει και τό έγγραφο του Γενικού Γραμματέα. Τό σχέδιο είναι ένα νομικό έγγραφο και με βάση αυτό τό νομικό έγγραφο ή δική μου ή πεποίθηση, όσο αυτό και αν δέν φαίνεται πειστικό εκ πρώτης όψεως, είναι ότι έμεις μιλούμε για συνέχεια του κράτους μας. Για συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτή είναι ή θέση μας και κανείς δέν δικαιούται να μās την αλλάξει.

Θά έχουμε συνέχεια κι όχι συνένωση δύο χωριστών κρατών, διότι οι διεθνείς συνθήκες του κράτους μας θά είναι όλες εκεί. Έχουν μπει όλες άνεξαιρέτως σε κατάλογο και θά είναι εκεί και κανείς δέν τό άμφισβητεί. Είναι ελάχιστα τά προβλήματα που υπάρχουν σ' αυτόν τόν τομέα —για να μην πω κανένα— ή εκπροσώπηση σε διεθνείς όργανισμούς θά είναι εκεί, περιλαμβανομένου του ΟΗΕ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κανείς δέν μās είπε ξανακάντε αίτηση να μπειτε στον ΟΗΕ όπως είπαν τότε με τη Γιουγκοσλαβία, κανείς δέν μās είπε «ξανα-

κάντε αίτηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση» όπως είπαν στην Τσεχία και την Σλοβακία και σωρεία άλλων πολύ ούσιαστικών ζητημάτων, τά όποια μαρτυρούν ότι στην πραγματικότητα θά έχουμε συνέχεια του κράτους μας, γι' αυτό και στον ΟΗΕ άπλως θά γίνει μία δήλωση ότι από τούδε και στο έξης θά όνομαζόμαστε «Ένωμένη Κυπριακή Δημοκρατία» και όχι «Κυπριακή Δημοκρατία». Θά έχουμε νέα σημαία και λοιπά.

Άλλά όλα αυτά είναι έσωτερικά ζητήματα. Έσωτερικά γίνεται μία επανάσταση βεβαίως ή όποια όμως δέν έχει σχέση με τό αν έχεις συνέχεια ή όχι του κράτους. Εγώ δέν δέχομαι τη θέση ότι διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία και δέν θά την δεχτώ ποτέ.

Και αν πιστεύα ότι αυτό τό σχέδιο προνοεί διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ή προσωπική μου ή άποψη, όσο αυτή μετρά, θά ήταν «όχι» στο σχέδιο, βεβαίως.

Κατά συνέπεια δέν νομίζω ότι σε περίπτωση άπόσχισης υπάρχουν νομικές ή πολιτικές προϋποθέσεις για να όδηγηθούμε σε άναγνώριση της. Άλλωστε μην ξεχνάτε τό έξης. Υπάρχει ένας μηχανισμός για να ξεπερνιούνται τά άδιέξοδα, που δέν τόν είχαμε στην Ζυρίχη. Είναι παράδοξος μηχανισμός. Είναι μηχανισμός ό όποιος καταπατά και την αρχή της διάκρισης των έξουσιών. Άλλά από άποψη λειτουργικότητας είναι εκεί. Εάν κύριοι έχετε άδιέξοδο, δέν μπορεί τό άδιέξοδο να όδηγήσει σε κατάρρευση γιατί θά αποφασίζει τό δικαστήριο. Παράδοξο μέν αλλά έτσι θά λειτουργεί.

Δέν υπάρχει τό άλλοθι δηλαδή ότι δέν λειτουργεί αυτό τό πράγμα, ή Όμοσπονδία έχει κατά κάποιον τρόπο τερματίσει την λειτουργία της, άρα τί να κάνουμε, όδηγούμαστε σε διαζύγιο. Δέν υπάρχει αυτή ή προϋπόθεση στο σχέδιο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα. Να πούμε ότι με αυτή σας την απάντηση, δώσατε απαντήσεις σε μία σειρά από ερωτήσεις που έχουν ήδη φτάσει εδώ.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Πρέπει να πω ότι επειδή ακριβώς υπάρχει αυτή ή επικοδομητική ασάφεια, δέν γράφει ρητώς στο έγγραφο ότι συνεχίζεται ή Κυπριακή Δημοκρατία, ούτε και γράφει ότι θά έχουμε δύο κράτη. Πρέπει να τά βγάλεις από τις πρόνοιες του σχεδίου. Και βεβαίως υπάρχουν και πρόνοιες στο σχέδιο, δευτερεύουσας και συμβολικής περισσότερο σημασίας, οι όποιες επιτρέπουν και στην τουρκική πλευρά να λέει τά δικά της. Κάτι που δέν μās άρέσει.

Κατ' ούσίαν όμως πρόκειται για συνέχεια του κράτους μας. Τό λέω αυτό γιατί θέλω να είμαι δικαίος με τό τί περιέχει αυτό τό σχέδιο.

Προχωρούμε στο τρίτο σημείο. Ένα τρίτο σημείο που έθετε ή πλευρά μας και ήταν πάρα πολύ ση-

μαντικό, ήταν ότι με τη θέση σε ισχύ της ιδρυτικής συμφωνίας πρέπει να τεθούν σε λειτουργία όλα τα μεταβατικά Όμοσπονδιακά όργανα. Και εάν προέκταση αυτής της θέσης ή μεταβατική περίοδος δεν πρέπει να είναι μακρά.

Με το σχέδιο Ανάν 3, είχαμε μεγάλα προβλήματα σ' αυτόν τον τομέα. Είναι ένα από τα πιο προβληματικά σημεία του εγγράφου. Γιατί; Διότι θα έμπαινε σε ισχύ η νέα κατάσταση πραγμάτων και την πρώτη στιγμή τί θα είχαμε; Θα είχαμε δύο συμπερόδρους, ένα μεταβατικό δικαστήριο και μία μεταβατική κεντρική τράπεζα. Τίποτα άλλο. Όλα τα άλλα όργανα θα δημιουργούνταν σταδιακά αρχίζοντας από τις συνιστώσες πολιτείες και πηγαίνοντας προς το κέντρο. Ήταν ένας συμβολισμός Συνομοσπονδιακός, όχι Συνομοσπονδία, συμβολισμός για τους Τούρκους, Συνομοσπονδιακός.

Όλα αυτά θα έλεγαν σε ένα χρόνο —θα υπήρχε ίση εκπροσώπηση σε όλα— οι Συμπρόεδροι θα ήταν εκτελεστικοί Συμπρόεδροι, κανονικοί πρόεδροι δηλαδή, όπως έχουμε σήμερα Πρόεδρο της Δημοκρατίας, πού θα έπρεπε να αποφασίζουν για όλα με όμοφωνία. Στόν χρόνο επάνω οι συμπρόεδροι δεν θα ήταν εκτελεστικοί πλέον αλλά η συνπροεδρία θα συνεχιζόταν για άλλο ένα χρόνο. Είχαμε μπροστά μας αυτή την κατάσταση.

Τί έγινε τώρα; Όλα τα μεταβατικά όργανα, ανεξαιρέτως όλα, από τα κεντρικά μέχρι τα όργανα των συνιστώσων πολιτειών, θα είναι στη θέση τους από το πρώτο δευτερόλεπτο, μόλις τεθεί σε ισχύ η ιδρυτική συμφωνία.

Η μεταβατική περίοδος δεν θα διαρκέσει ένα χρόνο, αλλά θα διαρκέσει μέχρι τις 13 Ιουνίου. Όταν θα γίνουν ευρωεκλογές θα γίνουν γενικές εκλογές σε ολόκληρο το νησί. Είναι δραστική σύντηψη της μεταβατικής περιόδου.

Είναι σημαντικό αυτό το πράγμα. Δεν πρέπει να το υποτιμούμε. Βοηθά πάρα πολύ τη λειτουργικότητα και την πρώτη κρίσιμη περίοδο. Και πρέπει να πω ότι από τουρκοκυπριακής πλευράς υπήρξε μεγάλη αντίδραση σ' αυτό το πράγμα. Γιατί θεωρούσαν ότι είναι ο συμβολισμός της ισότητάς τους, έβλεπαν και τον Συνομοσπονδιακό συμβολισμό και όλα τα συναφή.

Έχουμε και εμείς ένα τίμημα εδώ. Πρέπει να είμαστε δίκαιοι. Το τίμημα είναι ότι η συνπροεδρία δεν θα διαρκέσει 2,5 χρόνια αλλά 5 χρόνια. Η διαφορά είναι 5 μήνες, άμα θέλετε μετά οσς τα υπολογίζω, θα διαρκέσει δηλαδή 5 μήνες περισσότερους από προηγουμένως, ή τουρκοκυπριακή συνπροεδρία, πλὴν όμως δεν θα εναλλάσσονται κάθε μήνα, όπως ήταν με το ANAN 3, θα εναλλάσσονται κάθε 10 μήνες αρχίζοντας από τον Έλληνοκύπριο και δεν θα είναι εκτελεστική συνπροεδρία. Δεν θα είναι εκτελεστική. Θα είναι, ως τό ποῦμε για να τό κα-

ταλαβαίνει και ο κόσμος, όπως είναι ο Πρόεδρος της ελληνικής δημοκρατίας. Αυτό είναι το αντίλαγμα για την τουρκοική πλευρά.

Κατά συνέπεια έχω την εντύπωση ότι ο στόχος μας να τεθούν σε λειτουργία όλα τα μεταβατικά όργανα και να μην πάει επί μακρόν η μεταβατική περίοδος άμέσως, έχει επιτευχθεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καί μιλούμε για τίς 13 Ιουνίου του 2004. Δηλαδή ένα μήνα ουσιαστικά μετά την επικύρωση...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Από την στιγμή πού θα τεθεί σε ισχύ είναι ένας μήνας, 40 μέρες, υπολογίστε το 43 ημέρες, κάπου εκεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για όλα τα σώματα...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Για όλα. Μία άλλη αλλαγή πού ζητούσαμε και ήταν και αυτή σημαντική, είναι ότι όλες οι διεθνείς συνθήκες και όλοι οι νόμοι, οι Όμοσπονδιακοί, πρέπει να είναι συμπληρωμένοι, στην θέση τους, άμέσως μόλις τεθεί σε ισχύ η ιδρυτική συμφωνία.

Γνωρίζετε ότι στη Χάγη επικρατούσε μία κατάσταση όπου σχεδόν τίποτα δεν είχε συμφωνηθεί σ' αυτά τα ζητήματα, εμείς δεν θέλαμε να αρχίσει τό κράτος να λειτουργεί, ή Όμοσπονδιακή δομή να λειτουργεί χωρίς να είναι οι νόμοι στη θέση τους γιατί υπάρχει και μία διαδικασία να τους εγκρίνει, πού είναι πλέον Όμοσπονδιακή, είναι πολύπλοκη.

Γι' αυτό είπαμε ότι αυτοί οι βασικοί νόμοι, οι ιεροί νόμοι όπως τούς ονόμαζε ο ίδιος ο ΟΗΕ, έπρεπε να είναι στη θέση τους από την αρχή, για να μπορεί τό κράτος να λειτουργεί και βεβαίως οι διεθνείς συνθήκες να είναι στη θέση τους, από την αρχή. Να μην ερχόμαστε μετά και να έχουμε προστριβές σ' αυτά τα ζητήματα.

Δέν μπορώ να ισχυριστώ ότι έχουν ξεπεραστεί όλα τα προβλήματα εδώ. Δέν θα έλεγα την αλήθεια. Αλλά λέω ότι κάπου 130 νόμοι και ουσιαστικά όλες οι συνθήκες της Κυπριακής Δημοκρατίας θα είναι στη θέση τους, ή διαφορά είναι ότι ο Γενικός Γραμματέας ασκώντας τόν επιδιαιτητικό του ρόλο έχει συμπληρώσει ο ίδιος κάποιους νόμους και εκεί βεβαίως εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια προβλήματα, να μην τό ώραριοποιούμε, και υπάρχουν βεβαίως και προβλήματα με τίς συνθήκες πού έχει καταθέσει τό ψευδοκράτος.

Είναι ζητήματα τά όποια πρέπει να αντιμετωπισθούν. Είναι ζητήματα στά όποια εξακολουθούμε να έχουμε προβλήματα. Από την άλλη βέβαια, όπως έχω πει, θα είναι από την αρχή στη θέση τους. Τά προβλήματα είναι επί του περιεχομένου.

Είχαμε θέση ζήτημα για τό Προεδρικό Συμβούλιο. Θυμάστε πώς ήταν ή κατάσταση με τό σχέδιο Ανάν 3. Ότι θα έχουν ένα Προεδρικό Συμβούλιο

4-2, 4 Έλληνοκύπριοι, 2 Τουρκοκύπριοι, και θα γίνεται έναλλαγή στην Προεδρία που δεν ήταν εκτελεστική ή Προεδρία, διακοσμητική, ανά δεκάμηνο. Αυτό μας προκαλούσε προβλήματα. Και ιδιαίτερα προβλήματα μας προκαλούσε με την νέα συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το λεγόμενο Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γιατί δημιουργούνται και νέα θεσμικά όργανα.

Τό Συμβούλιο, για παράδειγμα, της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα είναι μία άπλη συναξη αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, θα είναι θεσμικό όργανο πλέον, και εκεί δεν μπορεί να εκπροσωπείται με ένα 10μηνίτη Πρόεδρο ο οποίος κάθε φορά θα είναι και διαφορετικός. Ούτε και μπορούσε να αντιμετωπισθεί τό πρόβλημα με τό να μας αντιπροσωπεύει εκεί ο Υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, όπως μας εξήγησαν στό σχέδιο, ακριβώς για να υπάρχει συνέχεια.

Έμπαινε όμως ένα ζήτημα. Πέραν του ότι ή τουρκική πλευρά αντιδρούσε πάρα πολύ έντονα ιδιαίτερα στό να φύγει ή δεκάμηνη έναλλαγή, καθώς τό θεωρούσαν σύμβολο της ισότητάς τους, δεν αγγίξαμε εκεί την ισότητά τους, αγγίξαμε εκεί την ισότητα των ατόμων που ήταν στό Συμβούλιο, όχι όμως την κοινοτήτων. Η ισότητα των κοινοτήτων ήταν εκεί. Είχαμε μεγάλο πρόβλημα. Τελικά υπήρχε κι ένα δεύτερο πρόβλημα, ότι με τούς έξι Υπουργούς, με τά έξι μέλη του Συμβουλίου έπρεπε να έχεις τουλάχιστον μία ψήφο από κάθε πλευρά για να μπορείς να πάρεις απόφαση, ήταν 1 στις 2 τουρκοκυπριακές ψήφους, με τούς 9 γινόταν 1 στις 3, άλλαζε τό ισοζύγιο.

Γι' αυτό έμπαινε θέμα «δώστε δεύτερη ψήφο να γίνουν 9». Έμεις δεν θέλαμε να δώσουμε δεύτερη ψήφο, γιατί πιστεύουμε ότι αυτό θα έπληττε την λειτουργικότητα και μάλιστα της εκτελεστικής εξουσίας και γι' αυτό μας είπαν «επιλέξτε μεταξύ του να δώσετε δεύτερη ψήφο ή να μην έχουν οι τρεις Υπουργοί ψήφο για να είναι ακριβώς 1 στους 2». Επιλέξαμε τό δεύτερο.

Τό αίτημα έχει ικανοποιηθεί επί της ουσίας. Θά είναι 9 Υπουργοί, οι τρεις χωρίς ψήφο, δύο Έλληνοκύπριοι και ένας Τουρκοκύπριος, ή διαφορά θά είναι ότι δεν έχουν ψήφο, κατά τά άλλα θά είναι σέ όλα ίσοι με τούς άλλους και μάλιστα αν απουσιάζει από την Κύπρο κάποιος από τούς άλλους, θά μπορεί να εξουσιοδοτήσει έναν που δεν έχει ψήφο να ψηφίζει στή θέση του.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θά είναι καθορισμένοι αυτοί που δεν θά έχουν ψήφο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά είναι εκ των προτέρων καθορισμένοι από τό ίδιο τό ψηφοδέλτιο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άλλά θά μπορούν να εκχωρούν τό

δικαίωμα αυτοί που θά έχουν όταν απουσιάζει ένας από τη Συνεδρία.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η μόνη διαφορά είναι ότι τό 40-20 έχει γίνει 20-20-20, τό οποίο στην πραγματικότητα θά ισχύσει μόνο για μία έναλλαγή 20-20, μετά θά γίνει 40-20 για τόν εξής απλούστατο λόγο: Σέ κάθε νέα θητεία θά αρχίζουμε με Έλληνοκύπριο, άρα τελειώνουμε με Έλληνοκύπριο και αρχίζουμε με Έλληνοκύπριο. Θά είναι 40-20 με μόνη διαφορά ότι μπορεί να μην είναι ο ίδιος Έλληνοκύπριος Πρόεδρος, να είναι ένας άλλος στή θέση του, αν από τίς εκλογές προκύψει άλλος.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ξαναεξηγήστε το αυτό για να τό καταλάβει ο κόσμος. Μιλούμε για μία θητεία διάρκειας 5 χρόνων. Γιατί επί της ουσίας θεωρείτε ότι ικανοποιείται τό αίτημά μας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λέω ότι επί της ουσίας έμεις θέλαμε 40 μήνες Έλληνοκύπριος Πρόεδρος –δέν είναι εκτελεστικός, προσέξτε, επαναλαμβάνω είναι «διακοσμητικός» Πρόεδρος– και 20 Τουρκοκύπριος, ή διευθέτηση που έγινε είναι αντί 40-20, γίνεται 20 μήνες Έλληνοκύπριος, 20 μήνες Τουρκοκύπριος και άλλους 20 μήνες Έλληνοκύπριος. Η επόμενη θητεία μας πάλι αρχίζει με Έλληνοκύπριο, αντιλαμβάνεστε. Οπότε είναι 40-20. Άπλως μπορεί να προκύψει άλλος Πρόεδρος οπότε θά είναι 20 μήνες ένας Έλληνοκύπριος Πρόεδρος, 20 μήνες άλλο πρόσωπο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιλούμε για διάρκεια 60 μηνών, 5 χρόνων δηλαδή, όση είναι ή θητεία του Συμβουλίου. Όταν είναι ο Πρόεδρος Έλληνοκύπριος, ο Αντιπρόεδρος είναι Τουρκοκύπριος.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σαφέστατα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί γίνεται με τόν εκπρόσωπό μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Στην Ευρωπαϊκή Ένωση μας εκπροσωπεί ο Πρόεδρος και θά συνοδεύεται από Άντιπρόεδρο. Είναι τό δικό μας αίτημα και αυτό θά γίνεται. Όσον αφορά τίς αρμοδιότητες της κεντρικής Κυβέρνησης. Διότι όσον αφορά τίς αρμοδιότητες των κρατιδίων υπάρχει άλλη ρύθμιση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρα λοιπόν θεωρείτε ότι επί της ουσίας τό αίτημα αυτό ικανοποιήθηκε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νομίζω είναι θέμα κοινής λογικής. Ο επόμενος στόχος μας ήταν πάρα πολύ σημαντικός, ήταν ή ουσιαστική μείωση του αριθμού των εποίκων και ή ανακοπή της συνεχούς ροής. Έδώ νομίζω χρειάζονται κάποιες εξηγήσεις, είναι κρίσιμο ζήτημα.

Άρχίζω με τό εξής: Δέν πετύχαμε τίποτα στό θέμα της μείωσης του αριθμού των εποίκων. Δέν πε-

τύχαμε τίποτα με την έννοια πώς, τι ακριβώς προνοούσε το Άνάν 3, προνοεί και το Άνάν 5. Οι δικοί μου υπολογισμοί —γιατί υπάρχουν κι άλλοι υπολογισμοί— είναι ότι μᾶς μένουν γύρω στις 65-70.000 έποικοι. Είναι μεγάλος αριθμός, ἔμεϊς θέλαμε νά τόν μειώσουμε οὐσιαστικά. Εἶχαμε ὅμως ἀκόμα ἕνα πρόβλημα στό Άνάν 3, εἶναι τό περιδότητο 5%. Ἐλεγε τό Άνάν 3 ὅτι ἀπό κεῖ και πέρα, πέραν αὐτῶν τῶν 65-70.000 θά δικαιῶνται νά εἶναι μόνιμοι κάτοικοι τῆς ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας 5% ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἀντίστοιχου συνιστώστος κράτους, δηλαδή ἀπό κεῖ και πέρα θά μπορούσαν νά ἔχουν Τούρκους ἀπό τήν Τουρκία, 5% τοῦ πληθυσμοῦ τους ὡς μόνιμους κατοίκους.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αὐτό νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἡ μόνιμη ἀπόκλιση ἀπό τό εὐρωπαϊκό κεκτημένο.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Φαινόταν μιᾶ μόνιμη ἀπόκλιση, ἀλλά αὐτό ἦταν μόνον ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἦταν εἰκονικά μόνιμη και κατ' οὐσίαν δέν ἦταν μόνιμη, ἦταν ἀνακυκλώσιμη γιά ἕναν πολὺ ἀπλό λόγο: Ὑπάρχει νόμος γιά τήν ἰθαγένεια πού λέει ὅτι στά 9 χρόνια ἂν ἕνας εἶναι μόνιμος κάτοικος Κύπρου δικαιῶνται ἰθαγένεια. Κατά συνέπεια, ἂν τό βάλομε ἀπλουστευμένα, κάθε 9 χρόνια αὐτό τό 5% θά ἀνανεωνόταν διότι θά ἔπαιρναν ἰθαγένεια, τό 5% θά ἦταν 0% και θά ἔπρεπε νά συμπληρωθεῖ. Ἄρα ἦταν κάθε 9 χρόνια 5%.

Βεβαίως τό κάνω λίγο ἀπλοποιημένο γιατί δέν θά λειτουργοῦσε ἀκριβῶς ἔτσι. Κάποιοι δέν θά ἔπαιρναν ἰθαγένεια γιατί δέν θά ἤθελαν, κάποιοι ἄλλοι θά καθυστεροῦσαν τίς διαδικασίες ἀλλά σέ τελευταία ἀνάλυση θά μπορούσαν νά προσφύγουν στό Δικαστήριο και θά δικαιῶνταν. Αὐτή ἦταν ἡ κατάσταση.

Ἄσον ἀφορᾶ αὐτό τό ζήτημα, ὑπάρχει τώρα ὁ περιορισμός ὅτι θά εἶναι 5% γιά 19 χρόνια ἢ μέχρι τήν ἔνταξη τῆς Τουρκίας στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση, ὅ,τι συμβεῖ νωρίτερα και μετά αἴρεται ὁ περιορισμός. Ἐδῶ λοιπόν ἀντιστρέφεται ἡ κατάσταση. Ἐδῶ φαίνεται νά εἶναι κατ' οὐσία ἕνας προσωρινός περιορισμός, ὄχι μόνιμος. Δέν εἶναι ἔτσι ὅμως τά πράγματα. Εἶναι μόνιμος γιά τόν ἐξῆς λόγο: Μετά τά 19 χρόνια ἢ μετά τήν ἔνταξη τῆς Τουρκίας ἂν συμβεῖ νωρίτερα, φεύγει μέν τό 5% ἀλλά δέν θά μπορεῖ νά ἀλλάξει οὐσιωδῶς ἡ δημογραφική δομή, ὁ συσχετισμός δηλαδή Ἑλληνοφῶνων και Τουρκόφῶνων στό νησί.

Βεβαίως ἐδῶ ὑπάρχει μιᾶ ἄλλη ἄποψη, σεβαστή ἀλλά δέν τή συμερίζομαι: Ὅτι γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται ἡ συγκατάθεση τῆς τουρκοκυπριακῆς πλευρᾶς. Γιά νά μή φύγει δηλαδή ὁ περιορισμός πρέπει νά συγκατανεύσουν και ἐκεῖνοι, διαφορετικά θά φύγει. Γιατί θά πρέπει νά ἐγκριθεῖ νόμος και στό νόμο πρέπει νά συμετέχουν και ἐκεῖνοι ὅπως

γνωρίζετε, εἶναι ἀπό τούς νόμους πού χρειάζονται και δύο βέτα γιά νά περάσουν ἀπό κάθε πλευρά και ἄρα ἔλεγα ὅτι θά τόν παρεμποδίσει.

Διαφωνῶ μέ αὐτή τήν ἄποψη γιατί ὑπάρχει ὁ νόμος. Ὁ νόμος γιά τούς ἄλλοδαπούς και γιά τή μετανάστευση ἔχει μέσα πρόνοια, ρητή πρόνοια, ἡ ὁποία λέει ὅτι ἀπό κεῖ και πέρα, ἀπό τά 19 χρόνια και πέρα θά μπορεῖ ἡ κάθε συνιστώσα πολιτεία, ἔάν ἀντιληφθεῖ ὅτι στήν ἄλλη συνιστώσα πολιτεία ἀλλάζει ἡ δημογραφική δομή, μέ ἀπλά λόγια ἂν ἔμεϊς οἱ Ἑλληνοκύπριοι διαπιστώσουμε ὅτι ἐκεῖ ἔρχονται τόσο Τούρκοι ἀπό τήν Τουρκία πού μᾶς ἀλλάζουν τό ἰσοζύγιο πού πέρυσι ἦταν 75-25, τότε θά μπορούμε νά ἀπευθυνθοῦμε στό Συμβούλιο, θά ὑπάρχει ἕνα εἰδικό Συμβούλιο γιά τή μετανάστευση.

Ἐάν δέν δικαιωθοῦμε σέ αὐτό τό Συμβούλιο θά μπορούμε νά πᾶμε στό Προεδρικό Συμβούλιο και ἂν δέν δικαιωθοῦμε ἀπό τό Προεδρικό Συμβούλιο θά μπορούμε νά πᾶμε στό Ὁμοσπονδιακό Δικαστήριο. Τό Ὁμοσπονδιακό Δικαστήριο θά ἀποφασίσει φυσικά μέ βάση τή νομοθεσία, δέν μπορεῖ νά ἀποφασίσει διαφορετικά. Γι' αὐτό τόν λόγο ἐγώ ἰσχυρίζομαι ὅτι τό 5% ἦταν προβληματικό, ἐπέτρεπε μιᾶ συνεχή ροή και αὐτή ἡ ροή ἔχει ἀνακοπεῖ. Δέχομαι ὅμως ὅτι ὑπάρχει ἕνα μειονέκτημα: Λέει ὁ νόμος ὅτι δέν μπορεῖ νά ἀλλοιωθεῖ οὐσιαστικά ἡ δημογραφική δομή και βεβαίως ἐδῶ εἶναι στήν κρίση τοῦ Δικαστηρίου νά πεῖ τί συνιστᾶ οὐσιαστική ἀλλαγὴ και τί ὄχι.

Εἶναι 5.000, εἶναι 10.000, εἶναι 15.000; Αὐτό δέν μπορῶ νά τό πῶ, αὐτό εἶναι ἕνα μειονέκτημα. Εἶναι σίγουρα ὅμως βελτίωση τό 5% και δέν εἶναι χειροτέρευση. Ἦταν εἰκονικά μόνιμη παρέκκλιση και κατ' οὐσία προσωρινή και τώρα ἀντιστρέφθηκε. Εἶναι εἰκονικά προσωρινή και κατ' οὐσία μόνιμη. Καί σέ ὅλους τούς δύσπιστους, τούς λέω νά πᾶνε νά διαβάσουν τό νόμο, μποροῦν νά τό βροῦν και στό Internet, γιά τούς ἄλλοδαπούς και τήν ἰθαγένεια και θά βροῦν τήν πρόνοια μέσα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή, γιά νά μιλοῦμε και τή γλώσσα τοῦ κόσμου, ὁ φόβος πού ὑπάρχει ὅτι μέ τήν ἄρση αὐτοῦ τοῦ 5% θά γεμίσει σέ βάθος χρόνου ἡ τουρκοκυπριακή πολιτεία μέ ἔποικους, ἐσεῖς θεωρεῖτε ὅτι εἶναι λανθασμένος; Δέν εὐσταθεῖ αὐτός ὁ φόβος;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αὐτός ὁ κίνδυνος ὑπῆρχε μέ τό προηγούμενο σχέδιο, τώρα δέν ὑπάρχει, αὐτό λέω. Γιά νά ὑπάρξει αὐτός ὁ κίνδυνος πρέπει νά παραβιαστεῖ ἡ νομοθεσία, μπαίνουμε στίς λογικές πού σᾶς εἶπα προηγουμένως. Ἄν ξεκινοῦμε μέ τό ὅτι θά παραβιαστεῖ δέν καταλήγουμε πουθενά. Καλύτερα νά μή βροῦμε λύση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μέχρι αυτή τη στιγμή αναλύσαμε τί ζήτησε ή έλληνοκυπριακή πλευρά και τί πήρε. Νομίζω έχουμε αναλύσει 5 σημεία. Περνούμε στο έπο-
μενο κ. Τσελεπή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είχαμε αντιληφθεί από την αρχή αλλά και πριν αρχίσει ή διαπραγμάτευση ακόμα ότι υπήρχε μιά πρόθεση εκ μέρους των Ήνωμένων Έθνων να δώσουν στη Γερουσία κοινοτική ψήφο και θά εξηγήσω τί έννοια: Μέ βάση τό σύνταγμα τοΰ '60, όπως γνωρίζουμε, ψηφίζαμε χωριστά Έλληνο-
κύπριοι και Τουρκοκύπριοι ως κοινότητες, για όλα τά όργανα και είχαμε κάποια βέτο, χωριστές πλειο-
ψηφίες στη Βουλή, τά βέτο όσα υπήρχαν επεκτεί-
νονταν και σε αποφάσεις τής Βουλής και όλα τά συναφή.

Ήταν ένας κάθετος διαχωρισμός. Αυτό τό σχέδιο μέ όλα του τά άρνητικά είχε και τό έξής θετικό στοιχείο, ότι πλέον δέν είμαστε στην κοινοτική λο-
γική όσον άφορα τήν ψηφοφορία. Μέ άλλα λόγια, εάν ζω από κει, ως πούμε ότι πάω να ζήσω στην τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία —όχι κράτος, πολιτεία πρέπει να τή λέμε, έτσι μεταφράζεται και τό «state»— ως γνωστό στά 7 χρόνια αποκτάς έσω-
τερική ιθαγένεια πού σημαίνει ότι ψηφίζεις για όλα τά όμοσπονδιακά όργανα, δηλαδή βασικά για τήν εκλογή και τής Γερουσίας και τής Βουλής. Όσον άφορα τά όργανα τής συνιστώσας πολιτείας, τήν τοπική Βουλή, τή Δημαρχία και όλα τά συναφή, ψηφίζεις άμέσως χωρίς έσωτερική ιθαγένεια.

Αυτή ήταν ή ρύθμιση πού υπήρχε, τό όποιο ση-
μεινε ότι σε βάθος χρόνου βεβαίως θά μάς έστελ-
ναν και οι Έλληνοκύπριοι από εκεί βουλευτές, ίσως και Έλληνοκύπριους, ίσως και αντίστροφως οι Τουρκοκύπριοι σε βάθος χρόνου. Η λογική ήταν ότι ή κάθε κοινότητα θά χρειάζεται τήν ψήφο τής άλλης. Αυτή είναι και ή λογική πού υπάρχει ακό-
μα και μέσα στο Προεδρικό Συμβούλιο. Για να εκ-
λέξεις Προεδρικό Συμβούλιο, δηλαδή Κυβέρνηση, αυτό μπορεί να γίνει με κοινό ψηφοδέλτιο, 6 Έλ-
ληνοκύπριοι, 3 Τουρκοκύπριοι. Άρα αυτός πού εκ-
λέγεται έχει ανάγκη και τήν άλλη κοινότητα.

Τό ίδιο ισχύει και για τόν Πρόεδρο και τόν Αντιπρόεδρο. Πρέπει να είναι σε κοινό ψηφοδέλ-
τιο και ψηφίζεται από όλους. Παρουσιάστηκε ρω-
γή όσον άφορα τή Γερουσία, τήν άνω Βουλή. Είχαν απαιτήσει οι Τουρκοί και γνώριζαν ότι τά Ήνωμένα Έθνη ήθελαν να ικανοποιήσουν αυτή τήν απαίτηση, ότι για τήν άνω Βουλή πού είναι ίση εκπροσώπηση, 24-24, να μην ψηφίζουμε άνάλο-
γα με τό πού ζούμε, να τό πω έτσι άπλουστευμέ-
να, αλλά άνάλογα με τό αν είμαστε Έλληνοκύπριοι ή Τουρκοκύπριοι.

Είχαμε βάσιμες υποψίες ότι αυτό τό πράγμα θά περνούσε. Είναι αυτό πού υπάρχει και στο Βέλγιο αλλά εκεί δέν είναι ίση ή εκπροσώπηση, για να εί-

μαστε έντελως δίκαιοι, εκεί είναι Κοινοτική ή ψήφος σ' αυτό τό ζήτημα. Έμεις είπαμε ότι άφου θά γίνει αυτό έμεις πρέπει να ζητήσουμε σοβαρό άντάλλαγμα διότι τό θεωρούσαμε σαν μιά σοβαρή άλλαγή. Βεβαίως για τά πρώτα 10, 15, 20 χρόνια δέν επρόκειτο να εκλεγεί Έλληνοκύπριος στη Βου-
λή από εκεί αλλά σε βάθος χρόνου αυτό θά ήταν δυνατόν και μέσα στους 24 Τουρκοκύπριους θά υπήρχαν ως πούμε 22 Τουρκοκύπριοι, 2 Έλληνοκύ-
πριοι, ως τό πούμε έτσι, σε βάθος χρόνου.

Τό θεωρούσαμε πολύ σοβαρή άλλαγή γι' αυτό έμεις θέλαμε άντάλλαγμα. Είτε ψηλότερο ποσοστό περιουσιών από εκεί, είτε μείωση των χρονδια-
γραμμάτων κατά τή μεταβατική περίοδο, των χρο-
νοδιαγραμμάτων επιστροφής, είτε συνολική αύξηση του άνώτατου όριου έγκατάστασης και όλα τά συ-
ναφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πήραμε άντάλλαγμα κ. Τσελεπή;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δόθηκε στους Τουρκοκύπριους αυτό τό πράγμα, όπως αναμέναμε δέν μπορούσαμε να τό αποφύγουμε όσο και αν προσπαθήσαμε. Για τίς περιουσίες υπήρχε ένας περιορισμός όσον άφο-
ρα τούς πρόσφυγες γιατί πάντα πρέπει να διαχω-
ρίζουμε αυτά τά πράγματα σε έκτοπισμένους και μή. Οι έκτοπισμένοι είναι μιά προσωρινή διευθέτη-
ση, θά γίνει από τήν αρχή, μετά φεύγουν από τή μέση όλες αυτές οι πρόνοιες με τά συμβούλια πε-
ριουσιών κτλ., και μένει μετά ή πρόνοια του συ-
ντάγματος γενικά για τό δικαίωμα έγκατάστασης, περιουσίας κτλ.

Δηλαδή εκτός από τόν πρόσφυγα πού θέλει να πάει από κει να επανακτήσει τό σπίτι του, τήν πε-
ριουσία του, να ζήσει από κει, εμπαινε θέμα για παράδειγμα «εγώ είμαι από τήν Πάφο, δέν έχω καμία περιουσία από κει, δέν ζούσα ποτέ εκεί, θέ-
λω να πάω να ζήσω εκεί, θέλω να αποκτήσω πε-
ριουσία εκεί». Είχε σχέση πλέον με τίς βασικές έ-
λευθερίες έγκατάστασης και άπόκτησης περιουσίας.

Όσον άφορα τούς πρόσφυγες, ή πρόνοια για τίς περιουσίες ήταν «10% θά πάρεις πίσω». 10% τής συνολικής έκτασης τής γής από εκεί και 10% των σπιτιών πού υπάρχουν από κει. Αυτή ή πρόνοια έχει αντικατασταθεί, είναι πλέον 1/3 για τόν καθέ-
ναν πού είχε περιουσία εκεί, παίρνει πίσω τό 1/3 τής περιουσίας του, τό 1/3 τό παίρνει σε όμόλογα και τό υπόλοιπο 1/3 τό παίρνει σε μετοχές.

Δέν θά υπεισέλθω σε πολύπλοκους ύπολογισμούς γιατί δέν είμαι και σε θέση να τό κάνω, ούτε οικο-
νομολόγος είμαι ούτε παρόμοια ειδικότητα έχω, λέω ότι αυτή είναι ή πρόνοια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι εφαρμόσιμη ή πρόνοια όμως αυτή κ. Τσελεπή;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άν είναι σπίτι για παράδειγμα

πού θα πάρεις, τό σπίτι δέν μπορεῖ νά μοιραστεῖ στό 1/3, γι' αὐτό ὑπάρχουν καί κάποιες μίνιμουμ διασφαλίσεις. Τό σπίτι θά τό πάρεις καί δικαιουῖσαι ἂν εἶχες γῆ γύρω ἀπό τό σπίτι, μέχρι μία σκάλα, ἀνεξαρτήτως ἂν τό συνολικό ποσοστό πού δικαιουῖσαι εἶναι κάτω τοῦ 1/3.

Βεβαίως ἐκεῖ εἶναι δύσκολοι οἱ ὑπολογισμοί κύριε Παυλίδη, διότι ἐνῶ ἐκ πρώτης ὄψεως τό 1/3 φαίνεται ἀντί 10%, 33% βεβαίως δέν εἶναι ἔτσι γιατί τό 10% ἦταν ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ ἐδάφους, ἐπὶ συνολικοῦ ἐμβαδοῦ τῆς γῆς, τό 1/3 εἶναι μόνο γιά τίς ιδιωτικές περιουσίες, πού σημαίνει πέφτει κάπως. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα γίνεται καί ἐδῶ εἶναι πού δυσκολεύουν οἱ ὑπολογισμοί, ἕνας συνδυασμός 1/3 περιουσίας καί 1/3 τῆς ἀξίας. Πού δέν ξέρεις πῶς θά ρυθμιστεῖ τό ζήτημα στήν πράξη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εἶναι θέμα τεχνοκρατικό πιστεύετε;
Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναί. Εἶναι θέμα τεχνοκρατικό νά γίνει μιά ἀνάλυση, σοβαρή ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἢ ὁποία μέχρι στιγμῆς δέν ξέρω, ἀλλά εἶναι πολύπλοκοι ὑπολογισμοί, κύριε Παυλίδη, διότι μπαίνουν θέματα γιά τίς ἐταιρεῖες, ὅτι οἰκογενειακές ἐπιχειρήσεις παίρνουν τό 1/3 τῆς περιουσίας τους, οἱ μὴ οἰκογενειακές δέν τό παίρνουν καί ἄρα ἀποζημιώνονται γιά ὅλη τὴν περιουσία, ὄχι μόνο γιά τὰ 2/3, δέν ξέρουμε πόσες ἦταν οἱ ἐπιχειρήσεις πού δέν θεωροῦνται οἰκογενειακές, πόσες μεγάλες ἐπιχειρήσεις εἶχαν ἐκεῖ περιουσία τότε. Τουλάχιστον ὅμως ἔχουμε καταφέρει νά εἰσαχθεῖ μιά πρόνοια πού διευρύνει τὴν οἰκογενειακὴ ἐπιχείρηση μέχρι 3ου βαθμοῦ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά μὴν μποῦμε σέ λεπτομέρειες ὁμως...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λέω ὅτι αὐτό τό ζήτημα χρίζει ἀνάλυσης καί δέν δηλώνω ὁ εἰδικός νά τό ἀναλύσω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ἀπλῶς μία ἐρώτηση. Πότε ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πρόνοιας; Δηλαδή ἕνας ὁ ὁποῖος θά πάρει τό 1/3 τῆς περιουσίας του στήν τουρκοκυπριακὴ πολιτεία, νά τό τονίζουμε πάντα αὐτό, πότε θά δικαιουῖται αὐτό τό 1/3;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ὑπάρχουν πρόνοιες στό σχέδιο. Ὅτι στό δύο χρόνια εἶναι οἱ Καρπασῖτες, οἱ 65άροντες καί ὅσοι συμπληρώνουν 65 χρόνια. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα, τό μορατόριουμ ἀρχίζει ἀπὸ τόν 60 χρόνο γιά τοὺς ὑπόλοιπους, τώρα ἀρχίζει ἀπὸ τόν 50, ἀλλά ἂν ἡ περιουσία εἶναι κοινὴ ἀρχίζει ἀπὸ τόν 30 χρόνο. Αὐτά εἶναι λεπτομέρειες νομίζω, κύριε Παυλίδη. Ἄς μὴν μποῦμε μέσα. Λέω ὅτι αὐτό πρέπει νά ἀναλύσουμε, τί σημαίνει στήν πράξη.

Ἀπὸ ἐκεῖ καί πέρα μπαίνει τό θέμα συνολικά τοῦ δικαιώματος νά ἀποκτήσεις ἀπὸ ἐκεῖ περιουσία,

χωρὶς νά εἶσαι πρόσφυγας, δέν ἔχεις ἀπὸ ἐκεῖ περιουσία, μπορῶ νά πάω νά ἀποκτήσω ἀπὸ ἐκεῖ περιουσία;

Ὑπῆρχε ἕνας μόνιμος περιορισμός ὁ ὁποῖος ἔλεγε ὅτι γιά νά μπορέσει κάποιος νά ἀποκτήσει περιουσία στό κατεχόμενα, γιά παράδειγμα, γιά θά ἀγοράσει ἕνα οἰκόπεδο νά χτίσει, ἔπρεπε νά εἶναι τρία χρόνια μόνιμος κάτοικος στό κατεχόμενα. Τώρα αὐτός ὁ περιορισμός πού ἦταν μόνιμος, ἔχει γίνει προσωρινός. Αὐτὴ ἡ πρόνοια θά ἰσχύει γιά 15 χρόνια. Στά 15 χρόνια φεύγει ὁ περιορισμός του ὅτι πρέπει νά εἶναι ἐκεῖ μόνιμος κάτοικος 3 χρόνια. Μπορῶ νά ἀγοράσω ἀμέσως περιουσία.

Καί ἐδῶ ὑπάρχει μιά διαφορετικὴ ἐρμηνεία, γιατί θέλω νά εἶμαι ἐντιμος μέ τοὺς ἀκροατές μας, θέλω νά τὴν ἀκούσουν καί ἄς κρίνουν οἱ ἴδιοι ποιὸς ἔχει δίκιο. Ἐπειδὴ ἔχω ἀκούσει καί ἀπὸ τίς τηλεοράσεις ὅτι καί ἀπὸ τὰ 15 χρόνια καί μετὰ ἐκεῖνοι θά σοῦ ἐπιτρέπουν γιατί ἡ ἀμέσως ἐπόμενη παράγραφος πού λέει ὅτι στό 15 χρόνια ἢ μέ τὴν ἐνταξη τῆς Τουρκίας, συγνώμη ἢ ὅταν θά ἀποκτήσουν οἱ Τουρκοκύπριοι τό 85% τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἢ πῶς τό λέμε, ἐμεῖς ἐκτιμοῦμε ὅτι πρῶτα θά ἔρθουν τὰ 15 χρόνια, τέλος πάντων, ὑπάρχει μιά πρόνοια ἀμέσως παρακάτω ἢ ὁποία λέει ὅτι γιά νά σοῦ ἀπαγορεύσει νά ἀγοράσεις περιουσία αὐτό πρέπει νά τό κάνει χωρὶς διάκριση. Πρέπει νά ἀφορᾷ ὄχι μόνο Ἑλληνοκύπριους ἀλλὰ καί ὅλους τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους πολίτες, ἄρα θά πρέπει νά δεχτεῖ ὅτι δέν θά ὑπάρχουν ἐκεῖ τέτοιου εἶδους ἐπενδύσεις πού δέν ξέρω πῶς θά τό δεχτεῖ ἡ λογικὴ τῆς ἀγορᾶς ἐκεῖ πέρα, αὐτό τό πράγμα. Λέει ὅμως ὅτι πρέπει νά στηρίζεται σέ διαφανῆ, ἀντικειμενικά κριτήρια καί λοιπὰ.

Ἡ ἐρμηνεία ὅτι αὐτό σημαίνει πῶς καί μετὰ τὰ 15 χρόνια θά ὑπάρχει ὁ περιορισμός, εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη. Αὐτό τό σημεῖο μπῆκε γιά νά λέει ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν 15 χρόνων, πού ὑπάρχει ὁ περιορισμός, πρέπει ὁ ἴδιος νά ἐξηγήσει γιατί δέν σέ ἀφήνει νά ἀποκτήσεις περιουσία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πρέπει νά ὑπάρχει εἰδικός λόγος, δηλαδή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Πρέπει νά εἶναι διαφανῆ, ἀντικειμενικά κριτήρια καί χωρὶς διάκριση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, δέν ἔχει σημασία. Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι ὅτι στό 15 χρόνια φεύγει ὁ περιορισμός ἐνῶ ἦταν μόνιμος περιορισμός. Ἄρα σέ 15 χρόνια ὁποῖος θέλει μπορεῖ νά πάει νά ἀγοράσει περιουσία ἀπὸ ἐκεῖ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐγκατάσταση ἔχει γίνει πολὺς λόγος. Τό ANAN 3 εἶναι γνωστό τί προνοοῦσε. 21% ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπ' ἐκεῖ σέ φάσεις, τώρα

αυτές οι φάσεις ειρήσθω εν παρόδω μειώνονται όσον αφορά τή διάρκεια των χρονοδιαγραμμάτων αλλά μειώνονται και όσον αφορά τά εκάστοτε ποσοστά πού επιστρέφουν, νά τό ποῦμε και αυτό, τό ένα είναι υπέρβαση τό άλλο είναι έναντίον μας, αλλά σέ κάθε περίπτωση φτάνει, ή πρόνοια ήταν 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας, και έφευγε ό περιορισμός ενώ τώρα ή πρόνοια είναι ότι θά είναι 18% μέχρι τόν 19ο χρόνο, απ' εκεί και πέρα απελευθερώνεται αλλά οι Τουρκόφωνοι από εκεί θά είναι τά 2/3.

Στήν πραγματικότητα αυτό σημαίνει, και δέν μπορώ νά καταλάβω διάφορες άλλες έρμηνείες πού δίνονται, πραγματικά δέν μπορώ νά τίς αντιληφθώ, σημαίνει ότι οι μή τουρκόφωνοι πού θά μπορούν νά εγκατασταθούν από εκεί, θά είναι τό 33,3%. Ένωσούμε όμως μή τουρκόφωνοι πολίτες τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας για μόνιμη εγκατάσταση και όχι, όποιος ξένος έρθει. Πρέπει νά είναι πολίτες τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας.

Αυτή είναι ή πραγματικότητα. Αυτό πού έχουμε νά συγκρίνουμε δηλαδή είναι τί είναι τό καλύτερο; 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας και νά φύγει ό περιορισμός ή 33% μιά και έξω. Δέν τό κρίνω, άς τό κρίνει ό άκροατής. Έγώ λέω τήν πρόνοια του σχεδίου. Επιπλέον...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όχι κύριε Τσελεπή, μείνετε σ' αυτό διότι θά μπώ στον πειρασμό, θά σάς ρωτήσω: στο διάγγελμά του ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας, εξέφρασε τήν άποψη ότι ό αριθμός των προσφύγων πού θά επιστρέφουν είναι μειωμένος. Τήν ίδια στιγμή άλλοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι μέ βάση τό σχέδιο και τήν πρόνοια όπως μās τήν αναλύσατε εσείς, όλοι οι πρόσφυγες άποκτούν τό δικαίωμα, τουλάχιστον σέ βάθος χρόνου, επιστροφής. Θέλουμε νά ακούσουμε ξεκάθαρη τήν άποψή σας.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Όχι. Λέω ότι οι τουρκόφωνοι θά είναι τό 66%. Τά 2/3 πόσα βγαίνουν; 66,2...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρα τό 1/3 δέν θά είναι τουρκόφωνοι, θά είναι όμως πολίτες τής Κυπριακής.....

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Μή τουρκόφωνοι πολίτες τής Κύπρου. Άς τό βάλω απλά, από τό 1960 μέχρι σήμερα έχουν πολιτογραφηθεί —από τό '63 νομίζω, όχι από τό '60— κάτω από 20.000 άτομα, στα όποια υπάρχουν και αρκετοί έλλαδίτες βέβαια. Αυτοί πού θά πολιτογραφούνται θά συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό τό 1/3. Μπορεί νά είναι τό 0,3, μπορεί νά είναι τό 3, δέν ξέρω.

Είναι θεμιτό σέ ένα τόσο πολύπλοκο σχέδιο νά υπάρχουν διαφορετικές έρμηνείες. Είναι αυτό πού σās λέω, τό 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας και μετά έλεύθερο, γίνεται τώρα 33% περίπου. Αυτή είναι ή πρόνοια.

Έπιπλέον κύριε Παυλίδη, έπειδή γίνεται μεγάλη συζήτηση για τίς όνομαζόμενες γκριζες ζώνες, ίσως, υπήρχε ένας περιορισμός τρεις μέρες για διαμονή στην άλλη συνιστώσα πολιτεία. Τρεις μέρες ή 150 μέρες τόν χρόνο, δέν έχει σημασία, ό περιορισμός έφυγε, δέν υπάρχει. Αυτό λογικά σημαίνει άφου δέν υπάρχει άπαγόρευση, δέν υπάρχει ρητή πρόνοια, προσέξτε, γι' αυτό πού λέει ό νόμος, δέν υπάρχει άπαγόρευση στο νά πās από εκεί, όχι ως μόνιμος κάτοικος. Σημαίνει ότι μπορώ νά πάω από εκεί και νά μείνω εκεί για όσο καιρό θέλω. Δέν μπορώ νά άγοράσω περιουσία τά 15 πρώτα χρόνια, για νά είμαστε εξηγημένοι, εάν είμαι πέραν των εκάστοτε επιτρεπόμενων ποσοτών, σημαίνει δέν έχω ούτε δικαιώματα από εκεί, είμαι έτεροδημότης άς τό ποῦμε, ψηφίζω από εδώ, αλλά σέ κάθε περίπτωση μπορώ νά πάω νά νοικιάσω ένα σπίτι νά μένω από εκεί ή μπορώ στην περιουσία πού έχω από εκεί, αν τήν διατηρήσω, νά μήν είμαι μόνιμος κάτοικος, νά είμαι μόνιμος κάτοικος από εδώ και νά διατηρήσω τό σπίτι μου ως έξοχικό. Πρέπει νά τό ποῦμε και αυτό.

Δηλαδή δέν είναι ή ρητή ή πρόνοια σ' αυτό τό πράγμα. Θά είσαι όμως έτεροδημότης. Δηλαδή και μετά τό 33% αν κάποιος θέλει νά πάει από εκεί νά άγοράσει μιά περιουσία, νά ζήσει από εκεί θά είναι έτεροδημότης. Δέν θά έχει δικαιώματα είτε για δημοτικές είτε για κοινοτικές εκλογές.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πολιτικά δικαιώματα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, ναι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά τό ξεκαθαρίσουμε. Μάλιστα. Θέλετε νά δείτε τί κέρδισε ή τουρκοκυπριακή πλευρά ή...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν τελείωσα μέ τόν κατάλογο, είναι μακρύς...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άς συνεχίσουμε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι ακόμα πολύ πίο μακρύς, έγώ βάζω τά βασικά, διότι δέν πήραμε όλα όσα ζητήσαμε αυτό είναι σαφέστατο, δέν πήραμε πολλά απ' όσα ζητήσαμε, έγώ λέω τά βασικά.

Δέν τέθηκε θέμα χάρτη από τήν τουρκοκυπριακή πλευρά, κάπου έβαζαν θέμα ευθυγράμμισης των διοικητικών συνόρων και βεβαίως σέ τέτοια περίπτωση έπρεπε νά μās επιστρέφουν περισσότερα έδάφη, από τή στιγμή πού και εμείς είχαμε επιφύλαξη στη Νέα Ύόρκη, για νά πω ότι δέν είναι όρθόν ότι δέν θέσαμε αρκετά ζητήματα. Θέσαμε αρκετά ζητήματα, κάποια όμως τά θέσαμε μέ τρόπο νά μήν φαίνεται ότι πάνε νά άνοίγουμε βασικά ζητήματα και ήταν απλό. Όπως τό κάναμε. Βάλαμε στο τέλος μία ρήτρα ή όποια λέει ότι εάν ή Τουρκία πάει νά άνοίξει τά ζητήματα: χάρτης, αριθμός

προσφύγων και λοιπά, και λοιπά, και εμείς θα τα ανοίξουμε επίσης.

Και υπήρχε και ένα αίτημα για πρωτοβάθμιο δικαστήριο από την πλευρά μας, για πολύ καλύτερη λειτουργικότητα του δικαστικού συστήματος, που βασικά ικανοποιήθηκε.

Από εκεί και πέρα κύριε Παυλίδη, είχε τεθεί μία πληθώρα από αιτήματα της δικής μας πλευράς, αλλά επαναλαμβάνω αυτά ήταν τα βασικά. Από τα βασικά όπως βλέπετε δεν έχει ικανοποιηθεί ένα αίτημά μας που είναι και κόκκινη γραμμή, το θέμα του αριθμού των έποικων, αυτό πρέπει να τό λέμε. Από τα μη βασικά έχουμε πάρει κάποια, δεν ξέρω αν έχετε χρόνο, αν έχω χρόνο, υπάρχουν καμιά είκοσαριά βελτιώσεις προς όφελος της πλευράς μας και άλλες τόσες ίσως και περισσότερες που δεν ικανοποιήθηκαν. Νομίζω ότι αν μπορούμε και σ' αυτά...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για τό θέμα τών έποικων, υπάρχει ύπολογισμός; Μπορεί νά γίνει ύπολογισμός πόσοι τελικά θά μείνουν;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σας έχω πει. 65 μέ 70 χιλιάδες. Καί ό ύπολογισμός είναι ότι είναι όλοι 115.000. Ό δικός μου ύπολογισμός λέει αυτό τό πράγμα, μπορεί νά είναι λανθασμένος.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Οί ύπολογισμοί τών Ένωμένων Έθνών που είναι αυτοί οί όποιοι ίσως θά κληθοϋν ώστε νά αποφασίσουν....

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Οί ύπολογισμοί τών Ένωμένων Έθνών είναι άκόμα πιό κάτω κύριε Παυλίδη, από αυτόν που λέω, αλλά είναι πολύ πιθανόν τά Ένωμένα Έθνη νά έξωραΐζουν τήν κατάσταση για νά μάς πουλήσουν τή διευθέτηση. Δεν μπορώ νά έμπιστευτώ αυτό που λένε, μέ όλο τόν σεβασμό.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θά περάσουμε λοιπόν στό έρώτημα τί κέρδισε ή τουρκική πλευρά.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νά ποϋμε και τί κέρδισε ή τουρκική πλευρά, διότι κέρδισε και αυτή άρκετά πράγματα. Τό πρώτο τό έχουμε ήδη αναφέρει, είναι ή Κοινοτική ψήφος στην Άνω Βουλή, νά μήν τό σχολιάσω περαιτέρω. Δεν τά θέτω κατά σειρά σπουδαιότητας τά θέματα, άπλως όπως τά έχω καταγραμμένα. Άλλωστε πιστεύω ότι οί άκροατές μας είναι σέ θέση νά αξιολογήσουν ποιά είναι τά πιό σημαντικά.

Έχει κερδίσει μείωση τών ποσοστών έπιστροφής κατά τίς μεταβατικές περιόδους. Οί μεταβατικές περιόδοι έχουν πέσει συνολικά κατά 3% ως ποσοστά, τό 21% έχει πέσει στό 18% και μετά, όπως σας είπα, άνεβαίνει μέχρι τό 1/3 και μένει εκεί αντί νά φεύγει μέχρι τήν ένταξη της Τουρκίας. Υπήρχε ή πρόνοια ότι οί 6.000 στρατιώτες που είναι

πάρα πολλοί, αυτοί που έχει πάρει ή Τουρκία, είναι πολλοί στρατιώτες, θά έφευγαν μέ τήν ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τώρα υπάρχει μία πρόνοια που λέει ότι τό 2011 μειώνονται στίς 3.000 και τό 2018 ή μέ τήν ένταξη της Τουρκίας όταν συμβεί νωρίτερα.

Θυμάστε ότι μέ βάση τή Συνθήκη της συμμαχίας του 1960, υπήρχαν στην Κύπρο 650 Τούρκοι στρατιώτες και 900 Έλληνες στρατιώτες. Αυτοί θά μείνουν και μετά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μετά τό 2018. Από τό 2011 ως τό 2018 θά είναι 3.000 Τούρκοι και 3.000 Έλληνες.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ήταν 6.000 μέχρι τήν ένταξη της Τουρκίας. Τώρα θά είναι 6.000 μέχρι τήν ένταξη της Τουρκίας...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι 6.000 μέχρι και τό 2011 αν δεν κάνω λάθος.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ήταν τό παλιό σχέδιο 6.000 που θά έφευγαν μέ τήν ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τώρα είναι 6.000 μέχρι τό 2011, τό 2011 γίνονται 3.000 και τό 2018 γίνονται 650 στρατιώτες και υπάρχει μία πρόνοια για επανεξέταση αυτών τών 650 κάθε τρία χρόνια μέ ό,τι αυτό σημαίνει, ή επανεξέταση δεν σημαίνει άποχώρηση.

Έχω πει ήδη ότι ή Συμπροεδρία επεκτείνεται από τά 2,5 χρόνια στά 5, εκ πρώτης όψεως φαίνεται πιό μεγάλο άπ' ό,τι είναι, παίρνουν 5 μήνες περισσότερους αλλά είπα και τόν λόγο, ότι δεν θά είναι εκτελεστική Συμπροεδρία και είναι τό αντίλλαγμα για τούς Τούρκους, δεν λέω δίκαιο για τό γεγονός ότι μειώνονται δραστικά οί μεταβατικές περιόδοι και δεν θά είναι εκτελεστική.

Υπάρχει μία ουσιαστική άπαγόρευση τών άτομικών προσφυγών στό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, μέχρι και για έπιστολές στους Συμπροέδρους στό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων και στό Συμβούλιο της Ευρώπης προνοούν για αυτό τό θέμα, για νά τερματιστούν οί άτομικές προσφυγές. Βεβαίως τό αν μποροϋν νά τερματιστούν μέ τέτοια μέτρα ή όχι θά κρίνει τό ίδιο τό Δικαστήριο μέ τήν πρώτη προσφυγή όπως άντιλαμβάνεστε, εκείνο θά δει αν τόν δεσμεύσει αυτή ή πρόνοια ή όχι, είναι έλεύθερο νά αποφασίσει αλλά στή διευθέτηση άπαγορεύεται.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έσείς ως Διεθνολόγος που είσθε, δείξετε ότι τό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων θά δεχτεί μία τέτοια πρόνοια;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δεν μπορώ νά ξέρω για τόν εξής άπλούστατο λόγο, υπάρχει ένας πολιτικός λόγος και ένας νομικός λόγος για τόν όποιο δεν μπορώ νά ξέρω. Ό νομικός λόγος είναι ό εξής: Τό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μπορεί νά μή δικαιώσει έναν

πού προσφεύγει ή να μή δεχτεί τήν προσφυγή γιά λόγους δημόσιας τάξης, εάν κρίνουν ότι ή διευθέτηση του Κυπριακού δέν πρέπει να διασαλευτεί γιά λόγους δημόσιας τάξης, είναι στην κρίση τους να τό πράξουν.

Αυτός είναι ο νομικός λόγος, θά έρμηνεύσουν δηλαδή τους περιορισμούς πού υπάρχουν, κατά πόσον τους επιτρέπουν ή όχι να δεχτούν αυτή τήν πρόνοια. Καί ο πολιτικός λόγος βέβαια είναι κατά πόσον τό Δικαστήριο θά λειτουργήσι ως Δικαστήριο μέχρι τέλους και δέν θά λάβει υπόψη ότι έδω έγινε μια πολιτική διευθέτηση και δέν θά τήν ανατρέψει με δικαστικά μέσα.

Άρα δέν μπορώ να πω αν θά τό δεχτεί τό Δικαστήριο, λέω όμως ότι στή διευθέτηση, στην ίδρυτική συμφωνία απαγορεύονται οι περαιτέρω προσφυγές γι' αυτά τά ζητήματα, όχι γενικότερα βέβαια, γιά τά ζητήματα των περιουσιών, δικαιωμάτων, απώλειας χρήσης κτλ. Διότι γιά όλα τά υπόλοιπα ασφαλώς δέν μπορεί να απαγορευθεί.

Υπάρχει μία πρόνοια γιά αποκατάσταση των Τουρκοκυπρίων πού θά μετακινηθούν από τις περιοχές πού θά τεθούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση. Βεβαίως ή πρόνοια ούτως ή άλλως υπήρχε, έχει ένισχυθεί. Να σας πω ότι ο Ντενκτάς έβαλε θέμα ότι αυτοί οι άνθρωποι πρέπει όχι μόνο να βρουν σπίτι αλλά να βρουν και γή, να βρουν και δουλειά, να κρατούν και από 1 εκατομμύριο λίρες ο καθένας και μετά να αδειάσει ή περιοχή. Καί δέν ήθελε χρονοδιάγραμμα, έλεγε όποτε γίνει αυτό, δηλαδή ποτέ.

Τά τρία χρόνια έγιναν τριάμισι, αυτό είναι σε βάρος μας και αντί να αρχίσει ή επανεγκατάσταση στις 94 μέρες, αρχίζει στις 110 μέρες. Αυτές είναι οι αλλαγές πού έγιναν. Άλλά τό χρονοδιάγραμμα των τριάμισι χρόνων είναι εκεί σε κάθε περίπτωση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή μέχρι τους 42 μήνες θά πρέπει όλοι όσοι κατοικούν αυτή τή στιγμή στις περιοχές πού θά επιστραφούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση, να έχουν αποκατασταθεί.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναί, και ή αποκατάσταση είναι πίο ευρεία τώρα απ' ό,τι προηγουμένως. Αυτό να τό λέμε, με ό,τι αυτό σημαίνει. Υπάρχει μία εισαγωγή πρόνοιας ότι καμία πλευρά δέν θά διεκδικεί έξουσία ή δικαιοδοσία επί τής άλλης, βεβαίως ή τουρκική πλευρά ήθελε και τή λέξη «κυριαρχία» έδω και ήθελε όχι απλώς επί τής άλλης αλλά επί τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας ως σύνολο. Έδω έχουμε πάρει κάτι τό οποίο δέν υπήρχε ρητώς στό σχέδιο αλλά σαφώς από τις πρόνοιες του σχεδίου, γιά να μήν υπερβάλλουμε κιόλας, δέν μπορεί κάποια πλευρά να διεκδικεί έξουσία ή δικαιοδοσία επί τής άλλης και είναι σαφέστατο από τις

πρόνοιες του σχεδίου, τό έχουμε πάρει και ρητώς, τό πήραμε, τό έχουμε.

Προστίθενται κάποια τουρκοκυπριακά χωριά σ' αυτά πού θά εξαιρούνταν από περιορισμούς στην επανάκτηση περιουσίας όπως έχει προστεθεί και ο Κορμακίτης γιά μας. Αφαιρείται ο θεσμός τής μακροχρόνιας ένοικίας. Οι Τουρκοί φοβούνταν πολύ αυτόν τον θεσμό. Σας θυμίζω τί ήταν, ότι αυτοί πού δικαιούνταν να πάρουν πίσω τις περιουσίες τους, αλλά αυτοί πού δικαιούνταν είχαν τήν έπιλογή, εάν δέν ήθελαν να πάνε να πάρουν από κει τις περιουσίες τους, δέν ήθελαν ούτε αποζημίωση όμως, μπορούσαν να τις νοικιάσουν τουλάχιστον γιά 20 χρόνια και από εκεί και πέρα θά ήταν δικές τους ανεξαρτήτως του 10% τής όροφής.

Αυτό φόβιζε τήν τουρκική πλευρά, θεωρούσαν ότι όλοι οι Έλληνοκύπριοι θά πάνε να νοικιάσουν τις περιουσίες τους, μπορεί να είναι έτσι, μπορεί να είναι και διαφορετικά και ήταν ίσως και ένας από τους λόγους πού μπήκε τό 1/3. Αυτό τό πήραμε. Δέν θά μπορείς να νοικιάσεις μακροχρόνια τήν περιουσία σου και μετά να είναι δική σου, εκτός εάν τό 1/3 πού δικαιούσαι είναι πάνω από 100 σκάλες όποτε τό υπόλοιπο θά τό νοικιάσεις με μία μακροχρόνια ένοικίαση και μόνο μετά θά τό πάρεις.

Έχουν εξαιρεθεί οι Καρπασίτες από πλήρη αποκατάσταση περιουσίας, γιατί εκεί μιλούμε ότι δέν υπάρχουν όροφές, αλλά αν δέν τό πράξουν σε 6 χρόνια, θά στερηθούν αυτό τό δικαίωμα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έξηγηστε το μας αυτό γιά να τό καταλάβουν καλύτερα οι άκροατές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν είπαμε ότι υπάρχουν κάποια πράγματα, τό 1/3 τής περιουσίας, τό 33% ως ανώτατο όριο εγκατάστασης κτλ.; Όλα αυτά δέν αφορούν τους Καρπασίτες.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι ειδικό καθεστώς.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναί, αλλά διευκρινίζεται ότι εάν δέν πάνε να επανακτήσουν τής περιουσίες τους μέσα σε 6 χρόνια χάνουν αυτό τό δικαίωμα, θά πρέπει να αποζημιωθούν. Δέν υπήρχε στό προηγούμενο σχέδιο αυτό τό πράγμα και πρέπει να τό πούμε.

Υπάρχει μία διευκρίνιση στό σχέδιο, ότι ή αξία των τουρκοκυπριακών περιουσιών πού επηρεάστηκαν από τά γεγονότα του '63 μέχρι τό '74, τά γνωστά γεγονότα, να μήν τά αναφέρουμε, θά λαμβάνουν υπόψη αυτά τά γεγονότα. Με άλλα λόγια, αυτές οι περιουσίες θά θεωρούνται ότι θά είχαν τήν αξία πού θά είχαν εάν δέν καταστρέφονταν, εάν δέν έμπαιναν σε θύλακες και όλα τά συναφή. Αυτό σημαίνει βεβαίως επιπρόσθετο οικονομικό κόστος σε άλλη γλώσσα.

Υπάρχει επίσης αυτή ή περίφημη πρόνοια γιά

τήν πρωτογενή νομοθεσία, τό primary law τό όποίο δέν έπρεπε νά τούς τό δώσουν, τούς τό έδωσαν τήν τελευταία στιγμή, είναι ένα σοβαρό ζήτημα, θά έξηγησω τή σοβαρότητά του και μās είπαν ότι τό έδωσαν αυτό σέ εκείνους και αυτό πού πήραμε κι έμείς τήν τελευταία στιγμή είναι ότι ό περιορισμός στην άπόκτηση περιουσίας θά είναι 15 χρόνια και όχι έπ' άπειρον. Αυτή ήταν ή συναλλαγή, δέν λέω άν ήταν δίκαιη, λέω τί έγινε.

Πιστεύω ότι ή Τουρκία είχε δύο στόχους σέ σχέση μέ τήν πιά πάνω έννοια: Τό πρώτο πού ήθελε νά κάνει ήταν νά άμφισβητήσει τό γεγονός ότι ή Συνθήκη προσχώρησης στην Εύρωπαϊκή Ένωσή έχει ύπογραφεί και έχει επικυρωθεί από τήν Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτό ένοχλούσε πάρα πολύ τήν Τουρκία, ήθελε νά πλήξει αυτό τό πράγμα. Γι' αυτό έβαζε και τό θέμα, αυτό τό πρωτόκολλο πού θά γίνει μέ τήν Εύρωπαϊκή Ένωσή, ή πράξη προσσαρμογής όπως λέγεται, πού θά έμπεριέχει αυτούς τούς περιορισμούς πού έχουμε άναφέρει, εγκατάσταση περιουσίας κτλ., ότι αυτό τό πράγμα κατά τήν Τουρκία έπρεπε νά γίνει πρωτογενές δίκαιο και ως εκ τούτου νά επικυρωθεί από όλα τά Κοινοβούλια τών χωρών-μελών τής Εύρωπαϊκής Ένωσής.

Εάν πάρουμε τή χειρότερη περίπτωση, πού καθόλου δέν τό άποκλείω, πού θά πάει για επικύρωση, βεβαίως δέν άναφέρεται στό σχέδιο κάτι τέτοιο, αλλά από τή στιγμή πού γίνεται άναφορά σέ πρωτογενές δίκαιο μπορεί και νά άνοιχτεί τέτοιο θέμα, εάν πάει για επικύρωση, επαναλαμβάνω, πού είναι ή χειρότερη περίπτωση και άσχημη έξέλιξη, δέν μπορεί και πάλι νά επιτύχει τόν πρώτο της στόχο, δέν μπορεί νά άμφισβητήσει ότι ή Συνθήκη προσχώρησης έχει ύπογραφεί και επικυρωθεί από τήν Κυπριακή Δημοκρατία για τόν άπλούστατο λόγο ότι δέν μιλούμε για επαναεπικύρωση όλόκληρης τής Συνθήκης, μιλούμε για επικύρωση μόνο του πρωτόκολλου πού άφορά τίσ έξαιρέσεις.

Κατά συνέπεια ή Συνθήκη προσχώρησης θά φέρει τήν ύπογραφή τής Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και άν δέν άρέσει αυτό στην Τουρκία και δέν μπορεί νά τό αλλάξει μέ τίποτε, αλλά εάν περάσει από τά Κοινοβούλια θά ύπάρχει και στό πρωτόκολλο ή ύπογραφή τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτή θά είναι ή διαφορά και βεβαίως εάν περάσει από επικύρωση, θεωρητικά τουλάχιστον εκεί μέσα μπορεί νά παρεισφρύσουν και άλλα πράγματα, πέραν τών προνοιών πού ύπάρχουν στό σχέδιο. Άλλά σέ κάθε περίπτωση ό στόχος νά πληγεί ό,τι υπέγραψε ή Κυπριακή Δημοκρατία δέν μπορεί νά επιτευχθεί.

Ό δεύτερος στόχος τής Τουρκίας ήταν άλλος. Ήθελε αυτά τά πράγματα πού θά ύπάρχουν σέ αυτή τήν πράξη προσσαρμογής, αυτές οι έξαιρέσεις

μέ τίσ περιουσίες, μέ τίσ εγκαταστάσεις κτλ. πού είπαμε, νά μίν μπορούν νά άνατραπούν από τό Δικαστήριο τών Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων. Όχι τό Εύρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχουμε πεί ήδη γι' αυτό, αλλά από τό Δικαστήριο τών Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ή Τουρκία έβλεπε ότι ό τρόπος για νά τό ταιμεντώνει αυτό ήταν άν γίνει πρωτογενές δίκαιο, νά είναι δηλαδή μέρος τής Συνθήκης προσχώρησης. Είναι γνωστό ότι οι Συνθήκες προσχώρησης έχουν τήν ίδια ισχύ όπως και οι ίδρυτικές συμφωνίες τής Εύρωπαϊκής Ένωσής και δέν μπορούν νά άνατραπούν εκτός εάν πλήττουν τήν καρδιά τών άρχών τής Εύρωπαϊκής Ένωσής. Δηλαδή και πάλι δέν ύπάρχει 100% έξασφάλιση για τήν Τουρκία, ακόμα και άν γίνει ή επικύρωση γιατί ακόμα και εκεί μπορεί νά έρθει θεωρητικά τουλάχιστον τό Δικαστήριο και νά πεί ότι έδώ παραβιάζονται άρχές τής Εύρωπαϊκής Ένωσής.

Άρα λοιπόν όση κατοχύρωση είχε ή Τουρκία μέ τή ρύθμιση πού υπήρχε προτού μπει τό πρωτογενές δίκαιο —και ή κατοχύρωση ποιά ήταν, ότι αυτή ή πράξη προσσαρμογής πάει από τήν Έπιτροπή πρós τό Συμβούλιο και τό Συμβούλιο τήν υιοθετεί όμόφωνα, εκεί ή ασφάλεια ήταν σχετική— ότι δέν ανατρέπεται από τό Δικαστήριο, γίνεται ακόμα πιά μεγάλη ή ασφάλεια μέ τήν άναφορά ότι είναι πρωτογενές δίκαιο και ακόμα πιά μεγάλη ασφάλεια, ποτέ πλήρης, όταν επικυρωθεί και από τά ύπόλοιπα Κοινοβούλια και αυτή είναι ή διαφορά μέ τό πρωτογενές δίκαιο.

Αυτά είναι τά βασικά πού πήρε ή έλληνοτουρκική πλευρά, όπως άνέφερα και τά βασικά πού πήραν οι δικόι μας, γιατί έχει κι άλλα πολύ μικρά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όμως αυτό τό τελευταίο μπορεί νά ισχύσει και ως κατοχύρωση για τήν έλληνοκυπριακή πλευρά, τό έχω άκούσει και αυτό σέ συζητήσεις, ότι γίνεται πρωτογενές δίκαιο. Σέ κάποια φάση ίσως νά έξασφαλίζει τό 5%.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άκριβώς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρκετοί άκροατές θέλουν τήν άποψή σας, κατά πόσον είστε ικανοποιημένος από τήν όλη διαπραγμάτευση πού έγινε και ειδικά από τόν τρόπο πού χειρίστηκε τά ζητήματα ή διαπραγματευτική ομάδα τής έλληνοκυπριακής πλευράς.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έγώ σās λέω ξανά ότι ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας μέ τήν ομάδα του έδωσε μία μεγάλη μάχη σέ πολύ αντίξοες συνθήκες. Οι συνθήκες ήταν αντίξοες γιατί στην Τουρκία έχουμε τώρα τόν Έρντογάν, περίπου έναν νέο Άτατούρκ όπως θέλουν νά τόν παρουσιάζουν, ό όποιος θεωρείται ότι έχει ξεπεράσει τίσ αντίρρήσεις τών στρατιωτικών και έρχεται νά λύσει τό Κυπριακό —λέω πώς

τόν βλέπουν-, ότι έχει ήδη περάσει 6-7 πακέτα δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία, έχουμε στα κατεχόμενα τόν Ταλάτ ό οποίος είναι επικοινωνιακός και θεωρείται διεθνώς, ανεξάρτητα από τις δικές μας απόψεις, ως ό άνθρωπος πού μπορεί εκ μέρους τών Τουρκοκυπρίων νά λύσει τό Κυπριακό, έχουμε τίς ΗΠΑ πού θέλουν νά διασφαλίσουν τήν Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση γιά δικούς τους λόγους αλλά έχουν και άλλου είδους συμφέροντα γιά νά κλείσουν τό Κυπριακό και αντιλαμβάνεστε ότι είναι μέσα σέ αυτό τό διεθνές περιβάλλον πού δρούσαν ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας και ή διαπραγματευτική του ομάδα.

Ό Πρόεδρος -και αυτό πού επαναλαμβάνω δέν είναι μομφή, απλώς λέω τά γεγονότα- έχει κληρονομήσει τά δύο πρώτα σχέδια του Άνάν, τό πρώτο σχέδιο και τό πρώτο αναθεωρημένο και λίγο μετά τήν ανάληψη τών καθηκόντων του έχει υποβληθεί και τό τρίτο αναθεωρημένο. Δέν άρχιζε δηλαδή από ένα καθαρό τοπίο, είναι μέσα σέ αυτές τίς συνθήκες πού έδωσε τή μάχη και επεδίωξε βελτιώσεις στό σχέδιο.

Έγώ θεωρώ ειλικρινά ότι ό Πρόεδρος άδικεί τόν έαντό του όταν λέει ότι «δέν πετύχαμε ουσιαστικά πράγματα». Πιστεύω ότι ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας έχει πετύχει αρκετά πράγματα και τά έχω αναφέρει. Είναι άξιος συγχαρητηρίων γι' αυτό τό πράγμα. Είναι άλλο πράγμα ή τελική εκτίμηση του τί έχουμε πετύχει ή δέν έχουμε πετύχει. Έμένα ή άποψή μου είναι ότι μέ τή μαχητικότητα του, μέ τό σθένος του τά έχει πετύχει.

Γιά παράδειγμα τολμήσαμε νά άγγίξουμε ακόμα και τά ζητήματα πού άρχικά θά φαινόταν ότι είχαμε ελάχιστες πιθανότητες νά περάσουμε όπως τό θέμα μέ τίς μεταδατικές περιόδους. Και όμως τό πετύχαμε. Γι' αυτό έγώ πιστεύω ότι έφερε επιτυχώς ό Πρόεδρος εις πέρας τήν άποστολή του χωρίς νά λέω ότι δέν πήρε και ή τουρκική πλευρά αρκετά πράγματα πού ήθελε, ένα τουλάχιστον από τά όποια ήταν και ή κόκκινη γραμμή μας πού είναι οι έποικοι. Έκει δέν πετύχαμε, δυστυχώς. Πετύχαμε μόνο τόν μισό στόχο, νά ανακόψουμε τή ροή μέ τόν τρόπο πού σάς είπα, όχι όμως και τόν μεγάλο αριθμό τών έποίκων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όσοτόο πρέπει νά πούμε ότι ό Πρόεδρος μέσα από τό διάγγελμά του φαίνεται νά διαφωνεί μέ αυτή τήν εκτίμηση, ότι δηλαδή «ή πλευρά μας πέτυχε αρκετά σημεία». Αντίθετα μάς έδωσε τήν εντύπωση ότι απέτυχε στή διαπραγματευτική αυτή προσπάθεια.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι άπόλυτα σεβαστή ή άποψη του Προέδρου, επαναλαμβάνω ότι εδώ είναι θέμα άποψης και προσέγγισης. Έγώ θεωρώ ότι ό Πρόε-

δρος πέτυχε, δέν απέτυχε και τό έννοώ αυτό τό πράγμα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρκετοί θεωρούν ότι μέ τό σχέδιο Άνάν καταλύεται ή διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία και ότι στή θέση της γεννιέται ένα νέο δημιούργημα πού θυμίζει περισσότερο σύστημα δύο κρατών παρά ένα όμόσπονδο κυρίαρχο κράτος και άπ' ό,τι αντιλαμβάνομαι οι άκροατές στηρίζουν τήν έρώτησή τους αυτή και σέ μία φράση πού είπε ό Πρόεδρος μέσα από τό διάγγελμα του, ότι «ό στόχος τής επανένωσης τής πατρίδας μας και του λαού μας δέν επιτυγχάνεται μέ τή μετατροπή τών διαιρετικών προνοιών του σχεδίου σέ πρωτογενές δίκαιο τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκλείπει ακόμη και ή άμυδρή έλπίδα γιά εξέλιξη και βελτίωση μελλοντικά τής λύσης. Ό στόχος τής τουρκοκυπριακής πλευράς γιά δύο λαούς, δύο κράτη πού θά ζούν χωριστά και απλά θά συνεργάζονται, επιτυγχάνεται άπόλυτα». Θά ήθελα τή δική σας άποψη.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Και πάλι δέν θά έλθω σέ αντιπαράθεση μέ τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας, έχω πει τίς απόψεις μου. Έγώ δέν πιστεύω ότι διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία γιά τους λόγους πού σάς είπα. Τά στοιχεία τά όποια δείχνουν άν διαλύεται ένα κράτος ή όχι σάς τά έχω αναφέρει, είναι ή άδιάλειπτη συμμετοχή ενός κράτους στους διεθνείς Όργανισμούς, είναι ή συνέχεια τών διεθνών Συνθηκών πού δεσμεύουν αυτό τό κράτος, είναι ή διασφάλιση τής μίας κυριαρχίας, τής έδαφικής άκεραιότητας, τής ανεξαρτησίας κτλ., έχουν δοθεί εδώ κάποιο συμβολισμοί γιά τήν τουρκική πλευρά πού πολύ απέχουν όμως από τό νά θεωρηθούν χωριστή κυριαρχία ή χωριστό κράτος και τό κυριότερο πολιτικό ζήτημα είναι ότι ή Κυπριακή Δημοκρατία έντάσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένα και ένωμένο κράτος.

Δέ νομίζω ότι πολιτικά ύπάρχει μεγαλύτερη διασφάλιση. Γιά τό πρωτογενές δίκαιο μιλούμε γιά «τσιμέντωμα» όπως είπα, ποιού όμως; Τών έξαιρέσεων πού σάς έχω πει από τίς όποιες μία είναι μόνη, έχει τιμεντωθεί τό ότι τά 2/3 του πληθυσμού από εκεί θά είναι πάντα τουρκόφωνοι. Όλα τά άλλα θά φύγουν σέ βάθος χρόνου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και τό ότι τό 1/3 δέν θά είναι τουρκόφωνοι...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αυτή είναι ή πράξη προσαρμογής. Άρα αυτό έχει τιμεντωθεί, δέν ύπάρχει άμφιβολία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πόσο λειτουργικό και βιώσιμο είναι τό κράτος πού προνοεί τό σχέδιο Άνάν; Άλλη έρώτηση άκροατή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Από άποψη λειτουργικότητας έχει επιτευχθεί, εγώ θά έλεγα σημαντική βελτίωση σέ σχέση μέ τό σχέδιο 'Ανά 3. Σās έχω πει γιατί, δέ νομίζω ότι πρέπει νά τά επαναλάβω. 'Από άποψη λειτουργικότητας τό κάναμε περίπου, διότι υπήρχαν κι άλλα αίτήματα από τήν πλευρά μας, δευτερεύοντα σέ σχέση μέ τούς στόχους πού σās ανέφερα και επιτύχαμε, είχαμε πάρα πολλά αίτήματα τής πλευράς μας πού δέν ικανοποιήθηκαν. Τό θέμα είναι νά αξιολογήσεις πόσο σημαντικά ήταν. 'Αλλά από άποψη λειτουργικότητας είμαστε περίπου στά όρια ενός κράτους 'Ομοσπονδιακού, πού αποτελείται μόνο από δύο Κοινότητες και μόνο από δύο Περιφέρειες.

'Από εκεί και πέρα για νά επιτύχεις περισσότερη λειτουργικότητα απ' αυτήν πού έχεις δέν υπάρχει άλλος τρόπος, παρά νά αποφασίζεις μέ βάση πλειονότητας-μειονότητας για τά πάντα, πού σημαίνει βεβαίως επιστροφή σέ ενιαίο κράτος και όχι απλώς σέ ενιαίο κράτος, αλλά σέ λύση καλύτερη τής Ζυρίχης. Αυτό δέν μπορούμε νά τό πετύχουμε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Αφοϋ μιλούμε για 'Ομοσπονδιακό κράτος κ. Τσελεπή, εγώ για νά είμαι ειλικρινής αρκετή ώρα σκεφτόμουν μιά φράση πού είπε ο Πρόεδρος, ότι «παρέλαβα κράτος και δέν πρόκειται νά παραδώσω Κοινότητα». Δέν ενδιαφέρουν τούς άκροατές οι δικές μου σκέψεις, έσεϊς όμως ως ειδικός πώς τό αντιλαμβάνεστε αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σίγουρα δέν τό αντιλαμβάνομαι, όπως τό έρμήνευσαν όρισμένοι, ότι μ' αυτή τή θέση ο Πρόεδρος τάσσεται εναντίον τής 'Ομοσπονδίας. 'Εγώ νομίζω, ότι τόν άδικούμε όταν παίρνουμε αυτή τή θέση. Σωστά λέει, ότι παρέλαβε κράτος και δέν θά παραδώσει Κοινότητα. Θά παραδώσει κράτος, αυτό πού παρέλαβε, τήν Κυπριακή Δημοκρατία πού από τούδε και στό έξής θά γίνει 'Ομοσπονδία και θά ονομάζεται 'Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία.

'Εάν έρμηνεύουν αυτή τή θέση ότι είναι αντίθετη μέ τήν 'Ομοσπονδία, νομίζω ότι τόν άδικούμε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Από τίς έρωτήσεις τών άκροατών κ. Τσελεπή, αλλά και από τίς συζητήσεις πού δίνουν και παίρνουν τίς τελευταίες μέρες, βγαίνει τό συμπέρασμα ότι εκείνο πού τούς άνησυχεί περισσότερο είναι τό θέμα τής ασφάλειας. Φοβούνται ότι σέ περίπτωση λύσης τό ρίσκο θά είναι μεγαλύτερο από τό νά μείνουν τά πράγματα ως έχουν σήμερα. Τί άπαντάτε σ' αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Οντως κ. Παυλίδη τό θέμα τής ασφάλειας ασφαλέστατα είναι από τίς κύριες άνησυχίες τού κόσμου και είναι άπολύτως κατανοητό αυτό τό πράγμα. Πώς έχουν τώρα τά πράγματα; 'Εχουμε σήμερα στήν Κύπρο 40.000 ή 35.000, δέν

ξέρω ακριβώς, τουρκικά στρατεύματα μέχρι και χθές, σήμερα έλεγαν, ότι αποβίβαζαν εκεί δέν ξέρω τί, στρατούς, έξοπλισμούς κ.λπ. Μπορούν νά κάνουν αυτή τή στιγμή, ό,τι θέλουν στά κατεχόμενα μέ αυτόν τόν κατοχικό τους στρατό.

'Εγώ δέν αισθάνομαι ασφαλής μέ αυτή τήν κατάσταση, ούτε αισθάνομαι ασφαλής από τήν ανεξέλεκτη ροή έποίκων και τή συνεχιζόμενη μεταβαλλόμενη δημογραφική δομή στά κατεχόμενα. Δέν τό έλέγχουμε αυτό τό πράγμα. 'Ηδη αντιμετώπισαμε τεράστιες δυσκολίες μέ τούς έποίκους, τίς όποιες σās έχω αναφέρει.

Νομίζω ότι σέ μερικά χρόνια, σέ 10-20 χρόνια οι πρώτοι έποίκοι στήν Κύπρο θά έχουν συμπληρώσει αιώως 50 χρόνια παραμονής εδώ. 'Αντιλαμβάνεστε, λοιπόν, ότι και τώρα έχουμε πρόβλημα ασφάλειας. Τώρα, θά έχουμε περισσότερο πρόβλημα ασφάλειας; Θά έχουμε, επαναλαμβάνω και τό λέω, έναν άπειλητικό αριθμό Τούρκων στρατιωτών, πού είναι 6.000 στρατιώτες, είναι μεγάλος αριθμός και θά καταλήξουν σταδιακά στους 650. Αυτοί οι 6.000 στρατιώτες βεβαίως θά είναι σέ κάποια στρατόπεδα, θά είναι μακράν τού διοικητικού συνόρου, θά πρέπει νά ειδοποιούν τόν ΟΗΕ για άσκήσεις και πρέπει νά τίς κάνουν σέ συγκεκριμένες περιοχές και όλα τά συναφή.

'Από εκεί και πέρα ή Τουρκία είναι 40 μίλια από τήν Κύπρο, αυτό δέν μπορεί νά αλλάξει μέ τίποτα. Μακάρι νά μπορούσαμε νά μετακινήσουμε τό Νησί, δέν μπορούμε. Αυτό δέν είναι πλέον πρόβλημα Σχεδίου, ούτε νομικό πρόβλημα, είναι πρόβλημα γεωγραφικό και πολιτικό.

'Εχω άκούσει τήν έκδοχή ότι ένδυναμώνονται τά έπεμβατικά δικαιώματα, έπεκτείνονται και διάφορα συναφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι μιά άλλη δέσημ έρωτήσεων, πού άφορά τήν ασφάλεια, έπεκτείνονται λέει τά έπεμβατικά δικαιώματα, ρωτούν άκροατές, υπό ποιές προϋποθέσεις και μέσα σέ ποιές συνθήκες μπορεί νά επέμβει ή Τουρκία;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, αρχίζουμε από τή Συνθήκη 'Εγγύησης τού 1960. 'Η Συνθήκη 'Εγγύησης τού 1960 είναι εκεί, θά παραμείνει εκεί μέ ό,τι προνοεί. Και υπάρχει επαναλαμβάνω ένα συμπληρωματικό Πρωτόκολλο σ' αυτήν.

'Η Συνθήκη εκείνη ως γνωστόν είχε τό περιβόητο άρθρο 4, τό όποιο μέ δύο λόγια μās έλεγε, ότι αν υπάρξει παραβίαση τών συμφωνηθέντων τής Συμφωνίας, τών θεμελιωδών άρθρων τού Συντάγματος κ.λπ. και τό υπογραμμίζω αυτό, υπήρχε... έγγύηση τής συνταγματικής τάξης. Δέν είναι όρθόν ότι τώρα μπαίνουν οι έγγυήσεις τής συνταγματικής τάξης, ήταν εκεί και έμεινε. 'Ότι, λοιπόν, αν υπάρχει παραβίαση οι τρεις έγγυήτριες δυνάμεις διαβουλεύο-

νται μεταξύ τους για τὰ μέτρα πού πρέπει νά πάρουν, ἂν δέν τὰ θροῦν, ἢ κάθε μιά μπορεῖ νά ἐνεργήσει χωριστά μέ μόνο σκοπό τήν ἐπαναφορά τῆς κατάστασης πού προνοεῖ αὐτή ἡ Συνθήκη. Ἄς τό ποῦμε, τῆς συνταγματικῆς τάξης.

Ἐμεῖς λέγαμε καί σωστά λέγαμε, ὅτι ἐκεῖνο τό ἄρθρο δέν προέβλεπε στρατιωτική ἐπέμβαση καί δὴ μονομερῆ στρατιωτική ἐπέμβαση γιά δύο πολύ ἀπλούς λόγους: Δέν ὑπῆρχε πρῶτα-πρῶτα ἀναφορά στό ἴδιο τό ἄρθρο γιά στρατιωτική ἐπέμβαση καί ὅταν κάνεις τέτοιου εἶδους ἐρμηνεῖες πρέπει νά ὑπάρχει ρητὴ ρύθμιση. Καί δεύτερον καί σημαντικότερο, καί νά ὑπῆρχε τέτοια ἀναφορά, θά ἄξιζε τόσο, ὅσο τό χαρτί πού γράφτηκε ἐπάνω. Γιατί ὑπάρχει ὁ Χάρτης τοῦ ΟΗΕ καί ὁ Χάρτης τοῦ ΟΗΕ ὑπερέχει τῶν Συνθηκῶν αὐτῶν ὅταν ὑπάρχει ἀντίφαση.

Ἐάν δηλαδή ἡ πρόνοια τῆς Συνθήκης εἶναι ἀντίθετη μέ πρόνοια τοῦ Χάρτη, ὑπερισχύει ἡ πρόνοια τοῦ Χάρτη. Καί ὁ Χάρτης λέει ρητῶς καί ἀπεριφράστως, ὅτι στρατιωτικὲς ἐπεμβάσεις γίνονται μόνο μέ ἀπόφαση καί ἐξουσιοδότηση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας.

Ἡ Τουρκία ἔδινε τὴ δική της κακόπιστη ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου καί εἶναι γνωστό, ὅτι κατάφερε νά εἰσβάλλει τό '74 μετὰ ἀπὸ ἓνα Πραξικόπημα. Δέν τό λέω γιά νά πραξικοπηματολογήσω, τό λέω γιά πάρα πολύ σαφεῖς λόγους. Ἐγινε δηλαδή μία πολύ σοβαρὴ ἀνατροπὴ τῆς συνταγματικῆς τάξης γιά νά μπορέσει ἡ Τουρκία νά ὑλοποιήσει αὐτό πού ἔλεγε, ὅτι εἶχε δικαίωμα νά ὑλοποιήσει.

Δέν τὰ κατάφερε τό '63, δέν τὰ κατάφερε τό '67, -νά μὴν ἀναφέρω τὰ γεγονότα, εἶναι γνωστά σέ ὅλους, δέν εἰμασταν καί ἐμεῖς ἀρνάκια σέ σχέση μέ τούς Τουρκοκύπριους καί εἶναι καλά γνωστά αὐτά τὰ πράγματα- τὰ κατάφερε ὅμως τό '74.

Τί ἔχουμε σήμερα; Ἐχουμε ἐκεῖνη τὴ Συνθήκη ἐκεῖ, στὴ θέση της. Καί ἔχουμε καί τό συμπληρωματικό Πρωτόκολλο. Ὑπάρχουν τρία ἐπιχειρήματα, ὅτι ἐπεκτείνονται τὰ δικαιώματα, θά τὰ ἀπαντήσω ἓνα πρὸς ἓνα. Τό πρῶτο ἤδη τό ἀπάντησα, ὅτι ἐπεκτείνονται καί στὴ συνταγματικὴ τάξη. Δέν εἶναι ἀλήθεια. Ἦταν καί ἐκεῖ στὴ συνταγματικὴ τάξη.

Μιά ἄλλη ἐκδοχὴ λέει, ἐπεκτείνονται καί στὴ συνταγματικὴ τάξη τῶν συνιστωσῶν πολιτειῶν. Βεβαίως, ἀφοῦ καί αὐτές θά ἔχουν Σύνταγμα καί αὐτό τό Σύνταγμα εἶναι μέρος τῆς συνολικῆς διευθέτησης. Δέν ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση αὐτό μέ ἐπέκταση ἐπεμβατικῶν δικαιωμάτων, γιατί τό ἔδαφος εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο, εἶναι τό ἔδαφος τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἔδαφῃ τῶν συνιστώντων κρατῶν. Δέν μπορῶ νά ἀντιληφθῶ τὴ λογικὴ τῆς ἐπέκτασης σ' αὐτό τό ζήτημα.

Ἀπὸ ἐκεῖ καί πέρα ὑπῆρχε τό ἐπιχείρημα, ὅτι

ἐπεκτείνονται καί στὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῶν συνιστώντων κρατῶν. Ἐάν δεχτοῦμε, ὅτι ἡ ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῶν συνιστώντων κρατῶν ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα καί δὴ στρατιωτικά δικαιώματα, πού δέν ἔχει, ἐγὼ βγάζω ἀκριβῶς τό ἀνάποδο συμπέρασμα.

Ὅταν ἐγγυᾶται τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῶν συνιστώντων κρατῶν γιά ποιὰ ἐπέκταση μιλάμε; Μιλάμε γιά τὰ συνιστώντα κράτη, ὄχι ἔξω ἀπὸ τὰ συνιστώντα κράτη. Ὅμως ἡ ἀναφορὰ σέ ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα δέν ἔχει καμία σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα, εἶναι μία κακὴ πρόνοια, ἡ ὅποια παρεξέφευξε ἐκεῖ ἀπὸ προηγουμένως, ἀπὸ τὰ πρῶτα Σχέδια ὄχι τώρα. Δοκιμάσαμε νά τὴν ἀφαιρέσουμε καί δέν τὰ καταφέραμε. Καί ὁ λόγος πού θέλαμε νά τὴν ἀφαιρέσουμε ἦταν, ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τούς συμβολισμούς πού δίδεται στὴν τουρκικὴ πλευρὰ γιά νά λέει κι αὐτὴ ὅτι ἔχει κράτος.

Προσέξτε, ἡ ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα εἶναι ἀρχὴ διακρατικὴ, εἶναι ἀρχὴ πού διέπει τὴ λειτουργία κρατῶν καί ὄχι μελῶν Ὀμοσπονδίας, γι' αὐτό θέλαμε νά τὴ βγάλουμε ἔξω καί ὄχι διότι ἔχει σχέση, ὅποιαδήποτε σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα. Βεβαίως ὑπῆρχε καί ἡ ἀναφορὰ στὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί ἀντιλαμβάνεστε, ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ, εἶναι πολύ πιό ἰσχυρὴ ἀναφορὰ ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα στό ἐσωτερικὸ τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

Ἄρα, λοιπόν, δέν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἐπέκταση. Ἐγὼ τολμῶ νά πάω καί παρακάτω καί ἄς μοῦ ποῦν ὅτι ἐξωραῖζω, διότι λέω τὴν ἀλήθεια. Λέω, ὅτι ὑπάρχει μιά ἐλαφρὰ βελτίωση καί τό τονίζω ἐμφαντικότερα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σέ ποιό σημεῖο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπέμβαση τῆς στρατιωτικῆς. Σέ δύο σημεῖα: τὸ ἓνα σημεῖο εἶναι ὅτι ἐγκαθιδρύεται μιά Ἐπιτροπὴ Παρακολούθησης δέν ὑπῆρχε προηγουμένως. Τί θά κάνει αὐτὴ ἡ Ἐπιτροπὴ; Θά ἐπιβλέπει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς διευθέτησης, θά κάνει εισηγήσεις πού θά ἀφοροῦν ἐξελίξεις πού θά μπορούσαν νά θέσουν σέ κίνδυνο τὴν ἐφαρμογὴ τῆς διευθέτησης, τὰ μέρη θά ὑποχρεοῦνται ὄχι ἀπλῶς νά συνεργάζονται μέ τὴ δύναμη τοῦ ΟΗΕ.

Καί ἐκεῖ, σ' αὐτὴ τὴν Ἐπιτροπὴ, θά συμμετέχουν: δύο ἐκπρόσωποι τοῦ ὀμοσπονδιακοῦ κράτους, ἓνας ἀπὸ κάθε πλευρὰ, ἓνας ἀπὸ κάθε συνιστώσα πολιτεία, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Τουρκία, ὁ Ὄργανισμός Ἠνωμένων Ἐθνῶν καί θά προεδρεύει ὁ Ὄργανισμός Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἐγὼ λέω, ὄχι κατὰ ἀναντίρροπο τρόπο πρὸς Θεοῦ, ὅτι αὐτὴ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐν μέρει τουλάχιστον ἀποδυναμώνει τό περιβόητο ἄρθρο 4, τό ὅποιο μίλουσε γιά διαβούλευση τῶν τριῶν ἐγγυητριῶν ἢ τῆς

κάθε μιάς από μόνη της νά αναλάβει δράση. Σέ ένα βαθμό τώρα υπάρχει ή Έπιτροπή, είναι μεταγενέστερη πρόνοια, είναι στό συμπληρωματικό Πρωτόκολλο τής Συνθήκης Έγγύησης, πού ξέρετε ότι ή μεταγενέστερη πρόνοια μιάς Συνθήκης επί του αυτού θέματος ισχύει αυτή και όχι ή προηγούμενη πρόνοια.

Και ή δεύτερη ελαφρά βελτίωση, κ. Παυλίδη, είναι ότι στή νέα Συνθήκη μέ τίς έγγυήτριες χώρες έχουμε εισαγάγει πρόνοια πού δέν υπήρχε προηγουμένως και δέν υπήρχε ούτε στή Συνθήκη Έγγύησης στό προοίμιο τής και τό προοίμιο έχει μεγάλη σημασία γιά λόγους έρμηνείας άσαφών προνοιών, πού λέει, ότι πρέπει νά γίνεται σεβαστός ο Χάρτης του ΟΗΕ και οι Άρχές του Διεθνούς Δικαίου.

Και έχω πει τί σημαίνει Χάρτης του ΟΗΕ. Σημαίνει ότι δέν μπορεί νά επέμβει στρατιωτικά χωρίς έξουσιοδότηση από τό Συμβούλιο Άσφαλείας. Έγώ δέν ισχυρίζομαι, ότι έχουμε καθουσασει τώρα. Ισχυρίζομαι όμως ότι τό νά λέμε γιά επέκταση των έπεμβατικών δικαιωμάτων και δέν ξέρω εγώ τί άλλο θά γίνει, είναι εκτός πραγματικότητας, τουλάχιστον είναι οι ίδιες πρόνοιες του '60. Άς τό βάλλουμε τουλάχιστον έτσι, αυτό δέν νομίζω ότι μπορεί νά άμφισβητηθεί στά σοβαρά.

Και υπάρχει και μία πολιτική διασφάλιση κ. Παυλίδη, όσον αυτή μπορεί νά ισχύει. Έγώ νομίζω είναι σημαντική βέβαια. Μπαίνουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θά είμαστε κράτος-μέλος τής Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκεί φιλοδοξεi νά ενταχθεί και ή Τουρκία. Έάν ή Τουρκία προτού μπούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προτού καν ξέρουμε τί είναι Ευρωπαϊκή Ένωση, ήμασταν εκτός και ήταν και ή ίδια εκτός, γιά νά μπορέσει νά εισβάλει έπρεπε νά γίνει ένα πραξικόπημα, δέν νομίζω ότι τώρα χρειάζεται νά μπαίνουμε σέ μία τόσο μεγάλη—θά τό ελεγα—κινδυνολογία, μέ συγχωρείτε.

Έγώ δέν αποκλείω νά επέμβει ή Τουρκία, αλλά αν θά επέμβει ή Τουρκία δέν θά είναι λόγω των προνοιών αυτής τής Συμφωνίας, διότι άπλουστάτα θά άποφασίσει νά επέμβει. Αυτή είναι ή θέση μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ένας Τουρκοκύπριος άκροατής ρωτά, γιατί μιλάτε συνεχώς γιά έπεμβατικά δικαιώματα τής Τουρκίας, γιά τουρκικά στρατεύματα πού θά μείνουν στην Κύπρο και όχι και γιά τά έπεμβατικά δικαιώματα τής Ελλάδας και γιά ελληνικά στρατεύματα πού δέν υπάρχουν, αλλά θά έρθουν στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η έρώτηση θεωρητικά είναι σωστή. Έμεις όμως φοβόμαστε την Τουρκία. Έκείνοι δικαιούνται νά φοβούνται την Ελλάδα, αλλά ή Ελλάδα δέν έχει εισβάλει έναντίον των Τουρκοκυπρίων, είναι ή Τουρκία πού έχει εισβάλει, γι αυτό

φοβόμαστε. Όμως είναι σωστό, ότι δικαιώματα έχει ή Τουρκία, έχει και ή Ελλάδα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και όσα στρατεύματα θά έχει ή Τουρκία, θά έχει και ή Ελλάδα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά μπορεί νά έχει. Δέν είμαι βέβαιος και πρέπει νά τό πούμε στους άκροατές. Δέν είμαι καθόλου βέβαιος ότι ή Ελλάδα μπορεί νά έχει εδω 6.000 στρατιώτες. Δικαιούται νά έχει. Τους 900 βεβαίως θά μπορεί νά τους έχει, τους 6.000 άμφιβάλλω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπάρχει περίπτωση δηλαδή νά μήν έρθουν ελληνικά στρατεύματα στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν ξέρω. Λέω ότι είναι δυνητική ή πρόνοια, δέν είναι ύποχρέωση τής Ελλάδας ή και τής Τουρκίας νά έχει 6.000 στρατιώτες. Η Τουρκία βεβαίως θά έχει. Η Ελλάδα δέν ξέρω αν μπορεί εκ των πραγμάτων νά έχει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι ένα έρώτημα τό όποιο πρέπει νά θέσουμε στην ελληνική κυβέρνηση.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, πρέπει νά τά λέμε όλα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο κ. Χάρης Άριστείδου ρωτά. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτοί οι όποιοι κυβερνούν ούσιαστικά την Τουρκία είναι οι στρατηγοί. Έάν τό Σχέδιο λύσης Άνάν δέν έξυπηρετούσε τά τουρκικά στρατηγικά συμφέροντα, θά επέτρεπαν σέ έναν όποιονδήποτε άχυράνθρωπο, —άντιλαμβάνομαι έννοει τον κ. Έρντογάν— νά τό προωθήσει; Και εάν υποθέσουμε —λέει— ότι υποχωρούν οι στρατηγοί γιά λόγους τακτικής, τί θά συμβεί εάν ή πλειοψηφία τής ελεύθερης περιοχής πει ΝΑΙ και οι Τούρκοι Στρατηγοί προχωρώντας σέ άκόμη ένα πραξικόπημα —έννοείται στην Τουρκία— έμποδίσουν την τουρκική Βουλή νά τό έπικυρώσει;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αυτοί είναι οι κίνδυνοι, δέν έχει σημασία πόσο τους συμερίζεται κάποιος ή όχι, πού υπάρχουν μέ ή χωρίς λύση του Κυπριακού. Γιά νά εξηγήμαστε. Όσοι κίνδυνοι υπάρχουν μέ τή λύση του Κυπριακού από τό συλλογισμό του κ. Άριστείδου, άλλοι τόσοι ακριβώς υπάρχουν μέ τή σημερινή κατάσταση.

Μέ μία εξαίρεση. Άν ή Τουρκία άρνηθεί νά τό έπικυρώσει, ή μόνη περίπτωση νά την πάθουμε, είναι νά μάς προδώσει ή Ελλάδα, πού δέν τό πιστεύω. Τότε ή Ελλάδα θά πει δέν υπογράφω και δέν μπαίνει σέ ισχύ ή νέα κατάσταση πραγμάτων. Έπαναλαμβάνω, δέν αποκλείω καθόλου, μά καθόλου νά παρουσιασει ή Τουρκία εκεί στην ύπογραφή τής Συνθήκης και νά μήν την έχει προηγουμένως έπικυρώσει. Άν όμως γίνει αυτό, ή Ελλάδα δέν θά υπογράψει, θά καταρρεύσει ή όλη προσπά-

θεια και όλη ή ειθύνη θά βαραίνει τήν Τουρκία και δέν θά μπορεί νά μάς πει κανείς τίποτα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καί θά παραμείνει Κυπριακή Δημοκρατία.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Ασφαλέστατα, άφοϋ δέν θά έχει μπει σέ ισχύ ούτε καν ή νέα κατάσταση πραγμάτων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στο ίδιο μήκος κύματος και ή ερώτηση τής κας Βιτσαΐδου: ποιός μάς διασφαλίζει, ότι ή Τουρκία θά κρατήσει τό λόγο της σέ όσα έχουν συμφωνηθεί και άν υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχω απαντήσει κ. Παυλίδη αυτή τήν ερώτηση. Έμας ή ασφαλιστική μας δικλείδα είναι νά είναι όσο τό δυνατόν πιο καλό αυτό τό Σχέδιο. Δέν υπάρχει απόλυτη ασφαλιστική δικλείδα στό άν μπορεί ή Τουρκία νά παραδιάσει τή Συμφωνία, δέν άντέχω στόν πειρασμό θά κάνω μία αποκάλυψη. Σέ μία εισήγηση του συντρόφου του Γιαννάκη του Κουλουκασιδή, πολύ επιτυχή, πού είχε πει ότι εάν περιμένουμε έγγυση του τύπου αγοράζω μίαν έγχρωμη τηλεόραση και μου τήν έγγυώνται για έναν χρόνο, δέν θά πάρουμε τέτοιου είδους έγγυση.

Και έννοουσε ότι δέν υπάρχει απόλυτη έγγυση, ότι ή Τουρκία δέν θά παραδιάσει αυτή τή Συμφωνία. Άλλά μ' αυτή τή λογική δέν πρέπει νά προχωρήσουμε σέ λύση και άν δέν προχωρήσουμε σέ λύση σημαίνει, μένουμε επί τής σημερινής διαχωριστικής γραμμής και τό υπογραμμίζω αυτό τό πράγμα. 'Η θά αναλάβουμε κάποιο ρίσκο άν προχωρήσουμε σέ ΝΑΙ, γιατί δέν ξέρω ακόμα άν θά προχωρήσουμε σέ ΝΑΙ ή ΟΧΙ, θά είναι ένα ρίσκο, δέν υπάρχει άμφιβολία και όποτε προχωρήσουμε σέ λύση του Κυπριακού είναι ένα ρίσκο. Πρέπει όμως νά είναι ένα ρίσκο υπολογισμένο, πρέπει νά είναι ένα ρίσκο δημιουργικό και λογικό. Αυτό τό ρίσκο είναι πού θά αναλάβουμε και όχι ένα απόλυτο ρίσκο του τύπου, λύση νά είναι και ό,τι νά είναι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μία ερώτηση πού άφορα έοās προσωπικά. Κάποτε, λέει, ό κ. Τσελεπής είχε ταχθεί σέ συγκέντρωση κατά του Σχεδίου 'Ανά. 'Ο Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ από τή Λουκέρνη έλεγε ότι τό Σχέδιο είναι έτεροβαρές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κατ' αρχήν ποτέ δέν εκφράστηκε κατά του Σχεδίου 'Ανά, ποτέ και προκαλώ όποιονδήποτε νά μου πει σέ ποιά συγκέντρωση είπα κάτι τέτοιο.

Έγώ επαναλαμβάνω, ότι θεωρώ έγκλημα νά παραπληροφορούμε τέτοιες στιγμές τόν κυπριακό λαό. Λέω τήν αλήθεια, αυτή πού πιστεύω ότι είναι ή αλήθεια, δέν κατέχω τήν απόλυτη αλήθεια γιατί

δέν τήν έχω. Όμως ούτε έξωραίζω ούτε δαιμονολογώ.

Έκείνο πού πάντα έλεγα, είναι, ότι τό Σχέδιο 'Ανά, τό 3ο ήταν βάση για διαπραγμάτευση. Και θέλαμε αλλαγές, έχω πει ποιές αλλαγές θέλαμε και ποιές έχουμε επιτύχει, αλλά ποτέ δέν τάχθηκα έναντιόν του Σχεδίου, ούτε και πιστεύω ότι είναι δυνατόν νά έρθει ένα -πώς νά τό πω- ουσιαδώς καλύτερο Σχέδιο μπροστά μας, ουσιαδώς καλύτερο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Η κυρία Μονογιού: ή Γαλλία λέει έχει δηλώσει, ότι δέν θά εγκρίνει τήν έναρξη ουσιαστικά.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Συγγνώμη κ. Παυλίδη, έχω αφήσει άκάλυπτο τό σύντροφό μου τόν Δημήτρη τόν Χριστόφια. Τό ότι είναι έτεροβαρές τό σχέδιο, ασφαλώς είναι έτεροβαρές, γιατί δέν είναι δίκαιο. Ένα δίκαιο Σχέδιο θά έπρεπε νά ήταν πολύ διαφορετικό. Έμεις δικαιούμασταν πολύ περισσότερα και οι Τουρκοκύπριοι υπό κανονικές συνθήκες θά δικαιούνταν πολύ λιγότερα. Είναι κάτω από τό βάρος μιας ιστορικής πορείας του Κυπριακού τό τελευταίο μισό αιώνα πού έχει επιβάλλει τόν έτεροβαρή συμβιβασμό και κανείς δέν τό άμφισβητεί.

Έμεις δέν είπαμε ποτέ ότι για νά δεχτούμε μία λύση, πρέπει νά είναι δίκαιη. Λέγαμε όσο τό δυνατόν πιο δίκαιη και βεβαίως λειτουργική. Έτεροβαρές θά είναι πάντα, γιατί μεσολάβησε ένας πόλεμος τόν όποιον χάσαμε δυστυχώς και διότι ή Διεθνής Κοινότητα δέν εργάζεται όπως γνωρίζουμε για άποκατάσταση αρχών, αλλά εργάζεται για τά δικά της τά συμφέροντα και για συμβιβαστική λύση προβλημάτων πολλές φορές παραμερίζοντας και τό διεθνές Δίκαιο.

Άρα δέν υπάρχει τίποτα τό περιεργο σ' αυτό πού είπε ό Δημήτρης ό Χριστόφιας.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Η Γαλλία, ρωτάει ή κα Μονογιού, έχει δηλώσει, ότι δέν θά εγκρίνει έναρξη ένταξιακών διαπραγματεύσεων τής Τουρκίας με τήν Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν τό Δεκέμβρη ή Τουρκία δέν εξασφαλίσει ήμερομηνία, τί θά γίνει με τά κυπριακά δρώμενα σέ περίπτωση πού πούμε ΝΑΙ στό δημοψήφισμα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Βεβαίως αυτή είναι μία υποθετική ερώτηση και δέν αποκλείω καθόλου νά μήν εγκρίνει κάποια χώρα τήν ένταξιακή διαπραγμάτευση με τήν Τουρκία. Εάν πούμε ΝΑΙ και άν πει ΝΑΙ και ή άλλη πλευρά, ή Τουρκία είναι δεσμευμένη με αυτή τή συμφωνία.

Εάν υπαναχωρήσει από αυτή τή συμφωνία, έμεις θά συνεχίσουμε νά ζοϋμε όπως ζούσαμε μέχρι τώρα με τό Κυπριακό άλυτο, με τήν Κυπριακή Δημοκρατία διεθνώς αναγνωρισμένη και με τήν Τουρκία σέ μία έστω σχετικά πιο δύσκολη θέση από ό,τι τώ-

ρα πού αισθάνεται ότι είναι σέ μία δύσκολη θέση και θέλει νά κλείσει τό Κυπριακό. Καί βεβαίως εάν ύπαναχωρήσει ή Τουρκία έπειτα από τόσες προσπάθειες γιά λύση τοῦ Κυπριακοῦ, δέν νομίζω ότι θά έπιβραβεύσει κάποιος τό ψευδοκράτος και θά έρθει νά τό άναγνωρίσει. Πολιτικά αυτό τό πράγμα δέν είναι λογικό, δέν μπορεί νά γίνει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πώς θά καταργηθεῖ ή έθνική φρουρά και μέ ποιό χρονοδιάγραμμα. Θά έχουν -ρωτᾶ ὁ άκροατής- περισσότερες έξουσίες οι έλληνικές δυνάμεις πού είναι στην Κύπρο, μέχρι νά φύγουν τά ξένα στρατεύματα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Όχι δέν θά υπάρχουν περισσότερες έξουσίες. Θά καταργηθεῖ μέσα από τό ίδιο χρονοδιάγραμμα πού μειώνονται τά τουρκικά στρατεύματα και μένουν οι 6.000 χωτρατιώτες. Νομίζω ότι τώρα είναι 29.000, αλλά νά τό έλέγξω ξανά άν έχει αλλάξει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά τό ξεκαθαρίσουμε. Δηλαδή αυτό σημαίνει ότι μέρος της έθνικής φρουράς μπορεί νά παραμείνει έτσι ώστε ὁ αριθμός συνολικά των ελληνικών στρατευμάτων νά είναι 6.000;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η έθνική φρουρά θά καταργεῖται σταδιακά μέχρι νά διαλυθεῖ. Είναι τό ίδιο χρονοδιάγραμμα μέ τήν άποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιά ύποστήριξη περιμένουμε από τήν Εὐρωπαϊκή Ένωση, ποιά στάση αναμένουμε νά τηρήσει ή Εὐρωπαϊκή Ένωση, σέ περίπτωση τοῦ ΟΧΙ,

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σέ περίπτωση τοῦ ΟΧΙ δέν θέλω νά κινδυνολογήσω, ούτε νά προσπαθήσω νά επηρεάσω, ή δική μου ή έντύπωση είναι ότι ασφαλώς θά αντιμετώπισουμε κάποια προβλήματα μέ τήν Εὐρωπαϊκή Ένωση. Δέν κινδυνεύει ή ένταξη -και τό ύπογραμμίζω αυτό τό πράγμα- εάν πούμε ΟΧΙ και πάλι θά ένταχθοῦμε στην Εὐρωπαϊκή Ένωση, αλλά ή ζωή στην Εὐρωπαϊκή Ένωση μπορεί νά γίνει δύσκολη, όπως ήταν δύσκολη ή ζωή της Ελλάδας γιά πάρα πολλά χρόνια.

Άπό εκεί και πέρα δέν ξέρω, εάν ή Εὐρωπαϊκή Ένωση έρθει και αναβαθμίσει κάπως τό ψευδοκράτος. Δέν πρόκειται νά τό άναγνωρίσει επίσημα, είμαι βέβαιος γι' αυτό τό πράγμα, διότι θά έχει ένταχθεῖ ή Κυπριακή Δημοκρατία μέ όλα της τά έδάφη, αυτό είναι διασφαλισμένο. Άρα έχει νομική δέσμευση ή Εὐρωπαϊκή Ένωση και υπάρχουν και σοβαροί πολιτικοί λόγοι γιά τούς όποιους δέν μπορεί ν' άναγνωρίσει επίσημα δεύτερο κράτος στό νησί, αλλά γιά παράδειγμα τό λεγόμενο εμπάργκο μπορεί νά τό άρει.

Μπορεῖ νά έρθει και νά μάς πει ότι «δέν μπορώ

νά τούς τιμωρῶ εκείνους γιατί έσείς δέν θέλετε λύση», ή μπορεί νά πει «άφου ή Τουρκία δέν ευθύνεται και ευθύνεστε έσείς γιά τή μή λύση, άποδεσμεύω τήν εὐρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας από τό Κυπριακό» και δέν μπορούμε εμείς τό Δεκέμβριο όταν θά συζητοῦν άν θά δώσουν ήμερομηνία, νά θέσουμε βέτο, έχουμε αυτό τό δικαίωμα νά θέσουμε βέτο, αλλά έχω μία άμυδρή ύποψία ότι είναι πολλοί εκεί στην Εὐρωπαϊκή Ένωση πού περιμένουν ποιό θύμα θά έρθει νά βάλει τό βέτο στην Τουρκία.

Αυτά τά λέω γιά νά έχουμε ύπόψη μας κάποιες πιθανές παρενέργειες και έπιπτώσεις γιάτί πρέπει και γι' αυτά νά είμαστε έτοιμοι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πιθανό ΟΧΙ της έλληνοκυπριακής πλευράς σημαίνει ὀριστικοποίηση της διχοτόμησης;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν μπορώ νά πω αυτό τό πράγμα άν σημαίνει ή όχι ὀριστικοποίηση της διχοτόμησης. Εκείνο όμως πού μπορώ νά πω -χωρίς νά μπορώ νά τό άποδείξω- είναι ότι μπορεί νά έρθει ένα Σχέδιο μπροστά μας τό όποιο νά διαφέρει ουσιωδώς από τό σημερινό. Είναι ή καλύτερη γιά μάς περίπτωση. Δέν μπορώ νά επεκταθῶ, έχω άπόψεις, αλλά δέν θέλω νά λέω τίς προσωπικές μου άπόψεις σέ τέτοιου είδους ζητήματα σοβαρά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πώς θά χαρακτηρίζατε αυτό τό δημιουργημα μέσα από τό Σχέδιο Άνάν; Όμοσπονδία; Συνομοσπονδία; Τί είναι τέλος πάντων αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι μία διζωνική, δικαιοδική ὀμοσπονδία. Αυτό είναι τό Σχέδιο Άνάν. Έχει τίς ιδιομορφίες της και κάθε Όμοσπονδία έχει τίς ιδιομορφίες της. Ίσως σέ έμάς νά έχει περισσότερες διότι έχουμε μόνο δύο κοινότητες, μόνο δύο περιφέρειες και μία προϊστορία. Είναι όμως διζωνική, δικαιοδική, αλλά ὀμοσπονδία. Σίγουρα όχι δύο κράτη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άκροατής διερωτᾶται κατά πόσο ένας Έλληνοκύπριος θά έχει δικαίωμα έπιχειρηματικής δραστηριότητας στην τουρκοκυπριακή πολιτεία και κατ' άνάλογο τρόπο ένας Τουρκοκύπριος στην έλληνοκυπριακή πολιτεία. Άν θέλετε, διευρύνετε τό λίγο -παρ' ὄλο ότι ή οικονομική πτυχή είναι μία πτυχή πού θά τή δοῦμε ξεχωριστά μέ ειδικούς- κατά πόσο υπάρχει δυνατότητα ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ό περιορισμός πού υπάρχει είναι στην άπόκτηση περιουσίας γιά 15 χρόνια. Άπό εκεί και πέρα δέν υπάρχει αυτός ὁ περιορισμός. Περιορισμός στην έπιχειρηματική δραστηριότητα στα κεφάλαια κ.λπ., στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων ούτε υπάρχει, ούτε και θά μπορούσε νά υπάρξει μέσα στό πλαίσιο της Εὐρωπαϊκής Ένωσης.

Ξέρετε ότι μιλούμε για μία υποανάπτυκτη περιοχή, περιοχή που δεν έχει προσαρμοστεί με το κερτημένο, εμείς που είμαστε πολύ πιο ανεπτυγμένοι κάναμε τόσα χρόνια να προσαρμοστούμε, τους αφήνει ένα περιθώριο για κάποιες τρίμηνες αναβολές, όχι περισσότερες και αυτές με την επίβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. 'Αλλά κατ' ουσίαν δεν υπάρχει περιορισμός σε αυτά τα ζητήματα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιά ερώτηση για το ανώτατο Δικαστήριο και το ρόλο που θα παίζουν οι τρεις ξένοι δικαστές. Κατά πόσο αυτοί θα παίρνουν τις αποφάσεις και αν είναι έτσι, γιατί δεν μās τό λετε ξεκάθαρα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θα απαντήσω ξεκάθαρα. Θα υπάρχουν τρεις Έλληνοκύπριοι, τρεις Τουρκοκύπριοι, τρεις ξένοι. Έχει αξία ένας άνορθόδοξος μηχανισμός ο οποίος είναι έξω από τη λογική της επιστήμης του συνταγματικού Δικαίου, είναι έξω από τη λογική της διάκρισης των εξουσιών, είναι άνορθόδοξος και ακριβώς είναι το σημείο που λέει ότι θα υπάρχουν οι ξένοι, ήταν και τό '60. Είναι δυσάρεστο αλλά θα υπάρχουν.

Δέν είναι αυτό που έννοω μόνο. Τό Δικαστήριο θα λειτουργεί και για ξεπεράσμα αδιεξόδων. Αυτό δέν είναι σωστό να γίνεται. Γιατί γίνεται; Γίνεται διότι έχοντας δυό Κοινοτήτες και δυό Περιφέρειες ό,τι και να κάνεις υπάρχει πρόβλημα αδιεξόδων. Συνήθως στίς όμοσπονδίες τά αδιεξόδα επιλύονται με δημιουργία διαφόρων επιτροπών αλλά και εκεί ή εκπροσώπηση θα θέλουν να είναι ίση και θα γίνεται ένας φαύλος κύκλος.

Μπήκε ή άνορθόδοξη ρύθμιση ότι αν φτάνει σε αδιέξοδο θα αντιμετώπιζεται από τό Δικαστήριο. Αυτή επαναλαμβάνω ή έπαχθής και ή άνορθόδοξη ρύθμιση, σημαίνει όμως ότι δέν μπορεί να υπάρξει αδιέξοδο. Τό ότι δέν μπορεί να υπάρξει αδιέξοδο, σημαίνει ότι δέν μπορεί να έχεις πρόσχημα για να πεις «έντάξει είναι αδιάλυτος ο λεγόμενος συνταγματικός ή Όμοσπονδία, έντάξει απαγορεύεται ή απόσχιση, αλλά έχω αδιέξοδο και εκ των πραγμάτων έχει καταρρεύσει ή Όμοσπονδία» και μετά να δοθούν έπιχειρήματα τύπου Γιουγκοσλαβίας: «'Αφού κατέρρευσαν ως τούς άναγνωρίσουμε».

Έδω σοϋ λέει δέν υπάρχει πιθανότητα να καταρρεύσει, διότι αν έχεις αδιέξοδο θα τό λύσει τό Δικαστήριο. 'Από εκεί και πέρα εύχομαι και ελπίζω αυτή ή άνορθόδοξη ρύθμιση να είναι προσωρινή, γιατί όταν τό θελήσουμε κι εμείς και οι Τουρκοκύπριοι θα φύγουν οι ξένοι. 'Ας ελπίσουμε ότι θα λειτουργεί σάν κίνητρο για να μάθουμε να συμβιβάζομαστε για να λύνουμε τίς διαφορές μας να μήν τούς αφήνουμε να τίς λύνουν εκείνοι και είχαμε ζητήσει και έχει εισαχθεί ότι οι τρεις ξένοι θα είναι

στό Δικαστήριο μόνο όταν υπάρχει αδιέξοδο, μέ δικαίωμα ψήφου.

'Αν δηλαδή ή πλειοψηφία Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων καταλήγει σε μία άπόφαση, οι ξένοι δέν θα ψηφίζουν καν. Αυτό είναι τό ένα. 'Η ψήφος τους θα είναι μόνο όταν υπάρχει αδιέξοδο, μόνο μέχρι να ξεπεραστεί τό αδιέξοδο και θα έχουν μία ψήφο οι τρεις, όχι τρεις ψήφους. Θα ψηφίζουν πρώτα μεταξύ τους και θα φέρουν μία ψήφο, ή όποια βεβαίως σε περίπτωση αδιεξόδου θα είναι δυστυχώς καθοριστική.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Ο κ. Ξενή από τή Λύση θέτει ένα δικό του προσωπικό πρόβλημα τό όποιο όμως είμαι σίγουρος ότι θα τό αντιμετώπισουν κι άλλοι γι' αυτό τό θέτω. Λέει: ο Τουρκος είναι από τή Λύση, ή Λύση επιστρέφει υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση. Ρωτά: ο Τουρκος που κάθεται στο σπίτι μου είναι από τή Λιουτσόνα που είναι στα κατεχόμενα και δέν εκδιώχθηκε από τό χωριό του. Πήγε όμως στή Λύση, χάλασε τό σπίτι μου και έχτισε άλλο. Τί προνοεί τό Σχέδιο σε τέτοιες περιπτώσεις;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Για τά έδάφη που θα επιστραφούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση υπάρχει ένας περιορισμός, ένας μόνο και νομίζω ότι είμαστε στην περίπτωση του κ. Ξενή. 'Εάν έχει επέλθει σημαντική βελτίωση και σημαντική βελτίωση σημαίνει άνεγερση οικίας σε ύφιστάμενο οικόπεδο, τότε γίνεται μία προσπάθεια συμβιβασμού. 'Η προσπάθεια είναι να συμφωνήσουν μεταξύ τους οι δυό και αν δέν τά καταφέρουν να συμφωνήσουν μεταξύ τους, αποφασίζει τό Συμβούλιο. Δυστυχώς είναι μία πρόνοια που παρεσιέφρυσε από τό προηγούμενο Σχέδιο όσον άφορā τίς περιοχές που θα επιστραφούν, αλλά είναι εκεί.

'Αρα ο κ. Ξενής θα πρέπει να συμφωνήσει μέ τον Τουρκοκύπριο ο οποίος έχτισε καινούριο σπίτι στή γη του, είτε να τό πάρει ο κ. Ξενής και βεβαίως θα καταβάλει τή διαφορά αν θα φύγει ο Τουρκοκύπριος, είτε αν μείνει ο Τουρκοκύπριος θα αποζημιωθεί ο κ. Ξενής θα πάρει άλλη γη στο ίδιο τό χωριό του και αν δέν υπάρχει στο ίδιο τό χωριό του θα πάρει κάπου άλλου, όπου θέλει, στο τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος άμα θέλει, ή θα πάρει τήν αποζημίωσή του και δέν θα πάει εκεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μά είχε σπίτι ο κ. Ξενής και του τό χάλασε ο Τουρκοκύπριος για να χτίσει άλλο.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θα επιμετρηθεί ή διαφορά. Μπαίνουμε σε λεπτομέρειες. Είναι οι κερδο-ζημιές του καθενός και θα προσπαθήσουν να έρθουν σε συμβιβασμό. 'Εάν δέν τά καταφέρουν θα κρίνει τό Συμβούλιο. Δέν θέλαμε αυτή τήν πρόνοια, θέλαμε ή προτεραιότητα να είναι στον Έλληνοκύπριο σε αυτή τήν περίπτωση, αλλά αυτή είναι ή πρόνοια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί θα γίνει –λέει– σε περίπτωση πού επαναληφθεί τό 1963 και οι Τουρκοκύπριοι βουλευτές αποχωρήσουν από τά νομοθετικά Σώματα τής όμοσπονδίας Κυπριακής Δημοκρατίας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νομίζω ότι έχω απαντήσει σε αυτή τήν ερώτηση. Δέν μπορεί νά γίνει κάτι τέτοιο μέ βάση τό Σχέδιο, διότι μέ βάση τό Σχέδιο ό συνεταιρισμός είναι αδιάλυτος, ή απόσχιση απαγορεύεται και αδιέξοδα δέν μπορούν νά υπάρξουν έστω μέ αυτό τόν άνορθόδοξο τρόπο. Έάν θά αποχωρήσουν νομίζω ότι πλέον πολιτικά θά κριθεί τό ζήτημα πώς και γιατί αποχώρησαν, ποιός φταίει και γιατί.

Έάν έμεις έχουμε πλέον τά μυαλά στό κεφάλι και νομίζω ότι πλέον τά έχουμε, αυτό θέλω νά έλπίζω παρ' όλο πού άνησυχώ λίγο τίς τελευταίες μέρες και κάνω έκκληση νά κρατηθούν ήπιοι τόνοι και από τίς δύο άπόψεις γιατί είναι ό,τι χειρότερο αυτή τή στιγμή, εάν παρασυρθούμε σε περιπέτειες τότε δέν μπορώ νά προβλέπω τί θά γίνει. Αν δέν παρασυρθούμε σε περιπέτειες από μόνοι μας, εγώ δέν άνησυχώ γι' αυτό τό ένδεχόμενο. Έάν αποχωρήσουν και έχον εκείνοι τήν ευθύνη τής αποχώρησης, θά συνεχίσουμε νά λειτουργούμε σάν κράτος πιθανότατα και μέ περισσότερα εδάφη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιά πολύ ένδιαφέρουσα ερώτηση. Μέ βάση –λέει– αυτό τό Σχέδιο μπορούν τά δύο συνιστώντα κράτη, οι δύο πολιτείες έμένα μου άρξει περισσότερο αυτή ή φράση...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Συνιστώσες πολιτείες.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: ...Έφόσον συμφωνήσουν στό μέλλον νά γίνει ή οποιαδήποτε άλλαγή στό Σύνταγμα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ασφαλέστατα και είναι και μία πολύ σημαντική βελτίωση σε σχέση μέ τό Σύνταγμα του '60. Τό Σύνταγμα του '60 είχε 48 άρθρα έγγυημένα από τίς έγγυήτριες χώρες, τά όποια δέν μπορούσαν νά αλλάξουν στους αιώνες τών αιώνων. Τέτοιες ρυθμίσεις άντιλαμβάνεστε ότι δέν άντέχουν στό χρόνο και καταρρέουν, μέ όλες τίς συνέπειες.

Τώρα θά υπάρχουν αντί 48 βασικά άρθρα μόνο 2. Όλα τά άλλα θά μπορούν νά αλλάξουν οι δύο Κοινότητες βεβαίως μέ μία πολύπλοκη διαδικασία. Γιατί ή άλλαγή Συντάγματος σε τέτοιες περιπτώσεις είναι πολύ ευαίσθητο ζήτημα, πού φτάνει μέχρι και χωριστά δημοψηφίσματα. Άλλά σε κάθε περίπτωση θά μπορούν ν' αλλάξουν ό,τι θέλουν, εκτός από 2 άρθρα, τά λεγόμενα βασικά άρθρα. Άς μήν τά συγχεύουμε μέ τά κύρια άρθρα. Τά κύρια άρθρα μπορούν ν' αλλάξουν. Τά κύρια άρθρα είναι ή ίδρυτική συμφωνία μεταξύ τών δύο Κοινοτήτων, ό τι συμφωνούμε νά ιδρύσουμε μία Όμοσπονδία και θέτουν εκεί τό πλαίσιο και αυτό μπορούν νά τό αλλάξουν άμα θέλουν.

Άλλά από εκεί και πέρα τά βασικά άρθρα είναι μόνο δύο, αυτό πού αναφέρεται στην άνεξαρτησία και τήν έδαφική άκεραιότητα τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας και είναι θετικότατο και αυτό πού αναφέρεται στην έδαφική άκεραιότητα, στη συνταγματική τάξη κ.λπ. τών κρατιδίων είναι ή άρνητική πρόνοια περί έδαφικής τους άκεραιότητας και έχω εξηγήσει προηγούμενα γιατί. Είναι τά μόνο 2 άρθρα πού δέν μπορούν ν' αλλάξουν και επαναλαμβάνω ότι αυτό συνιστά μεγάλη βελτίωση σε σχέση μέ τό Σύνταγμα του '60.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπάρχει –λέει– μηχανισμός έποπτείας γιά ύλοποίηση τής απόδοσης τών εδαφών;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Υπάρχει ό μηχανισμός του ΟΗΕ πού έχω αναφέρει. Δέν υπήρχε τίποτε, μέ πολύ σκληρό άγώνα μπήκε ή πρόνοια πού μπήκε, δέν καλύπτει πλήρως αλλά σίγουρα είναι βελτίωση σε σχέση μέ εκείνο πού υπήρχε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ζητήσατε –ώς διαπραγματευτική ομάδα– νά άρθεί τό δικαίωμα τής Τουρκίας γιά τό δικαίωμα μονομερούς έπεμβάσεως;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχει ζητήσει ή πλευρά μας ρητώς, είναι μέσα στις θέσεις τίς πολλές πού έχει θέσει. Δέν έγινε άποδεκτή αυτή ή ρύθμιση, έμεινε ή συνθήκη έγγυησης του '60 ως είχε γιατί περί αυτού πρόκειται και φυσικά δέν υπάρχει ούτε πρόνοια γιά μονομερή επέμβαση. Υπάρχει όμως αυτό πού σας είπα, τουλάχιστον αυτή ή Έπιτροπή Παρακολούθησης, υπάρχει μία ένίσχυση μέ τίς άρχές του χάρτη και του Διεθνούς Δικαίου πού δέν πρέπει νά τήν ύποτιμούμε, αλλά σίγουρα αυτή μάς ή άπαίτηση δέν έχει ικανοποιηθεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ωραία ερώτηση! Κατοχυρώνονται μέσα από τό Σχέδιο Άνάν τά άποικιακά δικαιώματα τής Μεγάλης Βρετανίας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Τά άποικιακά δικαιώματα τής Μεγάλης Βρετανίας μένουν άθιχτα όπως ήταν τό '60 γιά τόν έξής άπλουστατο πολιτικό λόγο: εάν άνοίγαμε ταυτόχρονα μέτωπο και μέ τή Βρετανία, έχω τήν έντύπωση ότι μάλλον ζημιά θά είχαμε αντί κέρδος αυτήν τή στιγμή και μάλιστα όταν επιδιώκαμε νά ένταχθούμε και στην Εύρωπαϊκή Ένωση.

Λύοντας τό Κυπριακό άνοίγονται καλύτερες προοπτικές. Νά άγωνιστούμε και γιά τήν άπομάκρυνση τών βάσεων, γιατί οι Άγγλοι βασιζόνταν στό διαίρει και βασίλευε. Έάν λοιπόν καταφέρουμε οι δύο Κοινότητες νά συμβιώσουμε και νά έξελιχθεί μία όμαλή κατάσταση, δεδομένου ότι θά είμαστε και στην Εύρωπαϊκή Ένωση και θά έχουμε έν έξελίξει μία πολιτική πού είναι και θέματα έξωτερικής πολιτικής, άμυνας, κ.λπ, πιστεύω ότι μελλοντικά σε βάθος χρόνου θά έχουμε καλύτερες πιθανότητες.

Σε κάθε περίπτωση όμως υπάρχει μία ουσιαστική αλλαγή. Η συνθήκη εγκαθίδρυσης σ'ας έχω πει είναι συμπληρωτικό πρωτόκολλο. Έχει μπει σ' αυτή συμπληρωματικό πρωτόκολλο, το οποίο λέει ότι τα μισά έδαφη των βάσεων θα επιστραφούν. Το 90% στην έλληνοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία και το 10% στην τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία. Όλα τα άλλα δικαιώματα των Βρετανών μένουν άθικτα, όπως έμειναν άθικτα και με την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όσο το δυνατόν θα μπορούσαν τα δύο κράτια αν συμφωνήσουν οι δύο πολιτείες σε βάθος χρόνου να αφαιρέσουν κάποια δικαιώματα από τους Βρετανούς;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θα μπορούσαν να τα αφαιρέσουν μόνο με τον αγώνα και τη συναίνεση και των ίδιων των Βρετανών, διότι εκεί δεν είναι μόνο εσωτερικό μας θέμα. Δεσμευόμαστε με Διεθνή Συνθήκη έναντι των Βρετανών ή οποιαδήποτε στιγμή επανιδρύεται. Δεν θέλω να καλλιεργήσω αυταπάτες. Λέω όμως ότι σε συνθήκες που δεν θα φοβάται ή μία Κοινότητα την άλλη, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να αγωνιστεί μελλοντικά και εναντίον των βάσεων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θέμα το οποίο θα πρέπει να λύσουν οι επόμενες γενιές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μία ερώτηση του φίλου Μπανίκου Χαπέση και αφορά το δικαίωμα του 1/3 απόκτησης περιουσίας. Σε περίπτωση που δεν πάει να κατοικήσει στην τουρκοκυπριακή πολιτεία, θα μπορεί να το εκμεταλλεύεται και πώς;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σαφέστατα. Μιλάει για το 1/3 που θα πάρει πίσω. Σαφέστατα θα μπορεί να χτίσει μέχρι και δεύτερη κατοικία και να πηγαίνει όσο καιρό θέλει να ζει εκεί. Δεν θα έχει δικαιώματα εκεί αν είναι έξω από την έννοια του μόνιμου κατοίκου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θα μπορεί δηλαδή να χτίσει, θα μπορεί να το πουλήσει, θα μπορεί να το ενοικιάσει, μπορεί να το εκμεταλλευτεί όπως ο ίδιος θέλει.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, ως δεύτερη κατοικία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η άποψη του κ. Τσελεπή ποιά είναι; Θα μπορέσει να δουλέψει αυτό το σχέδιο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κύριε Παυλίδη, κανείς δεν μπορεί να απαντήσει αυτό το ερώτημα με απόλυτη βεβαιότητα. Εγώ θα πω κάτι απλό. Εάν υπάρξει αναγκαία πολιτική βούληση θα μπορέσει να λειτουργήσει. Εάν δεν υπάρξει αναγκαία πολιτική βούληση δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει. Και από κει

και πέρα θα ευθύνεται αυτός που δεν είχε την πολιτική βούληση και αυτός είναι που θα πληρώσει το τίμημα. Όχι κατ' ανάγκη εμείς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αν πούμε ΟΧΙ ρωτά άλλος άκροατής και μπορούμε στην Ευρώπη, οι Τουρκοκύπριοι έχουν δικαίωμα να έρθουν εδώ και να απαιτήσουν τις περιουσίες τους;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Οι περιουσίες τους αυτή τη στιγμή με άλλο το Κυπριακό γνωρίζετε ότι είναι στον κηδεμόνα. Δεν ξέρω αν σε βάθος χρόνου και με άλλο το Κυπριακό θα αντέξει αυτή η διευθέτηση. Μπορεί να αντέξει, μπορεί και όχι. Οι περιουσίες τους είναι γύρω στο 10%-12% και το θέμα είναι εκεί. Δεν μπορώ να δώσω απάντηση τι θα γίνει με άλλο το Κυπριακό. Πραγματικά δεν μπορώ. Δεν μπορώ να αποκλείσω ότι θα μπορούσαν να τις πάρουν.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν η Τουρκία θα έχει επεμβατικά δικαιώματα και σε περίπτωση αστάθειας μπορεί να το πράξει, εμάς ποιός θα μάς σώσει αφού δεν θα έχουμε στρατό;

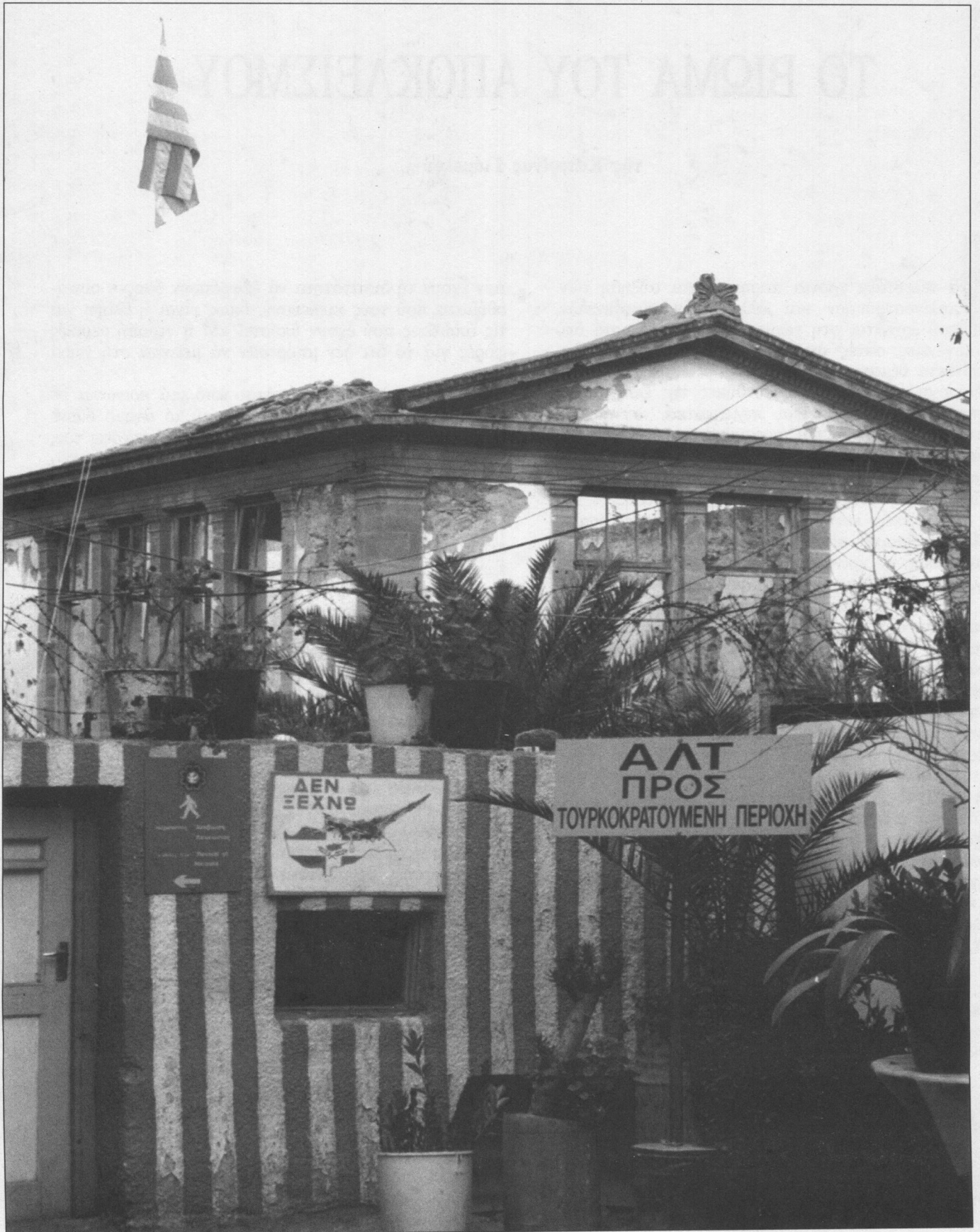
Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχω απαντήσει το ερώτημα. Δεν θα επαναλάβω. Δεν έχει η Τουρκία επεμβατικά δικαιώματα στρατιωτικά. Δεν έχει όπως δεν είχε ούτε το '60. Ήταν κακόβουλη έρμηνεία. Την κακόβουλη έρμηνεία και τώρα βεβαίως μπορεί να την κάνει, αλλά όχι λόγω του σχεδίου, λόγω του ότι απέχει 40 μίλια από την Κύπρο και είναι πολύ πιο ισχυρή χώρα από εμάς στρατιωτικά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επιμένουν οι άκροατές γι' αυτό το 33% που επιστρέφει υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση ή προοπτική. Άκροατής από την Κερύνεια θέλει να μάθει. Λέει: έστω σε βάθος χρόνου θα έχουμε το δικαίωμα εμείς οι 6.000 Κερυνειώτες να επιστρέψουμε στην Κερύνεια είτε εμείς, είτε τα παιδιά μας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σε 15 χρόνια ο μόνος περιορισμός που θα υπάρχει —επαναλαμβάνω— είναι ότι 2/3 του πληθυσμού από κει θα είναι Τουρκόφωνοι. Από κει και πέρα όποιος θέλει θα μπορεί να πηγαίνει από κει, αλλά ως ετεροδημότης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά σ'ας ευχαριστήσω και ελπίζω να τ'α ξαναπούμε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κι εγώ ευχαριστώ κ. Παυλίδη. Απλώς θέλω να επαναλάβω ένα πράγμα. Εγώ προσάθησα να δώσω την πραγματικότητα όσον αφορά αυτό το σχέδιο όπως εγώ την αντιλαμβάνομαι. Δεν προσπάθησα ούτε να ωραιοποιήσω, ούτε να δαιμονοποιήσω. Δεν ισχυρίζομαι ότι έχω το αλάθητο. Αυτά πιστεύω ότι προνοεί το σχέδιο, αυτά είπα και δεν είχα καμία διάθεση να αναλάβω ρίσκο να διαστρεβλώσω οτιδήποτε.

ΤΟ ΒΙΩΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

της Κατερίνας Γιόμελου

Τά τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση των παλινοστούτων και άλλοδαπών οικογενειών που έρχονται στη χώρα μας. Είναι γνωστό ότι οι οικογένειες αυτές συχνά αντιμετωπίζουν ποικίλα και σύνθετα θέματα σε σχέση με την ένταξη και την προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες της ζωής τους. Τα προβλήματα αυτά είναι πολιτισμικά, κοινωνικά, οικονομικά και νομικά και αφορούν μεταξύ άλλων δυσκολίες στη γλώσσα, στην εξεύρεση εργασίας και κατοικίας, στην παροχή υπηρεσιών υγείας και στην ένταξη των παιδιών τους στο σύστημα εκπαίδευσης.

Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές είναι οι βασικές αιτίες που οδηγούν αυτές τις ομάδες ανθρώπων σε κοινωνικό αποκλεισμό. Ως δικαιολογία για τις διακρίσεις χρησιμοποιείται η διαφορετικότητα της ομάδας, στην οποία διαφορετικότητα, προσάπτεται συνήθως μια ύποτιθέμενη κατωτερότητα. Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο και αναφέρεται τόσο στον αποκλεισμό από τις καλές θέσεις εργασίας, όσο και γενικότερα από τη συμμετοχή «στό κοινωνικό γίγνεσθαι». Αυτό σημαίνει αποκλεισμό συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων από τα κοινά, από τις υπηρεσίες, από αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, από περίθαλψη, από πολιτιστικά αγαθά, από εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής και από την εκπαίδευση.

Όλοι όμως οι κοινωνικά αποκλεισμένοι υποφέρουν ψυχολογικά από τον αποκλεισμό τους. Η πολιτισμική αλλαγή που υφίστανται οι μετανάστες, οι παλινοστούντες και οι πρόσφυγες κάτω από την επίδραση μιας διαφορετικής κουλτούρας στην επικοινωνία, στην εργασία, στον τρόπο ζωής και στη γλώσσα, ή εκάστοτε βίαιη προσαρμογή τους στις συνθήκες του τόπου διαμονής τους, ή ματαίωση των προσδοκιών τους, οι προσωπικοί τους φόβοι, ή ξενοφοβία και ο ρατσισμός που υπάρχουν, τους οδηγούν σε απόσυρση, ψυχοκοινωνική μειονεξία και διαταραχή της ψυχικής τους ισορροπίας.

* Τά κείμενα της Κατερίνας Γιόμελου και της Άννας Καραμάνου εκφωνήθηκαν στο Διήμερο Διαλόγου με θέμα «Διαφορετικοί, αλλά ίσοι», που πραγματοποιήθηκε στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης, στις 27-28 Μαρτίου 2004.

Δέν έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν βασικά συναισθήματα που τους κυριεύουν, όπως είναι η θλίψη για τις απώλειες που έχουν υποστεί και η ντροπή μερικές φορές για το ότι δέν μπόρεσαν να μείνουν στη χώρα τους.

Η μετανάστευση ενός ατόμου από μία κοινωνία σε μία άλλη προκαλεί άγχος. Αυτό που τό άτομο βίανει στην κοινωνία του σάν ρουτίνα, δηλαδή οι σχέσεις του, κοινωνικές και διαπροσωπικές, οι κανόνες συμπεριφοράς, τά ήθη και έθιμα, οι νόμοι, εξαφανίζονται και δίνονται τή θέση τους σε κάτι τό άγνωστο, που λειτουργεί κάτω από έναν συνεχή έλεγχο. Η μετανάστευση περιλαμβάνει τήν απώλεια όλων των γνωστών συνθηκών ζωής, και προϋποθέτει τήν απώλεια του αρχικού έγώ και τή δημιουργία ενός καινούργιου. Ο μετανάστης πρέπει να καταβάλει υπεράνθρωπες προσπάθειες, πρώτον να αντέξει τήν απώλεια, και δεύτερον να λειτουργεί και να μαθαίνει σε ένα περιβάλλον άγνωστο, σε μία κοινωνία πολλές φορές σκληρή και καθόλου φιλική ή ανεχτική στον ξένο. Πολλαπλές πηγές άγχους συνυπάρχουν και λειτουργούν επιβαρυντικά στην προσπάθεια ένταξης στην κοινωνία. Αυτές είναι:

- Η απώλεια αγαπημένων προσώπων
  - Η κοινωνική απομόνωση (τά φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού, καθώς και ο φόβος ή ντροπή που αισθάνονται)
  - Η αλλαγή του επίπεδου ζωής (τό βιοτικό επίπεδο κάποιες φορές βελτιώνεται σταδιακά, αλλά τίσ περισσότερες φορές και για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι άσχημο. Κάποιοι, κυρίως πρόσφυγες, στην πατρίδα τους ήταν αρκετά εύκατάστατοι.)
  - Τό πολιτισμικό σόκ (τόσο ως προς τά ήθη και έθιμα, όσο και προς τίσ θρησκευτικές συνήθειες)
  - Ο βεδισμένος εκμοντερνισμός (ειδικά σε λαούς από χώρες που τό επίπεδο ανάπτυξης είναι χαμηλό)
- Η άβεβαιότητα για τό μέλλον (από τήν εκπλήρωση των βασικών αναγκών για τή διατήρηση στη ζωή έως και άλλες πιο σύνθετες ανάγκες).

Η πορεία προσαρμογής του μετανάστη μπορεί να διακριθεί σε 4 φάσεις:

Η πρώτη φάση χαρακτηρίζεται από πόνο, χωρισμό από γνωστά πράγματα, πρόσωπα και συνήθειες. Τό άτομο μεταφυτεύεται ξαφνικά σε μία νέα κοινωνία, όπου έρχεται σε επαφή με νέους τρόπους ζωής. Συγχρόνως διώνει και την απώλεια μερικών κομματιών της προσωπικότητάς του, γιατί όλα τά μέτρα και σταθμά που ίσχυαν εξαφανίζονται. Στην νέα κοινωνία ο ξένος δοκιμάζει, βλέπει πώς αντιδρούν οι άλλοι και περιμένει. Έχει έντονη την ανάγκη να τον δεχτούν, να τον αγαπήσουν και γι' αυτό, κάθε σημείο στο οποίο νιώθει να τον απορρίπτουν, τον συνταράσσει ψυχολογικά. Άρνητικές εμπειρίες εδώ έχουν σαν αποτέλεσμα να μειώσουν την αρχική εuforia και να φέρουν την απογοήτευση και τη ματαιώση.

Στή δεύτερη φάση ο ξένος διαμορφώνει δύο διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς, ανάλογα που και με ποιούς βρίσκεται. Με τους Έλληνες συμπεριφέρεται όπως θέλουν αυτοί, με τους όμοιους του όπως ο ίδιος ξέρε. Ταυτόχρονα ο μετανάστης καταπιέζεται από το διάστημα και από τύψεις, για όλα αυτά που εγκατέλειψε. Σ' αυτήν τη φάση γίνεται και μία ανταλλαγή απόψεων με τον εξωτερικό και εσωτερικό του κόσμο, αρχίζει να βλέπει τι κάνει ευχάριστα και τι όχι, τι επιθυμεί κ.ά. Ο πόνος της ξενιτιάς γίνεται συνειδητός. Η ανταλλαγή αυτή των απόψεων καθώς και η συνειδητοποίηση του πόνου είναι προϋποθέσεις για την τρίτη φάση.

Η τρίτη φάση είναι η φάση της υποκειμενικής σύνθεσης, όπου το άτομο αναπτύσσει προσωπικές αξίες και τρόπους συμπεριφοράς, που έχουν τις ρίζες του και στις δύο πολιτισμικές κοινωνίες. Ο μετανάστης έχει πλέον τη δυνατότητα να κοιτάζει με κριτική ματιά και τις δύο κοινωνίες, να συλλογίζεται και να αναπτύσσει υποκειμενική γνώμη. Τόν απασχολεί πολύ το θέμα της ταυτότητάς του. Τόν πόνο με τον οποίο είναι συνδεδεμένη αυτή η φάση, τον συγκρίνουν με τό μέγαλωμα στην εφηβεία.

Στή τέταρτη φάση πλέον τό άτομο αποκτά σχέσεις συντροφικότητας με άλλες εθνικότητες, πολιτική συνείδηση και γενικά δραστηριοποιείται.

Οι δυσμενείς συνθήκες προσαρμογής εξαιτίας του κοινωνικού αποκλεισμού προδιαθέτουν τά άτομα στην εμφάνιση διαταραχών προσαρμογής, με συμπτώματα σε συναισθηματικό και συμπεριφορικό επίπεδο. Οι άλλοδαποί λοιπόν διώνουν πρώτα απ' όλα μία ύπαρξη-δυσφορία που γεννιέται και αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αποκλεισμού τους από τό κοινωνικό σύνολο. Συνυφαίνεται με τό αίσθημα της απώλειας της ταυτότητάς τους, συνέπεια δηλαδή της απώλειας της δουλειάς, της στέγης, των κοινωνικών σχέσεων, όλων αυτών των στοιχείων που συνιστούν την ατομική ταυτότητα. Πολλοί μιλούν για τό «σύνδρομο του κοινωνικού αποκλεισμού», που χαρακτηρίζεται από ντροπή, απελπισία και αναστολή των γνωστικών και συναισθηματικών λειτουργιών ως άμυντικών μηχανισμών και οδηγεί στην απόσυρση. Τά μέλη

των συγκεκριμένων κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, αναπτύσσουν αισθήματα ανασφάλειας, έντονα αισθήματα κατωτερότητας, συχνά αυτοενοχοποιούνται για τον αποκλεισμό τους από την κοινωνία, και τον διώνουν ως δική τους προσωπική αποτυχία. Αισθάνονται θλίψη, πόνο, απελπισία αλλά και θυμό, που στρέφεται είτε προς τον έαυτό, είτε προς τους άλλους. Οι διαταραχές στή συμπεριφορά μπορεί να πάρουν διάφορες μορφές, από την απόσυρση και τό κλείσιμο στην έαυτό (παθητική συμπεριφορά), ως την έχθρική συμπεριφορά προς τους άλλους. Πολλοί εμφανίζουν ψυχοσωματικές ασθένειες, όπως πόνους στο κεφάλι, στή μέση και στή περιοχή της κοιλιάς, εξαρθρώσεις στή γνάθο από πίεση των δοντιών, άσθμα, καρδιακές παθήσεις, νευρώσεις στομάχου κ.ά. Κάποιοι καταφεύγουν στον αλκοολισμό και στη χρήση ουσιών. Σημαντικό είναι επίσης τό ποσοστό διαφόρων καταθλιπτικών καταστάσεων.

Εξαιτίας του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και της ανακόλουθης απόσυρσης των ίδιων των ατόμων, περιορίζονται οι κοινωνικές επαφές, με αποτέλεσμα να χάνεται καθημερινά ένα πλήθος ανθρώπινων σχέσεων και κοινωνικών εμπειριών, που θα πλούτιζαν τον συναισθηματικό κόσμο όλων των συμμετεχόντων. Θά τους έδωσαν από την πολιτιστική και πνευματική τους απομόνωση. Συγχρόνως θά ενθάρρυναν τον μετανάστη να πάρει στα χέρια του τη ζωή, ανοίγοντας νέες προοπτικές και δυνατότητες στην κοινωνική του ένταξη. Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η απόσυρση του ατόμου εμποδίζουν τη φυσιολογική ώριμανση και την κοινωνική προσαρμογή του.

Τό να ανήκει κανείς —έχοντας κοινωνική σημασία—, απαιτείται για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της πίστης στον έαυτό. Μόνο όταν άγκυροβολήσουμε μέσα στην κοινωνία αναπτύσσουμε αυτοεκτίμηση, την ανάγκη να διεκδικούμε την αξία μας ως οντότητες. Η ανάγκη της αυτοεκτίμησης μπορεί να ικανοποιηθεί μέσω της υπεροχής ή της επικράτησης σε έναν συγκεκριμένο τομέα ή μέσω του να δέχεται κάποιος σεβασμό ή αναγνώριση από τους άλλους. Βλέπουμε, λοιπόν, πώς η προσωπική αξία μπορεί να προκύψει μόνον όταν τό πρόσωπο είναι ενσωματωμένο στην κοινωνία. Αν ικανοποιηθούν τόσο οι φυσικές ανάγκες του ανθρώπου (τροφή, νερό) όσο και οι ανάγκες για ασφάλεια, θά προκύψει η ανάγκη για αγάπη και στοργή, ή ανάγκη να ανήκει. Η ανάγκη αυτή ικανοποιείται μέσα από τις συναισθηματικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους, την οικογένεια, τους φίλους, την κοινωνία. Πολύ λίγες επιστημονικές πληροφορίες έχουμε σχετικά με την ανάγκη του να ανήκουμε, παρόλο που είναι σύνηθες θέμα σε μυθιστορήματα, αυτοβιογραφίες, ποιήματα και θεατρικά έργα, και επιπλέον στή σύγχρονη λογοτεχνία..

Δυστυχώς τό να ανήκεις έχει μεταλλαχθεί από ανάγκη και δικαίωμα δίχως όρους για όλους τους ανθρώπους, σε κάτι που πρέπει να κερδηθεί, κάτι που μπο-

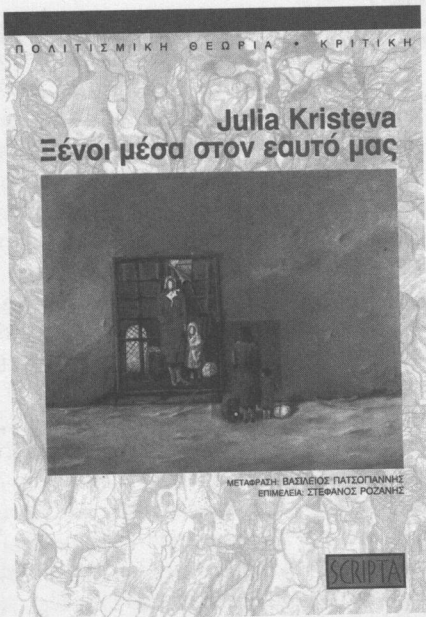
ρεϊ νά έπιτευχθεϊ μόνο από τούς «καλύτερους» από έμάς. Τό αϊσθημα ότι πρέπει νά κερδίσουμε τό δικαίωμά μας νά ανήκουμε διαπερνά τήν κοινωνία μας. Τό βασικό άξίωμα τής κουλτούρας μας είναι ότι δίνουμε άξία στην όμοιομορφία, και κάνουμε τήν όμοιομορφία κριτήριο για τό αϊσθημα τού νά ανήκουμε. Έπιπλέον, αποκλείουμε άνθρωπος λόγω τής διαφορετικότητάς τους. Έτσι, ζούμε πιά σέ μιά κοινωνία πού προωθεϊ τό αϊσθημα τού νά ανήκεις, σάν κάτι πού κερδίζεται μέσω άκαδημαϊκών ή σωματικών έπιτεύξεων, μέσω τής έμφάνισης και μέσω άλλων κριτηρίων πού θεωρούνται σημαντικά στό πλαίσιο τής κοινωνίας. Τό αϊσθημα τού νά ανήκεις δέν είναι πιά κληρονομούμενο δικαίωμα τού νά είσαι άνθρωπος. Όταν τό αϊσθημα τού ανήκειν και τό αϊσθημα τής άποδοχής άποτελοϋν προϋπόθεση για τή συμμετοχή στό κοινωνικό γίγνεσθαι, τά άτομα έχουν δύο έπιλογές: Είτε άποφασίζουν πώς είναι άνίκανοι νά ικανοποιήσουν αυτές τίς προσδοκίες και άποσύρονται μέ αϊσθημα προσωπικής κατωτερότητας, ή μπορεί νά άποφασίσουν νά καταβάλλουν προσπάθειες νά κερδίσουν τήν άποδοχή μέσω έπιτυχιών σέ κάποιον συγκεκριμένο τομέα.

Η άπάντηση στόν κοινωνικό άποκλεισμό είναι ή όμαλή, δημιουργική, οϋσιαστική και πολύπλευρη συνύπαρξη τών διαφορετικοτήτων μέσα σέ μιά κοινωνία. Συχνά γίνεται λόγος για πολυπολιτισμικότητα, ή όποία άφορᾶ τή συμβίωση και τή συνύπαρξη κοινωνιών μέ διαφορετικούς πολιτισμούς και πολιτισμικές παραδόσεις. Αναφέρεται τόσο στή γεωγραφική συνύπαρξη διαφορετικών κοινοτήτων ή κρατών μέ διαφορετικούς πολιτισμούς, όσο και στην άλληλεπίδραση πολιτιστικών στοιχείων πού άφοροϋν τόν πνευματικό κόσμο διαφορετικών κοινωνιών -γλώσσα, άξίες, τέχνες, θρησκεία, παιδεία κ.ά. Αϋτή ή διακίνηση πολιτιστικών στοιχείων δέν μπορεί νά έλεγχθεϊ. Τό μόνο πού μπορεί νά κάνει ό άνθρωπος, ως ξεχωριστή μονάδα στην κοινωνία πού ανήκει, είναι νά προσπαθήσει νά διατηρήσει τά δικά του πολιτιστικά στοιχεία και νά χρησιμοποιήσει πρωτότυπα και δημιουργικά τά ξένα στοιχεία πού εισδϋουν στό χώρο του, ή πού υιοθετεϊ από άλλους πολιτισμούς.

Άξια κοινωνία δέν είναι ή κοινωνία πού απορρίπτει, αλλά ή κοινωνία πού σέβεται τή διαφορετικότητα, ή κοινωνία τής άλληλεγγϋης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ

JULIA KRISTEVA ΞΕΝΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

Την ώρα που ο κόσμος μας γίνεται ένα melting pot, τίθεται ένα ερώτημα που θα αποτελέσει τη λιθία λίθο για την ηθική του 21ου αιώνα: Πώς είναι δυνατό να ζήσουμε μαζί με τους άλλους, χωρίς να τους απορρίψουμε ή να τους αφομοιώσουμε, αν δεν αναγνωρίσουμε ότι είμαστε ξένοι μέσα στον εαυτό μας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 106 80 • ΤΗΛ.: 210 3616 528 • FAX: 210 3616 529
email: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί ἡ καταπολέμηση τοῦ ρατσισμού

τῆς Ἄννας Καραμάνου

Ἡ Ευρωπαϊκή Ένωση, ἀπό τὰ πρῶτα της δῆματα, ἔθεσε ὡς προτεραιότητα τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τὴν καταπολέμηση τῶν διακρίσεων πάσης μορφῆς (Ευρωπαϊκή Σύμβαση γιὰ τὰ Δικαιώματα τοῦ Ἀνθρώπου-1950). Ἡ ἴδια ἡ ἰδέα τῆς ευρωπαϊκῆς ὁλοκλήρωσης ἔχει ὡς βάση τὴν φυλετική, ἐθνική, θρησκευτική καί πολιτισμική διαφορετικότητα, καθὼς καί τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία προσώπων, σὲ πλήρη, δηλαδή, διάσταση μὲ ἰδεολογήματα πού προέβαλλαν τίς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς καί χρησιμοποίησαν τὸν πόλεμο καί τοὺς ἀποκλεισμούς ὡς μέσα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν «εἰρήνη». Ἡ χρεοκοπία τόσο τῶν ἰδεολογικῶν ἐρεισμάτων, ὅσο καί τῶν μεθόδων τοῦ ρατσισμοῦ ὁδήγησε τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης στὴ συνειδητοποίηση τοῦ αὐτονόητου: ὅτι ἡ εἰρήνη καί ἡ πρόοδος διαμορφώνονται μέσα ἀπὸ τὴν συμφιλίωση καί τὸ σεβασμὸ στὴ διαφορετικότητα.

Ἡ συζήτηση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν διακρίσεων ἄρχισε νὰ ἐντείνεται μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου καί τὴν ταυτόχρονη αὔξηση τῶν μεταναστευτικῶν ρευμάτων. Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρωτοστάτησε στὴν προσπάθεια. Τό θέμα τέθηκε ἀρχικά τὸ 1985 στό πλαίσιο τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναφορῶν, μὲ ἀφορμὴ τὴν αὔξηση τῶν κρουσμάτων ρατσιστικῆς βίας, τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καί τῆς ἐνίσχυσης τῶν κομμάτων τῆς ἀκρο-δεξιᾶς, πού στήριζαν ρατσιστικὲς θέ-

σεις. Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τόνισε τότε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λήψης μέτρων γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου στό ἀρχικό του στάδιο. Ἐκτοτε, τὸ Κοινοβούλιο δὲ σταμάτησε νὰ ἀσκεῖ πίεση στὴν Ἐπιτροπὴ καί τὸ Συμβούλιο γιὰ ὅλο καί πῶς ἀποτελεσματικὰ μέτρα γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ ρατσισμοῦ.

Ἡ κορύφωση τῆς προσπάθειας ἦρθε τὸ 1997, ἔτος πού εἶχε ὀριστεῖ ὡς Ευρωπαϊκὸ Ἔτος κατὰ τοῦ Ρατσισμοῦ, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου ἔγιναν δύο σημαντικὰ δῆματα. Τό πρῶτο δῆμα ἦταν ἡ ἴδρυση ἑνὸς μόνιμου Ευρωπαϊκοῦ Παρατηρητηρίου γιὰ τὸ Ρατσισμό καί τὴν Ξενοφοβία (EUMC, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia). Στόχος τοῦ Παρατηρητηρίου εἶναι νὰ συγκεντρῶναι καί νὰ ἐπεξεργάζεται ἀξιόπιστα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ ρατσισμοῦ καί τῆς ξενοφοβίας σὲ ευρωπαϊκὸ ἐπίπεδο, ὥστε νὰ συμβάλλει στὴ διαμόρφωση τῶν ευρωπαϊκῶν πολιτικῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ συνεισφορά τοῦ Παρατηρητηρίου στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ρατσιστικῶν προκαταλήψεων πού διαμορφώνονται μέσα ἀπὸ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης. Λίγο καιρὸ μετὰ τὴν ἔναρξη τῆς λειτουργίας του σήμανε τὸ καμπανακί κινδύνου γιὰ τὴν ἔκταση πού εἶχαν λάβει τὰ φαινόμενα ρατσισμοῦ καί ξενοφοβίας στὰ ἑλληνικὰ ΜΜΕ. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα

του Παρατηρητηρίου προκύπτει ότι πολλά μέσα ενημέρωσης υιοθετούν ακόμη και σήμερα άπροκάλυπτα ρατσιστικό λόγο, ενσωματώνοντας ξενοφοβικές λογικές στην πολιτική τους. Είναι εξαιρετικά θετικό πώς, τα τελευταία χρόνια, έχει ενισχυθεί η αντίδραση σε αυτές τις λογικές και έχει φέρει στο φως την άλλη πλευρά της πραγματικότητας, δηλαδή τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μεταναστών, την άπαραδεκτη εκμετάλλευση και καταπίεση που υφίστανται, καθώς και τη συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο της χώρας μας.

Πρίν από λίγους μήνες, η δημοσίευση της πρώτης συγκριτικής πανευρωπαϊκής έρευνας που παρουσίασε το Έθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών, για τις αντιλήψεις και τις αξίες των Ευρωπαίων πολιτών, ξάφνιασε πολλούς. Η έρευνα εμφανίζει τους Έλληνες ως ένα λαό ξενόφοβων, καχύποπτων και κυνικών πολιτών, οι οποίοι σε ποσοστά που ξεπερνούν το 80% είναι αρνητικοί απέναντι στους μετανάστες στη χώρα, ενώ σε ποσοστό 79,2% πιστεύουν πώς θα πρέπει να απελαίνεται άμέσως ο αλλοδαπός που θα διαπράξει το παραμικρό αδίκημα. Το 82,2% προτιμά μία χώρα όπου σχεδόν όλοι μοιράζονται τα ίδια έθιμα και τις ίδιες παραδόσεις, ενώ το 57,9% θεωρεί πώς με τους ξένους η πολιτιστική ζωή υποβαθμίζεται και το 61,7% πώς οι ξένοι χειροτερεύουν τις συνθήκες ζωής στη χώρα. Τήν ίδια στιγμή, η θρησκεία ως σημαντική αξία στη ζωή συγκεντρώνει τον υψηλότερο μέσο όρο πανευρωπαϊκά (83%, με μόνους τους Πορτογάλους να ακολουθούν με 58%).

Οι αποκαλύψεις της έρευνας δεν είναι αναιτιολόγητες. Η χώρα μας ως βασικό εθνικό όραμα για τα τελευταία 180 χρόνια είχε την εθνική ολοκλήρωση, ή όποια στηρίχθηκε (όπως και σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο) στον εθνικισμό και τη καταπίεση των μειονοτήτων. Οι απειλές βέβαια που αντιμετώπισαμε στο παρελθόν ήταν ύπαρκτες και οι κίνδυνοι μεγάλοι, ώστε να δικαιολογείται, ως ένα βαθμό, η καχυποψία και ο φόβος απέναντι στον «άλλο». Ωστόσο, οι Έλληνες της διασποράς δεν είχαν κανένα πρόβλημα να προσαρμοστούν σε διαφορετικές κουλτούρες, να συνεργαστούν με άλλες εθνικότητες, να υιοθετήσουν πρακτικές και έθιμα διαφορετικά από τα δικά τους και να γίνουν και οι ίδιοι πλούσιοι σε εμπειρίες και πολιτισμό.

Μετά την ίδρυση του Παρατηρητηρίου, το δεύτερο και ίσως πιο σημαντικό βήμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο ήταν η υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1999. Το νέο άρθρο 13 παρέχει στα ευρωπαϊκά όργανα τη δυνατότητα να υιοθετήσουν δεσμευτική νομοθεσία κατά των διακρίσεων, όποια μορφή και αν παίρνουν αυτές, είτε βασίζονται στο φύλο, είτε στη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την αναπηρία, την ηλικία ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό. Με βάση το άρθρο αυτό διαμορφώθηκε ένα φιλόδοξο και πρωτοποριακό «πακέτο» κατά των διακρίσεων (2001-2006), που περιλαμβάνει δύο οδηγίες και ένα πρόγραμμα δράσης, έπειτα από πρωτο-

βουλία της Επιτροπής Άπασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων κυρίας Άννας Διαμαντοπούλου.

Τό Πρόγραμμα Δράσης στοχεύει στην υποστήριξη και συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών για την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων. Για την υλοποίηση των στόχων του βασίζεται στη σημαντική εμπειρία που έχει αποκτηθεί στον τομέα της ισότητας των φύλων, όπου κυρίαρχο ρόλο έχει παίξει κατά τα τελευταία χρόνια η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευναιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η Οδηγία 2000/43/EK για τη φυλετική ισότητα, παρέχει προστασία από τις διακρίσεις στην άπασχόληση και την κατάρτιση, την εκπαίδευση, την κοινωνική ασφάλιση, την υγειονομική περίθαλψη, την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Η Οδηγία 2000/78/EK για την ισότητα στην άπασχόληση εφαρμόζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης στην άπασχόληση και την κατάρτιση.

Τό καινοτόμο στοιχείο και στίς δύο Οδηγίες είναι πώς, για πρώτη φορά, τό βάρος της απόδειξης μίας καταγγελίας δέ βαρύνει μόνο τόν καταγγέλλοντα, αλλά και τόν καταγγελλόμενο. Μέ άλλα λόγια, εκτός από τόν καταγγέλλοντα πού θά πρέπει νά αποδείξει πώς έπεσε θύμα διάκρισης, υπάρχει και ή ύποχρέωση τού καταγγελλόμενου νά αποδείξει πώς δέν ένήργησε κατά τρόπο πού νά συνιστά διάκριση. Έπιπλέον, οι οδηγίες δέν περιορίζονται στη θέσπιση αυστηρών ποινών για τούς παραβάτες, αλλά προχωρούν και στη λήψη μέτρων θετικής δράσης. Αναγνωρίζουν ρητώς πώς δέν αρκεί άπαραίτητα ή διά νόμου άπαγόρευση των διακρίσεων, αλλά πώς θά πρέπει νά ληφθούν μέτρα πού θά άντισταθμίζουν μειονεκτήματα πού προκύπτουν από τή διαφορετική εθνική καταγωγή, για παράδειγμα.

Μία ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση για τήν Εύρωπη προέκυψε από τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στό Τάμπερε της Φινλανδίας τό 1999, όπου άποφασίστηκε ή δημιουργία ενός «Κοινού Χώρου Έλευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» και προαναγγέλθηκε ή έντατικοποίηση των προσπαθειών για τήν καταπολέμηση τού ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Βασικός στόχος της προσπάθειας είναι νά έγγυηθεί τίσ θεμελιώδεις έλευθερίες και τά δικαιώματα των πολιτών, μέσω της προσέγγισης των ποινικών νομοθεσιών, της άμοιβαίας άναγνώρισης των αποφάσεων, της δικαστικής και άστυνομικής συνεργασίας, της καταπολέμησης τού διεθνώς οργανωμένου έγκλήματος και, κυρίως, της άνάπτυξης μίας κοινής πολιτικής για τό άσυλο και τή μετανάστευση έως τό Μάιο τού 2004. Οι δυσκολίες πού έχουν παρουσιαστεί στην υλοποίηση τού σχεδίου δέν άναιρούν τήν πολιτική βούληση των Ευρωπαίων ήγετών για τήν άντιμετώπιση των φαινομένων ρατσισμού, ξενοφοβίας και άντισημιτισμού.

Σημαντική κατάκτηση υπήρξε και ή υιοθέτηση, στίς

7 Δεκεμβρίου 2000, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου, μεταξύ άλλων, διασφαλίζεται το δικαίωμα ασύλου και η προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης. Έτσι, απαγορεύονται οι ομαδικές απέλασεις, όπως και η απομάκρυνση και η έκδοση προς κράτος όπου κάποιος διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί ή ποινή του θανάτου ή να υποστεί βασανιστήρια και άλλες εξευτελιστικές και απάνθρωπες ποινές και μεταχείριση. Ο Χάρτης κάνει ιδιαίτερη μνεία στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ενώ δηλώνει πως η Ένωση σέβεται την πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Χρονιά σταθμό στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αποτέλεσε το 2001, όποτε ανατέθηκε στη Συντακτική Συνέλευση να επεξεργασθεί ένα σχέδιο ευρωπαϊκού Συντάγματος. Το έργο ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2003 και σήμερα συζητείται η τελική μορφή που θα πάρει το κείμενο. Το σίγουρο είναι πως το νέο Σύνταγμα θα ενσωματώνει το Χάρτη, γεγονός που θα ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων όλων των πολιτών. Η υποχρέωση των κρατών μελών να έναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους με το πνεύμα, αλλά και το γράμμα του Χάρτη αναμένεται πως θα αναδείξει κρατικές πολιτικές που θα προάγουν την ποικιλότητα και το σεβασμό στη διαφορετικότητα.

Η κεντρική θέση που κατέχουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Σχέδιο Συντάγματος καταδεικνύεται από το γεγονός ότι συμπεριλαμβάνονται στο άρθρο 2 όπου καταγράφονται οι αξίες βάσει των οποίων οργάνωνεται και λειτουργεί η Ένωση. Υπάρχει επίσης ρητή αναφορά στο άρθρο 3 που θέτει τους στόχους δράσης της Ε.Ε. και έχει οριζόντιο χαρακτήρα. Στην ίδια διάταξη τίθεται ως βασικός στόχος η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και η προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις εξελίξεις ήταν πρωταρχικής σημασίας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συντάσσει κάθε χρόνο τη δική του έκθεση για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έκθεση έχει συμβουλευτικό και όχι δεσμευτικό χαρακτήρα. Αποτελεί, όμως, μία αξιόπιστη αποτύπωση του βαθμού σεβασμού και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη και προτείνει συγκεκριμένες ενέργειες για τη βελτίωση της κατάστασης. Η τελευταία έκθεση του ευρωπαϊκού βουλευτή Fode Sylla ψηφίστηκε το Σεπτέμβριο του 2003 και καλύπτει όλο το φάσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν το δικαίωμα στο άσυλο και στην προστασία, η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των μειονοτήτων. Η βασική διαπίστωση της έκθεσης είναι πως υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης των συνθηκών σε όλες τις χώρες

μέλη, ακόμη και σε εκείνες που θεωρούνται υποδειγματικές στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε την τελευταία πρωτοβουλία της Άννας Διαμαντοπούλου για μία νέα οδηγία με βάση το άρθρο 13 της Συνθήκης, που θα απαγορεύει κάθε διάκριση με βάση το φύλο στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Πρόκειται για ένα από τα πιο σημαντικά νομοθετήματα των τελευταίων ετών, στόχος του οποίου είναι κυρίως η καταπολέμηση των διακρίσεων στην ασφαλιστική και συνταξιοδοτική αγορά.

Άγαπητοί φίλοι και φίλες,

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς καμιά διάκριση λόγω φύλου, φυλής, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, θρησκείας ή σεξουαλικού προσανατολισμού αποτελεί όρο εκ τωνών ουκ άνευ για την ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων, τη καταπολέμηση της βίας και την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
Μόνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

17 x 24 cm, σελ. 530, Τιμή: 40,00 €

Ζ.-Π. ντε Τουρνεφόρ
ΤΡΑΞΙΔΙ
ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΝΗΣΟΥΣ
ΤΟΥ
ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ

1700-1702

Μια συναρπαστική περιήγηση στον κόσμο της τουρκοκρατούμενης Κρήτης και των νησιών του Αιγαίου. Οι Τούρκοι κατακτητές, οι πρώην κυρίαρχοι Λατίνοι, ο ορθόδοξος και ο καθολικός κλήρος, οι γυναίκες, οι κουρσάροι, τα σπάνια φυτά και τα ασυνήθιστα εργαλεία, τα αξιοπερίεργα φυσικά φαινόμενα και η ερμηνεία τους, η ιστορία και οι μύθοι κάθε τόπου, τα ήθη, τα έθιμα και η καθημερινή ζωή των κατοίκων, όλα μαζί συνθέτουν ένα πολυπόικλο και γοητευτικό μωσαϊκό.

ΕΝΑΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΓΡΑΦΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ

του Νάσου Βαγενά

Ενα από τα πλέον σοβαρά σχόλια για τα αίτια του μεγέθους της εκλογικής αποτυχίας του ΠΑΣΟΚ είναι εκείνο της Πανδώρας του «Βήματος» (9 Μαρτίου) υπό τον τίτλο «Μικρή άγγελια». Έχει ως εξής:

«Παραπολιτική στήλη υψηλής αναγνωσιμότητας και περιορισμένης σοβαρότητας ζητεί να προσλάβει ως μόνιμο συνεργάτη της τον συγγραφέα του προσωπικού ημερολογίου του Γιώργου Παπανδρέου. Για πληροφορίες: τηλ. 210-3333555, κυρία Πανδώρα».

Η ουσία του σχολίου της Πανδώρας βρίσκεται στον χαρακτηρισμό της στήλης της ως παραπολιτικής. Το γεγονός ότι η στήλη ζητά να προσλάβει ως μόνιμο συνεργάτη της τον συγγραφέα του προσωπικού ημερολογίου του Γιώργου Παπανδρέου –τό όποιο γράφεται στο διαδίκτυο (www.papandreou.gr) και συνεχίζει τις εγγραφές του και μετά τις εκλογές– αποτελεί, έστω συνεκδοχικώς (αν υποθέσουμε ότι τό προσωπικό του ημερολόγιο δεν τό γράφει προσωπικώς ο Γιώργος Παπανδρέου αλλά κάποιος συνεργάτης του) τον πλέον εύστοχο χαρακτηρισμό του πολιτικού λόγου του Γιώργου Παπανδρέου, θέλω να πω του πολιτικού λόγου του πρώην ύπουργού Έξωτερικων από τή στιγμή της ανάρρησής του στον αρχηγικό θρόνο του ΠΑΣΟΚ. Λέω από τή στιγμή της ανάρρησής του, διότι ως εκείνη τή στιγμή ο Γιώργος Παπανδρέου ουσιαστικά δεν είχε αρθρώσει πολιτικό λόγο (από τή στιγμή εκείνη εμφανίζεται και τό *journal intime* του). Οι άπουσίες του από τήν Ελλάδα λόγω των καθηκόντων του ως ύπουργου των Έξωτερικων, ή παλαιότερη, άλαλη, θητεία του ως ύπουργου Παιδείας, οι ελάχιστες και συνηθισμένες εμφανίσεις του στήν τηλεόραση, ή βραχύ-

τητα των κατά καιρούς δηλώσεών του, μέ λίγα λόγια ή διακριτική, σέ σύγκριση μέ των άλλων πρωτοκλασάτων πολιτικων, παρουσία του υπέβαλε τήν εικόνα ενός σοβαρού και ήπιου πολιτικού. Ήταν αυτή ή εικόνα, σέ συνδυασμό μέ κάποιες εκσυγχρονιστικές νότες της και μέ ό,τι δήλωνε τό όνομα Παπανδρέου, εκείνο που ανέβασε τή δημοτικότητα του Γιώργου Παπανδρέου στα ύψη, και ήταν κυρίως αυτή ή δημοτικότητα που οδήγησε τον κάθε άλλο παρά διακριόμενο για ικανότητα επιλογής κατάλληλων προσώπων Κώστα Σημίτη να αναγορεύσει διάδοχό του –μέ όχι κολακευτική για τους άλλους ένδεχόμενους διεκδικητές της διαδοχής διαδικασία– τον Γιώργο Παπανδρέου.

Ήταν άρκετή αυτή ή αναγόρευση για να δείξει τήν πολιτική πτωχεία του πρώην ύπουργού Έξωτερικων. Δεν ήταν μόνο ότι ή άδυναμία του να αρθρώσει ουσιαστικό λόγο τον ανάγκασε σέ συρραφή μεγαλόσημων, όμως άβαρων και άπλοϊκων, συνθημάτων, συναισθηματικής άφέλειας ανάλογης μέ εκείνη των ημερολογιακών σημειώσεών του, τίς όποιες μέ τόσο χιοΰμορ εξακολουθεί να σχολιάζει ή Πανδώρα από τή στήλη της: ούτε μόνο ότι τά θεμέλια της διαλαλούμενης «νέας έλληνικής εποχής» θά τά αποτελούσε ο μεταμοντέρνος πολτός της «άμφίπλευρης» διεύρυνσης: ήταν και ο άπρεπής και άκαλαίσθητος τρόπος μέ τον όποιο ο νέος ήγέτης έπιχείρησε να άπαλλαγεί από τό παρελθόν του ΠΑΣΟΚ, στή διαμόρφωση του όποιου δεν ήταν άμέτοχος. Άκούγοντάς τον κανείς να μιλά θά νόμιζε ότι είχε μπροστά του τον άρχηγό της άξιωματικής αντιπολίτευσης που εύαγγελιζόταν τήν άπαλαγή από τό πασόκειον άγος.

Ο Γιώργος Παπανδρέου προσπάθησε να επιδείξει μία πολιτική γνώση και δύναμη τήν όποία δεν κατέ-

χει. Η κατά κόρον επανάληψη από τὰ χείλη του τῶν ρημάτων «δεσμεύομαι» καί «έγγυῶμαι» έδειξαν ὅτι άγνοεῖ τήν πραγματική πολιτική έννοιά τους. Άλήθεια, τί άλλο μπορεῖ νά σημαίνει ἡ φράση τοῦ νέου άρχηγοῦ «μπορῶ νά έγγυηθῶ τή δίκαιη λύση τοῦ Κυπριακοῦ» παρά δονκιχωτική αἰσθησις πολιτικοῦ κύρους, ασύμβατη μέ τήν πραγματικότητα τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ἡ πολιτική άφέλεια αὐτῆς τῆς δέσμευσης δέν εἶναι διαφορετική ἀπό τήν πολιτική άφέλεια τῶν έγγραφῶν τοῦ δημόσιου «προσωπικοῦ» ήμερολογίου του, οἱ γλυκανάλατοι συναισθηματισμοί τοῦ ὁποίου θά πιστευε κανεῖς ὅτι ἀποτελοῦν παρωδία ήμερολογίου – ὄχι τοῦ ήμερολογίου ενός πολιτικοῦ, ενός άρχηγοῦ κόμματος πού ζητᾶ νά γίνει πρωθυπουργός, ἀλλά ενός εφήβου μιμούμενου τό ὕψος τῆς Ἰωάννας Ἀναγνώστου-Μπουκουβάλα. Παραθέτω δύο έγγραφές:

«Δευτέρα, 1 Μαρτίου.

Τό απόγευμα στή Λάρισα. Ἡ συγκέντρωση, μοῦ λένε, δέν έχει προηγούμενο. Κάθε έπαφή μέ τόν κόσμο εἶναι μοναδική καί άνεπανάληπτη. Κοιτάζοντας ἀπό τήν εξέδρα τήν ασφυκτικά γεμάτη πλατεία δέν βλέπω μάζες καί λαοθάλασσα. Βλέπω πρόσωπα, αὐτόνομες προσωπικότητες.

Σήμερα τό πρωί, στίς νέες άθλητικές έγκαταστάσεις στόν Ἅγιο Κοσμά, συναντιέμαι μέ μερικά ἀπό τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ έλληνικοῦ άθλητισμοῦ, μέ ὀλυμπιονίκες καί μέ νέα παιδιά πού διεκδικοῦν μετάλλια τόν Αὔγουστο στήν Ἀθήνα. Μέ έντυπωσιάζει ἡ άφοσίωσή τους στόν σκοπό, ἡ έξαντλητική άθληση, ἡ υπεράνθρωπη άκρίβεια, ὅπου άπαιτεῖται. «Πῶς καταφέρνετε νά υπερβαίνετε τόν εαυτό σας;» ρωτᾶω. Μά ξέρω ἤδη τήν άπάντηση. Ἄν δέν υπερβοῦμε ὅλοι τούς εαυτούς μας, δέν θά καταφέρουμε νά κάνουμε τό όνειρο πραγματικότητα».

«Τρίτη, 2 Μαρτίου.

Κι ἄν ὁ καιρός έχει συννεφιάσει στήν Ἀθήνα, ἀπό τό Ἄκτιο μέχρι τήν Ἡγουμενίτσα ἡ άνοιξη άντικατοπτρίζεται στό Ἴόνιο τοπίο, κι άργότερα στό Γιάννενα στό πρόσωπο τῶν ανθρώπων. Ἐνας Αὔστραλός δημοσιογράφος πού ταξιδεύει μαζί μας μοῦ διηγήθηκε τήν περίπτωση τοῦ 90χρονου μετανάστη πού ἦρθε ἀπό τή Μελβούρνη στήν Καλαμάτα γιά νά ψηφίσει. Αὐτός ὁ παππούς Ὁδυσσεάς θά έπιστρέψει στήν Αὔστραλία μέ τό χαμόγελο τῆς νίκης.

Στά Γιάννενα, μετά τή συγκέντρωση, ὅλοι μαζί στό πάρτυ τῆς νεολαίας. Φοιτητές ἀπ' ὅλη τήν Ἑλλάδα, παιδιά πού μεγάλωσαν στίς ὄχθες τῆς λίμνης, μέ τίς διηγήσεις τῶν παππούδων γιά τή ζωή στήν περιοχή. Ἐδῶ καλλιιεργήθηκαν τέχνες πού πέρασαν τὰ στενά ὄρια σέ έποχές αντίξοες. Χρέος μας, στήν καινούργια έποχή πού ἀνατέλλει, νά δημιουργήσουμε τίς προϋποθέσεις ὥστε τό τοπικό νά γίνει παγκόσμιο, ὥστε ἡ δεξιότητα καί

τό ταλέντο τοῦ λαοῦ μας νά λάμπουν διεθνῶς. Γι' αὐτό πρέπει νά πολεμήσουμε τή μισαλλοδοξία, τό πτωχόφρονα, τήν προκατάληψη πού έκφράζει ἡ Δεξιά τῶν κλειστῶν συνόρων, τοῦ φόβου καί τῆς άρνησης».

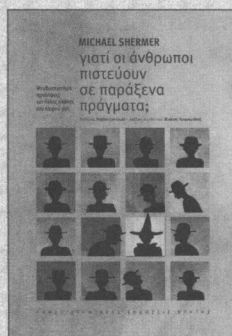
Ὡς κύρια αἷτια τοῦ μεγέθους τῆς έκλογικῆς ἥττας τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀναφέρθηκαν αρκετά, ὅμως εἶναι περίεργο ὅτι ἔως σήμερα (11 Μαρτίου) δέν ἀναφέρθηκε τό κυριότερο: ὅτι ὁ βασιλιάς εἶναι γυμνός –πράγμα πού φάνηκε ἀπό τήν προεκλογική εμφάνισή του. Δέν ἦταν –όπως ισχυρίζονται ὀρισμένα στελέχη τοῦ ΠΑΣΟΚ– ὅτι ὁ Γιώργος Παπανδρέου ἦταν άνέτομος νά άντιμετωπίσει τίς έκλογές, ἐπειδή δέν εἶχε ἀρκετό χρόνο γιά νά οικοδομήσει τήν εικόνα τοῦ ΠΑΣΟΚ τῆς «νέας έποχῆς». Ἦταν ὅτι ἡ ἡγετική εικόνα τοῦ Γιώργου Παπανδρέου ἦταν κατασκευασμένη μέ τούς τρόπους τοῦ «έπικοινωνιακοῦ» marketing, γι' αὐτό καί ἡ «εἰκονική» τῆς πραγματικότητας δέν χρειάστηκε χρόνο γιά νά φανεῖ περισσότερο ἀπό ἐκεῖνον μῆς προεκλογικῆς περιόδου. Τό μέγεθος τῆς έκλογικῆς ἥττας του θά ἦταν μικρότερο ἄν τό ΠΑΣΟΚ εἶχε πάει στίς έκλογές μέ άρχηγό τόν Κώστα Σημίτη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

Γιατί στη σημερινή «επιστημονικά φωτισμένη» εποχή, οι άνθρωποι πιστεύουν ακόμη στις απαγωγές από εξωγήινους, στους μάγους, στις τηλεπάθειες και στις αιρέσεις; Ένα συναρπαστικό βιβλίο για τις απάτες και τις πλάνες του καιρού μας...

MICHAEL SHERMER

Γιατί οι άνθρωποι πιστεύουν σε παράξενα πράγματα;

Ψευδοεπιστήμη, προλήψεις και πλάνες του καιρού μας

17 x 24 cm, σελ. 360 Τιμή: 17,50 €